Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Vita et miraculi S. Bernardi abbatis Claraevallensis.

https://hdl.handle.net/1874/328935

Hs.
3 F 8

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.
No. 98

394

N°8

394 *(Eccl. 98, antea 283h.) Membr. 4°. 160 ff. 2 col. 1463.*

Vita et miracula S. Bernardi abbatis Claraevallensis, auctoribus Guilielmo monacho Signiacensi et aliis (libri VI), fol. 1—136b.

Fol. 1a. Ex tractatu mgri henrici de hassia ... contra maculatores beati bernardi abbatis. Fol. 2b. Epitaphium super sepulchrum beati bernardi. Fol. 3a. Incipit prologus dn̄i guilhelmi abbatis sancti theoderici in vitam sancti bernardi. Fol. 136b. Expliciunt signa et miracula facta per beatum bernardum.

Vita S. Columbani (auctore Jona abbate Bobiensi), fol. 136b—157b.

Vita S. Cunerae, fol. 157b—160a.

(Incipit:) De vita igitur et morte sancte virginis et martiris cunere, cet. Fol. 160a. Explicit per manus Ghijsberti Berchmaker.... anno dom. 1463.

„Iste liber pertinet Canonicis Regularibus in Traiecto." — Oude bd. met looden knoppen.

De Vita S. Cunerae vid. Moll, in „Kerkhist. Archief" III 317.

HS 394 (3.F.8)

Behandeld met "Cire 212": sept. 1992

nº. 244. c.

Nº. 283. h.

Ex tractatu magistri hinrici de hassia doctoris famosi contra maculatores beati bernardi abbatis

O Jra restim pauce scripturas revolue legendas. ubi quo talis devotionis igniculus reperitur. ubi talis amoris stimulus ignitus. sicut in vita et doctrina beatissimi patris bernardi abbatis clareuallensis sideris ecclesie principalis: cisterciensis ordinis ampliatoris. et monastice vite inflammatoris ardentissimi. Et quis penetrabilior virtutum hortator occurrit. quis efficatior viciorum eliminator decurrit. humanum cecitatis torporem ad celestia ardore eliciens ad terrestria sompnum mortis impediens. diuine lucis radios fugitiis tenebris indagare satagens. Cuius insuper facundis ac decoris sermonibus virgo xpristi mater tam gloriosissimis extollitur laudum preconijs: integerrimis predicatur virginitatis signaculis. Et nedum hoc. sed et tuis doctrinis vniuersalis ecclesie

talis compunctionis rivulus infundit.

fabricat ut gemmis vernantibus rutilat. et verborum elegancia singulari gloriosius choruscat. Et cum fecunda facundia celestis irrigui gratia influente scripturarum enigmata reserat. soluit nodos. dilucidat obscura. declarat dubia. sicut beati patris bernardi doctoris ecclesie eximii qui in gloriam patris abiens sic saluberrimis omnis sanctitatis monitis doctrine et exemplis vite totam subcelestem fecundans irrigauit ecclesiasticam ierarchiam. Sequitur postea. Igitur omnes accurrite. apertus est fons sapiencie verbi dei in excelsis doctrina videlicet bernardi. qui eloquia seruit pulchritudinis. feda abluit turpitudinis. fecundat solitudinis deserta. in quo lucent veritatis occulta. clare nitens tradita de habitudine creatoris et creature: incarnatione saluatoris et eterne geniture trinitatis ymagine. libertatis indagine: rectitudo morum. explicatio misticorum heretici

torū confutatio: ōnis sta
tus informatio celestium
contēplatio. terrestriū ab
dicatio. cōtritionis stimu
lus. dilectiōis igniculus.
Quid plura? Generat oīs
devotionis excitatio. veri
tatis declaratio. oīs virtu
tis exemplar et ymago.
Hic de terra mel effundit.
et oleū de saxo durissimo.
Huc accedite. hic sapiām
verā haurite. cui' haust'
inebriās facit sobrios. so
brios reddit ebrios penit'
in operib;: meritis fert ad
superos. Idem.

Quem ideo alma mater
ecclesia exuberantis testiō
nij plenitudīe in sanctorū
canonizatōe requisita in
mirabilis doctrinis/ virtu
tū exercitijs luce clarius
reperta/ eius celesti vita
testimonium afferente/ pro
laboribus multis/ pro mo
ribus castis/ pro actibus
strēnuissimis titulo exīmi
ū confessorē et doctorē stu
dijs honorari sollicitis et
sonoris efferri p̄conijs in
stituit et honoribus dispo
nit solēpniter venerari:
et sanctorū cathalago glo
riosius annotari.

Epitaphium super sepulchrum beati bernardi

Mira loquor sed digna fide. bernarde quid hoc est?
Vivis? adhuc vivo. Non es ergo mortuus? ymmo
Et quid agis? requiesco. Taces an faris? utrumque
Cur retices? quia dormio. Cur loqueris? quia vivo
Quid loqueris? sacra mistica. Cui? mea scripta legenti
Non cunctis? non. Ergo quibus? qui celica querunt
Nomen habes? utique bernardus. Num sine causa?
Non. Quid hoc? est bernardus bona nardus
Cur nardus? quia fraglo. quo fraglamine? dulci
Cui fraglas et ubi? lectori codice sacro
Num cognomen habes? de claravalle. manes ibi?
Mansi. sed modo non. Ubi nunc? in vertice montis
Qualis eras in valle manens? humilis. modo quantus?
Maior nunc sursum quanto minor ante deorsum
Nomine tu quid sin vallis habet? ossa. Quo usque?
Donec celeste fiat terrestre cadaver

Ista continentur in isto volumine

Vita beati bernardi abbatis
Vita beati columbani abbatis
Vita sancte cunere virginis

Incipit prologus domini guilhelmi abbatis sancti theoderici in vitam sancti bernardi primi clarevallis abbatis.

Scripturus vitam servi tui ad honorem nominis tui pro ut dederis domine deus per ipsum per quem ecclesiam nostri temporis in antiquum apostolice gratie et virtutis decorem voluisti reflorere: quem invoco adiutorem, quem iam olim habeo inventorem ad amorem tuum. Cuius enim de amore tuo conversationem spiritualis vite habitus et videns testimonium glorie et honoris tui tam preclarum et tam fidele temporibus nostris mundo insolitum effulsisse, non agat et satagat, ut det operam quantamcumque potuerit, ne lumen a te accensum tuo ore quempiam lateat? sed quantum humano stilo potest quod melius ipse tamen per utilitatem operum suorum manifestatum et exaltatum luceat omnibus qui sunt in domo tua? In quo cum ego iam olim vellem pro ut possem aliquatenus ministerium agere vitis mee, seu timore seu verecundia prohibitus sum usque adhuc: immo quod super me videretur esse materie dignitate et dignioribus opificibus reservandum. Immo etiam post obitum eius qui superventurus et melius hoc et competentius delibandum arbitrandum: cum iam homo non gravaretur laudibus suis: et tutius id fieret a conturbatione hominum et contradictione linguarum. At ille vigens et valens quanto infirmior corpore tanto fortior fit

et potes? non cessans
agere digna memori
e et magna maiori
bus specialiter ammirabilia:
que ipso tacente scriptores
requirant. Ergo vero
iam delibor urgentibus
infirmitatibus cor
poris mortis huius:
et in meis omnibus i
ncipientibus responsum
habere videor mortis.
sentio instare tempus
resolutionis mee. et
plurimum timeo nesc
io me peritum tam di
u distulisse: quod pri
usquam pessimum velim
omnimodis peregisse.
Sed et me fratrum quorun
dam pia benivolentia
plurimum ad hoc im
pellit et cohortatur:
qui cum viro dei iugiter
assistebant omnia eius nove
runt. ingentes quorum
diligenti inquisitione
vestigavi: plurime
namque fierent quibus
ipsi interfuerunt et vi
derunt et audierunt.
Rum cum multum sug
gerunt et preclaram

quam per servum suum deus ip
sis presentibus operatur. et
notum cum religio et
scola magisterium ab
omni me libet suspicione
falsi: adhuc etiam con
testionum sibi asciscit
probabilium auctorita
te personarum episcoporum
clericorum monacho
rum. quibus fidem non
habere nulli fidelium licet.
quamquam id superfluo dix
erim: cum totus ea no
verit mundus et vir
tutes eius iam et omnis
etiam sciunt. Rursum pre
attendens divine laudis
munificam materiam omni
bus se offerentem. necan
scio suscipere! dis
simulantibus eis qui et
melius hoc ac dig
nius potuerunt. Sus
cepi in eam agere ipse quod
potero: non animi ti
more vanitatis con
fidentis. sed presump
tione diligentis.
Aperiens tunc me
metipsum in memet
ipso et mecum com
parans mecum: ne

quasi totam vitam viri
dei suscepi digeren
dam. sed ex parte.
experimenta saltem
aliqua vivendi et loquendi
in eo christi. opera gra
tionis cum hominibus
conversationis eius que
de ipso viderunt quibus
hoc datum est: et nos
quoque ex parte vidimus
et audivimus. et
manus nostre contrecta
verunt. Cum enim hoc ip
sum ex magna parte de
ipso senserim sit quod de
eo quid dicat vivo autem
iam non ego vivit vero
in me christus. et alibi.
an inquit experimen
tum queritis eius qui in
me loquitur christus: non
invisibilem illam vi
tam viventis et loquen
tis in eo christi enar
rare proposui: sed ex
teriora quedam vite ip
sius experimenta de
puritate interioris
sanctitatis et invisibi
lis conscientie per opera ex
terioris hominis ad sen
sus hominum exteriores
innotuerunt: que sicut
omnibus scio sic con
stitutis utriusque sexus
valde imprimit est.
presertim cum nec
ipsa que ammiratus
diligenda. sed sal
tem in unum colligen
da et reponenda suscepi:
nec credenda ip
so vivente. sicut nec
scribentur ipso scien
te. Confido autem in
domino. quoniam post nos
et post obitum eius
exurget qui meli
us ac dignius per
ficient quod nos
conati sumus: qui
etiam sufficienter
exteriora interioribus
comparare poterunt. Per
nosam in conspectu do
mini mortem eius vite
sive continuare scri
bendo: et de mor
te vitam. et de vi
ta mortem commenda
re. Jam ergo ad
iuvante domino pro
positum aggrediamur.

*Explicit prefatio. Inci
pit liber primus de*

Vita sancti bernardi primi clarevallis abbatis

Bernardus castellione burgundie oppido oriundus
fuit parentibus claris secundum dignitatem
seculi: sed dignioribus
ac nobilioribus secundum
christiane religionis pietate. Pater eius tescelinus
vir antique et
legittime milicie fuit:
cultor dei iusticie tenax.
Euangelicum namque secundum
institutum precursoris domini miliciam agens.
neminem concutiebat.
nemini faciebat calumpniam: contentus stipendiis suis. quibus ad omne
opus bonum habundabat.
Sic consiliis et armis
serviebat dominis suis
temporalibus: ut eciam domino
deo suo non negligeret
reddere quod debebat.
Mater aleth ex castro
cui nomen mons barrus. et ipsa in ordine suo
apostolicam regulam tenens.
subdita viro suo sub
eo secundum timorem domini domum suam regebat: operibus misericordie insistens. et
filios enutriens in omni
disciplina. Septem quippe liberos genuit non tam
viro suo quam deo. sex mares feminam unam: mares
omnes monachos futuros. feminam sanctimonialem. Deo
namque ut dictum est non seculo generans: singulos
mox ut partu ediderat.
ipsa manibus propriis domino
offerebat. Propterea
etiam alienis uberibus nutriendos committere illustris
femina refugiebat: quasi
cum lacte materno maternum
quodammodo bonum infundens eis naturam. Cum
autem crevissent: quamdiu
sub manu eius erant
heremo magis quam curie nutriebat. non paciens delicatioribus assuescere cibis
sed grossioribus et communibus assuefaciens: et
sic eos preparans et instituens domino inspirante quasi iam ad heremum

transmittendos

Hec cum in
ordine generando
rum filiorum tercium bernardum
haberet in utero. sompnium
vidit presagium futurorum:
catellum scilicet totum can
didum in dorso rufum et
latrantem in utero se habere.
Super quo tota vehe
menter cum religiosum
quendam virum consuluisset:
continuo ille spiritum prophe
tie concipiens. quod da
vid de sanctis predicatoribus
domino dicat. lingua ca
num tuorum ex inimicis.
trepidanti et anxie re
dit. Ne timeas: bene
res agitur. Optimi
catuli mater eris: qui domus
dei custos futurus mag
nos pro ea contra inimicos
fidei editurus est latratus.
Erit enim egregius pre
dicator: et tanquam bonus
canis gratia lingue me
dicinalis in multis mul
tos morbos curaturus
est animarum. Quo responso
mulier pia et fidelis
quasi a deo suscepto leta
efficitur: et iam tunc in
amore nondum nati to
ta transfunditur. et cogi
tans satis cum litteris e
rudiendum tradere: secundum
modum visionis et inspi
rationis. qui ei de illo tam
sublimia dignitatis dona
promittebatur. Quod et
factum est. Mox enim ut fe
lici partu ediderit non
modo obtulit eum deo sicut
de aliis agere consueverat.
sed sicut legitur de sancta an
na matre samuel. que pe
titum a domino et acceptum
filium in tabernaculo eius
destinavit perpetuo servi
turum: sic et ipsa eum in
ecclesia dei acceptabile ob
tulit munus. Unde et
quam citius id potuit fi
eri ecclesie castellionis que
post nomen ipsius bernar
di opera ac sanctam conver
satione in ordinem regu
larium canonicorum subli
mata cognoscitur ma
gistris litterarum tradens
erudiendum: egit quantum
potuit ut in eis profi
ceret. Puer autem et gratia
a plenus et ingenio
naturali pollens: cito in
hoc desiderium matris

impleverit. Nam in lite-
ris quidem studio super-
bilem et pre coetaneis
suis proficiebat: sed i
rebus secularibus iam
mortificationem future
professionis velut natura-
liter inchoabat. Erat
quippe simplicissimus
in secularibus: amans
habitare secum. publicum
fugitans. et mire co-
gitativus. Parentibus
obediens et subditus:
omnibus benignus et gra-
tus. domi simplex et
quietus. foris rarus.
et ultra quam credi potest vere-
cundus. nusquam multi-
loquus amans deo devotus.
ut puram sibi pueriam
suam conservaret: litte-
rarum studio deditus. per
quas in scripturis deum
disceret et cognosceret.
In quo quantum in bre-
vi profecerit. et quam excelle-
nter in discernendo in-
duxit sensum: ex eo quod
subiungimus advertitur potest.

Cum adhuc puerulus gravi capitis
dolore vexaretur: de-
cubit in lecto. Adducta
autem ad eum est mulier-
cula que dolorem mitiga-
tura carminibus. Quam
cum ille appropinquantem
sentiret cum criminalibus
instrumentis quibus homi-
nibus de vulgo illudere
consueverant: cum indig-
natione magna ex-
clamans a se repulit
et abiceret. Nec defuit
misericordia divina bono zelo sa-
pientis: sed continuo se
sit virtutem: et in ipso
impetu spiritus surgens.
ab omni dolore liberatum
se esse cognovit. Ex quo
cum non parum in fide
proficeret. adiecit ei dominus
apparere sicut olim pu-
ero samueli in sylo. et
manifestare ei gloriam
suam. Aderat namque so-
lempnis illa nox nati-
vitatis dominice: et ad so-
lempnes vigilias omnes
ut moris est parabant.
Cumque celebranda noc-
turni officii hora ali-
quantisper protelaretur:
contigit sedentem expectantem
quoque bernardum cum ceteris

inclinato capite paululum soporatus. Affuit mico puero suo se reuelans puer ihesus seu natiuitatis eius fidei suggerens incrementum et dinc in eo inchoans mistica contemplationis. Apparuit enim ei velut denuo procedens sponsus de thalamo suo. Apparuit ei quasi iterum ante oculos suos nascens ex utero matris virginis verbum infans speciosus forma pre filiis hominum et puerili sanctam in se imprimens memoriam puerilis affectus. Persuasum est autem animo eius. et nobis non numquam dicere consueuit: quod eam credat horam fuisse dominice natiuitatis. Deo et facile est aduertere (?) hiis qui eius adiutorium frequentius audierunt. in quanta benedictione ea hora preuenit eum dominus. cum usque hodie in hiis que ad id pertinet sacramentum sicut ipse quoque fatetur et sensus ei profundior et sermo copiosior super videatur. Unde et postmodum in laude eiusdem genitricis et geniti et super eius natiuitatis insigne edidit opusculum inter prima opera suorum seu tractatuum quos postmodum plures inuenitur edidisse: super materia ex eo euangelii loco ubi legitur. Missus est angelus gabriel a deo in ciuitatem galilee: et cetera que ibi sequuntur.

Neque illud tacendum quod certe (?) ab ipsis iam puerilibus annis. si quos poterat nummos habere. clandestinas faciens elemosinas et verecundie sue morem gerebat: et pietate primo suo iam (?) etate pietatis opera sectabatur.

Cum autem post hoc aliquanto tempore euoluto proficiens etate et gratia apud deum et homines puer bernardus de pueritia transiret in adolescentiam: mater eius liberis fideliter educatis et vias seculi ingredien

tibus. qui pactis omnibus
que sua erant feliciter
migrauit ad dominum.
De qua nequaquam pretermi
dum est. quod cum mixto tempore
vixisset cum viro suo ho
neste et iuste secundum iusticias et honestates ho
seculi. et legem fideique coniu
gii per aliquot annos obitum
suum annos in eo ad quod
nutrire filios videbatur
pro ut potuit et licuit
illici sub potestate viri con
stitute nec habenti proprii
corporis potestatem: omnes ip
sa preuenit. Et cum
in domo sua et in pro
fessione coniugali tempore
seculi heremiticam seu
monasticam vitam non
paruo tempore visa est emu
lari: in victus paruitate
in vilitate vestitus
delicias et pompas seculi
a se abiciendo. ab actibus
et actiosecularibus in
quantum potuit se subtrahen
do. insistendo ieiunii
is vigiliis et orationibus:
et quod muneris assumpte
professionis habebat.
elemosinis et diuersis o

peribus misericordie redimendo. In
quo de die in diem proficiendo
ad extrema deuenit: et
proficienda in futuro in eo
in quo proficiens de hoc
seculo migrauit. Obdor
miuit autem psallentibus
clericis qui conuenerunt et
ipsa pariter psallens: ut
in extremis quoque cum
iam vox eius audiri non
posset adhuc mouen
labia viderentur: et lin
gua palpitans dominum con
fiteri. Demum inter le
tanie supplicationes cum
diceretur per passionem et
crucem tuam libera eam domine:
eleuans manum signauit
se et emisit spiritum: ita
ut manum non posset
deponere quam leuarat.
Ex hoc bernardus
suo iam more vir
tutis decipiens elegantis
corpore gratia satis preminens.
suauissimis ornatus mori
bus. ac ingenio predi
tus acceptabili pollens
eloquio: magne spei ado
lescens predicabatur.
Cui tamquam ingrediens se
culum. plures se viciseculi

ipius offerre repentur:
et in omnibus assurgere pros
peritates vite huius. et
magne spes undique
arridere. Obsidebant at
benignum iuvenis animum
sodalium dissimiles mores
et anime periculose: sibique
sibi efficere gestiebant.
Que si ei dulcescere per
stitissent: nunc erat a
marcescere illi quod in hac
vita dulcius cordi eius
insedebat castitatis amo
re. Cum preterea in diebus
iuvenilibus tortuosus serpens tenderet
laqueos temptationum: ac
variis omnibus cal
lide eius insidiabatur.
Unde cum aliquando ma
trona quedam pulchri
tudine diviciis cultu et
aliis huiusmodi inclita
iuvenem prefatum adiceret
et peteret in secessionem do
mus cubiculo cum aggres
sa ad peccatum pertraheret:
iuvenis lenibus cum verbis
demulcens donec e ma
nibus et amplexibus ela
beretur fugit et evasit:
At in medio ignis non
ardens estuantis

sit vir eum curiosius as
piciendo defixos in quan
dam oculos aliquandiu te
nuisset: continuo ad se
reversus et de semet
ipso erubescens apud
semetipsum: in seipsum ul
tor severissimus consurgens.
Stagno quippe gelida
rum aquarum quod in prato erat
collotenus insiliens tam
diu in ibi permansit: do
nec pene exanguis ef
fectus per virtutem gratie co
operantis etiam a calore
carnali corpore totus
refriguit: induens il
lum castitatis affectum quem
induerat qui dicebat:
pepigi fedus cum oculis
meis. ut ne cogitarem
quidem de virgine.
Circa idem tempus
instinctu demonis in
lectum dormientis iniecta
est puella nuda. Quam
ille sentiens cum omni pa
re parte ei latus quam oc
cupaverat cessit: et in
latus alterum se vertens
atque dormivit. Ipse
in vero illa aliquandiu ia
cuit sustinens et exsper

tenus; deinde palpans et stimulans; demum etiam unguibus cum lacertis et cruribus. Novissime cum immobilis ille persisteret: illa licet impudentissima esset erubuit; et horrore ingenti atque admiratione perfusa: relicto eo surgens aufugit.

Contigit item: ut cum sociis aliquantis apud matronam aliquam Bernardus hospitaretur. Considerans autem mulier adolescentis decorem aspectum: capta est laqueo oculorum suorum: et in concupiscentiam eius exarsit. Cumque tamquam honorationi omnium seorsum ei lectum fecisset parari: surgens ipsa de nocte impudenter accessit ad eum. Quam Bernardus sentiens nec consilii inops: clamare cepit latrones latrones. Ad quam vocem fugit mulier; familia omnis exsurgit. lucerna accenditur: latro queritur. sed minime invenitur. Ad lectulos singuli redeunt; fit silentium. fiunt tenebre sicut prius: pausant ceteri. sed non illa misera requiescit. Surgit denuo et Bernardi lectulum petit: sed denuo ille proclamat. latrones latrones. Queritur iterum latro; latet iterum: nec ab eo qui solus noverat publicatur. Usque tertio improba mulier sic repulsa: vix tandem seu metu seu desperatione victa cessavit. Cum autem die sequenti iter agerent: arguentes Bernardum socii quasi totiens ea nocte latrones somniaverit percunctabantur. Quibus ille. Veraciter inquit aderat latro: et quod in preciosius est in hac vita custoditum videlicet hospita nitebatur auferre. incomparabilem irreparabilemque thesaurum.

Inter hec tamen cogitans et perpendens quod vulgo dicitur non est tutum diu cohabitare serpenti: fugam meditari cepit. Videbat enim mundum

istum et principem eius et
tius multa sibi offerente,
multa promittente et mag
nas res. spes maiores.
sed fallaces omnes et va
nitates vanitatum et va
nitate omnia: veritatem vero
ipsam intimus iugiter au
diebat clamantem et dicen
tem. Venite ad me omnes
qui laboratis et onerati es
tis: et ego reficiam vos.
Tollite iugum meum super
vos: et invenietis requi
em animabus vestris. Prius
vero relinquere mundum
deliberans: cepit inquirere
et investigare ubi certi
us ac purius inveniret
requiem anime sue sub iugo
Christi. Inquirenti autem prima
que animo eius insidet oc
currit cisterciensis innovate
monastice religionis nova
plantatio et messis multa
sed operariis indigens:
cum vix adhuc aliquis con
versionis gratia illuc de
clinaret ob nimiam vite
asperitatis et paupertatis au
steritatem. Nec tamen eum
animum vere deum querentem nu
mine terreret: postposi

ta omni hesitatione ac timore
illuc vertit intentionem.
posse se omnino existimans
ibi delitescere et abscondi
in abscondito faciei de
i a conturbatione hominum:
magisque ad effugium
vanitatis seu de sua clari
generositate. seu de acu
mine ingenii gratia: seu
forte etiam de aliquo
nomine sanctitatis

Ubi vero de conversione
voluntatem fratres eius. et
qui carnaliter eum diligebant
persenserunt: omnimodis a
gere ceperunt ut animum eius
ad studium possent diver
tere litterarum: et amore secu
laris scientie artius im
plicarent. Quia nimi
rum suggestione sicut
fateri solet prenominatus
tardati fuerant gressus
eius: sed matris sancte me
moria importune animum
eius instabat: ita ut
sepius sibi occurrere
videre videretur conquerentem
et improperantem quia non
ad huiusmodi nugaci
tatem tam tenere educave
rat: non in hac spe

erudieat eu. Demum
cu aliqn ad fres pget
in obsidione castri qd
grandecamp dicitur cu
duce burgundie constitu
tos: cepit in huiusmodi
cogitacone uehementius
angariari. Invectus in i
tinere medio ecclam quan
dam intrat et ingressus
orauit cu multo ymbre
lacrimarum expandens ma
nu in celum: et effundens
sicut aquam cor suum ante
conspectum dni dei sui. Ea
igitur die firmatum est p
positum eius. Nec vero
surda aure percepit vo
cem dicentis. Qui audit
dicat veni. Si quidem ab
illa hora sicut ignis q
conburit silvam et sicut fla
ma conburens montes.
hinc inde plus vicini
ora que corripiens. post
modum in ulteriora pgre
ditur: sicut ignis que
dns misceat in cor ser
ui sui volens ut ardeat.
Primo quidem fres eius
aggreditur. solo minimo
ad conversionem adhuc mi
nus abili seniori pri

ad solatium derelicto: de
in cognatos et notos
sonos et amicos. et de
quibuscumque poterat esse spes
conversionis. Primus omnium
galdricus auunculus eius
absque dilatione atque he
sitatione pedibus ut a
iunt iuit in sententiam ne
potis et consensum conversi
onis: vir certo honestus
et potens in seculo et in
seculari milicie gloria nomina
tus: dns castri in ter
ritorio eduensi quod tulli
um dicitur. Continuo eciam
bartholomeus occurrens
iunior ceteris fratribus et
necdum miles: sine dif
ficultate eadem hora sa
lutaribus monitis dedit
assensum. Porro andre
as bernardo eciam iunior
et nouus eo tempore miles
verbum fratris difficilius ad
mittebat: donec sub
ito clamauit. Video
matrem meam. Visibili
ter siquidem presens ei apparu
it: serena facie subri
dens et congratulans pro
sito filiorum. Itaque eciam
ipse continuo manus

dedit; et de tyrone seculi factus est miles Christi. Post solus vidit Andreas tortor matrem filiorum letantem: sed confessus est et Bernardus eadem silicet se vidisse. Guido primogenitus fratrum coniugio iam alligatus erat: vir magnus et magni operis in seculo inclitus. Hic primo et paululum hesitans; sed continuo recogitans et recogitans conversioni consensit: si tamen coniux annueret. Verum id quod de iuvencula nobili et parvulas filias nutriente: pene impossibile videbatur. At Bernardus de misericordia dei spem concipiens certiorem meditanter ei respondit: aut consensuram feminam aut celeriter morituram. Demum cum omnimodis illa renueret; vir eius magnanimus primo quidem iam preventus fidei virtute in qua postmodum excellenter enituit: virile consilium domino inspirante accepit; ut abiens quicquid habere videbatur in seculo vitam institueret agere rusticanam. laborare scilicet manibus propriis unde suam sustentaret et uxoris vitam: quam invitam dimittere non licebat. Interim supervenit bernardus: qui undique alios atque alios colligens discurrebat. Nec mora: flagellatur post modum guidonis uxor infirmitate gravi; et agnoscens quam durum sibi esset contra stimulum recalcitrare. accersito bernardo veniam deprecatur: et prior ipsa conversionis petit assensum. Denique iuxta morem ecclesiasticum separata a viro interveniente pari voto castitatis: in cenobium sanctimonialium transiit feminarum religiose usque hodie serviens deo

Secundus natus post guidonem gherardus erat; miles in armis strenuus. magne prudentie benignitatis eximie: et quod ab omnibus diligeretur. Qui ceteris ut dictum est primo auditu et prima die acquiescentibus: ut est mos sapientie secularis

lenitate correptus ob-
stinato animo salubre con-
silium et fratris monita
repellebat. Tunc vere
dus fide sanguineus et
fratrie caritatis zelo
nimium exasperatus in mo-
dum: sicio magister sicio sola
veratio intellectum dabit
auditui. Digitum quoque la-
teri eius apponens: ve-
niet inquit dies et ci-
to veniet quando lancea la-
tus hoc infra parvum
fiet iter ad cor tuum con-
silio salutis tue quod asp-
naris: et timebis quod
de sed minime morieris.
Hic demum sicut fecit.
Paucissimis interpo-
sitis diebus tirunculatus
ab inimicis captus et
vulneratus: iuxta ver-
bum fratris lanceam gestans
ipsi lateri eidemque infra
loco infigebatur: et mor-
tem quasi iam presentem metuens
clamabat. Monachus
sum monachus sum cister-
ciensis. Nichilominus tamen
captus: et reclusus
in custodia est. Veni-
tus est Bernardus per te

lere inanum: sed non ac-
quievit aliquatenus ut ve-
niret. Dicebam inquit
et providebam quod durum
foret ei contra stimulum
calcitrare: nec tamen ad
mortem ei vulnus hoc sed
ad vitam. Et factum est
ita. Sic quidem de vulnere
preter spem cito convalu-
it: propositum vero seu vo-
tum quod voverat non
mutavit. Cumque iam li-
ber ab amore seculi hosti-
libus adhuc vinculis te-
neretur. et hoc solum
esset quod conversionis eius
propositum retardaret: in
hoc etiam cito affuit ei
misericordia dei. Venit frater
eius laborans ut eum
posset: sed non profecit.
Demum cum nec loqui ei
permitteretur: accedens
ad carcerem clamavit.
Scito frater Gherarde
quia iam sumus in pri-
mo et monasterium in-
troituri. Tu vero quia
quidem exire non licet hic
monachus esto: sciens
quod vis et non potes pro
facto reputari. Cumque

gherardus magis ac
magis anxiaretur: pau
cis interpositis diebus
audiuit vocem in sop
nis dicentem sibi: hodie
liberaberis. Percunctan
ti nomen: dominus est Pa
ter tuus et alius qui
dam te liberabunt. E
rat autem sancti quadrage
sime tempus. Cum ves
pertinam itaque diei horam
cogitans quod audierat
compedes suos tetigit:
et ecce ferrum ex parte ce
cidit in manu eius:
ut minus iam teneretur
et aliquatenus incedere
posset. Sed quid ageret?
Erat hostium obseratum:
et pro foribus pau
perum multitudo. Surrex
it tamen et non tamen spe e
uadendi quam tedio iacen
di seu curiositate temp
tandi accedens ad hos
tium subterranee domus
in qua vinctus et clau
sus erat: mox ut pes
sulum tetigit. serra tota
inter manus eius col
lapsa est: et ostium do
mus apertum est. Exiens

que per dextram sicut com
peditus: ad ecclesiam ibi
adhuc vespertina celebra
bantur officia peruenit.
Porro mendici qui pro
foribus domus astabant
videntes quod fiebat: et
diuinitus exterriti in fu
gam versi sunt. nichil cla
mantes. Cumque iam ecclesie ap
propinquaret: egrediens
quidam de familia domini
captiuitatis sue germanus
illius a quo custodieba
tur. videns que eum ad ec
clesiam properantem: unde
inquit gerarde venis
ti. Expauescente illo:
festina ait adhuc su
perest quod audias. Ocu
li eius quippe tenebban
tur: nec prorsus quid
ageretur intelligebat.
Sed ad clamores gerardi
cum eum in dextram manum ge
rardum sublevasset: in
troeunte illo ecclesiam. tan
dem quid ageretur ag
nouit: et conatus eum
retinere non potuit. Hoc
ergo modo gerardus a
captiuitate amoris huius
seculi et captiuitate fili

oz scti libertatis: votu
qd voverat fideliter ex
solvit. In quo potissi
mum notu fecit dns a
quanta pfectione sce co
versationis gradum iste
dei famulus cepit: q
in eius spu qui fecit q
ventura sunt. quod erat fu
turu vide potuit qui in
fam. Plurimalit quippe
in latere fris ei lateat
apparebat q digitu ap
plicuit loco vulneris mor
tui: sicut postmodum
ipe confessus est nobis

Cum autem ceteri ut dix
imus fres prima die
in eode erant cu unani
mo spu congregati: ma
ne intrantibus eis eciam
aplicum illud mpl in le
gebatur: fidelis est dns.
qui q cepit in vob opus
bonu. ipe pficiet usque
in diem ihu xpi. Nos
devotius muneris haut
secus accepit: q si de
celo sonuisset. Evidentis
utique spualis in pater
regenerator in xpo fra
tru suor et manu dni
intelliges sem opante:
cepit ex hoc palam ubique
predicationi insiste. et q
mus potuit aggregare.
cepit novum hoiem indu
ere: et cum quibus de litteris se
culi seu de scto ipo age so
lebat. de seriis et de conu
sione tractare: omnis gau
dia mundi fugitiva vite
miserias. celere mortem.
vitam post morte seu in
bonis seu in malis ppe
tuam fore. Quid multa?
Quotquot ad hoc preordi
nati erant opante in eis
gra dei et verbo virtu
tis eius et oratione et in
stantia servi eius: primo
auctori deum conpuncti: q
alius post alteru cre
debat et consentiebat.

Adiunctus est ei ca
nonicus dopnus hugo
matisconensis: nobili
tate et pluritate mor
possessionibus et divitiis
seculi cumulatus. Qui
hodie merito religionis
sue et sanctitatis potius
q nobilitatis seu divi
num gra raptus a po
timatesi cenobio qd
ipe edificavit antisio

dotesli eme pest: merito
et honore pontificis. Hu-
audiens de conversione
socii et amici karissimi: fle-
bat quasi perditum quem seculo
mortuum audiebat. Vb-
bi autem primo data est v-
triusque facultas mutui
colloquii: post dissiles
lacrimas et gemitus e-
dissilium doloris verba ver-
bis reperiunt conferen-
tes rebus comparari. Cum-
que inter ipsa verba famili-
aris amicicie hugoni insu-
deret spiritus veritatis: a-
lia iam facie lingue reperiunt
verba mutue collucionis.
Datis itaque dextris in
sodalicium nove vite:
longe dignius veriusque
fratres sunt corde unum et anima
una in christo: quam in seculo
unquam fuissent. Post pau-
cos autem dies nunciatur
bernardo subversum ab ali-
is sociis hugonem a propo-
sito resilire. Oportunita-
te igitur invecta quod mag-
nus quidam conventus episco-
porum illis in partibus habe-
batur: festinat ut revo-
cet penitentem. iterumque pertu-
rbat. Observantes autem
predicti sodales et subver-
sores hugonis viso eo
predicta ambiunt suum: et
omnem ei loquendi adi-
munt facultatem: omnem
aditum intercludunt. At
ille cum loqui ei non posset:
clamabat pro eo ad do-
minum. Quo orante cum
lacrimis: subita et ve-
hemens inundatio pluvi-
e more erupit. Consede-
rant autem in campo: eo quod a-
er serenus esset. et nil
tale speraret. Dispersi er-
go omnes ad repentinum ym-
brem: vicinum proximum pe-
tunt. At bernardus hugo-
nem tenens: mecum ait sus-
tinebis huius pluvie gut-
tas. Cumque soli remansis-
sent: non fuerunt soli sed
dominus fuit cum eis: reddens
eis continuo et aeris sereni-
tatem et animi. Ibi renova-
tum est fedus et propositum
confirmatum: quod non po-
tuit deinceps violari
Videbat ista predo: et
insectabatur: den-
tibus fremebat et tabes-
cebat: iustus autem confidens

in domino glose de seculo
triumphabat. Iamque co
pu publice et priuatim pre
dicante matres filios
abscondebant. uxores
detinebant maritos: ami
ci amicos auertebant.
quia uoci eius spiritus sanctus
tante dabat uocem uir
tutis: ut uix aliquis
aliquem teneret affectus.
Crescebat sique numerus
ro eorum qui in hanc con
uersionis unanimita
te consenserant: sicut
de primitiis ecclesie filijs le
gitur. multitudinis eorum e
rat cor unum et anima u
na in domino. et habi
tabant unanimiter
simul. nec quisquam alio
rum audebat se coniun
gere eis. Erat autem eis
castellioni domus u
na propria et communis omnium.
ubi conueniebant et co
habitabant et colloque
bantur. quam ingredi uix
aliquis audebat qui
non esset de cetu eorum.
Sed et si quis intrabit
uidens et audiens que i
bi gerebantur ac dicebant

tur: sicut de christianis cho
rinthijs apostolus dicit omni
bus quodammodo prophetantibus
conuincebatur ab omnibus. di
iudicabatur ab omnibus.
et adorans deum et con
fitens quod uere deus esset in
eis. Aut ipse unanimita
ti eorum adherebat: aut re
cedens flebat semetipsum.
illos autem beatificabat. Hoc
enim illis temporibus mandatum
erat ut aliquis adhuc com
moratis conuersio perficie
tur. Ipsi uero qui mensibus
sex post primum propositum
in seculari habitu stabant.
ut perinde plures congrega
rentur. Dum quorundam nego
tia per id temporis expediebant.
Cum autem suspectum
inciperet esse multitu
do: ne quid de mundo eorum
surriperet is qui temptat.
placuit deo super hoc re
uelare quod futurum esset.
Aspiciebat enim quidam
eorum in uisu noctis et
uidebat quasi eos om
nes consedisse in domo
una: et per ordinem sin
gulos quasi comedere de ci
bo quodam miri candoris

ris et saporis. Quem
ceteris oib; optie susapi
entib; et cū gaudio +
magno: duos ex oi
nio illo notabat a ca
bi illius salutaris ptia
patiōe varios remā
sisse. Alt' nāq; eor nec
sumebat: alter sumere
quidē videbat. sed
tāq minus caute su
met fugebat. Utrū
q; vō postea probauit
euentus. Alter cū pri
usq vetū esset ad rē
cōuersus retrorsū i
sclō rediit: alter cū ce
teris cepit qdē opus
bonū sed nō bono fine
cōclusit. Vidi ego eū
in sclō postea vagū et
pfugū a facie dni sicut
cayin: qntū aīaduer
tē potui hoiem humil
limū et miserabilis ɔ
fessiois. sed nimie pu
sillanimitatis. Qui tn
in vltīs claraualle re
diit infirmitate corpo
ris et inopia cogēte:
cū homo bn natus ab
oib; cognatis et aīcis
ɔtēneretur: ubiq; ɔpiceretur

remittans sed nō oino
cāpie voluntati. obiit nō
quidē intus sicut frater
et domesticus: sed fo
ris mīam postulans
sicut paup et mendicus.
Iam vēo aduenien
te die reddendi
voti et complendi de
siderii: egressus de
domo paterna bnar
dus pater frm suor
cū frib; suis filiis su
is spualib; quos ipe
vbo vite xpo regenerā
uit. Cūq; exirent de
mansiōe guidōis pmo
geniti que fontane di
cebatur: guido vi
dēs niuardū fratrem
suū minimū in pla
tea puerū cū aliis pu
eris: eya inqt frater
niuarde ad te solū res
piciet ois terra posses
sionis nre. Ad qd
puer nō pueliter mo
tus: vobis inquit ce
lū m' terra? Nō ex equo
diuisio hec facta est. +
Quo dcō, abeuntibus
illis tūc qdē domi cū
pre mansit: sed mo

dico tempore post evoluto
fr(atr)es secutus: nec a pa
tre nec a propinquis seu
amicis potuit detineri.
Dispereat de domo illa
deo dicata pater senior cum
filia: de quibus etiam suo

Quo loco dicemus
Quo tempore novellus
et pusillus grex cister
ciensis sub abbate degens
viro venerabili stepha
no. cum iam gravaret tedio
ei esse in aspectu paucitas
sua. et omnis spes poste
ritatis decideret in quan
tum illius paupertatis
hereditas transfunderetur:
venerantibus omnibus in eis vi
te sanctitatem. sed refugien
tibus austeritatem: repen
te divina hac visitatione
tam leta tam inspirata tam
subita letificatus est:
ut in die illa responsum
hoc a spiritu sancto accepisse
sibi domus illa vide
tur. letare sterilis que non
pariebas erumpe et cla
ma que non parturiebas: quia
multi filii deserte magis
quam eius que habet virum:
de quibus postmodum vi

sua eos filios filiorum usque
in multas generationes.
Nam anno priore vir ex
celsus cisterciensibus primis
fratribus in extremis iam
posito apparuerat immensa
hominum multitudo prope basi
licam ad fontem lavans ves
timenta sua: et in ipsa vi
sione dictum est ei. quia fons
erat non vombitur. Quod
cum indicasset abbati: in
tellexit prudentissimus vir magis
nificius divina consolatio
ne: et multum gaudere iam
tunc de promissione. sed pli
nius postea de exhibitio
ne letatus egit gratias de
o patri per ihesum xpistum: qui cum
eo et spiritu sancto vivit et
regnat in secula seculorum. Amen.

Anno ab incarna
tione domini mille
simo centesimo tredecimo
a constitutione domus
cisterciensis quintodecimo
servus dei bernardus
annos natus circiter vi
ginti duos cistercium ingres
sus cum sociis ferme tri
ginta: sub abbate stepha
no suave iugo xpisti col
lum submisit. Ab illa autem

die dedit dn̄s bn̄dictionē.
et vinea illa dn̄i sabaoth
dedit fructū suū: extendēs
palmites suos usq; ad
mare. et ultra mare p̄
pagines suas. Quia vō
ex p̄fessione sororis eius ux
orati aliqui fuerant. et
uxores quoq; cū viris
idē votū facere cōuersa
tionis licuerant: p̄ ipsarū sol
licitudine edificatū est
eis cenobiū sc̄imonialiū
feīarū q̄d villeiū dicitur
in lingonensi parochia
dn̄o cooperante magnifi
ce satis excreuit. usq; ho
die religionis opinione ce
leberrimū. p̄sonis et pos
sessionibus dilatatū. &
et p̄pagatū p̄ loca alia:
et nō cessans adhuc q̄
ampliorē facere fructū. Hec q̄
dē fuere viri dei cōuersi
onis sancta p̄ncipia.
Conuersationis aūt eius i
signia. q̄mo vitā ange
licam gerens in terris
vixit. Solus quippe do
natus et amplectus est
nosse quātū ab ipso mox
conuersionis exordio p̄e
uenerit eū dn̄s in bene

nescien circāc posse puto:
cui' vitā nō viuat de spū
de quo ille vixit

dictionib; dulcedinis sue.
quātū repleuerit grā clā
oīs: quomō ab ubertate
domus sue inebriauerit
eū. Ingressus est autē
domū illā paupem spū
et eo adhuc tp̄e abscon
ditā ac pene nullam:
intentione ibi morien
di a cordibz et memoria
hoīm. et spe delitescēdi
et latendi tanq̄ vas p̄
ditū. deo aliter disponē
te et eū sibi in vas elā
oīs p̄parante. nō solū ad
ordinē monasticū con
fortandū ac dilatandū:
sed ad portandū nomē
suū corā gentibus et re
gibz et usq; ad extremū
tre. Ipse vero nil tale de
se estimans aut cogitans:
potius ad custodiā cor
dis sui et p̄positi cōsti
tutū hoc in corde et in ore
semp habebat. Bernarde
bernarde ad quid ve
nisti? Et sicut de dn̄o
legitur: quia cepit ihc̄
facere et docere. a p̄ma di
e ingressus sui in cellā
nouiciorū ipse cepit agē
in semetipso: q̄d alios

erat doctus. Postmo-
dum enim cum iam Clarevaul-
lis abbas esset ordinatus:
adventantibus novitiis
et festinantibus ingredi
audivi eum solitum suum pre-
dicare ac dicentem. Si ad
ea que intus sunt festinatis:
hic foris dimittite corpora
que de seculo attulistis.
Soli spiritus ingrediantur:
caro non prodest quicquam.
Quod tamen novitiis ad
novitatem verbi pavitantibus.
parcens teneritudini eorum et
clementius exponendo
quod diceret: carnales
concupiscentias suadebat fo-
ris dimittendas. Ipse autem
novitius esset in nullo
sibi parcens. instabat omni-
modis mortificare non
solum concupiscentias carnis
que per sensus corporis fiunt:
sed et sensus ipsos per quos
fiunt. Cum enim iam interi-
ori sensu illuminati amo-
ris dulcius ac frequen-
tius sentire inciperet de
sursum spirante sibi sua-
vitate vel sensui illi inte-
riori timens a sensibus cor-
poris: vix tantum eis permitte-

bat quantum sufficeret ad ex-
terioris cum hominibus conver-
sationis societatem.
Quod cum continuus usus
instantia in consuetu-
dinem mitteret: consuetudo
ei ipsa quodammodo videba-
tur in naturam. Totus
quippe absortus in spiritum. spe
tota in deum directa in-
tentione seu in medita-
tione spirituali tota occupa-
ta memoria vel videns non
videbat. audiens non
audiebat. nichil sapi-
ebat gustanti: vix aliquid
sensu aliquo corporis sen-
tiebat. Iam quippe annum
integrum exegerit in cel-
la novitiorum: cum exiens
inde ignoraret adhuc u-
trum desuper celatam esset do-
mus ipsa. Multo tempore frequen-
taverat intrans et exiens
domum ecclesie: cum in eius
capite unam tantum fenestram
esse arbitraretur.
Curiositatis enim sen-
su mortificato nil huius-
modi advertebat vel si
forte aliquid eum contige-
bat videre: memoria ut
dictum est alibi occupata

non sentiebat. Sine medio-
na quippe sensus senti-
entis nullus est. Natu-
ra quoque in eo non dissen-
tiebat a gratia. Naturaliter
enim iam ab initio hoc erat
homo ille quod legitur. Pu-
er eram ingeniosus et
sortitus sum animam bonam:
et cum magis essem bonus
veni ad corpus incoin-
quinatum. Ad contemplan-
da quippe spiritualia que
vel seu divina cum gratia spiritu-
ali naturali quadam vir-
tute pollebat ingenii:
sortitus pre ceteris in hoc erat
animam bonam vel sensu-
alitatem non curiose lasciviam
nec superbe rebellem sed
congaudentem spiritualibus
studiis. et in eis que ad
deum sunt sponte subditam
spiritui et servientem; corpus
etiam nullius vitii con-
taminatum sensu flagitiis.
et si nimis neglectum
sanum oportebat anime
vel ad serviendum spiritui in
servitio dei aptissimum
instrumentum. Sed cum
novicio ex dono perveni-
ens gratie et adiutorio sibi

suspectus nature et usu
bono spiritualis discipline
vix iam aliquid concupisceret
adversus spiritum. hoc est
quod spiritum lederet vel spiritus su-
pra vires super virtutem
carnis ac sanguinis tan-
tum adversus carnem con-
cupiscebat vehementer:
ut infirmum etiam animal mendo
sub onere non deficiat vel
resurgat. Quod enim di-
citur de sompno vel quod in ceteris
hominibus solet esse refectio la-
boris et sensuum animi me-
tu ... recreatio. Et tunc
usque hodie vigilat ul-
tra possibilitatem huma-
nam. Aliquando dormitori-
um dormit: sed sompno
remissior. et que nullam ho-
minum potest ipsum qualem
aliquam refectionem conferre
posset. Nullum enim tempus
magis se perdere conqueri
solet quam quo dormit: et
hominem quemlibet in
sompno suo quasi emortuum
et sepultum. nil ab ebrio
plus differre. Unde
etiam si quem forte religi-
osum in dormiendo seu
durius stertere au-

dicit, seu minus composite viderit iacere; patienter vix ferre potest: sed arguit eum seu sclaster dormientem causatur. In ipso namque tenuem vitae tenuis somnus consumitur. In neutro enim ullam indulget corpori suo facilitatem: nisi quod in utroque sufficisse aliquid satis ei est. Nam tum enim ad vigilias; vigilandi ei modus est non totam noctem ducere insomnem. Porro ad comedendum hodie vir aliquando voluptate trahitur appetitus: sed solo timore defectus. Etenim comesturus priusquam accedat sola ibi memoria satur est. Sic accedit ad sumendum cibum: quasi ad tormentum. A primo siquidem conversionis suae anno seu egressionis de cella noviciorum natura eius cum teneris minus sit et delicate complexionis fuisset ieiuniis multis et vigiliis, frigore et laboribus durioribus et continuis exercitiis attrita: corrupto stomacho, crudum per os continuo solet reicere quod ingerit. Quod si quid naturali decoctione digestum transfundit ad inferiora: ibi nichilominus partibus illis corporis non minoribus infirmitatum incommodis obsessis, non nisi cum gravi tormento egreditur. Si quid autem residuum est, ipsum est alimentum corporis eius quod leniterque: non tam ad vitam sustentandam quam ad differendam mortem. Semper autem post cibum quam pensare solitus est quantum comederit. Si aliquando vel ad modicum mensuram solitam se excessisse deprehenderit: impune abire non patitur. Sed et usus parsimoniae sic ei in naturam versus est: ut et si aliquando corporalis cibi cuiuslibet refectionis plus aliquid solito velit indulgere non possit. Sic autem ab initio fuit inter novicios novicius, monachus inter monachos, spiritu validus

corpe infirmus: nil i
dulgētie circa corpis qui
etē seu refectionē. nil re
missiois de coi laboē vl'
ope fieri sibi aliq̄n acqui
escens. Ceteros nāq; fr̄os
ēē arbitrabatur et p̄
fr̄os! se vo sicut nouī
cii et incipientem nequa
q̄ emeritor̄ p̄fr̄or̄ q; indul
gentiis et remissionibus
indigere: sed feruore no
uicii et ordis districtiōe
et rigoē discipline. Pro
t' q̄d cois vite seu conu
sationis feruentissimus e
mulator. cū opus aliquod
in manuū fr̄ēs actitarēt
q̄d seu mior usus ei seu
impotēcia denegabat: fo
diendo seu ligna reden
do et porcis humeris de
portando vel q̄buslibz
laboribz eque laboriosis
illud redimebat. Ubi vo
vires deficiebāt: ad vi
liora queq; opa confu
giens. laborem humilita
te cōpensabat. Et mirū
in modum is q̄ tantū in
contēplatiōe exerciū et
spiritaliū ac diuinarum
grāin accepērat. circa

exitia nō solū cōmpar
pancebatur: sed et pli
mū delectabatur. Sed et
mortificatam vt dām ē
sensualitate. aut seu
anxietate seu infirmi
tate in huiusmodi labo
rū corpaliū districtioi
bus p̄fr̄or̄ cum quorū
q; mentes sepe nātē ē.
et si nō intentioē tote
memoria et cogitatione
ab intioē vnitate spūs
aliquā partē dissolutio
nē: spe priuilegio ma
ioris grē in vnitate spūs
sit et totus quodāmō
extius laborabat. et
totus intius deo vaca
bat: in altero pascens
conscīam. altero deuo
tioē. Laboris g° tpe et
sp̄ intus orabat. seu
meditabat: absq; in
termissione extioris la
boris: et extius labo
rabat absq; iactura in
terioris suauitatis. Nā
vsq; hodie q̄ntū in
sc̄ptis valet. quicquid
in eis spūalit' sentit.
maxīe in siluis et in
agris meditando et

orando se confitetur ac
cepisse: et in hoc nullos
aliquando se magistros habu
isse nisi quercus et fa
gos ioco suo illo gratioso
inter amicos dicere solet. Et
Nunc usque in scripturis va
leat palam omnibus est: quia
vel loquentem eum audi
re, vel aliquid quod scripsit le
gere potuerit.

Messis tempore fratribus
ad secandum cum fervore
et gaudio sancti spiritus occu
patis, cum ipse quasi impo
tens et nescius laboris
ipsius sedere sibi et quiescere
iuberetur: admodum con
tristatus ad orationem con
fugit cum magnis lacri
mis postulans a deo
sibi donari gratiam me
tendi. Nec fefellit sim
plicitas fidei desideri
um religiosi. Continu
o namque quod petiit im
petravit. Et ex illo die
se in labore suo prae ce
teris peritum se esse cum quadam
iocunditate gratulabatur. Et
tanto in hoc opere devo
tior, quanto se in hoc ipso
facultatem ex solo dei

dono recognoscebat accepis
se. Feriatus autem ab hu
iusmodi labore vel ope
re: iugiter aut orabat aut
legebat aut meditabatur.
Ad orandum si se solitudo
offerret, secreto utebatur.
Sin autem, ubicumque seu cum aliis
se seu in turba esset soli
tudinem cordis ipse sibi ef
ficiens ubique solus erat.
Canonicas autem scripturas
simpliciter et seriatim libe
tius ac saepius legebat:
nec ullis magis quam ip
sarum verbis eas intellige
se dicebat: et quidquid in
eis divinae sibi elucesce
bat veritatis aut virtu
tis in prime sibi originis
sue fonte magis quam in
decurrentibus expositionibus ru
minans sapere testabatur. Et
Sanctos tamen et orthodoxos
earum expositores humili
ter legens nequaquam sensi
bus eorum suos sensus equa
bat, sed subiciebat for
mandos: et vestigiis eo
rum fideliter inhaerens, saepe
de fonte unde illi hause
rant et ipse bibebat. Inde
est quod plenus spiritu quo

oīs scriptūa sc̄a diuinitus & inspirata tā considenti q' valuit ea usq; hodie sicut ap̄ls dicit utilis ad docendū. ad arguendū. ad corripiendum & ad erudiendū. et dū p̄dicat vbū dei quicqd de ea affert in mediū sic patens et placens efficit. et cum id vm̄ agitur efficax ad monendū: ut inveniatur omīs tam secularī q' spūali pditi doctina in libris gr̄e q procedūt de ore eius.

Dn̄s aūt placuit ei qui eū segregauit a seclo et vocauit. ut ampliorē gr̄a reuelaret in eo gl̄am suā et mltos filios dei q erāt dispsi p eū congregaret in vnū: misit in cor abbis stephani ad edificandū domū clareuallis mittē fr̄es eius. et cū eis alios viros religiosos. Quibz abeuntibz ipm & dompnū bernardū pfecit abbatē. innitentibz fame illius tamq' maturus & strenuus tā in religioē q' in sclo viuis: et timentibz ei. tum pro teneri oris etate iuuenilis. tū p corporis infirmitate et minori usu exterioris occupationis.

Erat aūt clareuallis locus in territorio ligonensi nō longe a fluuio alba. antiq spelūca latronū. et antiqtus dicebatur vallis absinthialis. seu pp̄t habundantis ibi absinthii copiā: seu pp̄t amaritudinē doloris incidentiū ibi in manus latronū. Ibi ergo in loco horroris et vaste solitudinis consederūt illi viri virtutis: facturi de spelūca latronū templū dei et domū orōnis. Ubi simplr aliquāto tēpoē deo seruierūt in paupertate spūs. in fame et siti in frigore & nuditate: in vigiliis et angustiis multis. Panis instar ꝓphetici illius ex ordeo et milio et vicia. ita ut aliqn religiosus vir qdā

Pulmentaria sepius et foliis fagi conficiebant

appositum sibi in hospitio
o vbi tum plorans clam
asportauerit quasi pro mi-
raculo omnibus ostendendum;
quod inde viuent homines
et tres homines. ~~Pulmen-
taria sepius ex solis
vagis confitiebat~~. At
virum dei nimia ista mone-
bat. Summa ei sollici-
tudo de salute miserorum
qua a prima die conuersio-
nis sue usque ad hoc
tempus tam singulariter
sacrum illud pectus nos-
citur possidere: ut erga
omnes animas nimium gerere vi-
deatur affectum. Erat er-
go vehemens in precor-
diis eius sancti desiderii
et sancte humilitatis conflic-
tus. Modo enim seipsum de-
mens fatebatur indig-
num per quem fructus ali-
quis proueniret; modo
oblitus sui estuabat
flagrantissimo ardore:
ut nullam nisi ex alio-
rum salute consolationem
posse admittere videret.
Hanc siquidem caritas
pariebat: sed eandem
castigabat humilitas.

Contigit autem inter hec: ut
aliquando temperius solito
surgeret ad vigilias. Et
hiis peractis cum usque ad ma-
tutinas laudes aliquanto lon-
gius sederet noctis interual-
lum egressus foras et
locum vicina circuiens orabat
deum. ut acceptum haberet
obsequium suum et fratrum
suorum: in eo quod diximus
spiritualis fructus deside-
rio constitutus. Sub-
ito vero stans et in ipsa
oratione modicum intentis
oculis vidit vndique ex
vicinis montibus tam infi-
nitam diuersi habitus et
diuerse conditionis hominum
multitudinem in inferi-
orem vallem descendere: ut
ipsa vallis capere non
posset. Quod quid signi-
ficauerit iam omnibus mani-
festum est. Hac igitur
visione magnifice con-
solatus: exhortatus est
fratres suos commonens e-
os de misericordia dei
Nunquam desperare.
Cum autem ante in-
stantem hyemem generaliter
frater eius cellarius

domus apud eum diu
us queretur ad necessari
a domus et fratrum mi
nime deesse. nec haberet se un
de emeret. et urgen
te necessitate iam nullam u
bi cerneret consolationem
res enim in promptu non
esset que daretur: vir de
i spiritum interius ad presentes
angustias sufficere pos
set inquisivit. Ille vero
undecim libras respon
dit. Tunc dimittens eum
confugit ad orationem. Post
paululum vero rediens ge
minus: mulierem quandam
de castello nomine foris esse et
velle ei loqui nunciavit.
Ad quam cum egrederetur
procidens ad pedes eius e
adem mulier. duodecim libra
rum benedictionem ei obtulit:
orationum suffragia implo
rans viro suo periculose
egrotanti. Quam breui
ter allocutus dimisit a
se: vade inquiens sanum
invenies virum tuum. Illa t
vero abiens in domum suam:
sicut audierat sic invenit.
Abbas vero consolans pu
sillanimitatem cellerarii

sui: ad sustinendum dum
de cetero reddidit fortio
rem. Nec tamen semel hoc ei
contigisse certum est: sed
sepe cum huiusmodi nimi
mis instaret. repente un
de non sperabatur: auxilium e
i a domino affuisse. Propter
quod viri prudentes intel
ligentes manum dei esse
cum eo: teneritudinem
mentis eius a terrenis p
disi nuper egressi. rerum
exteriorum sollicitudine gra
uare timebant: eas ipsi
met semetipsos ut me
lius poterant digerentes:
et tantummodo de interioribus
et consciencijs suis et ani
marum curam suarum cum eo con
sulentes. In quo tamen pe
ne hoc eis contigit quod
filijs israel legimus olim de
moyse contigisse: cum di
u conuersatus cum domino
in monte syna et caligi
ne nubis regrederetur
et descenderet ad populum
et eloquio domini frequenti
us cornuta apparet
et terribilis: adeo ut
fugeret populus ab eo. E
gressus enim vir ille sanctus

a facie d(omi)ni qua(m) in soli
tudine asserens et subli
mioris altitudinis conte(m)
plationis in silentio aliq(ua)n
diu fruitus erat. quasi
de celo afferens int(er) ho
mines miraculum q(uo)d a(n)
te conq(ui)sierat sibi apud de
u(m) plusq(ue) humane purita
tis: homines quos rege(re)t
et inter quos conuer
sari videbat pene o(mn)es
a se absterruit. Si q(ua)n
do(que) de spiritualibus et e
dificatione a(n)imaru(m) sermo
ne(m) ad eos habebat: lo
q(ue)batur hominibus lingua a(n)
gelor(um). et vix intellige
batur. Marie a(utem) thys
q(ue) ad mores hominu(m) [illegible] p(er)tine
bant ex habundantia cor
dis sui ta(m) sublimia eis
p(ro)ponebat ta(m) p(er)fecta exi
gebat ab eis. ut durus
videretur sermo: in tan
tum ut no(n) capiebant que
dicebantur. Rursus
cu(m) singillatim audi
ret eos confitentes sibi
et semetip(s)os accusan
tes sup(er) diuersis illusi
onibus cogitationum [illegible] hu
maniaru(m) quas nullus

in carne viue(n)s homo
penitus vitare p(otes)t. hoc
potissimu(m) fuit in quo
lux illa ad tenebras il
las coniunctio esse no(n) po
tuit: scilicet q(uod) homines iuue(n)
ebat. quos in hac p(ar)te
angelos estimabat. In
glinat en(im) magna ex
p(ar)te degustans puritate(m)
et ex consuetudine ia(m) olim
accepte a deo g(ra)tie sin
gularis simpli(citatis) p(re)iudi
cans vniuerse conditioni
humane fragilitatis i(n)
temptationes seu inquina
tiones cogitationu(m) ha
ru(m) nullu(m) religiosu(m) vi
ru(m) posse inuade(re): vel si
inuade(re)t vere religiosu(m) no(n)
esse estimabat. Sed viri
vere religiosi et pie pru
dentes et in p(re)dicatione
sermonu(m) eius venera
bantur etiam que no(n) capi
ebant: et in confessioni
bus suis licet ad nouu(m)
sui stupent(es) auditu(m) e
o q(uod) seminariu(m) quoddam
desperationis p(ro)ferre
videretur infirmis:
ta(m) iuxta s(ente)ntiam s(an)c(t)i iob
nephas putabant con

tradiderat sermonibus suis.
non excusantes sed ac
cusantes infirmitatem
suam in conspectu hominis de
i: in quo nec vindicem iu
sticiam potest in conspectu dei.
Unde factum est ut fieret ma
gistra magistri pia humilitas
discipulorum. Cum enim ad i
nitium arguentis humiliare
tur qui arguebatur: ce
pit etiam spiritualis magister ad
versus fratres humiles et sub
iectos zelus suus esse sus
pensus: in tantum ut ipse iam
potius accusaret ignoran
tiam suam. et defleret necessi
tatem quod silere non liceret cum
nesciret loqui: quod non tam
en ad homines quam indig
na hominibus loquendo lede
ret conscientias auditorum:
quod tam scrupulose perfectio
nem a fratribus simplicibus
exigebat. in quo se non
dum invenerat ipse perfectum.
Cogitabat namque eos mul
to meliora et viciniora
saluti sue in silentio suo
meditari quam ab ipso au
dierant: devotius et ef
ficacius salutem suam opera
ri quam ex eius exemplo
acciperent: ex predicatione
vero eius scandalizari po
tius quam aliquid accipere edi
ficationis. Cumque super hoc
vehementius turbaretur
et contristaretur. et di
verse cogitationes ascen
derent in cor eius: post mul
tos cogitationum fluctus
et cruciatus cordis de
crevit ab exterioribus omnibus
ad interiora sua recolligere
se: ibique in solitudine cor
dis in secreto silentii cotidie et
postulare dominum. donec quo
cumque modo misericordie sue si
per hoc ei suam revelaret
voluntatem. Nec distulit
misericordia dei auxilium in
tempore oportuno. Paucis si
quidem evolutis diebus
vidit in visu noctis pu
erum claritate quadam di
vina fulgidum astantem si
bi. et magna auctori
tate precipientem sibi ac
si alius loqui audiret et
suggeretur in acceptione
oris sui: quasi non ipse
esset qui loqueretur. sed
spiritus sanctus qui loqueretur
in eo. Et ex tunc mani
festius in eo et per eum

loquens spiritus sanctus. et sermone ei potentiore et sensum in scripturis habundantiorem suggerens in acceptione ordinis eius? aperuit auditores quoque gratiam ei addidit: auctoritatem et intellectum super egenum et pauperem peccatorem penitentem et veniam postulantem.

Cumque iam aliquamdiu dedicasset inter homines conversari. et humana agere et tollerare. iamque inter fratres suos et cum eis maneret fratrum fratribus conversionis sue: per quosque qui solus domi remanserat veniens ad filios suos appositus est ad eos. Nam cum aliquantum tempus ibi fecisset: obiit in senectute bona. Soror quoque eorum in seculo nupta et seculo dedita cum in diviciis et deliciis seculi perditum iret: tandem aliquando inspiravit ei deus ut fratres suos visitaret. Cumque venisset quasi visura venerabilem fratrem suum et adesset cum comitatu superbo et apparatu: ille detestans et execrans eam tamquam rethe diaboli ad capiendas animas: nullatenus acquiescere voluit exire ad videndam eam. Quod audiens illa confusa et compuncta vehementer. cum nullus ei fratrum suorum occurrere dignaretur: et cum a fratre suo andrea publice ob vestium apparatum stercus involutum argueretur: tota in lacrimis resoluta. et si peccatrix sum inquit pro talibus christus mortuus est. Nam peccatrix sum: iccirco consilium et colloquium bonorum requiro. Et si despicit frater meus carnem meam: non despiciat servus dei animam meam. Precipiat et prepiat: et quicquid preceperit sum parata. Hanc ergo promissionem tenens: exiit ad eam cum fratribus suis frater eius. Et quia eam a viro suo separare non poterat: primo verbo dedit ei mundi gloriam in cultu vestimentorum et in omnibus seculi pompis et curiositatibus: interdixit

et formam vite matris su
e in qua illo tempore vix
it cum viro ei indixit: et
sic eam a se dimisit. Illa
vero obedientissime parens
precepto rediit ad propria:
mutata repente sentiens
omnipotentiam dei excel
si. Stupebant omnes ado
lescentulam delicatam no
bilemque subita mutatione
in habitu et victu in
medio seculi vitam ducere
heremiticam: insistere vigi
liis et ieiuniis et conti
nuis orationibus. et ab omni
seculo prorsus se facere alienam.
Biennio postea sic vixit
cum viro suo. illo sane secundo
maxime anno dante deo ho
norem: nec temerarie ulte
rius presumente templum spiritus
sancti. Qui etiam tandem vi
ctus eius perseverantie vir
tute liberam eam a se dimittens:
iuxta ritum ecclesie faculta
tem ei concessit serviendi
deo cui se probaverat. Illa ve
ro optata libertate potita
monasterium villetum cuius su
pra meminimus adiens cum
sanctimonialibus inibi deo
servientibus reliquum vi

te sue deo vovit. Ubi tan
tam ei dominus gratiam con
tulit sanctitatis: ut non mi
nus animo quam carne illorum
probaretur virorum dei esse
germana

Cum autem missus
novitius claramvallem ber
nardus ordinandus es
set in ministerium ad quod
assumptus erat. et sedes
lingonensis vacaret ad
quam ordinatio ipsa res
piciebat: querentibus fratribus
quo eum ducerent ordinan
dum. cito de proprio se op
tulit bona fama vene
rabilis cathalaunensis
sium episcopi opinatissimi
illius regionis magistri
gwillhelmi de campel
lis: illucque eum transmit
tendum esse definitum est.
Sicque factum est. Abiit ergo
cathalaunum: assumpto
secum elbodono monacho
quodam cisterciense. In
travit ergo predicti episcopi
domum iuvenis exesi
corporis et moribundi
habitu quoque despicabilis:
subsequente monacho
seniore et magnitudine

et robore corporis elonga
ti: aliis ridentibus ali
is irridentibus: aliis
rem sicut erat interpre
tando venerantibus.
Cum autem quaereretur quis e
orum esset abbas: episcopus
prior oculos in eum a
pertos habens agnovit
servum Dei: et suscepit
eum sicut servum Dei.
Cum ei primo in privato
colloquio omni melius
locutione prudentiam in
nuens magis magisque
proderet verecundia lo
quendi: intellexit vir
sapiens divinam visi
tationem in adventu hos
pitis sui. Nec defuit
hospitalitatis prima in
stantia: donec usque ad
familiarem fiduciam et
libertatem loquendi provec
to colloquio ad alteru
trum tam eum melius com
mendaret conscientia sua quam
verba illa. Quid multa?
Ex illa die et ex illa
hora facti sunt cor unum
et anima una in Domino:
in tantum ut saepe alter al
terum hospite exciperet

haberet. et propria erat do
mus episcopi Claraevallis:
Claraevallensium ut efficeretur
non sola domus epi
scopi: et per ipsum tota civi
tas Cathalaunensis.
Nunc etiam et Remensis
provincia et Gallia tota
per eum in devotionem erec
ta est et reverentiam
viri Dei. Ab illo siquidem
tanto episcopo cetteri didicerunt
suscipere et revereri eum tam
quam angelum Dei: ita ut
huius temporis praescripsisse in
eo gratiam videatur hono
rate auctoritatis sic af
fectus erga ignotum
monachum et monachum tam

te humilitatis
Domo vero tempore post
transacto cum eo usque inf
irmitas abbatis ingraves
ceret. ut iam non nisi mors
eius aut omni morte gra
vior vita speraretur:
ab episcopo visitatus est.
Cumque viso eo episcopus se
non solum vitae eius sed
et sanitatis spem habere
diceret si consilio eius
acquiescens secundum infir
mitatis suae modum

aliquis corpori suo curam
pateretur impediret: ille
vero cum a rigore vel u
su consuetudinis sue ter
minus confinale flecti pos
set: profectus episcopus ad
capitulum in cisterciense ibi co
ram patribus abbatibus
qui conuenerant potissima
humilitate et sacerdota
li auctoritate toto corpore in
terram prostratus peciit et
optinuit. ut toto anno
vno in obedientiam sibi
traderetur. Quod enim tan
te humilitati in tanta
auctoritate negari pos
set? Reuersus itaque clara
uallem extra claustra
et terminos monasterii
domunculam unam ei fi
eri precepit. ordinans et
mandans in cibo vel
in potu siue in aliquo
eiusmodi circa eum nullam
ibi teneri ordinis distri
ctionem. nullam de tota
cura domus ad eum re
ferri sollicitudinem: sed
sibi cum ibi viuere secundum
morem ab eo prescriptum.
Eodem tempore et ego claram
uallem ipsum frequen

tare cepi. Quem cum ibi
cum quodam abbate al
tero visitarem: inueni
eum in illo suo tugurio
quale leprosis in compitis
publicis fieri solet. In
ueni autem ex precepto ut
dictum est episcopi abbatem
feriatum ab omni sollicitu
dine domus tam interiori
quam exteriori vacantem deo
et sibi: et quasi in de
liciis paradisi exultan
tem. Ingressus itaque regi
am illius cubiculi. cum
considerarem habitati
onem et habitatorem. tan
tam michi deum tes
tor domus ipsa incutie
bat reuerentiam sui: ac
si ingrederer ad altare
dei. Tantusque affectus
sui suauitate circa ho
minem illum tenebar et de
siderio in paupertate il
la et simplicitate co
habitandi ei: ut si op
cio illa die michi da
ta fuisset. nil tam op
tassem quam ibi cum eo per
manere ad seruiendum
ei. Quinque et ipse vtcumque
nos cum gaudio suscep

pisset. et quereremus quid ageret. quomodo ibi viveret: modo illo suo gratioso arridens nobis optime inquit. Ego autem hactenus homines venales obediant: iussio dei indicio inrationabili animi bestie deditus sum ad obediendum. Dicebat autem de quodam homine rusticano et vano nil prorsus sciente. ipsum quod ab infirmitate qua laborabat continuam se iactitante: cui ad obediendum ab episcopo et abbatibus et fratribus suis traditus erat. Ibi ergo cum eo manducantes cum arbitraremur hominem tam infirmum tante et providentie commissum sicut oportebat paratum. et videremus ei agente modico illo suo offerre cibos quos sanctus vir pro angustia famis attingeret: videbamus et erubescebamus. vir regularis silentio nos cohibente: qui in illa quasi insaciegent et homicida ira et continue

libus insurgentem. Ipse autem in quem fiebant hec indifferenter cuncta sumeret cuncta approbabat: sicut qui sensu ipso corrupto et pene emortuo sapore nil discernebat. Nam et saginem carnium per errorem sibi oblatam pro butiro multis diebus nosatur comedisse: oleum bibisse tamquam aquam: et multa talia contingebant ei. Solam quippe aquam sibi sapere dicebat: eo quod cum eam sumeret fauces et guttur ei refrigerabat. Sic ergo tunc eum invenimus: et sic habitabat in illa solitudine sua vir ille dei. Sed non erat solus: cum quo erat deus. et custodia et solatio sanctorum angelorum. Quod etiam manifestis inditiis demonstratum est. Nocte enim quadam solito attentius orando effunderet super se animam suam: cum tenuiter soporatus voces audivit tamquam transeuntis multitudinis copiose. Cum

gelās āt et cāsorē vocē
plenꝰ audiēs: cellā
quoqꝫ in q̄ iacebat e
gredit᷑ et ꝑsequit᷑ ab
euntes. Haut ꝓcul ab
erat locus desīs adhᵒ
spinarū vepriūqꝫ fru
tectis habūdās: sed
nūc lōge mutatus ab
illo. Dup hīc aliq̄ di
astabāt velut altnā
tes chori hinc inde dis
positi: et viri sētis aude
ebat et delēbat᷑. Cu
ius tn̄ misteriū visio
nis nō p̄us agnouit.
q̄ translatis post aliq̄t
annos edifitiis mōs
terii. eodē in loco posi
tū oratoriū ſuet ubi
voces illas audisset.
Vās āt indignꝰ ego
cū eo paucis diebus:
quoniqꝫ oclōs v̄teba
mur nāis q̄si celos me vi
dē novos et t̄rā no
uā. et āntiquor vestip
tiorū mōchor ꝑm mo
rū antiquas semitas.
et in eis mīx tpis hoī
nū recētia vestigia.
Erat enī tūc tpis vi
dē clareuallis annexa

sella: cū viri v̄tutis o
lim divites in sclō et
honorati. tūc in pau
ptate xpi gloriātes
ecclām dei plātāvēnt
in sanguīe suo. in la
bore et erūpnis. in fa
me et siti. in frigore et
nuditate. in ꝑsecutio
nib; et contumeliis. et
angustiis mltis: ꝑpa
rātes claeuallī eā ꝑ
quā hodie habet suf
ficiētiā et pacē. Nec
enī se tā sibi q̄ xpo et
fr̄ib; ibi deo servitu
ris vivīe estimātes
ꝓ nichilo habebāt q̄c
q̄ sibi deesset: dū re
linquērēt post se q̄d il
lis sufficeret. et ad sub
sidiū necessitatis. et ad
aliquā cōsciām volū
tarie ꝓ xpo paupertatis.
Prima q̃ꝫ frīe ab intro
euntib; clareualle ꝑ
descēsū mōtis deus
in domib; eius cog
noscebat᷑: cū in sī
plicitate et humilitate
edifitior simplicitatē
et humilitatē inhabi
tātiū pauperū xpi val

lis multa loqueret'. De-
niq; in valle illa ple
na hoibz in q̄ nemī o
nosū ēē licebat. oib;
laborātib; et singlis
circa iniūctū occupatis.
media die medie noc
tis silētiū a supuen
ētib; inueniebat'. p̄t
labor; sonitus. vel si
forte in laudib; dei oc
cupaēnt'. Porro si
letij ipius ordo et fa
ma tātā erāt apud
sclares hoies supue
nietes sic faciebat re
uēntiā: vt et ipi non
dicā p̄ua vel ociosa.
sed aliquid etiā qd̄ ad
rē attineret ibi loqui
vererent'. Locu vō ipi
us solitudo int' opa
ca siluarū et vicinorū
hinc inde motiū an
gustias in quo seruu
dei latebāt speluncam
illā sci benedci pris
nri quodāmō repre
tabat. in quo aliqn
a pastorib; inuēt' ē:
vt cui' imitabat' vi
tā. habitacōis etiā
eius ac solitudīs for
mā aliquā habē viden
tur'. Omīs quippe eta
ā in multitudīe solita
rij ibi erāt. Valle nā
q; illā plenā hoībus
vt dcm̄ est ordis rati
one mitūs ordiati si
nglis solitariā faciebat'.
quia sicut vn' hō in
ordiatus etiā cu solus
ē ipe sibi turba est: sic
ibi unitate spūs et re
gularis lege silētij in
multitudīe hoim ordi
nata. solitudīem cor
dis sui singlis ordo
ipe defendebat. Do
mib; vō simplicibus
et habitaculis vilib;
inhabitantiū p̄silis
erat. Panis non tam
furfure' q̄ frumēt' vi
debat'. Quis frm̄ la
borib; vix de tīa de
serti illius sterili p̄uit
tis: ceterā quoq; ciba
ria q; vix erāt aliq̄d
sapōis habētia. p̄ter
quē fames seu amor
dei faciebat. Deo etip
sū nomīn; fercoris si
plicitas vix sibi tole
rabat'. et quasi ve

nenum arbitrantes quod propter comederent utrumque delectaret: recusaret dona dei propter contrarium quam in eis sentiebat. Cum enim iam omne genus carnalis tollerantie cum adiutorio gratie dei studium spiritualis patris in eis hoc effecisset. ut plurima que homini in carne constituto impossibilia prius videbantur: iam non solum constanter peragerent et sine inminutione sed et cum ingenti delectatione: ipsa delectatio aliam in eis pepererat imminutionem, eo periculosiorem quo eam estimabat quasi remotiorem a carne. spiritui propinquiorem. Periculum quippe habentes et quasi cum testimonio conscientie sue memorie fideliter commendatum: immunia esse a cedem delectatione carnis: quamquam carnem cum quamlibet delectatione nutrire videretur, fugiendum arbitrabantur. Quasi etiam per aliam viam redeuntes se putabant in regionem suam: cum prae dulcedine amoris interioris amaram quam ut dulcia delectabiliter edendo delectabilius vivere sibi viderentur in heremo. quam prius vixissent in seculo. Cum in hoc suspitionem aliquantenus haberet spiritualis pater cotidianam correptionem quasi carni eorum plus quam spiritui deserviret: aliquam ad iudicium episcopi qui tunc forte advenerat res delata est. Deinde quo vir ille potens in verbo sermone aggressus ad eum finem perduxit: ut omne hominem quamquam dona dei recusavit propter contrarium dei. inimicum esse gratie dei. et spiritui sancto resistere pronuntiaret. Adducta sunt de historia de helizeo propheta et filiis prophetarum cum eo in desertis locis vitam heremiticam ducentibus: quo cum aliquando ad horam refectionis ventum esset. amaritudo quedam mortis in olla decoctionis eorum venit. per virtutem dei et

misterium complicitum per infu-
sionem farinule dulco-
rata est: olla inquit
illa prophete olla vestra
est. nil in se nisi ama-
ritudinem habens. Fari-
na vero amaritudinem
in dulcedinem convertens: gratia dei operans
est in vobis. Viuite
ergo securi et cum gratiarum
actione: quod cum natura-
liter minus aptum fuerit v-
sibus humanis: ad hoc
per gratiam dei vobis est v-
sibus aptum. ut utamini
et comedatis. In quo
si inobedientes et in-
creduli permanetis: re-
sistitis spiritui sancto: et gratie
eius ingrati estis. Hec
ergo fuit in tempore illo sub
abbate bernardo et ma-
gisterio eius in claris-
sima valle illa spiritua-
lium scola studiorum: hic
feruor regularis dis-
cipline: omnia confluente
et ordinante et taber-
naculum deo in terris e-
dificante secundum exem-
plar quod ei in monte
ostensum est: cum in soli-

tudine assisteret cum de-
o in nube habitaret.
Et utinam post reddi-
mentum prime conversatio-
nis cum hominibus postquam
didicit aliquantum et con-
sueuit homo cum hominibus
esse et intelligere super e-
genum et pauperem com-
patiendo infirmita-
tibus hominum: utinam se-
cum semetipsum talem ex-
hibuisset qualem cum cete-
ris: tam benignum tam
discretum. tam sollicitum.
Sed continuo cum ab a-
nime illius obedientia
solutus et sui iuris
effusus est: velut ar-
cus distentus ad pris-
tinum rigorem. et sicut
torrens detentus et di-
missus ad priorem cur-
sum consuetudinem
reuersus est: quasi repe-
tens a semetipso penas
discipline illius quie-
tis et dispendia laboris
intermissi. Videns ho-
minem imbecillem ad-
huc et languidum coma-
ri et agere quicquid
vellet. minus conside-

rare quid posset. sol-
licitum pro omnibus tamen se
ipsum negligente. omnibus
in omnibus aliis obedien-
tissimum. sed de ipso tan-
tum aliquam seu curam
seu parvam obedientem.
Deputavit enim parva sua nul-
la reputans maiora
moliebatur. ad non
parcendum corpori. ad stu-
diis spiritualibus robur
addendum. corpus su-
um variis infirmita-
tibus per se attenuatum.
ieiuniis insuper et vi-
giliis sine intermissione
attendo. Orabat frequens
die noctuque donec de-
ficeret. donec genua
eius infirmata a ieiu-
nio. et pedes eius a
labore inflati corpus
eius sustinere non pos-
set. Multo tempore et quan-
diu occultum esse potu-
it alicio ad carnem usus
est. ubi vero sciri adve-
nit continuo illud abi-
ciens ad cetera se contulit.
Cibus eius cum pane
lac vel aqua decoctionis
leguminum. vel pul-

tes erant quales infirmi-
bus fieri solent. Cetera
vel eius infirmitas
non recipiebat. vel
perfectionis studio ipse
recusabat. Vino sicut
decebat raro et ni-
mis modico. cum ma-
gis aquam et infirmi-
tati sue et appetitui
competere testaretur. Dicat
effusus et confectus a
corde fratrum labore seu
diurno seu noctur-
no viri se aliquam pati-
ebatur esse excusatum. seu
seu ab occupationibus
et laboribus ministerii su-
i. Videbant enim et con-
versatione eius homines
mediti et mirabantur.
tantam quam vim cum in se
ipso causabantur inferi-
orem nature: ac si agnus
ad aratrum alligatus
arare cogeretur. Nam
cum crebra illa corru-
ptione stomachi prop-
ter eius indigeste cru-
ditatis eruptio aliis in-
ciperet esse molestior.
maxime autem in choro in
psallentium. non tamen

lico collitis fr(atru)m dese
ruit: sed in ista loci
stationis sue privato
ac defosso in terra
receptaculo doloris
illius. sic aliquandiu p(er)
ut potuit necessitatem
illam transegit. At ubi
ne hoc quidem p(er)misit
intollerantia rei. tunc
demum collitis deser(er)e
et seorsum secum habi
tare compulsus est: in
quantum sine collocutio
nis sine consolationis
gr(ati)a sine discipline et
claustralis necessitate
conventum cum fr(atri)bus aliq(ua)m
oportebat interesse.
Et hec sunt tristicu
la nimis: qua p(ri)mo
s(ecundu)m illa fratribus se
illius pr(ivat)itatis in
gi consortio cure pos
se coacta est. In quo
dolemus quidem et plan
gimus infirmitatis eius
triste effectum: sed s(ecundu)m
desiderii et spiritualis
fervoris affectum venera
mur. Quamquam nec inf
irmitatis eius effectus
usquequaque plangen

dus sit et dolendus.
Quid enim si voluit
sapientia dei p(er) infirma
potius hominis illius tot
tanta confundere fortia
mundi huius? Quid
vero aliquem p(ro) qualibet
infirmitate eius re
mansit infectum? quod p(er)
cum secundum sibi datam gra
tiam oporteret? Quis
enim nostra etate quanti
mus robusti corporis et
animitate valitudinis tan
ta aliquam fecit. quanta
iste fecit et facit mori
bundus et languidus
ad honorem dei et sancte ec
clesie utilitatem? Nam
tam postea numerum
hominum verbo et exemplo
traxerit de seculo: non so
lum ad conversionem sed
ad professionem? Nam
et eis p(ro)fectum christianum
orbem constituit domos
seu civitates refugii
: ut quicumque p(er)venerint
ad mortem et crimine t
mortis rei iudicati fu
erint remittantur et co
ntant ad dominum et fugi
ant ad eos et salv

uertitur in eis. Que
scismatum esse non se
dauit. quas non con
fudit hereses. quam pa
ce inter dissidentes ec
clesias et populos non
restituit? Et hec que
de omnia sunt. Cetera que
bona in omnibus hominibus
singillatim prestitit pro
causa pro persona pro
loco pro tempore quis enumerет?
Porro si nimietatis in
eo reprehenditur sanctus ieiunio
rus. habet certe apud
pias mentes excessus
iste reuerentiam suam: quia
quicquid per spiritum dei agitur
nullatenus uertitur in ser
uo dei reprehendendum nimi
a ista nimietate. Ha
bet et facile apud homi
nes excusationem. cum
uix audeat quisquam eum
condempnare que deus
iustificat. tam nulla fa
sublimia cum eo et per
eum operando. Felix enim
solum reputatur ad cul
pam: quod ceteri presumere
sibi solent ad gloriam.
Fuit autem bono uiro
in suspectis nimietatibus su

rat. beatus quippe quem supra
est paulinus. Fuerat
ei studium tantum uirtutum
plenitudinem quam ha
bebat ex gratia aliquam
etiam laboris sui con
scientia cumularet. Sed
et uita eius quam hominibus
proponebat imitandam
frugalis continentie ex
emplo carere non debu
it. In quo seruus dei
etsi nimietate forsi
tan excessit: prius cer
te metiebatur non de nimi
etate sed de feruore ex
emplum reliquit. Quid
autem eum in hoc nimi
um excusare. in quo
ipse qui uetitur omnia o
pera sua non confitetur
nisi per hodie se excusa
re. sacrilegii arguens
semetipsum. quod seruum
ti dei et suum abstu
lit corpus suum: dum
indiscreto feruore in
becille illud reddide
rit ac pene inutile. Sed
conualuit de infirmi
tate: et infirmus his
fortior et potens factus
est. Virtus namque dei

vehemētius in infir-
mitate eius refulgēs.
ex tūc et usq3 hodie
dignioꝛē quādā a
pud hoīes ei efficat
reuerentiā: et in reue
rētia auctoritatē. et
in auctoritate obediē
tiā. Jā tūc enī ad op9
et uītutē pdicatiōis
diuinitus aptabat9:
ad qđ sicut supᷓ dcm̄
est ex utero mrīs sue
cū testīonio diuine re
uelatiōis olim fue
rat psignatus. Nec
tūc tm̄mō. sed oī tpe
cōuisiōis et subiectio
nis et platiōis sue.
ipō oꝛdinātē quo et
et agente cognio oꝛ
diē ad hoc instituē
bat9: et ignorās. qđ
de se fiet nō solū mo
nastico sed et oī eccle
siastico oꝛdini in pho
ptinebat. Et pmo
quidē circa resuscita
tiōnē in mōstico oꝛ
diē antiq religionis
feruoꝛē pmitias in
uētutis sue dedica
uit: exēplo et ūbo

in cōuictu frm̄ intra
septa monasterij ad
hoc oī studio uacās.
Postmodū aūt cū ad
aliū uite et cōūsati
ōis modū et oꝛdinē
isirmitate coꝛpis cogēt. i sic
dcm̄ ꝫmitas isirmitatis corp
est: uenturus a cōi cū
cōuūsatiōe cōuentus
plus solito sequestra
ret9: hec pma cepit
esse occasio. ut qua
si hoībz de sclō expo
situs. quoz iā ad eū
multitudo magna cō
fluebat: ipe etiā pn
tiā suā liberius eis
ac libālius cōmodās
ūbū uite pdicaret.
Cūq3 et longius ali
qn a mōsterio p cau
sis eme cōibus obe
diētia tenehētur: et
quocūq3 ueniet unde
cūq3 loquturus de dō
silere nō posset. et a
gēe que dei sūt non
cessaret: sic in breui
apud hoīes inotuit:
ut etiā dei tn̄ utili
mēbro in coꝛpe suo
repto uti ad quodcūq3

oportebat non dissimularet. Sed et licet a primo flore ineuntis etatis fructibus spiritus sancti habundauerit: ab hoc tamen tempore copiosius ei addita est sicut apostolus dicit: manifestatio spiritus ad utilitatem: sermo scilicet scientie sapientie ac fidei cum gratia prophetie. operationes virtutum. et diversarum opitulationes sanitatum. Quorum quedam que certa narratione didici. qua fide a fidelibus michi viris assignata sunt: [illegible] et ipse legentibus religio-

Primo tempore aduentus eius ad clarumuallem: contigit Iosbertum quendam virum nobilem de castello proprio cui infirmitatis nomen est egrotare. Cumque ingrauescente subito eger triduo obmutesceret. et iam mori incipiens sine viatico hinc abiret: ceperunt omnes hoc magis dolore affligi. tum ipsius egri

filius alter Iosbertus. que propinqui ceteri et amici omnes quia familiaris sine confessione peccatorum et communionis sacre perceptione moreretur vir honestus secundum seculum. et magnifice honoratus. Erat autem cognatus viri dei secundum carnem. Cumque ad eum nuncius venisset. rediens a monasterio trium fontium quod in prouincia cathalaunensi [illegible] primum omnium ipse fundauit: diuertit ad ecclesiam quandam et pro eo infirmo obtulit et hostiam salutarem. Eadem autem hora in se rediens homo locutus est: et peccata sua cum lacrimis fatebatur. Sed ut diligenter probatum est: ubi vir sanctus sacrificium consummauit ille qui obmutuit sicut prius. Cum autem desideraret christi seruus adesset cum Gherardo fratre suo et auunculo Gaudrico: ab aliis illius obuiu-

ius rogabat ut pro eo
oraret. Compassus autem
tanto dolori et conforta
tus in domino et in boni
tate et in potentia vir
tutis eius: sed sibi spiritu
revelante sciens nichil homo
audisset. cum omni fidu
tia eis respondit. Da
tis quanta mala fecit homo
iste? quanta abstulerit?
Reddat ablata et con
suetudines pravas ab
neget? super pauperes
usuras paratas restituat
tam ipse quam filius et fa
milia eius: et christia
no more morietur. Ob
stupuerunt omnes ad tan
te fiducie promissionem:
eo quod ignota adhuc
hominibus erat gratia divinitus
collata viro dei. Mar
tinie vero turbati et ti
miti sunt qui cum eo vene
rant: sed et annuerunt.
Quid plura? Factum est
quod precepit: et continu
o sanatus est quod promi
sit. Solutum est vinculum
lingue eius: confessus
est cum gemitu et lacri
mis peccata sua. cum mag

na devotione deoscu
lans manus eius: et ac
cepto viatico communionis
sancte. rursum patribus et
fratribus que facere eum oporte
bat: sequenti nocte in
spe misericordie expiravit
Refulgebat autem eadem ale
qua in pratis: et obviam
habuit mulierem puerulum
filium in brachiis depor
tantem. que delonge at
tulerat ad eum: ab utero
matris habentem manum a
ridam et brachium tortum.
Potius autem lacrimis et
minis et precibus: iussit
puerum deponi. Facta
oratione continuo puerum
signans et brachium et
manum eius: dixit muli
eri ut vocaret filium su
um. Vocavit illa infan
tem et ille annuit: et
utroque brachio amplexa
tus matrem suam sanus
factus est ex illa hora.
Exultabant autem hii ubi
erant fratres et filii
spirituales mirantes su
per hiis que audiebant
et videbant de eo. Nec
tamen more carnalium in

gloriam elevabatur huma-
nam: sed inventutem eius e-
tati et nove adhuc con-
versationi spiritualis sollici-
tudinem metuebant. In
quo nimirum zelo Gal-
dricus avunculus eius
et Guido primogenitus
fratrum ceteris antelibant:
ut ipsos tanquam germanos
quosdam stimulos car-
nis sue ne gratiarum mag-
nitudo eum extolleret ac-
cepisse divinitus vide-
retur. Neque enim parcebant
verbis durioribus exaggerantes
tantes teneras verecundias eius:
calumpniantes etiam bene
gesta. signa omnia an-
nichilantes: et hominem
mansuetissimum nichil
penitus contradicentem fre-
quenter. usque ad lacri-
mas improperiis et op-
probriis affligentes.
Narrare solet venera-
bilis episcopus lingone-
sis Godefridus sancti vi-
ri et propinquus sanguine
et in conversatione socius.
et extunc per omnia individu-
duus comes: primo tem-
pore miraculo quod per manum
eius fieri vidit. Primum
signum miraculum eius affuis-
se Guidonem. Exeunt ei
eis transitus per ministri-
nationis in territo-
rio Senonensi: et iuve-
nis quidam cuius pedem
fistula occupaverat
pedum patris tactum et be-
nedictionem cum multa sup-
plicatione petebat.
Dignatus autem statim
convaluit. et post pau-
cissimos dies regressi
per idem oppidum sanum eum
atque incolumem inve-
nerunt. Ceterum sepedic-
tus beati viri frater. ne ipso
quidem poterat compes-
ci miraculo quo minus
increparet eum et presump-
tionis arguerit exaci-
eret tangere hominem: tan-
ta siquidem cautele
pro eo sollicitus erat.
Quem eodem tempore ac-
cidit ut avunculus
eius Galdricus qui et
ipse zelo suspirii eius man-
suetudinem sicut pre-
diximus diversis impro-
perationibus obruebat: gra-
vissimis febribus laboraret.

Denuo ingravescente in
morbo. ipsa doloris magni
tudine superatus. ab
batem humili obsecrati
one compellit ut sui
misereatur: et opem
sibi faciat quam ceteris con
suevit. At ille cuius
spiritus super mel dulcis
primum leniter breviter
que commemoratis erroribus
super huiusmodi obmur
murationes. et imponens
ei ne forte hec diceret
temptans eum: persistenti
tamen manum imponit
et febrem abcedere iubet.
Nec mora ad imperi
um eius reliquit illum
febris: exceptum in se
metipso quod in ceteris
arguebat. Et is quidem
de Galdricus cum in
claravalle aliquantos
iam peregisset annos: fer
vens spiritu et totius bo
ni emulator: ex hac
luce migravit. N
am circa horam mortis
tribulatus ad momen
tum. et toto corpore tre
belis motibus infre
muit: sed ad pristinam

serenitatem statim reductus
vultu deinceps placi
dissimo expiravit. Nolu
it dominus autem sollicitum ab
batis animum huius exitus cog
nitione fraudari. Siquidem
post aliquot dies idem
Galdricus apparens ei
in visu noctis. cum omnia
erga se prospera esse sat
aganti responderet: et
in magna sese gratu
laretur felicitate locatum:
deinde interrogatus est
quid nam sibi voluit
tam acerba illa in morte
tamque repentina commotio.
Dicebat autem quia ea hora
duo spiritus nequam velut
in puteum horrende profun
ditatis eum precipitare
parassent. unde tantum turbi
ta contremuit: sed beato
petro accelerante erep
tus. nichil sensit dein
ceps lesionis. Longum est
cuncta narrare que super
hiis qui ex hac vita de
cesserant. et eorum felici
tate seu etiam necessitate
divina ei gratia revelavit
ab ipsis initiis consue
vit. Unum tamen dixerim

quos ob fratrum commoniti
onem aliquotiens etiam
ipse commemorabat.

Frater quidam bone inten
tionis. sed durioris erga
ceteros fratres condicionis et
minus compatiens quam de
beret: in monasterio defunc
tus est. Post paucos
autem dies viro dei appa
ruit vultu lugubri et
habitu miserabili: sig
nificans non ad votum
sibi cuncta succedere. In
terrogatus autem quid si
bi esset: quatuor latronibus la
cerandum sese traditum
querebatur. Ad quod verbum
continuo impulsus est et
quasi precipitanter expul
sus a fratre viro dei. Qui
graviter ingemiscens:
post tergum eius clama
vit. Precipio tibi in
quit in nomine domini: ut
illis te relegatur post
paucos dies michi i
terum innotescas. Et con
versus ad orationem pro
eo. et oblationem hosti
e salutaris: aliquos
etiam fratrum quorum amplio
rem noverat sanctitatem ei

de similiter subvenire mo
nebat. Nec vero desti
tit: donec post aliquot
dies sicut preceperat per
aliam revelationem cog
nitam eius liberationem
meruit consolari.

Vir reverendissimus
humbertus igniacensis
postea cenobii confi
citor et primus pater.
in claravalle tamen an
te morbo epilentie la
borabat ita ut sepius
corrueret in una die:
demum turbato etiam
cerebro vix multorum ma
nibus fratrum colligatus in
lecto teneretur. Audien
s autem venerabilis ab
bas et sic inveniens
virum quem pro sua sanctitate
specialiter tenebat affectum:
repletus est zelo et a
it. Quid facimus? Ea
mus et oremus. Ut autem
ingressus oratorium ge
nua flexerit: pro eius vir
tute manus tenentium ob
dormiunt. Qui sequen
ti die dominica de manu
eius sacramenta suscipi
ens perfectam adeptus est

sospitatē: ut nichil ta
le umq̄ deinceps pa
Quīta hoc tē L tēs·
pus in regno
gallie et finitimis
regioīb; fames īua
luit: seuior aūt su
or hoc ira dn̄i bene
dictio cumulauit. Si
quidē usq; ad annū
illū nuq̄ eis labor suī
annona suffecerāt: ſ;
et tūc quoq; post mes
sē collectam diligent'
oib; supputatis uix
usq; ad pascha sibi
eā posse suffīce estia
bat. Cū autē emē
vellet sumptus non
inuenerūt: eo q̄ lon
ge solito carius ve
dētur. Itaq; ab ipo
tpe quadragesima
li paupm ad eos max
ima multitudo cōflux
it. Quib; erogāter
fidelit' qd' habebāt:
dn̄o bn̄dicente et mo
dica illa ānōna usq;
ad messem ipi pitet
et qui supueniebant
hospites et paupes
alacrit' sustentabāt.

Uirū paupem nō
longe a mōsterio
habitātē uir adult'
in maleficijs cruciā
bat. Dimit enī ei ī ma
et furore fuiat cōminatn
sic egerat p malignas
incātatioēs: ut miser
hō cōsūptis carnibus
nec posset mori: nec
uiuē pmitteretur. De
pinis deniq; et uocis
usū et sensū oēm cor
pis amittebat: itimis
redibat nō ad uitam
sed ad mortē pluriēs
crudelit' renouatus.
Adduct' tandē hō ad
virū dei in mōsterio
demorātē: et ei trage
dia miserabilis expli
cuit. Qui vehement'
indignatus antiqui hos
tis maliciā tm̄ sibi ī
xpianū usurpasse:
uocatis duob; e fribus
anū sem altare rogat
hoīem deportari: ī
biq; supposito capiti e
ius vasculo eucarist
iā cōtinente: in ipius
sacramenti uirtute ab
sione xpiani iubet

demonē prohibet. Sicque
ut precepit: et miserum
hominem post multos an
natus fides [?] presumptores [?]
A redddidit sanitati.
Alter robertus
eius de sancta ui monachus
et secundum carnē propinquus:
in adolescentia sua quo
rundam persuasione decep
tus clanculum sese con
tulerat. Venerabilis
autem pater postea quamdiu [?] ali
quandiu dissimulauit:
eundem fratrem statuit
per epistolam reuocare. Qui
dam itē venerabilis
guilhelmus rieual
lis postea monaste
rii primus abbas in
membrana scribēs eam
de excipiebat epistolam.
Erant enim ambo propter
sub dio sedentes. Ad
dictandum quippe secre
tius cepti monaste
rii egressi fuerant. Sub
ito autem inopinatus im
ber erripuit: et is qui
scribebat sicut ipso re
ferente didicimus cartam
reponē uoluit. Ad
quē pater sanctus. Opus

inquit dei est: scribe ne
timeas. Deposuit ergo e
pistolam in medio im
bre sine imbre. Cunc
tis undique pluentibus car
tam expositam virtus opu
it uirtutis: et que dicta
bat epistolam cedulam
quoque pater conseruauit.
Et hec quidem epistola ob
tantum grande miraculum in
codice epistolarum eius a
fratribus nō inmerito prima
est ordinata.

Agebatur solempni
tas quedam precipua:
et frater aliquis quem pro se
creta culpa ab alta
ris sacri communione sus
penderat. notam timens
et ruborē nō sustinens.
ad manum eius cum
ceteris nomini percipi
ens accessit. Intui
tus autem eum qui eum sa
latens erat repellere
hominem noluit: sed in
timo corde orabat dominum
ut de tanta presumptione
melius aliquid ordi
naret. Itaque sumens
homo eukaristiam. non
poterat ad interiora tra

icē: et diu mltūq3 co
natus cū nullo mō
ꝑualēt: aurius et tre
mebūdus clausam
ore ⁓ seruabat. Ex
pleta deniq3 hora oīo
nis serta prem sōn
traxit in pte.ˀ cuius
pedib3 aduolutus cū
mltis et lacrimis qd pa
tiebatur: aperuit: et
apto ore ipam quoq3
eucaristiā ostendebat.
Increpās aūt eū con
fitentē absoluit: et
eo iubente sine diffi
cultate recepit dn̄m.
Nūminus Clarūētu
etiā rebus magna
p eū nouumˀ contigis
se. Venerāt aliqñ fus
niācū que est una
abbatia de p̄mis quā
ipse edificauit: in t̄
ritorio laudunensi
sita. Cūq3 noui ibi
dē oratorij dedicatio
pararetur: ita illud
occupauerāt mltitu
do incredibilis mus
carū: ut earū sonitus
improbus et discur
sus graue nimis ī
troeūtib3 molestiam
genearet. Nullo igi
tur omnīo rēto remedi
o dixit scūs excōico e
as: et mane oēs pit
mortuas inuenerunt.
Cūq3 pauimentū oīne
operuissent: palis eicē
tes eas. ita demū ba
silicā mūdauerūt. Ade
aūt tā notū et tā cele
bre fuit: ut int̄ vicinos
quoq3 quor ad dedi
catiōnē magna mltī
tudo cōuenit muscā
rū fusniacensiū ma
ledcīo in pabolā ver
IN eo quo Cīenir
cꝫ monasterio ni
i cuius locus nomē
est: puerū quendam
q̄ incessanter flebat et
eiulabat vir scūs ocu
lo sanauit. Cū ei
p mltos dies sine ī
termissione plorās nl
lā reciperet consolati
onē: qd genus mor
bi medici nō ignorāt:
miserabilit̄ defines
tabescebat. Quem
seorsū alloquens p̄
sens: amonebat ut

suorum fuerit confessione
delictorum. Facta autem
confessione: subito to
tum serenitas pectoris a
beato patre sibi ostensa in dei
Accepto quoque osculo pacis
ex ore sancti in omni prima
pace quievit: et lacrima
rum fonte sinitato letus
et incolumis est regressus.
Oxenia ad propria
te aliquem abbatem
post fratres reliquos ad
laborem. Filium claudum
patri obtulit: supplicans
ut ei manum imponere
dignaretur. Intumue
rant ei enim in modum
genua eius. Excusa
bat autem vir dei dicens
non se esse illius meriti
a quo talia debent bene
ficia postulari: clau
dis reddere gressum a
plicare esse non sue vir
tutis. Victus tamen devo
patris instantia: sig
navit puerum ac di
misit. Qui ex ea ho
ra convaluit: et infra
paucos dies omni tumo
re deposito. ab eodem
item patre cum multa

gratiarum actione reduc
tus incolumis oblatus
est vio dei
Duxit aliquem no
bilium cohors militum
ad claramvallem: ut i
psum viderent abbatem.
Prope autem erat sacrum
quadragesime tempus:
et illi omnes fere iuve
nes dediti militie se
culari circuibant que
rentes execrabiles il
las nundinas quas
vulgo torneamenta
vocant. Cepit ab eis
itaque petere paucos
illos qui ante quadra
gesimam supererant di
es ne armis interim
uterentur. Quibus obsti
nato animo eius acqui
escere modis renuen
tibus: confido autem in
domino quod ipse michi
dabit indutias quas
negatis. Et accersi
to fratre iubet eis cer
visiam propinari: benedixit
eam et dicens. ut poti
onem biberent animarum.
Biberunt ergo pariter
quidam tamen inviti pre

amore sc̄li: metien
tes eū quē postea sē
expti diuine v̄tutis ef
fc̄m. Ut eni egressi
sūt monasteriū foēs.
mutuus sese ceperūt
inflāmare sermoni
bus: quia cor eorū
ardēs erat in eis. In
spirātē igit̄ deo et
currēte velocit̄ ver
bo eius: eadē hora
reūsi et cōuersi s̄t ab
is suis. spūali mili
cie decetera dederūt.
Nouerā quidā ad
huc militātē deo: qui
dā aūt cū eo iā reg
nāt eternus vincul̄.
Quid āt absoluti
minū q̄ deuotis
huc hoīem colit ob
sequijs maior etatis?
in cui⁹ deuotionem
diuina v̄tus ipām q̄
infantiā extitit ex
ptē adhuc sōnus &
deuotioīb ignarā?
Nouit mlti illustrē
iuuenē gualterium
de monte mirabili:
cui⁹ patruus fr̄ wal
terus int̄ eos quos
p̄dixim⁹ milites sa
crā in claraūalle mi
liciā est professus.
Hunc ergo gualteriū
iuniorē cū ad infan
tulus esset et necdū
ab ortu suo mensem
tātū expleuisset. mr̄
sua bñdicendū op
tulit viro dei: gratu
labundaq̄ et exultans
q̄ in domo sua hos
pitē meretur habē
tā scm̄. Cumq̄ vir di
sicut sp̄ et in oī loco
facē consueuerat de
salute et confirmatiōe
aīarū ad eū posi
tos loqueretur: p̄dā
mr̄ infantis tenēs
eū in gremio sedebt
secus pedes ipsius.
Accidit aūt vt inter
loquēdū aliqū ma
nū ptenderet: et app̄
hendē eū conabat̄
infantulus. Aduerti
t̄ tandē conatus p
uuli cū sepius id fe
cisset: et mirantib;
vniūsis datur ei fa
cultas vt manū pos
sit apphendē quā op

tauit. Tunc vero mira ad omnium nostrum reuerentiam alteram manum suam supponens altera tenens eam detulit ad os suum: et osculatus est eam. Neque id semel tantum: sed totiens fiebat quotiens eius vtramque manum tenere permissus est.

Affirmabatur aliquando homo dei: et velut riuulus quidam flegmatis incessanter ab eius ore fluebat. Unde exhausto corpore vsque quaque deficiens: paulominus ad extrema deuenit. Conuenerunt itaque filii et amici eius velut ad exequias tanti patris. et ego ipse inter ceteros affui: quia me quoque eius dignatio in amicorum numero reputauerat. Cumque extremum iam trahere spiritum videretur: in excessu mentis sue ante tribunal domini sibi visus est putari. Affuit autem et sathan ex aduerso: improbis eum accusationibus pulsans. Ubi vero ille omnia fuerat prosecutus: et viro dei pro sua fuit parte dicendum: nichil territus aut turbatus ait. Fateor non sum ego dignus: nec propriis possum meritis regnum optinere celorum. Ceterum duplici iure illud optinens dominus meus. hereditate scilicet patris et merito passionis: altero ipse contentus. alterum michi donat: ex cuius dono iure illud michi vendicans non confundor. In hoc verbo confusus inimicus: conuentus ille solutus. et homo dei in se reuersus est. Rursus autem velut in litore quodam positus: videbatur sibi nauem que se transueheret expectare. Cumque applicuisset nauis ad litus festinabat ingredi: et illa recedens impingebat in aquam. Usque tertio ita faciens: tandem relicto eo nauis ibat

et nō reintebatur.
Intellexit autē pro
ximus necdū tempus
sue migrationis ad
esse. Adhuc tñ cres
cebat dolor: eo utiqȝ
magis molestus. quo
minus iā eū spes im
minētis exitus sola
batur. Contigit autē
aduesperascēte iā die.
ut ceteris fr̄ib; iux
ta consuetudinē ac
cedētib; ad lc̄ionē
collationū: solus
abbas cū duobus
fr̄ibus sibi assisten
tib; remanēt in diui
sorio in quo iacebāt.
Cuiqȝ vehemētius
affligeret. et supra
vires dolor excresc̄ret:
aduocans alterū e du
ob; iubet eius orati
one. Excusātem de
nuoqȝ et dicētē. non
sū ego talis orator:
obediē auctoritate
cōpellit. Itū est et
oratū ad altaria: q̄
in eadē basilica e
rāt tria. Primū in
honore b̄te di genit
ris: duo sc̄i cū posita
in honore b̄ti laurē
tii m̄ris et b̄ti bene
dc̄i abbatis. Eadē
igr̄ hora affuit vir dei
p̄dc̄us ūgo duob; il
lis stipatus ministris:
b̄to s. laurētio et
b̄to benedc̄o. Ade
rāt autē in ea sēnita
te et suauitate. que
eos decebat: et tā
manifeste. ut ex ipō
introitu cellule per
sonas quoqȝ discer
nēt singlorū. Impo
nētes q̄ ei manus
et loco doloris, attac
tu p̄ussio lenientes:
eū p̄tinus egritu
dine depulerūt. l
Dimittitur scē ilico
flegmatis riuus:
et dolor oīs abscessit.
Dum autē et ego
egrotare aliq̄n
in domo n̄ra. et iā
nimiū me fatigas
set et attriuisset in
longū nimiū se pro
tendēs egritudo:
audiēs hoc misit
ad me fr̄em suū vi

eni bone memorie ghe
rardi . mandans me
venire ad claram val
lem : spondens me ibi
dem aut curandum aut
moriturum . Ergo vo
quasi divinitus ac
cepta vel oblata fa
cultate seu apud eum
moriendi . seu aliq
diu cum eo vivendi .
quorum ergo tunc ma
luerim ignoro : profec
tus sum statim illuc . eq
uis cum nimio labo
re et dolore . Ubi fac
tum est in quod promis
sum fuerat : et fateor
sicut volui . Reddi
ta michi quippe sani
tas est a magna
et periculosa infir
mitate : sed sensim et
paulatim vires corpo
ris redierunt . Deus
enim bone quod michi
bonum contulit infirmi
tas illa fecit ille . vi
sitatio illa . et preter
ad quod volebam .
Nam et occupabat
infirmitatem mee toto il
lo tempore infirmitatis

mee apud eum infir
mitatis eius : quia et
ipse tunc temporis detine
batur . Infirmi ergo
ambo totam diem de
spirituali phisica anime
conferebamus : de
medicamentis virtutum
contra languores vicio
rum . Ipse mecum tunc disse
ruit in de cantico can
ticorum quantum tempus il
lud mee infirmitatis
permisit moralit
tantum : intermissis alti
oribus misteriis septem
illius : quia sic volebam
et sic petieram ab eo .
Singulis ergo diebus quan
tum super hoc audie
bam ne michi effuge
ret scripto alligabam :
in quantum michi deus do
nabat et memoria me
iuvabat . In quo tam
benigne et sine in
vidia exponeret michi
et communicaret sensus in
telligentie et sensus
experientie sue . et mul
ta docere niteretur inex
pertum quam non nisi expi
endo discitur : et si

intelligẽ nõ poteraz
adhuc q̄ apponebã
t͛ michi: plus tñ
solito intelligẽ sine
bat me. quid ad
ea intelligenda de
esset m̄. Sed de hiis
hucusq̈ dixisse suf
ficiat. Cũ aũt insta
te dñica q̄ septua
gesimã denoĩatur.
vespe ipõ iã sabbi
dñicã ipãm p̄cedẽ
tis iã tantũ cõualu
issem et valerẽ. vt
de lcõ p me surgẽm
et intrarẽ possem et
exirẽ: cepi disponẽ
de reditu nr̃o ad t
nr̃os. Quod ipse
auditũ oĩno p̄hibu
it: et vsq̈ ad dñicã
quadragesimẽ oĩm
in spem reditus et
conatũ induxit.
Nescien͛ fr̃e! cũ q̃d
precipiebat͛ et volũ
tas nõ abnuere: et
infirmitas rẽare
videret͛. Cũ autem
vlt͛ dñicã illã sep
tuagesime a certis
q̈bz vsq̈ ad diẽ illã

ipõ p̄cipiẽte et neta
te infirmitatis cogẽ
te vescebar vellem
abstinẽ: et hoc ipm
p̄hibuit. Dup eius
tñ nec p̄hibenti acq
escerem nec rogãtem
audiem. nec obedi
rẽ p̄cipiẽti! sic vespe
illa sabbi abinuicem
discessimus: ille qui
tus ad completoriũ.
ego ad lectũ. Et ec
ce infirmitatis me
e rabies rediuiua
quasi resumptis vi
ribz p̄stis cũ tanta
me vehemẽtia ac
feroritate inuadẽs cor
ripuit! tãta q̈ me ma
lignitate tota noc
te illa deuastando
cruciauit sup̃ vires
sup̃ v̄tutem: vt de
vita desperans vn
saltẽ vsq̈ ad diem
vt vel sẽt adhuc
loq̈rer vio dei cre
dẽm me victurũ.
Cũq̈ in dolore illo
totã nocte durissem.
sũmo mane acersi
tus ille aduenit: nõ

tu assensus mihi quem
solebat vultu compati
entis sed quasi argu
entis. Subridens tunc
me. quid inquit ho
die videretis? Ego
vero quia iam ipso tacente
hesternam inobedientiam
tristis interpretabar
causam esse illius noc
turne afflictionis me
e: quicquid inquam precepi
etis. Quiescite ergo
ait: non morieris modo.
Et abiit. Et quid dicam?
Confestim et omnis do
lor abiit: nisi quod fatiga
tus nocturno illo dolo
re meo tota ipsa die
vix de lectulo surgere
prevalui. Quis enim
ait qualis fuit ille
dolor? Non recolo
silem me aliquando fuis
se perpessum. In crastino
autem sanus factus sum et
vires recepi: et pau
cis interpositis diebus
cum benedictione et gratia
bona boni hospitis
mei ad propria reversus sum.

Quomque dilectus deo
et hominibus bernardus

in valle sua illa et
vicinis civitatibus
et regionibus quas
aliquotiens cum ipse
domestice cure ra
tio cogebat intuitus flo
rere virtutibus et mira
culis: cepit etiam sen
ioribus ecclesie necessita
tibus seu caritate fratrum
seu obedientia maiorum
ad remotas trahi re P
giones: paces despe
ratas inter dissidentes
ecclesias et principes se
culi reformare: cau
sas humano sensu et
consilio interminabi
les auxilio dei paci
fice terminare: et virtu
te potius fidei quam
spiritu huius mundi de
multis huiusmodi in
possibilibus possibi
lia faciendo. quasi
montes transferendo in
oculis omnium mirabilis
ac venerabilis ma
gis ac magis appa
rere. Marie vero in
tantum in eo enitescere
cepit virtus predicati
onis. ut dicta scrip

cordi auditorum sepe
ad conpunctionem emolli
ret: vix aliquis vani
us domum rediret.
Postmodum vero feliciter
proficiente et usu ser
monis et exemplo
conversationis eius rethe ver
bi dei in manu pis
catoris dei tam copi
osas piscium rationabi
lium multitudines cepit
concludere: ut de singu
lis eius capturis na
vicula domus illius
impleri posse videretur.
Unde factum est ut in bre
vi maiori miraculo
pre omnibus que in hac
vita gessit miraculis
per unum hominem langui
dum et senectute tantummodo
loqui valentem obscu
ra usque ad tempus illud
illa vallis et rex et no
mine claravallis effice
tur: divine namque dona
claritatis lumen quasi
de summo quodam api
ce virtutum diffundens
in venera terrarum.
Et ex hoc aperit val
lem illam que prius dicebatur
vallis absinthia
lis et amara: cepe
runt montes stillare
dulcedinem. Que va
cua fuerat et sterilis ab
omni bono cepit habun
dare spirituali frumen
to: et de rore celi et
benedictione dei in tan
tum pinguescere omnia deser
ta eius et multiplica
ta gente magnificare
leticiam: ut impletum
in eo videatur quod olim
per prophetam dictum est ad
civitatem iherusalem. Adhuc
inquit dicent in auri
bus tuis filii sterilitatis
tue. Angustus est locus:
fac locum ut habitemus.
Et dices in corde tuo.
Quis genuit mihi istos?
Ego sterilis et non pari
ens. et istos quis enu
trivit? Iam enim de locis
angustioribus vallis
illius domus claustra
lis habitationis non
sine divinis quibusdam
revelationibus translate in
locum planiorem et spa
ciosum magnifice di
amplificate sunt: et

adhuc multitudini in
habitantium ipse locus
angustus est. Iam domus
ordinis illius et filie do
mus ipsius citra et ul
tra alpes et maria
deserta plurima imple
verunt: et adhuc sunt
et cotidie confluunt qui
bus locus querendus est.
Et petuntur undique
fratres et mittuntur: cum
beatos se estiment reges
gentium et presides ec
clesiarum civitates et
regiones quecumque de
domo illa et discipli
na viri dei contubernium
se aliquid gaudent ad
epta. Quid dico?
Ultra homines usque ad bar
baras nationes in qui
bus naturalis feritas na
turam quodammodo exuit
humanam religio hec pro
fecta est: ubi per eam bestie
silue homines fiunt: qui
cum hominibus assuete con
versari discunt: cantan
tes domino canticum novum.
Quapropter piscator di
spensante domino non ces
sat laxare rethia in
capturam: et aliis ab
euntibus aliis suc
cedentibus in locum
eorum. nunquam minuitur
illius congregatio
nis plenitudo. Hoc
usque nunc egerunt et
cotidie agunt misse
eius capture. Catha
launensis remensis
parisiacensis mogun
tina leodiensis et alia
rum nonnullarum civita
tum flandrie quoque ger
manie ytalie aquitanie
et aliarum regionum:
quascumque quantumque
nimitate contingit a
liquem seu adhuc usque
hodie contingit viri
dei visitatione. Coopera
te siquidem gratia spiritus sancti
quocumque vadit ple
nus redit: et sua eum
plenitudo ubique comi
tatur. Nec dimittit suos
quos a se transmittit:
sed ubicumque sunt et ip
se pariter sollicitu
dine cum eis est. Et si
cut ad locum unde exeunt
flumina revertuntur: sic
ad ipsum cotidie seu

leta seu tristia filiorum suorum referunt. Depreciam sine omni relatione carnis et sanguinis patrie eius sollicitudini divinitus innotescit. Quid etiam aliquos etiam longe a se distantes agatur: si quid eis providendum sit: quid in eis emendandum sit: temptationes et excessus eorum. infirmitates et obitus et quorumlibet scandalorum tribulationum incursus.

Nam et pro absentium fratrum necessitatibus pro illis etiam se fratribus sepe orationem indicit: nonnunquam etiam morientes in locis aliis ad ipsum per visionem accessisse noscuntur. benedictionem et licentiam eius postulantes: nimirum agentes hoc obedientia missorum et Universitate mittentis.

Venerat aliquando ad eum: et dum loqueretur et vidi et audivi quod silere non debeo.

Adeat monachus quidam Frisiacensis continuo ad suos rediturus. Cumque accepto responso super his pro quibus venerat iam ab eo egrederetur. in spiritu et virtute Helie renovatus cum apostolica dei: et nomine fratris cuiusdam de domo illa permisso. de occultis quibusdam me audiente mandavit ei. ut corrigenda corrigeret: sin autem iudicium dei super se in proximo expectaret.

Et ipse fratris ille quibus hoc ei dixerit requisivit. Quem cum ille adduxerit in terram vide et dic que ego dico tibi: ne si dissimulaveris te quoque involvat par pena peni.

Mirabar super hoc: sed miranti michi filii cuiusdam multo mirabiliora de eo narrata sunt. Guido namque frater eius maior natu inter fratres suos congregationis fuit vir a

virtutis: omnis sciunt
qui sciunt eum potuerit.
Hic cum sibi aliquotiens
semus et de huiusmodi
loqueremur. et quererem
ego ab eo. sicut communi
de ad amicos collo
cutionis esse solebat: sta
bile inquit sunt que
auditis. Cumque suo
more et solito studio
fraternas virtutes de
primeret. ni tamen nollet
esse molestus: que
inquit nescio non
dico vobis: sed unum
narrabo quod scio. et ex
pertus sum nimirum in mo
rte revelari. Deinde
inquit michi. Quo
niam primo melliflua cel
la spiritalium apum al
uearia nova de se
examina cuiuscumque
proferre. novasque et
eis domos ordinis sui
edificationes cepissent:
petente et agente do
mino guilhelmo episcopo
in capitulo cathalau
nensi eam que tunc fon
tanis dicitur construxe
rat. Ad quam cum

abbatem cum monachis
emisisset. dompnum
rogerium virum nobi
lem secundum seculum sed no
biliorem sanctitate. et vi
ros quosdam filiis for
me cum eo spiritalis
pater filios quos emisit
non dimisit: sed ple
na sollicitudine et pi
a affectione cum eis erat. Vn
de cum die quadam soli si
mul essent abbas et
ipse cum hoc relatore
videlicet. et de fratribus
ipsis ad alterutrum
loquerentur: subito al
ter suspirans dixit
aliquid solito de eis
tenere suo sibi responde
te. vade ait frater suo
ora pro eis: et quicquid
de eis ostenderit tibi
deus refer ad me.
Ipse cum gravissima
valitudine ea hora la
borans in lectulo teneba
tur. Ad quod ille vehe
menter expavescens: ab
sit inquit non sum qui
hoc modo noverim orare
qui hoc merear impe
trare. Perseverante cum

eo in simul: illi est et oratum. Orabat ergo per singulos: in quantum preualuit pro singulis effudit ad deum animam suam. Tanta quoque per singulos in orando perfusus est suauitate conscientie. tanta quoque impetrandi fiducia. et omni gratia spiritualis consolationis. ut in omnibus ita fide exauditum se exultaret spiritus eius: exceptis duobus in quibus oratio titubauit. hesitauit deuotio. fiducia defecit. Quod cum retulisset ad eum a quo missus erat: ille statim pronunciauit de illis duobus. quod postea probauit euentus

Abbas autem rogerius et alii qui cum eo erant ipsi fuerunt quos uir dei aliquando de cathalaunensi traxerat ciuitate: de quibus uel in quibus etiam tacet silentium quod fiat sermo. Cum enim episcopi gratia cathalaunum frequentaret: rediens aliquando traxit secum multitudinem copiosam nobilium et litteratorum clericorum et laicorum. Quibus adhuc in domo hospitum demorantibus: dum nouellas plantationes celestibus irroraret eloquiis: superuenit portarius monachus nuncians stephanum de vitriaco magistrum eorum adesse ad renunciandum seculo et nobis commorandum. Quis alius de illis ubi aduentu non exultasset vehementer? cum uallis illa huiusmodi frumento non multum adhuc habundaret? Ipse uero reuelante sibi spiritu sancto insidias spiritualis nequitie intuitus aliquantulum ingemiscens: erupit in uocem audientibus uniuersis. Malignus ait spiritus hunc eum adduxit. Solus uenit: solus recedet. Obstupuere omnes: quia prius audito eius aduentu non se poterant capere pre letitia. Decipitur ne pusillos adhuc

scandalisaret filios
suos suscepit hominem.
de presencia eius alius
quam utrumque studiis stu-
diose commonuit: et
senes et prudentes omnia
permittentem nichil ac-
turum: cum vero deum querentibus et perseverantibus
in cellam noviciorum
probandum intromisit.
Sed de omnibus que pre-
dixerat nichil cecidit
in terram. Vidit idem Ste-
phanus sicut confes-
sus est cum adhuc in
cella noviciorum deo
traderetur: manu illum quem-
dam puerum ab oratorio
se extrahentem. Ubi no-
nem fere mensibus
degens. novissime tamen de-
fecit: et ut de eo pre-
dixerat fieret sicut solus
venerat. sic solus re-
cessit. Frustrata autem
est et usurpata tamen.
que noviciorum pausat in ru-
inam: de ipsius pon-
us ruina illi confirma.

Drogus qui a clericis
cathalauno rece-
dens: cum aliquando pre-
sens inde rediret.
frigore et vento tam
ipse quam qui cum eo erant
gravius laborabant.
Cumque precederent multi
tus quantum forte in comitatu
eius erant. nec pro an-
gustia frigoris ad e-
um attendentibus: pene
solus ipse sequeretur:
contigit equum unius
de duobus qui cum eo erant
in monte dimissum eum
vertere et errare per planam
et late patentem. Quem
cum apprehendere non pos-
set. et intemperies aeris
ad hoc non permitteret
vacare diutius: oremus
inquit. Flexis ergo ge-
nibus in oratione cum fratre
qui cum eo erat. vix ad-
huc dominicam potuit oratio-
nem complevisse: cum
ecce equus ille cum omni
mansuetudine redi-
ens substitit ante pedes
ipsius: et redditus est
sessori suo.

Et cum a cathalau-
no ad remensem
civitatem transiret:
contigit aliquando disse

dentibus archiepiscopo
ipso remensi ad con
siliandos eos ad eum
virum dei. Cumque in pa
latio eiusdem civitatis
tum ioseleno suessionen
si episcopo consedisset. et
magna clericorum plebisque
frequentia repleta domo
de pace tractaretur:
ecce coram omnibus mise
ra mulier filium suum ple
num ut putabat demo
ne ei offerens mediam
probabat. Siquidem
iam ea ipsa die insur
gens in ipsam matrem
suam pene eam occide
rat: et mutus effectus
et cecus et surdus a
pertis oculis non videbat:
et stupentibus in eo sen
sibus omnibus etiam sine in
tellectu permanebat.
Compassus vero mu
lieri misere quam matrem
sensus doloris illius
excruciabat: misero
adolescenti blandiens
et propriis manibus caput
eius et frontem demul
cens alloqui eum cepit:
et quando in mentem su

am manus imittere
persumpsisset sanatur.
Ille vero ad se reversus
continuo patrem suum
recognovit: et dein
ceps emendationem
promittens incolumis resti
tutus est matri sue.
In monasterio quod
quod alpense dicitur:
inter ceteros qui curam ge
rebant infirmos ve
nit ad eum mulier que qua
dam morbo laborabat.
Hec in ipsa hora cum sta
ret coram eo: a repentino
impetu mali illius
corruit. Sed apprehensa
manu eius continuo e
rexit eam: nec tamen in
illa hora sed postea oro
nata est ab infirmitate.
Dorissa de sua
lothoringie femina
quidem secundum seculum no
bilis. sed ignobiliter
nimis victitans: cum
vidisset aliquando in sop
nis hominem illum dei
serpentes septem horri
biles de ventre eius
manibus propriis extra
hentem: postmodum ad

religiose vivendum
commonitione eius et doc-
trina conversa, usque hodie
se esse de qua septem
demonia eiecerit gloriatur.
Non ego clericum
quendam nepo-
tem nomine seculo pene
desperabiliter deditum,
sed per eum de seculo liberatum.
Qui cum in clara
valle monastice con-
versationis habitum et
ordinem suscepisset,
videns eos qui de seculi
illius naufragio con-
fugerant naufragii
sui dampna continuis
redimere lacrimis, idemque
ipse facere volens nec
valens a duritia cordis
sui, rogabat eum cum
magno cordis dolore
ut impetraret sibi a
deo gratiam lacrimarum.
Oravit, tantamque ei et
tam continuam impetravit
compunctionem cordis cum
gratia lacrimarum, ut
vix aliquando ultra inve-
niretur vultus eius in
diversa commutatus, ut
oculi sine lacrimis essent,

cum comederet, cum iret per viam,
vel cum quolibet loqueretur.
Vt sunt et alie tante quas
in hunc modum de
eo audivimus et vidimus
virtutes sanitatum per eandem
facte hominibus necessitatibus diverse opitula-
tionis, ut si velim omnes vel maiores
scripto pronuntiare, tedio
ne fastidiosis incre-
dulitatem vel incredu-
lis fastidium incutiam
generare. Aliquanta si-
quidem eorum adhuc vivere
volentium plura se offerunt
non solum de preterito sed
etiam de presenti, que usque
hodie non desinunt o-
perari. In omnibus autem operibus suis
semper sit ei ordinis in-
tentionis: manifeste demon-
strat corpus lucide co-
operationis. Dum modo quip-
pe honores evitasti
tos et sclarum in hoc
principium famam quidig-
num eum iugiter prosequentes
non iactantes respiciendo
sed religiose et venera-
biliter declinando: quod in
omni operatione sua spiritualis
erat quo abierit mani-
feste declarat. Ac

Diolam Remis clero eligente et populo acclamante in archiepiscopum nominatus est: Cathalaunum Lingonis in episcopum. Et id ipsum in multis iam aliis antistitibus actum fuisset: si consensus eius aliqua spes esse potuisset. Cumque dignus esset ut cogeretur: nescio quo iudicio dei et singularis reverentie sanctitatis iam olim cepit omnes obtinuit. ne aliquis eum ad aliquid contra voluntatem suam cogeret. Sed cum hoc modo mundi huius fugit honorem. omnium honorum quos utrumque fugit non effugit auctoritatem: dignius in constrictis omnium qui timore et amore dei timeatur et ametur: quapropter ubicumque fuerit contra iustitiam audeatur: ubicumque aliquis loquitur vel agit pro iustitia ab omnibus obediatur. Et hac fultus auctoritate ubi-

cumque necessarium est in causa dei cum obedientie vel caritatis urget necessitas nullam refugit incommoditatem laboris sui. Cuius enim voluntati tam devotus: cuius consilio sic se humiliavit omnis tam secularis quam ecclesiastice dignitatis altitudo? Reges superbi principes et tiranni milites seculi huius et raptores sic eum timent et reverentur: ut videatur in eis completum quod in evangelio legitur dominus dixisse discipulis suis. Ecce inquit dedi vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones et super omnem virtutem inimici: et nichil vobis nocebit. Porro inter spirituales et ubi spiritualiter examinatur: longe ei alia auctoritas est. Sicut ei dicitur per prophetam de sanctis animalibus. quia cum fieret vox super firmamentum quod imminebat capiti e

orū scribat̄ et subimit
tebat̄ alas suas: sic
hodie ubiqꝫ tirannī
spūales quāqꝫ longe late
eos seu tractatꝰ scrunt
credendo predēti: et se
sibꝫ eius vl' intellige
ntis submittūt sensus
suos oēs et intellige
ntias suas. Testant
hoc scpta eius que vl'
ipē scpsit: vel alii scp
serūt sicut ex ore eius
exceperūt. Tantū ergo
virū illū sctm̄ usqꝫ ho
die apud deū et apud
hoīes commēdāt sac
rū insignia ūtutū.
testīōnia cōuallāt
sctitatis. carismata scī
spūs illustrāt: quoqꝫ
maius huis oībꝫ et
difficilius est in rebꝫ
humanis: hec ei oīa si
ne īuidia adesse vi
dentur. Compescuit ab
eo īuidiā quod oī ī
uidia maior est: in
quātū nequitia cordis
humani hoc sepe ces
sat hoī īuidē quo
nō potest aspirare.
Sed et ipē oēm īui

diā aut mortificat
exēplo humilitatis:
aut mutat in me
lius pmotorē uirtu
tis: aut si nequior vi
dio: est obruitꝰ pō
dē auctoritatis. Oēs
enī tū plurimas et
assiduose pene hodi
e tuentur ad fouen
dā unitatē ubi est.
ad promouendā ubi
nō est. tū ad quos
cūqꝫ potest benefi
cus. ad oēs beniuo
lus: tātū habens
grām ad amicos.
patientiā ad inimicos:
Sed tū vix aliquē
hēe potuit inimicū:
qui nulli aliquā volu
it inimicū. Sicut ei
amicitia nō nisi duo
rū est. nec īter du
os amicos habei po
test: sic nec īimicicia
nisi duorū īimi
corū est. Qui enī o
dit vl' nō diligit di
ligentē se: nō tam
īimicus quam iniquus
est. Sed qui oēm ho
minem diligens. ut

lum aliquam minimam habet virtute sua: non nunquam tamen est quod paciatur immunitate sibi gratis iniquitate aliena. Caritas autem que totum eum possidet paciens est benigna est: sapientia vincens maliciam. paciencia impacienciam. superbiam humilitate.

Subscriptio operis precedentis quam burghardus abbas barnalensis apposuit

Prescriptio opus voluminis huius quod de vita sanctissimi viri bernardi clarauallis abbatis a venerabili guilhelmo sancti theoderici abbate conscriptum est: usque ad tempus scismatis adversus innocentium papam a petro leonis conflati digestum esse cognoscitur. Fuit autem prefato fideli viro specialis causa scribendi amicicia et familiaritas quibus viro dei multo tempore coniunctus erat. Unde et tantam aput illum invenerat graciam. ut vix alter magis intimus inveniretur ad secreta mutue dileccionis communicanda: ad spiritualium misteriorum conferenda sacrosancta colloquia. Cuius familiaritatis gracia ex eo precipue usque modo prodit ad manifestacionem: quia plures epistolas idem sanctus scripsit ad illum: in quibus quantum senciat de illo manifeste liquet legentibus illas. Scripsit eciam ad illum librum apologeticum: et alterum de gracia et libero arbitrio. Fuit tamen eidem guilhelmo specialis valencior: generalis causa scribendi videlicet utilitas totius ecclesie dei: ne cum absconditus vas plenum thesauro desiderabili. ipse quoque thesaurus pariter absconderetur. Unde non immerito conqueritur qui exponi desiderat dicens.

Thesaurus īuisus
et sapiā abscōdita?
q̄ vtilitas in vtris
q3? Exponit iste di
uinas salutis the
sauru͂ desideabilē:
ne lateat tu͂ gleba
qd gleba nō est, sed
p̄ciosissia nigritia.
Accidit tn̄ et cōtra
desideriu͂ suu͂: qa
sicut ip̄e in p̄facōe
sua versi se deuiti
arat: p̄ocupatus
morte nō expleuit
q̄ntu͂ suo cōceperat
stilo p̄mendadu͂. I
ncp q accedit ad lco
nē opis huius, facile
satis intelliget a
qnta p̄fcōne pius
pater et religiosus
bernardus velut
alt' benedcūs p̄mor
dia cōūsiōis fuerit
aggressus: q et i
vtroq3 mūs sc̄ficati
onē visus est ac
cepisse: de q̄ cōcepta
sit p̄sagia future sa
tatis illius vite pater
et doctrine. Dicit res
te illo. nūq3 fuisse
vbera nutris nisi ma
tris: ut cu͂ lacte pie
matris pietatē sugeret
nō errorē. Dicit infa
tes q pendētes ad v
bera mutu͂ vultu tur
bulēto et toruis oculis
p̄fugāunt q̄lessē fuiti.
Dicit et alij q lactētes
lactatiu͂ mamas p
pugnis et capitibus
quasi furiosi cōtun
dut. At infans v̄ni
dus bone indolis sig
erat habuit signa. De
meis vtcō cu͂ illo cre
cuit indicia bonitatis;
facies gratiosa. vultus
placabilis. oculi co
lūbini. Quiq3 fuit
illi ad indīmu͂ bōita
tis et dono natē: p
donu͂ gracie trāsijt
in v'tutē. Infans
nondu͂ fans ligua
sua videbat gr̄ia iā
accepta. Auulsus
a lacte et trāsiens i
puerīm iā aliquid
maturu͂ p̄tendebāt
puerilia sua tirocin
dis. Quid adoles
cēs fuis age cepit

in perscripto iurat opere; ac deinceps usque ad virum perfectionis depingit diligenter quantum sinit iam dictum est liniat optio pictori seu comparato. Explicit liber primus de vita sancti bernardi primi claeuallensis abbatis. Prefatio arnoldi bonevallis abbatis in secundo libro vite eiusdem beati viri.

Virorum illustrium gesta nonnulli scriptorum laudibus attollentes urbis ea solempnibus celebrarunt: acutis excellentis ingenii et diserte lingue potiere conamina. Cumque tractatu et opus nimis compleverint pari suorum fide congruenti et ad compositum regula ordinandi ingenium et eloquentia convenerit, perspecte actum est: et ad quietum tranquillum quo portum directo cursu materia digne ordinate et disposita appulit. Ubi vero sublimitas negotii sub imperito artifice naufragium elidit scopulis, et succumbente sensus ebetudine tractatoris lassatur perscriptio, seu de correctione initur consilium: quia que in multos effusa sunt nec revocari possunt nec emendari: et dissonantia scriptis et operum venisse abradi que entendum. Hec ego mecum reputans et revolvens omnino timeo, ne sicut ipse multorum imprudentie soleo indignari, qui cum scientia et facundia careant ad scribendum precipites cum se vehementer emiserint eliciunt sanguinem: ita et ego si quod supra me est aggrediar, meipsum derisioni exponam. Quis enim ego sum qui ad scribenda gesta

sanctissimi viri bernardi c
clarevallis abbatis
aspirare. qui nostris temporibus
singulari religione
floruit et doctrina:
cuius odor eximie virtutis
universam replet ecclesiam:
cuius gratia cooperante
domino signis et miraculis
declaratur. Quot in
monasterium eius litte
ratos viros quot retho
res quot philosophos
seculi huius scole miserit
ad conversationem theo
ricam et mores divinos.
Que non ibi floruit
disciplina. ubi eminet ex
amia ingeniorum et e
gregii viri et tanto
intellectu insignes.
qui adinvicem divinis stu
diis inherentes multis
gratiarum auctoramentis
invicem seipsos edocent
et accendunt. Quo
rum unanimis uni
versitas cantat canticum
graduum: et ascendens
cum iacob in summitate
scale in pectore suo de
um videt radiante corona
perspicuum. Debuerat

utique viri illi quibus
nichil in aliqua gratia
deest huic laborem
assumere. et eorum esset
venerabili patri insigni
re monumenta: ut esset
eorum studio delectabilis
pagina quam quasi
viventem tradent legen
dam discipulis: et esset
posteris consolatio seris
positis reliquiis sancti
corporis et sermonis.
Sed extrema emula
ri et que homines late
ant clarevallis con
suevit humilitas: et
proferre in publicum
aliqua sui indicia
viri illi nobiles eru
bescunt: et graviores
facit eos contemptus
et abiectio quam quelibet
oblatio dignitatis:
in qua sibi professio
humilitatis periclitari
videtur. Ob huiusmo
di causas sese intra
silentii cancelles retinen
tes magis in sancto e
lectum quam in secreto pala
tii delectant: nec iam in
stilo sed in cruce gloriam

quieverit. In hoc ergo
sicut et in ceteris eius
modi negotiis more suo
successoris alius libere
imposuit. Et nunc
sublato venerabilis
memorie domno Guil
helmo qui eiusdem viri
sancti gloriosa primordia
fideliter et devote con
scripsit. ad meam exi
guitatem huius operis
devenit petitio: et
imposuit in dilectione ec
clesie caritatis ut cognatum
pallium Eliae filius prophe
tarum. In quo si solo
quietudas ministerio
negligens suscepero
ut confido famula
amaritudine con
diet Heliseus: et ex
cessus insipientie
obedientie bonitas con
donabit. Explicit pre
fatio. Incipit liber secun
dus vite beati bernardi
primi clarevallis ab
batis.

Ea tempestate hono
rius papa tertius
adhuc institutam in
venit et redolentem: viam
universe carnis ingres
sus est. Per moram
in electione dissidenti
bus cardinalibus
et divisa etiam plebe
maiores et saniores con
silio vita approbabi
les viri virtutum pres
biterum gregorium episcopum
innocentium elegerunt:
cuius vita et fama
et etas et scientia digna
summo sacerdotio
habebatur. Altera pars
alteram infames ausu
violentia non ratione
corroborans. petrum
leonis adhuc apicem
aspirantem. fraudulen
tis machinationibus
seorsum et precipitanter
nominavit anacletum:
et ceteris renitentibus
ordinavit. Qui vero ex
parte catholica erant.
electum suum solempniter
ordinatum collocaverunt
in cathedra: et per
loca illa in quibus
sessiones habent ex
antiqua consuetudine

romani pontifices
cum viderent: et pro tempore
horum debitus apostolice
assumit dignitati.
Erat tunc sane circa la-
teranense palatium mo-
rabantur: nec erat iam
eis tuta in domibus
propriis mansio: cum eos
caterve Petri satelli-
tes infestarent. Ibi e-
nim diu resistere non
valentes: per confedera-
tos sibi quosdam ex
nobilibus romanis ad
tempus in turribus eorum
receptacula habuerant.
Sed nec in eis perseve-
ravit fidelitas: nam
in brevi aut vi aut
formidine. tenentium
multitudinis. aut precio
corrupti sunt. Nam
Petro tamen propria generis
virtute quod adherentium et
affinitate multitudo
tanta erat: ut fere
totam eum civitas seque-
retur. vel pecuniis vel
commodis obligata.
Congregaverat sa-
ne opes immensas tam
in exactionibus tunc e-

quam in legationum ne-
gociationibus: quas ad
expectatas nundinas
reservabat. Insuper
et patrum census am-
pla congeries catenis
sigillata modo dis-
buta in populum: ad fas
et nefas venalem ple-
bem armaverat. Qui-
bus erogatis: dona om-
nia regum in ornamentis
ecclesie ab ipsis evulsit
altaribus. Et cum calices
frangere. et crucifixos
aureos membratim
dividere ipsi profani chris-
tiani vel timerent vel
erubescerent: quesiti
sunt iudei qui ad deri-
sionem religionis nostre
sacra vasa et yma-
gines deo dicatas au-
dacter comminuerent.
Igitur quisque pro modo
suo secundum maius et
minus conducti ad sce-
lus sacramentis genera-
libus publice Petro ven-
diderunt assensum: et
in deum sanguineam
manus exposuerunt
et arma: et cotidia-

nus cōg̃ressib; p̃te
que cū innocētio
eāt maledcīs insec
tabant᷑ et gladus
Habuerūt ergo ser
ui dei cōsiliū: et q̃a
vi hūana se tueri
nō poterāt cedere
elegerūt. Et pirra
tis etiam nauigiis
de ore leōis et de m
manu bestie per
tiberī in tirrenū
mare elapsi: p̄spis
vētis eū vasam im
pellētib; tito in por
tu pisano feliciter
applicuerūt. Audito
tantorū virorū ad
uētu et cognita cau
sa ꝓpt᷑ quā de urbe exie
rāt gratulata est pisa
q̄ ad se romani no
minis glīa trāsferētur:
et illis ꝑpetue sibi ī
famie insculpētib;
notā. sibi noīs etiā
et phēnis fame in
scriptio pareretur. Ob
tinerūt ergo hortati
vi et cōsules et dn̄i
pape pedib; aduo
luti. grās agūt q̄
eos tanto dignos
iudicasset honore:
ut eorū eligēt urbē
quā ꝓpria dignaret
illustrare p̄ntia. Tu
a est inquiūt ciuitas
nos ꝑplus tuus: n
nr̄is stipēdiis famu
labimur tibi: primo in
usus tuos respubli
ca quicq᷑ apud se re
positū habet ꝯtulit
et ponet. Nichil du
plicitatis in pisanis
inuenies: nō mō adhē
bunt mō resilient.
mō inclabūt mō uin
ncta dissoluēt. Nō
inhiat ꝑplus iste ra
pis domesticis: et
cedibus intestinis.
Non est gēs nr̄a uor
ciudar: et tra mentu
losa. Nos nec seru
sum᷒ nec dn̄i. sed c
cōciues et frēs: hōr
tiuicē puenietes: nō
seditiosis ausibus
alterutrū puocātes.
Domi mansuetudi
ne utim᷑: fortitudi
nē nr̄am sepe hostes
nostri experiūtur.

Nos penes sbartis et
balearibus insulis
subiugatis terra mari
que de piratis et disto
lis triumphantes. re
ges eorum captivos in
vinclis pisam adduxi
mus: de quorum spoliis
et varia supellectili
hodie in adventu tuo
ornantur compita et pla
tee et letabunda titulis
coronatur. Post huius
modi verba prolocutoris obvi
am procedente. pro innumerabi
li multitudine vix pate
bat advenientibus via:
sed pedetemptim prece
dentes desideratam sui
copiam prospicientibus
per fenestras turrium
matronis et virginibus
et pinulis cardinales
prebebant: et porrectis
hinc inde benedictionibus
usque ad beate marie ca
nonicam dominus papa cum
comitatu suo gloriose
deductus et honorifice
susceptus est.

Dimissi autem que
de urbe egrederentur a do
mino papa in galli
as fugerant nuncii qui
dissensionis et scisma
tis a petro fratre ordine:
gallicane intimarent
ecclesie: et horrentium
episcopos ut in ultione
presumptionis huius accin
gerentur: et dampnata
parte scismatica sub
scriberent unitati. Nec
dum ad plenum tenor
operis innotuerat episcopis.
nec privatum quisque co
modare presumpsit asse
sum: donec collecto sta
tus generali conventu in
eo discernerent quid
reciperent quid dampna
rent. Neque enim francia
certis regionibus partibus
ad scismatis aliquam
gubernaculi vel burdini
susceptione federata est.
nec malignorum
acquievit erroribus:
nec fabricata est in
ecclesia idolum: nec ve
nerata est in petri
cathedra monstrum.
Nec enim talibus in
trusis principalia a
aliquando eos tenuerint
edicta: aut generalibus

utilitatibus privata commoda pretulerunt: nec declinantes in partem personis detulere, sed causis. Sed siquid oportuit fortiter presentibus obviaverunt: nec dampna nec alia formidaverunt.

Convocato igitur apud Stampas consilio, abbas sanctus Clarevallensis Bernardus specialiter ab ipso rege et precipuis quibusque pontificibus accersitus, sicut postea fatebatur, non mediocriter pavidus et tremebundus advenit: periculum quippe et pondus negotii non ignorabat. In itinere tamen consolatus est eum Deus, ostendens ei in visu noctis ecclesiam magnam concorditer in Dei laudibus concinentem: unde speravit pacem sine dubio provenituram. Ubi vero ad locum ventum est, celebrato prius ieiunio, precibus ad Deum fusis, communi de eodem verbo tractaturi rex et episcopi principes qui consedissent, unum omnium consilium fuit, una sententia, ut negotium Dei famulo imponeretur, et ex ore eius tota causa penderet. Quod ille timens licet et tremens, monitis tamen fidelium virorum acquiescens suscepit; et diligenter prosecutus electionis ordinem, electorum merita, vitam et famam prioris electi: aperuit os suum et spiritus sanctus implevit illud. Unus ergo omnium ore locutus suscipiendum ab omnibus summum pontificem Innocentium nominavit: et ratum esse omnes pariter acclamaverunt. Et decantatis ex more laudibus Deo, obedientiam deinceps polliciti, electioni Innocentii omnes pariter subscripserunt. Interea dominus papa multis in ipsis partibus et in Tuscia et in aliis pro

nitatis pertinentie dis-
positis: valefaciens
pisanis et gratias
agens. in provinciam
navigio delatus est.
Et burgundiam transiens:
aurelianis pervenit.
Ubi occurrentibus episcopis
a rege piissimo francorum
lodovico alacriter et
honorifice susceptus est.
Inde a gaufredo car-
notensi episcopo magna-
rum virtutum viro carno-
tum deducitur: ubi etiam
gloriosus anglorum rex henricus
cum magno episcoporum
et procerum comitatu oc-
currit. Huic quoque
rege venerabilis ab-
bas ad eum premissus
adduxit. Quem vix
persuasit innocentium
recipere: ab episcopis anglie
penitus dissuasum.
Cum enim omnimodis re-
luctaretur et detrac-
taret; Quid times ait.
Times peccatum incur-
rere? si obedias innocentio.
Cogita inquit quomodo
de aliis peccatis tuis res-
pondeas deo? istud

michi relinque: in
me sit hoc peccatum. Et
Ad quod verbum persuasus
rex ille tam potens:
etiam extra regnum
suum domino pape occur-
rit usque carnotum.
Multa ibi data et facta
sunt: multaque ibi et
secularia et ecclesiastica
negotia definita sunt.
Venerunt interim de ger-
mania legati domini
pape tam episcoporum quam
regis consensum et
litteras detulerunt: et
de petitione publica
ut ad eos transiens ter-
ram eis desideratam
exhiberet presentiam.
Facile eum persuasisset
recipere eum: quem iam
recepissent. Sed
detinuit eum dilectio
et devotio ecclesie gal-
licane: et singuli et
omnes visitationem
apostolicam expetebant.
Perlustrata igitur fran-
cia remis convocatur
concilium: in quo mul-
tis ad honorem dei pro
dispositis: regem

lodouicu͂ uiuente
pre pro philippo fil͂
coronauit in rege͂
et uixit. In o͂ib; his
d͂ns papa abbate͂
a se separi no͂ patie
bat͂: sed cu͂ cu͂ dia͂
lib; rebus publicis assi͂de
bat. Sed et p͂uatim
quotie͂s habebant
negotia: uiru͂ dei
secretius consulebant.
Ipse u͂o audita refe͂
bat ad cu͂ia͂: et opp͂s
sis p͂conia exhibe
bat. Igit͂ soluto con
silio: leodiu͂ d͂ns pa
pa romanor͂u͂ regi
occurrit. Et ho͂rifice
quide͂ susceptus e͂:
sed uelocit͂ obnubila
ta est illa serenitas.
Si quide͂ importune
ide͂ rex institit t͂pe
habe͂ se reputans
oportunu͂ ep͂oru͂ s͂
restitui inuestituras:
quas ab eius prede
cessore imp͂atore he͂
rico p multos q͂de͂
labores et multa pi
cula romana ecc͂ia͂
uendicauit. Ad quod
u͂bu͂ ex parte et ex pal
lie͂ romanu͂: grauit͂
sese aput leodiu͂m
arbitrati p͂cul dui
offendisse q͂ᵒ decli͂
nauerit rome. Nec con
siliu͂ suppetebat: do
nec muru͂ se opposu
it abbas sanctus.
Audact͂ enim resistens
regi. u͂bu͂ maligni͂
mira libertate redargu
it: mira auctoritate
co͂pescuit. Rediens
aute͂ a leodio: clareu͂
ualle͂ d͂ns papa per
seip͂m uoluit uisita
re. Ubi a pauperib;
x͂pi no͂ purpura ac
bisso ornatis. nec cu͂
deauratis euangeliis
occurre͂tib;! sed pan
nosis agminib; scrupu
losa͂ baiulantib; cruce͂.
no͂ tumultuantiu͂ clas
sicoru͂ tonitruo: no͂
clamosa iubilatio͂e.
sed suppssa modula
tio͂e affectuosissi͂e sus
ceptus est. Flebant
ep͂i. flebat ip͂e sum͂
pontifex! mirabant͂
congregationis ipius

gravitatem. quod tamen in
solempni gaudio omni
omnium humane deserviret. nisi
quod vagabunda tunc oculi
te transferent: sed com
plosis palpebris nemi
nem viderent. et
ab omnibus viderentur. Nichil
in etiam illa vidit cona
culus quod cupiet: nulla
ibi supellex eorum sol
licitavit aspectum: ni
chil in oratorio nisi
nudos parietes viderit.
Nobis moribus pote
rat inhumane ambicio
nec dampnosa poterat
esse fratribus huiusmo
di preda: tamen minime
non posset asportata
religio. Gaudebant
omnes in domino: et solemp
nitatis non cibis sed
virtutibus agebatur.
Panis ibi purus pro
simila. pro carnoso
pa. pro cibis olera:
pro quibuscumque delitiis
leguminum ponebantur.
Si forte piscis iniectus
est domino pape apposi
tus est: et aspectum non
bsu in toe proferit.

Invidit dyabolus et
sermonum dei gloriam quos
tunc hospitis nobi
litabat presentia ferre
non valens: dum in
choro clamantur psalle
rent et devote. presentibus
etiam nonnullis ex car
dinalibus: qui in auditu
et aspectu eorum delecta
bantur: aliquantos fratrum
horribili pavore tur
bavit. Nam et unus
pre ceteris occupatus
blasphemia quedam
verba locutus est: dum
te inquit ego sum christus.
Et alii plures perterriti et
trementes: ad beati
patris vestigia confuge
runt. At ille conversus
ad ceteros orate inquit
ac deinceps sub silen
tio eos qui turbati
videbantur eduxit atque
compescuit: ut nequis
simus ille qui conventum
pietatis transferre co
nabatur in theatrum.
et scolam innocentie in
derisum. non putabat
estimatione religiosorum
hominum corrumpere posset:

sed se proderet et conat'
suos eciam puer' infirmos.
Tanta siquide(m) celeritate
om(n)ia sunt sedata. ut p(er)
sonas illas que p(ro)pe
assistebant om(n)o latuerit
q(uo)d accid(er)at: et malig
nus hostis velociter
increpatus. no(n) mo(do)
scandalu(m) eis quod
parabat inferre nequi
uerit: sed nec ad illos
noticia(m) re(i) p(er)ferre.
Factu(m) q(ue) est ex eo ut
diligenti sollicitudi(n)e
et ampliori custodi
a se fr(atr)es munirent:
et merito et numero
et possessionibus dei(n)
ceps crescerent clara
uallis: et multiplica
tis co(n)uentibus fere
p(er) omne(m) t(er)re latitudine(m)
illius loci dilataret(ur)
religio: ip(s)e eciam ab
bas s(an)c(tu)s et [illegible] amplius
solito miraculis cla
resceret et signis.
Longius in gal
lias facere moras
d(omi)n(u)s papa no(n) potu
it: sed sicut iusserat se
regem lothariu(m) con

du(x)erunt roma(m) et occur
rit: et ui exercitus in
lateranense palatium
deductus est. Multi
eciam et nobilibus ro
manis fideles esse eu(m)
honorifice susceperunt.
Verum petrus leonis no(n)
pone(n)s deu(m) adiutore(m)
suu(m). sed confederacioni
sui potius multicia: in
diuiciorib(us) et municionib(us)
turrib(us) manens loth(ari)o
regi [illegible] ut(ra)q(ue).
Et introitus suos co(n)
gressus publicos. ut
sibi seruitutis sue fe
cit p(ro)xim(os): nec cu(m) sa
co(n)flictus hostib(us) de(dit):
sed tu(m) liberu(m) eorum
distinxit machinis
superiorib(us) et obstaculis
uariis impediunt.
Vitauit eciam obstina
tissime imperatoris col
loquiu(m): nec minus n(ec)
blandimentis flexus
est: nec de statu suo
consiliu(m) cuiuslibet
p(er)sone admisit. Re
licto igit(ur) rome inno
cencio: alias impera
tor digredit(ur). Petrus

uo post eius discessum
crebros movens per
urbem discursus: fide-
lium cedibus inhiabat.
Intelligens igitur innocen-
tius rome sibi infestum
ossum eo tempore moram. nec pre-
sentia sua illius besti-
e rabiem efferaret: rur-
sus pisam rediit: ibique
aggregatis totius oc-
cidentis episcopis. aliisque
religiosis viris magne
glorie synodum cele-
bravit. Affuit per omnia
consiliis et iudiciis et
diffinitionibus omnibus sanctus
abbas. impendebatur quoque
ei reverentia ab omnibus:
et exhibebatur ante eius
limina sacerdotesque: non
quasi fastus sed multitudo
tota prohiberet accessum:
et aliis egredientibus
alii introibant: ita ut
videretur vir humilis et
nichil sibi de his hono-
ribus arrogans non esse in
parte sollicitudinis. sed in
plenitudine potestatis. Ac-
tionis consilii longum est
prosequi: summa tamen in
excommunicatione petri et ir-

regressibilis sententie condemn-
atione constitit: usque
hodie hec sententia perseverat
Sancito consilio. ad
reconciliandos me-
diolanenses dominus pa-
pa abbatem claraeval-
lis cum multis suppli-
cationibus et precibus et
guidonem pisanum et
matheum albanensem
episcopum a latere suo direx-
it: quatenus scisma pancelmum
in eadem urbe semen ab-
luerent et ad unitatem
ecclesie devios revocarent.
Abbas igitur cum probis
viris quos a domino papa
collegas acceperat ad-
didit consortio et consi-
lio virum venerabilem
gaufridum carnotensem
episcopum: cuius innocentiam
et simplicitatem in multis
probaverat. Et visum est
cardinalibus bonum ut
tanto adiutorio nego-
cium tanti ponderis ful-
ciretur. Transcenso ita-
que apennino. ubi au-
dierunt mediolanenses
abbatem desideratum suis
finibus appropinquare. longe

a civitate milliaribus
septem omnes et plus ob-
viam: nobiles ignobi-
les equites pedites mediocres
pauperes quasi de civi-
tate migrarent propri-
os lares deseruerunt: et
distinctis agminibus
incredibili reverentia
virum dei susceperunt. Omnes
pariter delectantur aspectu;
felices se iudicant qui
possunt frui auditu.
Deosculantur pedes eius
universi: et licet hoc ille
moleste acciperet: nulla
potuit [illegible] devoto-
rum compescere. nulla inter-
dictione repellere. Vellica-
bant etiam pilos quos
poterant de indumen-
tis eius. et ad morbo-
rum remedia de panno-
rum laciniis aliquid
detrahebant: omnia sancta
iudicantes que ille tetigis-
set: et se sanctificari con-
tactu vel usu. Precede-
tes itaque et subseque-
tes letabundis accla-
mationibus applaudebant
abbati: et diu intra
agminum spissamen-

tum detentum. tandem solemp-
ni induxere hospitio. Et
cum tractatum esset in pub-
lico de negotio propter quod
tam vir dei quam cardina-
les advenerant: oblita
fortitudinis sue civitas
omni feritate deposita se
ita abbati substravit: ut
obedientie eorum non incongru-
e ille posset aptari poe-
te versiculus. Iussa sequi
tam velle mihi quam posse necesse
est. Pacatis omnibus recon-
ciliata ecclesia. firmatis
inter plebes concordie pac-
tionibus. alia reperit in-
nasca negotia: et insur-
genti dyabolo. et in
quibusdam obsessis corporibus
debacchanti oppositum est
Christi vexillum: et increpa-
ti viro dei de possessis
atriis suppetente emi-
nentiori virtute territa et
tremebunda diffugere
demonia. Et nova lega-
tio non romanum prag-
ma continens. sed divinis
legibus fidei paginam
allegans. prolatis in
medium litteris sanguine et-
iam conscriptis et bulla

tutis impressio: quia signa
auctoritate sua terrestria
et infernalia sibi sub
dit et cuciat. Inaudita
est nostris temporibus tanta po
puli fides. tanta in homine
virtus. inter quos religio
sa erat conuersio. cum signo
rum gloriam abbas credu
litati eorum. illi vero sancti
tati abbatis ascriberent: et
hoc de eo indubitanter
sentirent. ut quicquid a domino
peteret impetraret.

Adduxerunt igitur ad
eum nichil hesitan
tes mulierem omnibus notam.
quam septem annis immundus
vexauerat spiritus: et postu
lant supplices ut in n
omine domini demoni imperet
fugam. et mulieri sospita
tem. Que ipsi fides non
minimam uerecundiam viro
dei ingerebat. et insolita
te nigra consciis sibi in
consueta cerpui non pre
sumebat: sed instante pe
titione ipsi erubescebat
si cunctanti postulatis in
obstinatius resisteret: et
videbatur ei quod offenderet
deum. et omnipotentiam eius
diffidentia obnubilare
vixerit. si a fide ipsi fides
eorum dissentiret. Estima
bat igitur seruum. et licet
signa non fidelibus sed
infidelibus fieri oportere
assereret. ausus suos s
spiritu sancto committit. et
orationi innitens celitus e
lapsa virtute. sathanam
in spiritu fortitudinis increpat
et fugit: mulierem reddit
incolumem et quietam. Leta
tur qui aderant: et leuantes
manus ad sidera. deo qui de
excelso eos visitauit
gratias agunt. Auditum est
hoc verbum et percrebuit
fama: et repente totam
peruolat vrbem. per vicos
per pretoria. per compita
omnia. Conueniunt vndique.
de viro dei sermo vbique
habetur. dicitur publice
nichil ei impossibile
esse quod a deo postulet:
et ad preces eius apertas
dei aures dicunt et cre
dunt et predicant et
confirmant. Nec putant
aspectum eius vel auditum
vllo modo satiari. veni
unt alii in presentiam eius:

alii donec exeat pre
foribus prestolantur.
Cessatum est ab officiis
et artibus; tota civitas
in hoc spectaculum suspensa
manet. Convenerunt pos-
tulantes benedici: et teti-
gisse eum singulis salu-
tare videtur.

Tercia die ad ec-
clesiam sancti Ambrosii
dum celebrantur eius
misteria servus dei pro-
cedit. Ubi ex improviso in-
numera populi multitudo
inter missarum ipsa solemp-
nia. Dum clericis canen-
tibus ipse secus altare
sedet: puellam ei paren-
tes offerentes quam ve-
hementi impetu vex-
abat dyabolus: orant
ut misellae subveniat.
et dyabolum in ea de-
bacchantem eliciat. Au-
dita supplicatione
astantium. cernit personam
frendentem dentibus et
stridentem. ut etiam intuenti-
bus esset horrori. com-
passus est etati: et
vehementer miseratus
illius condoluit.

Patenam igitur calicis in
quo divina celebrantur
eius misteria postulat:
in qua digitis latice in-
superfuso inter se orans
et de divina virtute confi-
dens ori puelle salubre
potum applicuit: et cor-
pori eius stillam medici-
nalem infudit. Nec in-
mora quasi urentem sanctitatis
infusionis illius virtutem
ferre non potuit: sed
urgente intrinsecus
virtutis antidoto festi-
nanter egrediens vomitu
sordidissimo tenebroso
exiit. Sic purgatam
personam dyabolo pro-
fugo et confuso laudes
debitas deo immiter
clamant: et post acclama-
tiones letabundas alacres
pergunt ibidem donec divina
compleantur misteria immo-
biles perseverant. Reduct-
am itaque omni incolumis
puella a suis domum
reducitur: et vir sanctus dei
a populo dimissus ad
hospicium vir dei rediit.
Nescio quo dei
iudicio ea tempestate

in mediolano uicta il
lud ysaie uerbum. pilosi
clamabunt alter ad
alterum. et concurrebant
onocentauris demonum
et effrenatis desursum sibi
plurimos infestabant. nec
erat qui insolentie eorum
resisteret: cum diu sub a
nacleti scismate quod petri
filius leonis excitauerat. sacerdo
tes eius gementes. uir
gines squalide. sacrificia
maledicte. altare pollutum. gratia dei
ipsum prouocasset. At ubi in
aduentu uiri dei abdicatis
anacleti prestigiis et in
sedis apostolice obedientiam sub
innocentio reuocata est
ecclesia impedita est illa
demonum licentia et
cotidie dabat locum et
ad preces uiri dei diffu
giebat dyabolus: et
si quando resistere conabatur
in ipso conflictu seruis
dei gloriosius pellebatur.
Inter eos igitur quos uexabant
mulier grauiter erat
mediolanensis et hono
rata quondam matrona:
usque ad ecclesiam beati
ambrosii post beatum ui

rum a multis tracta est.
Interius pectore pluribus
annis dyabolus sederat.
et eam ita suffocauerat
eam: ut uisu et auditu
et uerbo priuata. frendens
dentibus. et linguam in
modum prominuscidis ele
fantine protendens mon
strum non femina uidetur.
Deformis et facies. uultus
terribilis. flatus fetidus.
inhabitatorem sathane
colluuiem testabatur.
Hanc cum aspexisset uir
dei. nouit inherentem ei
et inueteratum dyabolum
nec facile egressurum de
domo quam tanto posse
derat tempore. Conuersus igitur
ad populum cuius innumera
aderat multitudo orare
iubet attentius: et cleri
cis et monachis secum iux
ta altare consistentibus
mulierem ibidem iubet con
sistere et teneri. Illa uero
reluctans et ui dyabo
lica non naturali uirtute
recalcitrans: non sine a
liorum iniuria ipsum abbatem
pede percussit. Quem
dyaboli ausum mansuete

ille contempnit. et ad eius
expulsionem non indigna
tione vel. sed patientia et
humili supplicatione deum
inuocat adiutorem: et
ad immolationem hostie
salutaris accedit.
Quotiens tamen eandem
sacram hostiam signat:
totiens ad mulierem quo-
que versus eodem signo
crucis edito. spiritum nequam
athleta fortis impug
nat. Nam et ille malig
nus aduersus eum sig
num crucis intendit.
percussum se indicans ac-
rius sensit: et recalcitrans
contra stimulum quodam
tolerat prodit ictibus. Ex-
pleta autem oratione domi-
nica: efficacius hostem
aggreditur viribus.
Patene siquidem calicis
sanguinis domini corpus im-
ponens. et calicis capi-
ti supponens: talia lo-
quebatur. Adest inique
spiritus iudex tuus. ad-
est summa potestas:
iam resiste si potes. Ad-
est ille qui pro nostra
salute passus: nunc
inquit princeps mundi
eiicietur foras. Hoc illud
corpus quod de corpore
virginis sumptum est. quod in
stipite crucis extensum
est: quod in tumulo ia-
cuit. quod de morte sur-
rexit: quod videntibus
discipulis ascendit in
celum. In huius ergo ma-
iestatis terribili presentia
tibi spiritus maligne pre-
cipio: ut ab hac ancil-
la eius egrediens. con-
tingere eam deinceps non
presumas. Cumque eam
iniuriis deserens. et ma-
nere ultra non valens atto-
nitus afflictaretur. tam
magna ira quam modicum
tempus habens: rediens pres-
biter ad altare fractionem
hostie salutaris rite
compleuit. Diffinitum
quod in pace misteri-
um dedit. et confestim pax et
salus integra reddita
est mulieri: et iniquus
ille vim sentiens misteria
quante sint efficientie
et virtutis non confessione
sed fuga coactus ostendit.
Fugato quoque dyabolo

mulier quam in tantorum in se seviencium tormentorum carnifex pestilens tanto tempore fuerat, mentis sue compos effecta, redditis sibi omnibus sensibus, revoluta inter fauces lingua, Deum confessa gratias egit: et intuita curatorem suum pedibus eius advoluta est. Ingens per ecclesiam attollitur clamor. omnis etas iubilat Deo. personant campane: benedicitur ab omnibus Deus. excedit veneracio modum: et servum Dei supra hominem si dici fas est vesana caritate civitas veneratur.

Hudiebant hec que Mediolani fiebant et per totam Ytaliam viri Dei disseminabat opinio: et divulgabat ubique quod surrexisset propheta magnus potens in opere et sermone: qui in nomine Christi et infirmos curaret, et obsessos a demonibus liberaret. Mira quidem ei erat in curationibus egritudinum gratia: sed in demonibus eliminandis frequentior operatio: quia copiosior vexatorum numerus ad expetenda subsidia confluebat: et maiorum operatio virtutum minores obscurabat effectus. Iam vero pre frequentia populi qui a mane usque ad vesperam foribus assidebat, oppressiones vulgi pro corporis inbecillitate non ferens, ad fenestras domus procedens, se eis conspiciendum prebebat: et elevata manu benedicebat eis. Panes quoque et aquam devehebant semper: quibus benedictionem eius supponentes Dei ea pro beneficiis sacramentalibus reservabant. Ex vicinis sane castellis et vicis et urbibus multi ad virum Dei confluxerunt: et continua tamen advenerant qui tunc in Mediolano studia erant prosequuti, expetere beneficium, audire verbum, videre signum: et doctrina et miraculis vel quod incredibile est delectabantur.

Aderat int' eos qdā
ex suburbaīs: q
puerū demoniacū illuc
adduxerat. Qui repete
tē oībz ad signum
virtutis qd vir sanctus
ediderat de baculi sui
tactus eius: et elis-
lum quasi mortuus
sine ullo sensu imobi
lis visus est. neq; vox
neq; anhelitus erat in eo:
tm circa precordia ca
lidus ei supe'at vapor.
Dat' igit' cetui locū ut
posset procede' et ad
mitti ad virū dei se
nectis pueri baiulās:
et attonita multitudo
tā miserabilis casus
pstolabat' eventū.
Ingressus igitur ad
virū dei homo est: et
puerū stupidū nec
aliquid sentientē an pe
des abbatis exposuit
et ait. Puer iste dñe
pr quē an pedes tuos
posui iā p triennium
a demonio acerrime v
vexatus est. Et anq
vel ecclesiam ingredit'
vel salibz exorcizatis

aspgit'. vel signum cru
cis ipi īmit'. vl' evan
geliū audire compellit'
vel divinis interesse sac
mentis cotīgerit: offend
t' habitator ei' diabo
lus et torquet' acrius.
Dum q; modo cū ceteris ego
pro foribz expectarem
signū virtutis sancte
signante te et extende
in populos manum. Sacra
mentaliū signorū v
tute conterbatus di
abolus vehementius
solito totus ad pueri
vexatione se cōtulit:
et sicut videtis totum
corpus eius omni pa
se ei etiā vitale spm
intercludit. Sed et ipse
puer cū audita esset
caput nos gestū quam
a deo accepisti opiō:
et alior̄ relationibz
suā sperans salutem
rogavit me ut ad te
eū adducerem. Obsecro
igit' p miam dei vt
et laboribz meis quē
in eius custodia opā
dispendiosā et periculosā
impendo et illius

miserie que tanta est quantam
ipse oculis probas pro
et consueto affectu subue
nias: et rabie demonis
non usquequaque perde
pacientis. Flebat igitur
et lacrimis ora perfusus
parentes quoque commovet:
ut omnes pater supplica
rent. Tunc vir dei con
fidere eos in dei misericordia
iubens: baculo cui diu dieo
cui innitebatur tollens
pueri leniter tangit.
Sed et frater eius Geri
mundus volens experi
quam a custodio dicti fu
erant latenter dorso eius
signum crucis impressit.
Cumque puer sine motu
et sensu nec videns
nec audiens ante pedes
abbatis diu extensus pa
vimento hesisset: ad tac
tum baculi et ad signum
crucis infremuit et tur
batus ingemuit. Iu
bet igitur abbas super
positum baculum eum poni.
At ille quasi ex timore
offensus iecerat se in
pavimentum et stridebat
dentibus et mordebat

preciatorem suum et ca
pillis eorum qui aderant
manus iniciens quo po
terat conatu se ab eorum
manibus abstrahebat:
et ab eis contineri vix
poterat. Ecce inquit
abbas ad baculum meum eum
deducite. Orante itaque
abbate et fratribus in
oratione prostratis quasi
ardentibus paleis quas
in lecto continebatur
dyabolus urgeretur: tormen
ti estuantis vi divina
appropinquante passionem
clamoribus testabatur.
Iubet igitur fratribus in os
pacientis aquam bene
dictam infundi. Quam
ille pressis labiis et
dentibus non admittens:
vir tandem cuneo in suo
dissolvente pressura vel
let nollet inter fauces
et guttur recepit. Con
festimque ut penetrauis
sanctificatio ad interiora
descendit. quasi in ipso
antidoto vis malig
na erupit: et vomitu
sordidissimo quasi torren
tis impulsu festina

precipitatione rotatus
cum ingenti contumelia
deorsum eruit. Repente
qui videbatur mortuus
vivit: et de lecto abbatis
quietus et incolumis
surgens. patrem eius suum
complectitur. deo gratias.
sanus sum inquit. Gra
tias agit omnes commu
niter deo: et qui mesti flebant
letantur. foris clamor
effunditur: res intus
gesta super tecta solem
niter predicatur: tota
ad spectaculum convenit
civitas. benedicitur deus.
gaudet populus: in abbate
tanti operis patratore
totius plebis reies
Febri Cat affectis
citantibus multis
idem sanus manus impo
nens: et aquam benedic
tam porrigens ad biben
dum sanitatem optinuit.
Aridas manus et m
membra paralisi dissolu
ta tangens incolumitati
restituit: ceteris etiam
sub multorum testimonio
in eadem civitate ut vi
derunt imposito signo

tinctus a patre luminum
potentur optinuit. Per
idem tempus hospitium
albanensis episcopi. quem
dominus papa in eandem
legationem sibi collegam
dederat quum cum tractatores
negociorum intrarent.
et de hiis que iniuncta
fuerant agebant adin
vicem: tum repente irruit
super eos adolescens cuius
arida manus erat et
retorta ad brachium: et
advolutus pedibus eius
suppliciter postulat sa
nitatem. Ille alias oc
cupatus benedixit aquam
et abire precepit: et ne
amplius sibi molestiam
faceret verbis solito se
verioribus interdixit et.
Recedebat ille non con
secutus quod quesierat:
tum venerabilis episcopus sub
omni celeritate eum regredi
iubet: et manum arrep
tam tradit abbati. Tu
te inquit qui munere
beneficium consecutus tibi
ut descenderet obedivit.
tu ne clamantes vis tem
mitte quin potius tu obe

di: et v̇tute obedie̅ me
iubente astrictus fac
q̇d postulat. largie̅ q̇d
petit: et co̅fide̅s in eius
v̇tute p q̇ue̅ expetit a
sanitate̅ postula et
impetrabis: ut et tu
de di munie̅. et ille de
optata gl̄etur salute.
Ad p̄ceptu̅ ep̄i abbas
app̄hensa manu puel
invocavit d̄n̄m et erexit
dixit eā: et signo cru
cis edito nervi qui ob
riguera̅t extensi su̅t:
et m̄o quā assidens
congelavera̅t morb;
redeu̅te sospitate ita
mobilis facta est et
flexibilis. ut dicto ci
tius languidu̅ diu n
membru̅ co̅valueit.
Obstupuit ep̄s ta̅
repe̅tine v̇tutis a̅im
nis effc̄m: et mīā ex
hic venera̅tioe̅ viri̅
dei colunt: et mi̅rator
illius ipe̅ testis extitit
et relator. Coegit ig̊
abbate̅: ut secu̅ ea n
nocte teneret. Cui⁹ ī
assensu̅ vix et tum n
magna difficultate

optinuit: ea durat
at ioe̅ suasu̅ q̇ itolle
rabil' undiq; p̄lus
expim̄et: nec sine p̄i
culo posse egredi vide̅
tur. Int̄ cetera q̊ pu̅ vo
parapside̅ in q̊ abbas
co̅ederat ep̄s ministro
familiari servandu̅
tradidit: et p̄cepit ut
seorsu̅ recondi tu̅ cu̅ oi
diligentia custodiret.
Elapsis eni̅ aliq̊b;
dieb; ep̄s ioe̅ febriu̅
vehementi ardore cor
ripit̄: et recordatus
hois dei familiarem
iubet accersiri ministru̅.
Vasc̅u̅ inquit abbatis
que̅ nup tibi tradidi
co̅servandu̅ huc adhuc
he̅ ne tardes. Cu̅q;
ille obtulisset allatu̅:
infu̅de mit̄ aqua̅ in
eo et panis exiguas
buccellas concide. Quo̅
cu̅ fc̅m esset: co̅fide̅s
in d̄n̄o et abbatis me
ritis et p̄cibus se co̅me̅
da̅s co̅edit et bibit: et
absq; ulla dilatoe̅ co̅

Aderat Lualut
et capuetiu̅nt

nus. et missum opera
ad se ipsos invitabant!
nec usque viro dei daba
tur requies: dum ei eius las
situdo diem aliquem sibi quietudi
nem permitteret. Abeuntibus
occurrebant advenien
tes: et succedebant sibi
vicissim medicantes.
Inter quos miles quidam
in ulnis suis puellam
ad virum dei attulit! que
ita exosam lucem habebat
ut semper clausis palpe
bris. etiam brachium
opponeret oculis: ne a
liquo modo aliqua lucis
particula se ei ingereret.
Avellebant aliquando
opposita brachia vio
lenter: et cum se ei lumen
infunderet clamabat
et flebat! et erat illi
claritas pro cruciatu:
et lux visa quasi acule
os eius cerebro infigebat.
Benedixit infantulam
vir dei. et signaculum
crucis fronti eius superaddens
tranquilliorem dimittit!
et cum domum referre
tur: ultro aperit oculos
et pedes sine vectore

ipsa recitatur. Et ipso
in loco mulier a demonio
vexata militibus astantibus
a prece mulierum coram servis
obtinuit sanitatem.
Iam papiam adve
niebat et fama
virtutum adventum eius
precesserat: et cum debito
gaudio et apparatu
tante glorie virum civitas
letabunda suscepit.
Et ne diu ipsi desideri
um dilatio suspenderet
que fiunt mediolani mi
racula fieri audierant.
signum ab eo optabat
videre! advenit post eum
repente rusticus quidam
qui de mediolano sequen
tibus eum fratribus uxorem
demoniacam secum adduce
rens: quam ante pedes
eius lacrimabili voce
intulit sermonis protestantis
anxietates deposuit.
Nec mora in dominici
as abbatis per os re
misse mulieris diabo
lus locutus est: et ir
ridens servum dei. non
inquit me de amicula
mea hic porrulos c

des et brachium demo
nis repellet. Multam
in hunc modum in virum
dei iaculabat contumeli
am: ut blasphemus pro
vocatus impatienter
offerret obprobria: et
confunderet in presentia publi
cum lacessitum se indignis
audiret sermonibus.
Sed vir dei astutias
eius intelligens irriso
rie increpuit: et ultionem
non ipse expetens sed ad
deum remittens: ad ec
clesiam sancti Syri demonia
cam duci precepit. Volu
it quippe curationis
illius gloriam dare marti
ri: et primitias operationum
virtutis eius asscribere.
At vero sanctus Syrus ad
hospitem suum remisit ne
gocium: nec in ecclesia
sua quicquam sibi deferens
intactum opus reduci
voluit ad abbatem.
Reducitur igitur mulier ad
abbatis hospicium: gan
niente per os eius diabo
lo et dicente. Non me
Christulus eiciet: non me
expellet Bernardinus.

Ad hec servus dei in
quit. Nec te Christus nec
te Bernardus eiciet: sed
dominus Ihesus. Et conti
nuo ad orationem: pro salute
mulieris domino suppli
cabat. Tunc vero spiritus
nequam velut priori
superbitate mutata. Quam
libens inquit egrederer
ab hac anicula nichil in
ea sentiens nisi molest
iam gravem: quam libens
egrederer sed non possum.
Interrogatus causam: quia
nec dominus vult magnus
dominus ait. Cui sanctus.
Et quis est magnus
dominus? Et ille. Ihesus
nazarenus. Ad quem
iussu vir dei. Unde
eum Ihesum nosti? aut si
umquam vidisti eum? Vidi
inquit. Ubi nam eum vi
disti? In gloria. Et tu
in gloria fuisti? Fui quidem.
Et quomodo inde existi?
Cum lucifero inquit mul
ti cecidimus. Hec ta
cuit omnia voce lugubri
per os vetule audientibus
omnibus loquebatur. Res
pondente autem abbate

sto. nunq̄ nō redierit ad
illā gl'am velles. et
restitui in gradum
pristinū: rursū voce
mutata et nouo modo
machinās: hoc inquit
tardū est. Et nichil
ul'r locutus orante
attentius viro dei. ne
quissimus ille victus ab
scessit: et mul' sibi red
dita sanitate quātus
potuit gratias egit. Hic
itur igitur vir cū muli
ere: et p totā viā in
columitati eius cōgau
dens: exultantib; cūctis
domi sue redditur. Leta
bantur oēs q ordinē rei
geste audierūt: sed
repente gaudiū vertit
in merore: quia ubi do
mus sue limina mulier
attigit rursus intrat
dyabolus: et infestior
solito miserā decerpit
ationibus. Quid faceret
miser maritus: quo se
verteret nesciebat. Coha
bitare cū demoniaca mo
lestissimū: relinquere
impunitum turbabatur.
Surgit igitur et

assumpta secū muliere
rursus papiā rediit.
Ubi cū virū dei nō inue
nisset: usq; cremonā
prosequitur abeuntē. Indi
cat quid factū sit: et in
gentem inceat lacrimabi
lit depinit. Nec defuit
pie petitioni abbatis
clementia: sed precepit
ut ciuitatem ciuitatis illi
ingrediatur: et ante corpus
marty in oratione excubet do
nec ipsa sequatur. Illa
quoq; merore p(re)mitti tam noc
tis crepusculū ceteris
dormitū euntibus. ipse
uno tm̄ prosequente eā
eam ingreditur: et tota
nocte illa orōni vacans
optinuit a dn̄o quod
petebat: et impetra
ta mulieri sanitate. uidet
eā secū rediit ad propria.
Sed cū illa reditum ad
se dyaboli sicut iam
experta fuiat formida
ret: collo eius alligari
mulierculā hec verba cō
tinentē precepit. In noīe
dn̄i nr̄i ihū xp̄i precipi
o tibi demon: ne hēas a
modo mulierē p(er)tāgs

contingere. Quod mandatum
cum tanto timore suscepit
diabolus: ut mulieri
regresse ad propria numquam
deinceps appropinquare pre-
sumpserit

Erat in eadem civitate
demoniacus quidam. cuius
passio multos ad risum
movebat: cum alii qui
seriosiores erant clemen-
tissimo ei compaterentur
affectu. Hic ita latrabat:
ut si audires non videns
personam canem crederes.
Hunc ad se ductum vir
dei cum latrantem audisset
ingemuit: qui eo modo
latrabat quo solent
percussi vel obruti canes
irasci et ringere in percus-
sores. Sed et in presentia
viri dei anhelans et latrans
amplius solito turbabatur.
Increpato itaque diabolo
et in virtute Christi expulso:
homo incipit ut loquatur.
Purgatus homo intrat
ecclesiam. interest sacramen-
tis. crucis signo se mu-
nivit. audit evangelia.
confitetur et orat: et certe
sane mentis officia do

recepit et conseruauit.

Cum senex per
mediolanum eodem
anno pater sanctus transiret:
oblatum est demoniacum
mulier. Nam eo tempore habebat:
quo primum vir dei civita-
tem presentia sua lustra-
vit presentia. Hanc pos-
sidebat demonium quod
modo ytalica modo hibe-
ra lingua loquebatur:
nec satis certum utrum
unus esset bilinguis
an duo simul quisque sermo-
nis ydiomate utens.
Sed tamen precie modo hec
modo illa sonabat:
ut diceres hic qui loquitur
legatus est. hic hispanus.
Habebat etiam genuum pas-
sione et poplitis tremo-
re perturbabatur. Et cum
ad virum dei adducta
fuisset: saltu concito
scamnum in quo sedebat
inopinata celeritate
transiliit. Reducta et
interrogata quid sibi vel-
let saltus et fuga. et
unde egrotanti et ve-
tule tanta virtus et
velocitatis venisset.

respondit hanc sibi
agilitatem et presentiam i-
nesse dyaboli: ut inu-
rientes comprehenderet eos
et coram dorso sine ullo
adminiculo insiliret. Item
sequenti die dum in eccle-
sia divinis que ille celebra-
bat officiis interesset:
crudelissime et diutis-
sime coram omnibus vexata est.
Compassus abbas
mulieri: iam sepe in tlibz
ceptus dei clementiam.
imperat dyabolo ut re-
cedat. Ille ad imperium
servi dei tremebundus
evanuit: mulier vero non
solum a vexatione sed
etiam a memoria con-
tractionis in momento con-
valuit.

Hec et alia multa
inter alpes constitutus o-
peratus est vir dei: et
diversa loca perlustrans
beneficiebat hiis qui in-
firmabantur. illuminando
cecos. erigendo debiles.
curando febricitantes:
maxime oppressos a dya-
bolo diligentiori stu-
dio purgans: et que

malignus fecerat
spiritus pectora. templa
deo acceptabilia con-
secrabat. Multa in huma-
num probabilia et laude
digna constituit: et alii
inde doctrinam. alii mores.
alii mirantur miracula.
Ego quidem commemorem his
omnibus honorem defero? sed
pre omnibus quantum in me est
hoc sublimius duco. Com-
pensans prodico: quoniam
esset vas electionis et
nomen Christi coram genti-
bus et regibus ferret
intrepidus cui obedi-
rent et principes mundi
et ad nutum eius in or-
dinatione starent episcopi. quin
ipsa Roma etiam singula-
ri privilegio eius vene-
raretur consilia. et quasi
generali legatione conces-
sa subiecisset ei gentes
et regna? cui etiam quod
gloriosius predicatur. dicta
eius et verba confirma-
rentur miraculis. numquam
extollit. numquam super se in
mirabilibus ambula-
vit. sed semper de se hu-
militer sentiens. vene-

rabiliū opm non se a
auctorem credidit sed
ministrū: et cū esset oim
iudicio summus. suo sibi
iudicio cōstitit infim⁹.
Nil do q̄cq̄ fecit assrip
sit: ymo se nichil boni
aut velle aut posse n̄
inspirante et cooperante
deo et sensit et dixit.
Nec credebat vis diuina in
tpe accepto et in die sa
lutis segregauit in euā
geliū suū seruū suū.
Huius humilitatē respexe
rat. cui⁹ aīam spūs
scūs ornauerat: et q̄a
sinceritatē eius nulla
maculabat duplicitas.
nec interrūpebat bonū
eius q̄libet conspersio f
falsitatis: in loco suo
idē spūs manebat im
mobilis. Qui ut sep
splendidior esset et p
purior cotidie in forna
ce pbabatur: et ne q̄d
ei rubiginis obrepet.
crebris malleorū ictib;
in incude tundebatur:
flagellabatur et argu
ebatur nō ad penā p cri
mine. sed ad glām pro
uētu. Nunq̄ ei defuit
stimulus egritudinis:
et tū sciret virtutē in
infirmitate pfici. suf
ficientē sibi in hoc exp
iebatur grām: q̄ uidet
suos oēs cōtinuū tremq̄
cur ordinarios motus
lima illius cotidiane
afflictionis abradi. E
rat q̄dē caro infirma
sed spūs pmptus et
q̄a in corpe delectari
nō poterat. totus de
lectabatur in dño: nec ali
q̄ sci hui⁹ abitōe pulsaba
t. q̄ solis celestib; inhiabat.
Nā ecclie destitute pastorib;
eū s' in epm elegerat. Elegit
eū westfalia ligonensis eccla:
elegit cathalaunensis. Intra
ytaliā ciuitas ianuensis
et mediolanū metro
polis ligurie hūc op
tauerūt magis et
pastorē. Regis nobi
lissima francie ciuitas
sed et belgice prouincie
caput: eius dñacōi
onē ambiuit. Quib;
hijs vocacōib; postpo
sitis nō sollicitauit
aīam eius honor ob

latus: nec motus est
pedes eius ut inclinaret
se ad gloriam: nec magis
eum delectabat thiara et
annulus quam rastrum et
sarculus. Petentibus
se nec aliquem negavit
quod petebat nec concessit:
sit: sed dicebat eis se non esse
suum: sed quod obedientia
iuberet facturum ut ser-
vum. Dicebat se autem ve-
nisse ministrare non mi-
nistrari: et a ministe-
rii servitute nec obli-
gatus erat nisi fra-
trum voluntate se non
posse absolvi. Que-
res cum referret ad
fratres: respondebat. Nos omnibus
que possidebamus vendi-
tis inventam preciosam
margaritam comparavimus:
ad pecunia distracta
redire non possumus.
Nisi et precium et appre-
ciatum nobis perierit: et
substantiis et marga-
rita privati fuerimus.
Capitaneo nostre male pro-
visum est: si oleo nostro
effuso clausis ianu-
is sicut fatui mendice?

pecunia

Providerant etiam sibi
et consilio sanctissimi fra-
tres: et domini pape auc-
toritate muniti erant.
ne quis gaudium suum
tollere possit ab eis: et
aliorum consolatio eis
fieret tribulatio: et eorum
inopia aliorum plenitudi-
nem cumularet. Hiis ali-
isque omnibus servi dei ex-
pugnaverunt petitores.
et iam divulgatum erat
ubique abbatem sic statu-
tum esse a deo in ecclesia si-
cut in hebreorum populo
moyses fuit: qui cum non
esset pontifex aaron un-
xit et sacravit pon-
tificem: et dispositionibus eius
tota levitica omni tempore suc-
cessio paruit.

Iam alpes transcen-
derat. et descende-
bat in omnia sine eius ve-
stimentis rupibus pasto-
res et armentarii et
agreste hominum genus.
et conclamabant alonge
benedictionem petentes: et
reputabant pro sanctis mon-
tium regredientes ad val-
les suas. colloquentes

adventum et gaudentes
quod faciem domini vidissent:
et manu eius super se
extensa optate benedictio-
nis gratiam accepissent. Tan-
dem vasopolim (?) veniens
usque Ligonas solempni-
ter deductus: ubi quos fines
fratres et claraevallenses
occurrerunt. Provoluti
genibus surgunt ad oscula:
et vicissim et colloquentes
claravallensem cum deduxerunt
alacres. Assunt fratres con-
gregati in unum: et mira
devocione dilectum patrem
susceperunt. Agit sancte tri-
umphum cum omni gravitate
leticia. Fratres quorum prior
hilaritate dissilire non
poterant: sed castigatus
actionum et locutionum
motibus, metas proprias
non transgrediebantur: et co-
hibebant se cautiones ipse
ne quod agerent in quo dis-
solutionis nota religio-
nis maturitatem offen-
deret. In tanta abbatis in-
mora nichil in claravalle
potuit diabolus tetere (?):
nichil intentum subigisse (?) fu-
e mens affirmat meti-

bus: nec in aliqua parte
domus dei super petram fun-
data mota est. Ita opus
suum servus dei absens
corpore presens spiritu ordinum
instantia muniebat et
solidaverat: ut nec in
una aliqua in tantis con-
structionibus dehiscere
videretur. Nulle in adven-
tu eius lites sedate sunt:
non odia extincta in
presentia indicibus cruperit (?).
Nichil iuniores adversus
priores de austeritate vel
duritia: nichil priores ad-
versus iuniores de disso-
lutione aliqua vel remissione
causati sunt. Integer u-
niversorum status totorum
societas mera unitas.
omnes unius moris in domo
dei, in pace et sanctimonia
inventi sunt: ascendentes
scalam iacob et festinan-
tes ad intuitum dei. Mi-
rabilibus aspectus in
superioribus eminebat.
Abbas itaque videns sa-
thanam sicut fulgur ca-
dentem de celo: eo humili-
or et subiectior deo erat.
quo intelligebat desi-

decus suis deum adesse
sentiant. Nec de hoc inse
gloriabatur quod sublimeba
tur ei dominatio: quin potius
in domino gaudebat quod
nomina fratrum suorum scripta
videbat in celo: quorum
unanimitas inmaculatam
se ab hoc seculo custodi
vit. Aderant ei in consi
liis suis venerabiles
fratres sui de quibus fecimus
mentionem. Aderat gode
fridus prior eius de lon
ginquo eius et nunc
et spiritu vir sapiens et
constans: qui etiam reli
gionis et prudentie
merito postea in ecclesia
lingonensi factus episcopus.
et sanctitatis formam re
tinens et dignitatis
in qua est honorem non
minuens: usque hodie
ingrediens et egrediens
laudabiliter perseverat.
Hic igitur atque alii plures
viri prudentes et de communi
utilitate solliciti virum
dei cuius conversatio in
celis erat aliquando desu
per compellebant: et in
dicebant ei quod domus

nitatis exigebat. Insi
nuabant itaque locum
angustum et incommodum
in quo consederant. nec
capacem tante multitu
dinis: et cum cotidie mul
tarum adventantium numerus
augeretur non posse eos
nec construendis conpe
tentibus officinis: et vix orato
rium solum sufficere monachis.
Addunt etiam se considerasse
se inferius aptam planitiem
et oportunitatem fluminis
quod infra illabitur: et
ubique locum esse spaciosum
ad omnia que ad monasterium
necessaria conveniunt. ad pra
ta. ad colonias. ad vir
gulta et vineas: et si
ex una parte silve vide
atur deesse clausura. faci
le hoc parietibus lapidi
bus quorum ingens est ibi
copia posse suppleri.
In primis vir dei non
acquievit consilio.
Videtis inquit quia multis
expensis et sudoribus
iam domus ista parata est.
sublimis est etiam domus
lapidee consummate sunt:
aqueductus non mac

mus sumptibus per singu-
las officinas traducti.
Si hec omnia confregerimus
poterunt homines seculi male
de nobis sentire quasi aut
fragiles simus et mutabi-
les: aut nunc quasi tamen
non habemus unde fruamur nos
insanire. Vel cum compertissi-
mum vobis sit penes nos
nos non esse pecunias? Verbo
evangelico vobis dico.
Quia edificatio cuiuslibet
operis ante est supputare
expensas: aliquin cum
ceperit et defecerit dicetur
ei. Hic homo fatuus cepit
edificare et non potuit
consummare. Ad hec inquiunt
fratres. Si consummatis his
que ad monasterium pertinent
habitatores cessasset
mittere deus cessare posset
structura: et cessandum ab o-
peribus rationabilis foret
sententia. Nunc vero cum
cotidie gregem suum mul-
tiplicet deus. aut re-
pellendi sunt quos mit-
tit: aut providenda man-
sio in qua suscipiantur.
Nec dubium est quin paret
mansiones: qui preparet
mansiones. Absit autem
ut per diffidentiam sumptuum
confusionis huius in-
curramus discrimina.
Audiens hec abbas. fi-
de et caritate eorum de-
lectatus est: et aliquan-
tum de consiliis acquievit.
plurimis tamen prius super hoc
ad deum precibus fusis:
nonnullis quoque revela-
tionibus ostensis. Gau-
visi sunt fratres: ubi effu-
sum est verbum in publicum.
Audivit hec sancte re-
cordationis nobilissimus
princeps theobaldus:
et multa in sumptus de-
dit: et ampliora spo-
pondit subsidia. Audi-
erunt episcopi regionum et
viri inclyti et negoci-
atores terre: et hilari a-
nimo sine exactore ultro
ad opus dei copiosa
contulere suffragia. Ha-
bundantibus sumptibus
conductis festinanter
operariis. ipsi fratres per omnia
incumbebant operibus:
alii cedebant ligna alii
lapides comportabant.
alii muros struebant

alij fundabant ecclesiam: alij diffusis limitibus partiebantur flumium et extollebant saltus aquarum ad molas. Fullones et pistores et coriarii et fabri aliique artifices congruas aptabant suis operibus machinas ut scaturiret et proderet ubicumque opus esset in omni domo subterraneis canalibus deductus rivus ultro ebulliens: et demum congruis ministeriis per omnes officinas expletis purgata domo ad medialem alveum recurrerent que diffusi fuerant. et flumini redderent quantitatem. Inopinata celeritate consummati sunt muri: totum monasterii ambitum spaciosissime complectentes. Surrexit domus: et quasi animam viventem atque motabilem haberet nuper nata ecclesia in brevi profecit et crevit.

Laborabat ea tempestate sub scismaticorum oppressione tota burdegalensis provincia: et non erat in aquitania qui posset resistere principi videlicet willelmo tunc comiti cum in devia inceperat deus: quem animaverat girardus engolismensis episcopo. et instillaverat ei dissensionis semina factus erat scismatis defensor et auctor. Quicumque susceptioni petri leonis non subscribebant persecutoribus expositi. alij dispendiis alij proscriptionibus mulctabantur: alij a sedibus propriis pulsi exulare compellebantur. Sibilabat in auribus comitis illius crebris persuasionibus quasi serpens antiquus veterator ille qui diu in partibus illis sedis apostolice fuerat legatus: et nunc a magistratu tanto deiectus non poterat se pati sine solius nomine episcopi: qui se viderat totius aquitanie principem et magistrum. Erubescebat enim ad privatam domum redire: tunc potentatum et turonensium et burdegalensium et auxitanis provinciis subdite fuerant: et quicquid a collibus lubeorum usque ad ligerim complectitur et

claudit octauianus pa
ruciat eius imperio. ¶
Consuetus igitur per
diu prouincias et sub
titulo iustitie de causis
emergentibus facere questum
infinitis aggregauer
rat pecunias: que erant
sibi in pdolum et in apos
tatice symulatione. Videns
itaque perisse sibi exactio
num auctoritatem. et solam
domum que nuper militis stipa
ta clamoribus iam tene
bat exauis. impatiens
feres que manus eius non
implent muneribus: n
homo serpentine astutie fes
tinato ad petrum leonis mi
sit. ut ei legationem t
concederet: et ipse ei fide
litate iurata obediret.
Insuper et principem terre et
quoscumque posset ad eius
imperium inclinaret. Ca
usus homo perditionis qua
locum in quo dilatari et
malitiam suam se inuenisse
putauit. cito annuit et
libenter: et in astipulati
one erroris gilonem tus
culanum cardinalem episcopum
qui solus de romanis car

petro portuensi episcopo ei
adheserat: celeriter de
legauit. Porro giraudus
qui prius se mutilatum
dolebat resumpsit cornu
a: et deinceps cepit se
uerior et audatior appa
rere. Nam et quod ante non
fecerat publice procede
bat mitratus: ut ipsa
saltem officii insignia am
pliorem ei reuerentiam in
populos venditaret. Ag
greditur igitur comitem mul
tis pecuniis inuadit ani
mum eius dolibus venena
tis: et hominem promptum
facile seducit et corrum
pit. Inprimis ab urbe
pictauensi willelmus
episcopus vir honestus homo
catholicus in societate
et defensione uniuersalis
ecclesie stabilis violenter
expellitur: et a giraudo
et cardinali adiutore
suo quia petrum abdicabat
depriuatur. Erant et alie
familiares cause: pro
quibus ei a multo tempore co
mes infensus data oc
casione libentissime eum
persequitur et abiciat.

Visum est autem tamen girar-
do quondam comiti. ut ad con-
firmationem partis sue
sine mora pictaviensi ec-
clesie episcopum: et invenerunt
hominem ambitiosum nobi-
lem quidem genere sed degenerem
fide: quem ut genus su-
um cum eo in causa po-
nerent quibusdam ex clericis
consentientibus elegerunt:
et Johannes ei imponentes
manus execrabile eius
caput non tam unxerunt
quam contaminaverunt. Dehinc
monstrum in lemo-
vicensi etiam intruse-
runt. rannulfum quemdam
dorotensem abbatem:
quem non multo post ulti-
o divina secuta est: et
cadens resupinus de equo
in via plana. uno tan-
tum lapide ultore qui ad
hoc ibi erat relictus
infixo capiti eius et
quassato cerebro expira-
vit. Audiens Lut-
heret humilimo
de vir venerabilis gau-
fredus carnotensis e-
piscopus cui a papa
innocentio aquitanie le-
gatio fuerat commendata
vehementer indoluit: et
summum rerum prelatum e-
cclesie postpositis aliis ne-
gotiis sine ulla dilatione
decrevit. Abbatem igitur
claraevallensem petit et
obsecrat: ut sibi ad tan-
ta mala eliminanda suf-
fragaretur. Assensit vir
dei: et se in proprio con-
gregatione monachorum
in britannia in locum quem
iuxta nannetum comitissa
ermengardis paraverat
conventum initiat: et pro-
mittit disposita illa com-
sterdim genus et species suas
se cum eo in aquitaniam
profecturum. Abbas igitur sic:
et ne multis ambagibus
utar sic nannetum vene-
runt. Erat autem in regione
illa misera mulier: que a
quodam petulante diabo-
lo vexabatur. Apparuit
autem ei lascivus ille diabo-
lus in specie militis ma-
le pulcher aspectu: et in
amorem sui intus sug-
gestione latenti. extra
locutione blandienti animum
eius fallacie inclinavit.

Cumque assensum mulieris
optinuisset: expansis
brachiis pedes eius super
unam manuum suarum
posuit. alteram vero manu
caput eius operuit: si
bique eam filii sui in modum fede
ris signo dotavit. Illa
quoque virum habebat strenu
um militem: sed huius
execrabilis commercii p
penitus ignarum. Abute
batur ipse ea etiam eodem loco cubante
marito iuxta sibi ipsam adhuc adulter:
et incredibili vexabat
libidine. Per annos tamen latuit
malum: nec detexit mu
lier proditam tanti criminis pro
brum. Decepta vero anno con
fusa est in semet ipsa et ex
pavit tum propter pollutio
nem tam continue captivitati
onis: tum propter timorem dei. co
ndicio singulis momenti
bus fiebat mancipi et
propinqua. Confugit ad
sacerdotes: et piaculum
confitetur. Peragit loca sanctorum et
sanctorum implorat suffra
gia: sed nulla ei confessio.
nulla ei oratio. nulla elemosi
narum largitio suffragata
est. Cotidie ut prius et

importunius a demone in
festatur. Denique in pub
licum tantum scelus effu
sum est. Quo audito et
cognito: maritus eius
contubernium execratur:
Interea ad locum predictum
vir dei cum comitatu suo
advenerat. Cuius ut au
divit adventum infelix
mulier se ad pedes eius t
tremebunda proicit: ape
rit ei lacrimis perfusa pas
sionem horribilem et lu
dificationem [illegible]:
et quod nichil ei profuissent
quecumque fuissent sibi a p
presbitero imperata. Addit
sibi ab oppressore suo ad
ventum eius predictum. et
minatum ei interdictum
ne ante eius veniret
presentiam licet nichil ei p
desset: et ipse recedente
abbate qui fuerat amator.
crudelissimus ei fiet perse
cutor. Audiens hec vir
dei blandis verbis conso
latur mulierem: et de celo
promittens ei auxilium.
precepit ut die altera in
eum nocte instabat con
fidens in domino resistat.

Reversa mane cum viro dei blasphemias et minas quas eadem nocte ab inimico suo audierat retulisset: ne timeas inquit vir dei minas eius. sed vade et tolle baculum hunc nostrum et pone in lecto tuo: et si quid potest agat. Egit mulier quod iussum fuerat: et recubans in lecto suo signo crucis munita iuxta se baculum posuit. Adest ille continuo. sed ad consuetum opus nec ad ipsum cubile presumit accedere: minatur tamen acriter quod discedente viro dei ipse in eius supplicia reverteretur. Instabat dies dominica: et voluit vir dei presentiam episcoporum in ecclesia accersiri. Cumque ipsa die maximus populus ad ecclesiam convenisset. inter missarum solempnia concinentibus episcopis gaufrido carnotensi et brittio nanetensi ipse ad ambonem conscendit: et ut omnes qui in ecclesia erant accensas candelas in manibus tenerent locutus edicit. Quod et ipse cum episcopis et clericis faciens. et auditos diaboli ausus publice aperuit: et fornicatorem spiritum qui in tam horrenda iniquitate etiam contra naturam suam exarserat cum omnium fidelium qui aderant subscriptione anathematizat: et auctoritate christi cum ad illam quam ad alias mulieres deinceps introire accessu interdixit. Extinctis sacramentalibus illis luminibus. extincta est demonis potestas totius virtus diaboli: et mulier post confessionem communicans nunquam postea apparuit inimicus: sed irregressibiliter eliminatus aufugit.

His itaque patratis: venit abbas et legatus ingrediuntur aquitaniam. Interim girardus assensu comitis burdegalensis archiepiscopatum occupaverat: et sic lemovicensem et engolismensem detinebat ecclesiam. Quod cum assentientibus perimus qui si assentatorum manus

invalesceret. et magis ac
magis cognita veritate
iam defluebant ab eo sub
sidia principum: et perfidie
eius videbat existere de
fensores. Morabatur itaque
in locis illis in quibus
securiorem se putabat:
nec iam scisma publicasse
conventibus putabat.
Ut ei prius gesta breviter
repetamus: ubi primum
cepit audiri quod adversus
ecclesiam dei conatus
ille machinaretur. ab inno
centio papa adhuc in
galliis demorante. mis
si sunt abbas noster clare
vallensis et ioslenus
venerabilis episcopus suessio
nensis. et pictaviensem usque
pervenerunt: ut cum ipsum
quidem dominum principem convenim
rent. At ille iam eodem
principe persuaso impudenter
in ecclesiam catholicam atque
se perdebat convicia tem
ptavit latius. et pollicitam
prius innocentio subtrahere
obedientiam. anacletum sum
mum pontificem dignum: et quicumque ei
non obedirent erroneos et
acephalos. Unum fratrem est:

ut animati et armati in
insaniam clerici publice
ex ea die persecutionem
catholicis intenderent.
Prius tamen quod ab unitate
seipsos totaliter precidis
sent: obtulerant abbas
fratris in eorum etiam sacri
ficium deo. Post cuius
discessum decanus eius
dem ecclesie altare in quo
divina misteria celebra
verat: ipse quidem sed non
impune confregit. Deni
que post breve tempus percus
sus a deo tamquam animam exa
laret domum in qua mora
batur plenam vidit demo
nibus: et se a demonibus
iugulari clamitans. cultel
lum a circumstantibus pos
tulabat quem immergeret
gutturi suo: putans quod
extracto demone viveret.
Sed diabolus non dimit
tebat eum inter hec verba
extinxit: et pestilentem
animam in infernum demi
sit. Archipresbiteri quoque quidam
petri invasorum pictaviensis
sis ecclesie synodum denuntia
bat: contra ipsos quos
ad conventum perfidie iun

turbat a diabolo corep-
tus est. Quod et in alios
multos qui in scismate il-
lo ferventiores extite-
rant: manus divina
manifestam exercuit ul-
tionem. Post hec et alia
huiusmodi cum homines
consilii reperirent gravi-
dus: et timens opponi
sibi quod negari non pote-
rat conventus publicos
evitabat. Dignissima
tamen est inventa comiti Wil-
helmo per viros illustres
qui ad eum secretius accedebant
attente. q. abbas Clare-
vallis et episcopus Carno-
tensis et alii episcopi et re-
ligiosi viri colloquium eius
expetierunt: quorum erat
studium ut secum de pace
ecclesie et de malo icone-
do tractarent. Persuasumque
est illi ne tantorum virorum
declinaret colloquium: quia
poterat fieri ut inito cum
eis consilio et facile fieret
quod modo putabatur diffi-
cile: et quod videbatur im-
possibile experientia pue-
tu possibile redderetur.
Itaque apud Partiniacum

hunt inde convenerunt: et
in primis de unitione
ecclesie et de scissure obsti-
natione que infra alpes in
sola aquitania quasi nebule
corruptela consederat. mul-
tis modis et rationibus a
servis dei comiti intimatum
est: et quoniam una est ec-
clesia extra eam est quicquid ex-
tra archam in diluvio dei iussu
est interire et dilui. Ad-
ducta quoque sunt exempla Da-
than et Abiron in medi-
um: quos recenti scismatis
terra vivos absorbuit:
nec tanto malo vindictam
dei aliquem defuisse mon-
stratum. Quibus auditis
comes ex parte sano usus
est consilio: et innuit se
in obedientiam Innocentii pa-
pe posse dare consensum:
sed in restitutionem episcoporum
quos de sedibus suis ex-
pulerat nulla ratione indu-
ci quoniam implacabiliter eum offen-
derant: et minaretur se nul-
lo tempore eorum pacem aliquam
suscepturum. Dum per in-
termedios protractus est s-
ermo: et diu vicissim ver-
bis se contempsit: vir dei

efficatiora arma corri
piens. ad altare sanctum
oblaturus et supplicaturus
accedit. Intraverant ec
clesiam quibus licebat di
vinis interesse misteriis:
comes sistebat pro foribus.
Peractis igitur consecratio
nibus et pace data et di
ffusa per populum: vir dei
iam non se agens ut hominem:
corpus domini super patenam
ponens. ignea facie et f
flammeis oculis non suppli
cantis sed minantis foras e
greditur: et verbis terribilibus
aggreditur ducem. Roga
vimus te inquit: et sprevi
sti nos. Supplicavit
tibi in altero quem tecum
habuimus conventu servo
rum dei ante te adunata
multitudo: et contempsisti.
Ecce ad te processit filius
virginis qui est caput et dominus
ecclesie: quam tu persequeris.
Adest iudex tuus: in cuius
nomine omne genu flectitur
celestium terrestrium et infer
norum. Adest iudex tuus:
in cuius manus illa anima
tua deveniet. Numquid et
ipsum spernes? numquid et
ipsum sicut servos eius
contempnes? Liquefiebat
universi qui aderant et oran
tibus intenti prestolabantur
exitum rei: et omni suspen
sa expectatio nescio quid
divinum celitus expectabat.
prestolabatur. Videns comes
abbatem in spiritu vehemen
ti procedentem et sacratissi
mum corpus domini ferentem
in manibus expavit et di
riguit: membris omnibus tre
mebundus metu et dis
solutus quasi amens
solo provolvitur. Elevatus
a militibus rursum in
faciem ruit: nec appella
tus loquens aut in
tendens in aliquem: sali
vis per barbam fluentibus
cum profundis efflans
gemitibus epilenticus
videbatur. Tunc vir dei
propius ad eum accessit:
et pede pulsans iacen
tem surgere iubet. et per
stare super pedes. et dei
audire sententiam. Presens est
inquit pictavensis
episcopus quem ab ecclesia sua
expulisti: vade et recon
ciliare ei. et in osculo

sco patris cum eo ingito
sederat. et ipse ad sedem
suam eum redinito. et sa
tisfaciens deo reddere pro
totius ecclesie gloriam. et in
universo principatu tuo
divisos et discordes ad
ecclesie revocam unita
te. Subdere innocentio pa
pape. et sicut et omnis
obedit etiam. tunc quod electo
a deo tanto patre pontifice.
Audiens hec comes
auctoritate spiritus sancti.
et sanctorum sacramentorum
presentia victus. nec au
debat contradicere nec poterat.
statim occurrit in patris o
sculo recepit episcopum. et
eadem qua eum abiurave
rat manu cum totius
exultatione civitatis ad
propriam sedem reduxit. De
deinceps abbas cum comi
te iam familiarius et suavius
loquens pacifice eum mo
nuit ne adversus impios
et cum temerarios ausus
ulterius exurgeret. ne dei pa
tientiam in tantis irritaret
flagitiis. ne pacem in
aliquo fratrum violaret.
Paruit itaque omnis aquitanie

ecclesie reddita. solus gi
rardus perseveravit in ma
lis. sed non multo post ad
veniente die ut in domo
sua miserabiliter extinctus
est. Et cum dicat scriptura
est pena ad mortem pro eo
non dico ut roget quis.
impenitens et subito in
mortuus sine confessione
et viatico de corpore egre
diente spiritum diabolo red
didit cuius ministerio usque in
finem extiterat. Corpus eius
a nepotibus suis quos in
etiam illa honoribus subli
maverant inventum in lectulo
suo enormiter tumidum in
basilica quadam humatum
est. sed postea a gau
fredo carnotensi episcopo sedis
apostolice legato inde eiec
tum est. alias quoque proiectum.
Nepotes quoque eius ab eadem
etiam postea eliminati
sunt. et omnis progenies et
plantatio a radice avul
sa. per exteras regna tanti
invidiam crescens quemadmo
dum exulavit. Tanto i
gitur malo obruto et sis
mate guirardi redacto
in cineres. vir dei cum gau

dio magno claravallē
recitat'. Assūt fres iuxta
si pedib; eius'. gratias
agūt deo q̄ bonis suis
feliciores puētus cū
mulat: et ubiq; ab his
sui humilitatē exaltat &
glificat. Nactus vō vir
dei aliqd qetis tēp' aliis
negociis se occupauit'.
et sedēdes in casulā pisca
tis corticibus circumtectam
solus meditatiōib; di
uinis vacare disposuit:
et repente occurrit ei i
visiōe humili quasi ad
pspice diū consistenti a
matoria cāntica et spūa
lia fercula nuptiarū.
mirat' q sponsus speci
osus forma pre filiis ho
minū in q̄ etiā angeli
desiderāt pspicē fuscam
adamauerit sponsā. et
decoloratā a sole tanto ex
tollat pconio: ut dicat
eā totā formosā. nec ullā
in ea maculā esse. Ipāz
quoq; sponsā dulcoē lā
die mirat'. et inqrit di
ligent' que sit illa caritas
cui' oscula dulciora sūt
vino: ad quorū deliba

tionē tāto affcū anima
impatiēter anhelat. m
Cuiq; sponsus multis lau
dibus sponsā attollat.
nō tn̄ in oib; plenā ei sui
copiā pbeat: nec usq; ad
plenitudinē sanctitatis se
sponse desideranti concedat.
quesitus aliqn nō inueni
at': et post longos circui
tus reptus teneat' ne a
fugiat. Multo tpe in a
ham rerū meditatiōe
aīam suā effudit. et
multiplicat' hec expone
quātū in se psēcit q coti
die in illis epulabatur
delitiis. quātū in nobis
qbus illius bndcōnis
reliqas in scriptis ser
uauit: manifestū est
legētib; eam

Intēa litte aplice
uiri dei vocant: &
ut assit laboranti ecclē
supplicant cardinales. In
tromittit' studia: et que
modo continua erant.
interpolatis discursib;
resumūt. Nulla vaca
tio supest: seruus dei a
orat a' meditat'. aut le
git aut contionatur.

Videns igitur excusationem
frustra expendi et necesse
esse obedire mandatis:
commonitos a multis patri-
bus fratres diu perfidens
suspiriis affatur: Vide-
tis fratres in quantis tribu-
lationibus laborat ecclesia?
Postquam peperit et in peri-
lia et in angustia ante
tote deo elisa. iam non pari-
et sed abortit. Evasa-
ti sunt in hiis regionibus
scismatis defensores.
Rome magna pars
nobilium innocentium sequitur
et fauet et multi fidelium:
qui tamen temerarie multitu-
dinis impetum formidantes.
non audent publice con-
fiteri quem innocentio
firmaverunt consensum.
Coniuratos habet petrus
homines perditos quos corrum-
pit pecunia: et muni-
tionibus eorum occupatis.
non Simonis petri fidem. sed
Simonis magi representat
prestigia. Contra unam
gentem ecclesie edomito
surrexit leo. Fletibus
vestris et ululatibus
acheron ruet: et cum exten-
deritis ad deum cum moy-
se manus amalech vic-
tus aufugiet. Iosue pro
pugnat pro et ut ad con-
summationem victorie dies
sufficiat protelatum soli ut
stet non tamen orat quam im-
perat: et merito. fides tam
solus obedientiam quam de hos-
te prostrato victoriam. No-
bis igitur pugnantibus
vos forte presidium: et auxi-
lium de celo supplicibus
animis implorate. Agite quod
agitis et state in gradu
quo statis: et licet ni-
chil vobis conscii sitis.
iudicio tamen vestro non con-
fidetis vos iustos quia
solus deus qui iustificat
iudicavit: et perfectissimus
quisque iudicium divini districti-
onis examine ignorat. Iudicari
a vobis ab humano die non
multum timetis: neque pro-
pria neque aliena iudici-
a comprobantes. Sub timore dei
state. ut nec vos quicquam
iudicantes aliquando
extollamini: nec aliorum
timentes iudicia eorum
tis in magnis: singula-
ris prosequentes vos fer-

nos inutiles reputetis.
Eidem est autem quo et
nos obviam votis: et huius
domus permutate et varius
custodiam deo pro quo hunc la
borem assumimus confidentes
de eius clementia tradi
mus et commendamus.
Hec dicens et benedicens fle
tibus universis discessit:
et cum multa reverentia u
bique susceptus demum
romam pervenit. In cuius
adventu tam dominus papa quam
fratres letati sunt: et commu
nis cum eo consiliis secundum
rerum processus [?] et statutis
causarum abbas alia vi
a opus aggreditur: nec
in curribus nec in equis
spem ponens. sed colloquia
quorundam suscipiens. sciscit
tatur quis sit eorum facultatis
constitutorum animus: utrum erro
re an malitia seducti
tantum scelus protrahant
et protelent. Intelligit
et senserat clericorum qui cum
petro erant de statu suo
sollicitum. sciunt quidem penitentiam [?]
sed non audent tenere [?]. ne per
petua notati [?] infamia
a vilis inter ceteros habeantur.

et malle sub umbra ho
nestatis interesse esse
quam expelli a sedibus suis et
publice mendicitati ex
poni. Eorum qui de petri
parte erant hec erat eo
rum excusatio. quia iam credere
a nemine posset si deinceps [?]
variet genus suum: et
eum relinqueret qui cogna
tionis sue caput esset et
dux. Ceterum iuramento
fidelitatis excusabant per
fidiam: nec aliquis ex sa
na conscientia parti illi confere
bat suffragia. Denunti
abat itaque abbas eis col
ligationes impietatis esse
sacrilegas et prophanas con
spirationes legibus et canoni
bus condempnatas iuramen
tis non posse muniri: immo
posse nec debere veritatis
sacramenta mendacio suf
fragari. Insanire autem
eos qui rem illicitam sacramen
ti promisso confirmare esti
mant: cum oporteat extra
ordinarias pactiones
quorumque religionis ob
tentu sanccitas revocari
in irritum. et auctoritate
divina dissolvi. Auditis

hiis aliis(que) sermonibus
defluebat a petro: et co
tidie partis illius dissonan
tis agminibus vincula rum
pebant. Ipsius quoque
petri animus tabescebat: qui
se cotidie minui. innocen
tium vero crescere minime du
bitabat. Deseruerat pe
nitus. contilucerat tunc
amplitudo. caruerant mi
nisteria domus. rarius
mensam eius frequen
tabat comitiva. Declinante
in plebeia tibicina commuta
te. cultus obsequentium
vetustate obscuratus. ro
mani et ceteri stipendia
rii ere alieno oppressi: et
tota domus effigies
pallida dissolutionem
proximam indicabat.

Postea rex sicilie rogerius
qui solus iam ex principibus
obedientie innocentio pape
detrectabat ad eum mit
tit epistolas. petens ut ha
imericum cancellarium
suum et abbatem claraeval
lis ad se mitteret: nichil
ominus a petro leonis idem
petens. ut petrum sibi pi
sanum a suo latere delega

ret. Dicebat autem se dissensio
nis que inter dominum innocentium
velle scire originem. et cog
nita veritate aut corrigere
errorem. aut sanare scisma.
Perhibebat autem in dolo: sed
audierat petrum pisanum
eloquentissimum esse. et in
legum et in canonum scientia
nulli secundum. putabat quod si
eloquentie eius in publi
co consistorio audientia
preberet declamationibus re
thoricis simplicitatem
abbatis posse obruere: et silen
tium ei in verborum et ponde
re donum imponi. Necdum mo
rer. venit post utrumque saler
num: sed multa tamen venerat ultio
et pervenerat tanti sceleris
machinamentum. Parato
namque ad bellum innumerabili
exercitu adversus comitem
sui ducem idem rex in campa
armatus prodiit. Anceps
tamen subito viso duce au
dacter obviam procedente
territus fugit. effusisque
exercitum prede et cedibus
exposuit: et innumeris mi
litibus captis et interfectis
invictus dux ditavit
opibus et gloria sublimavit.

Que quidem ei omnia iuxta uer-
bum viri dei contigerunt.
Cum ei primus eorum qui rom-
ni fuerant abbas fratribus ad-
venientes regem in castris
positum invenisset. per multos
dies variis causis ne bel-
lum committerent impedivit:
denuntians regi quasi consti-
tutum ... victus et confu-
sus abibis. Novissime vero
cum eiusdem regis plurimum
crevisset exercitus. igno-
rans quod non in multitudine
foret eventus belli: dum
sonum querentes ea que patribe-
rant ulterius audire contemp-
sit. At ille ducem ranul-
fum et catholicorum cunc-
tis potentibus adhor-
tatus: sicut regi fugam
sic illis victoriam pollici-
tus est et triumphum.
Cumque ad proximam villam
declinasset et instaret ora-
tioni: repente fugientium et
insequentium clamor au-
ditur. Siquidem per eundem
locum fugientem regis exerci-
tum ranulfus persequebatur.
Egressus itaque frater ... ex-
ulis qui cum abbate erant
cum et militibus occurrit:

et quid accidisset interro-
gavit. At ille: si quod deus
noverat. Vidi inquit im-
pium superexaltatum et ele-
vatum sicut cedros libani:
et transivi et ecce non erat.
Post moram diu ipse secun-
dum ut monachum vidit: si-
cut erat armatus equo de-
siluit: et eius pedibus advo-
lutus: gratias inquit ago
deo et fideli servo eius:
quia non in nostris viribus.
sed eius fidei collata nobis
victoria est: iterumque in-
siliens equo hostes inse-
quebatur. Nec tamen hanc pla-
gam sibi inflictam celitus
correctus est animus regis:
nec detinuit procella
quam conglomeraverat pra-
ve mentis elatio: sed post
fugam reversis qui evaserant
simulans alacritatem regi-
o ornatu se attollens sti-
pata militibus curia. u-
triusque partem precepit accer-
siri: et prius instructo
petro et multarum promis-
sionum auctoramentis ac-
censo. de causa sine coti-
dianis eloqui iubet. Prior petrus
electione domini sui canonicam

asserit: et uerba sua mul-
tis canonum assertionibus
muniuit. At uos uiri dei non
in sermone sed in uirtute
regnum dei esse intelligentes.
Scio inquit petre te uirum
sapientem et litteratum esse:
et utinam sanior pars et
honestiora te occupas-
sent negotia. Utinam te
patronum causa felicior
optineret: et sine dubio
rationabilium allegantem nul-
la posset impedire facundia.
Et nos quidem agrestes
et questuarij sepius li-
gonibus quam pragmaticis
conuocationibus assueti:
si causa fidei non esset
institutum silentium teneremus.
Nunc autem cogit nos cari-
tas eloqui: quia tunicam domini
quam in tempore passionis nec
ethnicus presumpsit scindere
nec iudeus: fautore suo
domino petrus leonis lacerat
et disrumpit. Una est fi-
des: unus est dominus: unum
baptisma. Nos neque du-
os dominos. neque geminam
fidem: neque duo baptisma-
ta nouimus. Ut ab antiquis
ordiar: una archa tempore

diluuij fuit. In hac octo
anime tantis omnibus perientibus
conseruate: et quotquot ex-
tra archam inuenti sunt pe-
rierunt. Archam hanc typum ec-
clesie esse nemo est qui ambi-
gat. Archa alia nuper
fabricata est: et cum sint
due alteram necesse est
adulteram et in profundum
demergi. Archa quam re-
git petrus si ex deo est: necesse
est ut archa quam regit
innocentius obruatur.
Peribit ergo orientalis
ecclesia: peribit occidens
totus. Peribit francia peri-
bit germania: hyberni
et angli et barbara
regna in profundum pe-
lagi demergentur. Religio
camaldulensis et car-
tusiensis et cluniacensis
et cisterciensis et premon-
stratensis. aliaque innumera-
bilia seruorum et ancilla-
rum dei collegia necesse est
ut sub uno turbine corru-
ant in abissum. Episcopos et
abbates et reliquos ec-
clesie principes collo pre-
cipiti mola asinaria alli-
gata pelagus uorat.

exipiet. Solus ex princi
pibꝫ mundi archā petri
intrauit iste rogerius:
et ceteris oībꝫ enecatis
solus ipē saluabitur.
Absit ut totius mundi
religio pereat: et albino
petri cuius uita palā ē
q̄ extitit regnū celorū
optineat. Ad hec ūba nō
ultra se potuerunt q̄ pūtes
erant continere: sed ab
hominati sūt et uitā petri
et missam. Albas autē
tenens manū petri elemau
ēā et ipē sit surrexit:
dixere ingens si michi
credas intrabimus archā.
Et sicut iā pride mēte
conceperant: salutribus
illā aggrediens monitis
cooperante grā dei petrus
persuasit ut ad urbē redi
ens innocentio pape recō
ciliaretur. Volenti tamē cōtra
ire nec dū uoluit obedire:
ingressa petri patrimonium
quod in tussiā est et in be
neuētana puīcia āplis
simū est rapidius omi
pauerant. Perturbat. plu
ris huiusmodi suspensionibꝫ ali
q̄ ex donatae puilegia: p
que in ius ppriū detempus
sibi sermbali et hereditatis.
Sic herodes uisū saluato
rē contempsit: et quē de
siderauit absentē. contēp
sit pītē. Sed opus deus
claritatē quā accepit a
prē dedit hoībꝫ. et contēp
nētes se facit ingloriosos:
et erigit in sublimē humi
litos. Igitur cum mancione
cuiusdam uiri nobilis et in
urbe salernitana notis
simi. successibꝫ medi
cis ānorum ubi precipue a
rs uiget et studium: eidē
uio de medicorum auxilio
desperati nocti quidam p
sompniū apparens intimauit
conuenisse salernū uirū
sanctum et in regionibꝫ effica
tē. Huic inquit iubet: et
de lauacro manuum eius
bibe. Quesiuit inuenit: a
quam petiit bibit conualu
it. Hoc ubiū p totā urbē
diuulgatum: ad aures re
gis et procerū eius puenit.
Cum oēs ergo p̄loꝛū fauor
solo rege in malitia per
manente albas romam
reuertitur: petrum quoque petri
pisanum et quosdam alios

ꝯtulabūda letarꝰ

recōsiliat ecc̄ie. et ino
centio pape cōsederat.
Adueneāt tempꝰ
in quo cōpleta a
morrei malitia āgl's
ꝑcutiēs gladiū iam
vibrabat. et ꝑcusiēs
domos quarū suplica
ria sāguis agni inbu
erāt: ad domū petri le
onis veniēs salutiē in
ea nō recepit signū.
Percussit igit̄ miserū.
nec tn̄ illico defugit:
sed datur ꝑ triduū pe
nitēcie locus. Ille vero
paciā dei abutit: et i̅
ꝑcro suo morit̄ desperat.
Miserabili pōpa corpꝰ
eius effertur. iudaī
eius in latebris sepelit.
et usq̄ hodie fouea il
la a catholicis ignoā
tur. Cetū ꝑs ipsius pa
pā sibi pro illo altiū sta
tuerūt. nō tn̄ et ꝑtinā
tia scismatis: q̄ vt o
portuniꝰ pape inocen
tio recōsiliarent. Quō
sine mora ꝑ manū ser
ui sui xp̄i effent. Na
et ipe ridiculus pon
tifex petri leonis hēs

ad eūdē virū dei nocte
se cōtulit: et ille cum
nudatū eū ab usurpa
tis insignibus ad do
mini inocentii pedes
adduxit. Quo fc̄o ci
tas ~~letabunda gratu~~
~~latur~~. inocentio ecc̄ia
reddit: romanus po
pl's vt pastorem et d
ominum inocētiū venera
tur. Abbas claeuall'
in nīa reuerēcia hē
tur ab oībz: auctor ꝑ
patis et pr̄ patrie p̄dica
t̄. Procedente viri no
biles sequuntur. ancla
mat ꝑplꝰ. matrone
sequuntur: et oēs eiꝰ
ꝑmpto aīo sequūt.
Sed q̄ diu ille eglam
tolerauit. Quā diu
pace fruitus est post
tm̄ diuturnū laborem.
Nec diē pro āno reci
pe accipeuit. Deuotis
oībus et cōpositis vir
quinq̄ dies tenei potuit:
qui septē ānis et ultra
pro resarcienda eadem
scissione sudauit. Erat
ti aūt vniuersus occur
rit ꝑplꝰ. lacrimantur

ꝑ aliq̄ tp̄is morā

post eum. et sese ab eo pos
tulat benedici: et orationibus
eius cum omni se devotione
commendat. Accepta igitur
ab innocentio licentia con
firmata parte vir dei
regreditur: et maximum
domui reportans gaudi
um. a fratribus cum gratiarum
actione suscipitur. Interea
rome innocentius presentie
agenda disponit: unde
quosdam visitatores occurrerit.
Alii cum negotiis. alii tum
gratia congaudendi advene
runt: processiones per ecclesias
sollempniter celebrantur. De
positis armis ad audien
dum ubicumque plebes oc
currunt. Post multifarias
egestates in brevi civitas
refloret. Que dis
cordie tempore distracta fue
rat. pax solidata redu
citur et renovatur: arantur
solitudines. et deserta pin
guescunt. Requiescunt sin
guli sub vite et ficulne
a sua: nocturne silent
excubie: et apertis ianu
is omnibus timor excluditur.
Dato tempore innocentius ec
clesie ruinas restituit.

et colligit exules: ecclesi
astica servitia reordi
nat. depopulatis colonias
restituit: insuper et dona
congrua largitur per sin
gulos. Monasterium eti
am aput aquas sal
vias in sancti anastasii ma
rtyris honore construxit:
quod quidem ibi prius fuerat: sed
hoc tempore in ecclesia deerat
habitator. Constitu
tis itaque cenobialibus
mansionibus et reforma
ta ecclesia. assignatis eci
am ad alimonias domibus
agris et vineis: a cla
ravalle abbatem et conven
tum fratrum sibi mitti dominus
papa voluit et opti
nuit. Mittitur igitur Ber
nardus pisane olim ec
clesie vicedominus: et religi
osi cum eo fratres. qui secundum be
ati benedicti regulam in e
odem loco domino deservi
rent. Cito pervenit illa
plantatio: et associatis
sibi viris congruis. servo
rum dei multiplicatus est
numerus: et pinguia congrua
nutrimentis incolume et
multiplex in brevi pro

ducere peculium

Abbas sanctus ad studia sua reversus
dilectum amplectitur epitha
lamium. Et diversis etiam
regionibus odore religio
nis illius ubique diffu
so: fratres ad fundanda mo
nasteria invitantur. Fun
dati que et statuti se di
tioni eius subiciunt: et a
moris ineunt regulas
discipline. Unde et diversa
rum regionum civitates
ex hoc collegio meruere
episcopos. In primis roma
summo pontifice ornatur.
Preneste stephanum ha
buit totius modestie vi
rum. Ostia virum mag
num hugonem. In ipsa quoque
romana curia henricus
et bernardus: alter presbiter
alter diaconus ordinati
sunt cardinales. Prope ur
bem romam nepa sub obi
to refloruit. In tuscia
pisis natalis soli gloria
et magnum ecclesie lumen
baldewinus effulsit. Citra
alpes lausene datus est
amedeus. Seduno guer
ricus. lingonis godefridus.

autisiodoro alanus. namne
tis bernardus. belvaci henricus.
tornaco giraldus.
eboraco henricus. In hiber
nia duo episcopi re et nomine
christiani. In alemannia ci
vitate curia algotus sapi
entia etate et gratia reveren
dus. Hec lucaria de cla
ravalle assumpta fulgore
prius potius urbes suas
illustraverunt patria: et pro
pastoralis officii clari
tates gloriam exemplis
terris eorum fuerunt doctrine
et vite: et in altitudine
sua spirituales constiterunt.

Defuncto siquidem innocen
tio papa et successo
re eius celestino et lucio
qui velocius consummatus: bernar
dus quem prius apud sanctum
anastasium abbatem diximus
ordinatum papa urbis
efficitur. Hic seditione orta
in populo pulverem pedum
litigantes excussit: et
relictis eis in franciam
venit. Cumque rome se co
medent ac mordent et
se invicem consumerent: capitu
lum in pace donec fati
gati conflictibus et dap

nus afflicti eius pectora rumperint et oppresserint. Qui interim celebrato Remis concilio Claramvallem similiter visitat et gloriam pontificatus romani in paupere pectore ostendebat. Mirantur omnes in tanta altitudine humilitatem immobilem. et in tanta excellentia admirande perfectionis permanentem virtutem: ut in habitu conversationis humilitatis pro officio exterius splenderet: et pro virtute neque intus maneret. Habebat tunicam eius laneam tunicam: et diebus et noctibus in illa vestitus sic ibat sic cubabat. Intus monachum habitum retinens. exterius se pontificem et moribus et vestibus exhibebat: rem difficilem agens. diversa tamen in uno homine perfectione exhibens personarum. Degmentum ei consuebatur pulvinaria. lectus eius palliis opertus. coccinea induebatur purpurea: sed si revolveres operimenta invenies subpectus laneis compulsa stramina et paleas conglobatas. Hominum frequentiam videt in corde: ipse vero bona cordis ab et hominibus providebat. Illos quoque fratres non sine lacrimis visitans sermonibus auculsa a corde suspiria. Hortatur et consolatur: et secum eos fratrem et socium non dominum exhibet vel magistrum. Cumque cum ibi morari diutius non pateretur magna cum prosequentes comitatuum multitudine: salutatis fratribus iter in Ytaliam dirigens abscedit et ad urbem pervenit.

Scripsit ad eundem papam vir sanctus librum mire subtilitatis: in quo acutissima consideratione ea que intra eum. que que infra sunt prosequens. etiam ad ea que supra eum sunt ascendens. tantum de divina natura asseruit: ut videatur in tertio celo assumptus audisse archana verba que non licet homini loqui et regem in decore suo vidisse. In hiis que infra et que intra ipsum sunt. morum honestatis. nature equalitatis. offi

necessarium distinctam · conside-
ratio nitorum · dividi-
catio preciosum fidelissime
distinguitur : et singulis
in suo gradu sui cogni-
tio iniciatur. In hiis que
supra hominem sunt specu-
latur celestia : non eo mo-
do quo angeli qui semper adherent con-
siderant : sed eo modo
quo potest homo pure et
sincere mentis divina con-
tingere conformari ierar-
chie celesti sacerdotium
temporale. Cum enim in celesti
militia constet alios
aliis principari et minis-
teriales spiritus ad nutum
superiorum preceptum ad diver-
sa officia delegari : qui-
dam vicinius assistentes ab
ipso accipiunt qualiter
agenda vel intelligen-
da insinuant. Cuius ex-
igit homo propositum sue re-
verentiam exhiberi · ad homi-
nem summe potentis contra
referri necesse est : quia cum
sit subditus homini homo
vel spiritus spiritui · subdi in-
animate oportet Deo · de com-
mune istud dat platio.
et quo docente fit ut

pateat homini in cognitione si-
sui · quia per fidem et spem ad
divinam contemplationem pro-
mo data et indultu
a cessio. Dictabat vir
dei et nonnumquam scribebat
in tabulis : nec perdere-
bat que sibi inspirata
divinitus. Reddebat litteris
ecclesiarum et appellationibus
superiorum quibus inter se
dissidentes clericos concilia-
bat · blando spiramine
responsionis · et inter se pacta
ipso redibat tranquillitas :
et de dissentientibus pro-
cellis quas seditiosi ante
eum venerant et bile dif-
fusa sententientes decla-
mationibus recitabant

Apparuit pacifici.
Adhesit ei postmodum
comes Theobaldus · et dilec-
tione devinctus presentialiter
se et sua in subsidia
Claravallis exposuit
et in manibus abbatis
posuit animam suam · depo-
sita altitudine principa-
li se inter servos dei con-
servum exhibens non do-
minum : ita ut obediret
ad omnia quibus dominus il-

lius infimi impetrasset.
Erigebat igitur fundos.
construebat domos. ab
batiis novis providebat impen
sas. et ubicumque servi dei
extendissent propagines de
legabat pecunias. non
unquam domum sicut salomon
ierosolimis statuens: sed u
bicumque huius scematis con
sedissent persone fatige
bat eis ministrare necessaria
quasi christo in terris pere
grina faceret mansionem.
Sed et hoc in arbitrio
viri dei posuit. ut quibus
cumque egentibus commendante
eo opus dei sumptibus pro
beret. Vides igitur abbas
amplum principis animum
pietate pietati atten
dit. et maxime quem do
mesticis fidei voluit e
sse elemosinarium. et immor
talia templa fundare
consuluit. et elemosinas
ea sagacitate disponere.
ut semper fructificantes re
divivis et renascentibus
accessionibus novas semper e
lemosinas parirent. Deni
que egenis quos hac atque
illac quasi vepres pungen

tes stimuli paupertatis
exagitant omnimodis do
cuit misereri: aliis in
dumentum. aliis alimen
ta largiri monuit.
et suggessit ut per se ip
sum xenodochia visitaret.
nec horreret aspectus lan
guentium: quia in hoc du
plicaret clementie bo
num. si videret et foveret.
si consolaretur et reficeret.
Humiliare pauperum oppres
sores. defendere pupillum
et viduam. misereri et
commodare. sermones in
iudicio disponere. provi
dere quieti ecclesie. ratione
gladii intelligere. qua
si elementarium instrux
it. summam principalis
officii ei intimans. et
hec exigi a principe ex
debito: ut laudi bonorum
et vindicte malorum
intendat. Hec et ali
a huiusmodi salubria com
monita homo nobilis re
verenter accipiens. luxu
rie et fastui altitudi
nis in humilitate et ho
nestate contradixit. nec
erat qui in presentia eius

audebat aliquis indecens vel
agere vel loqui; sed in his
etiam ei placere studentes
sive ficto sive puro animo
ea in quibus divinum suum de-
lectari videbat ipsum quos
sepius frequentabat. Intro-
ducebant igitur ad eum qui
familiariter ei assistebant
pauperes patientes calum-
niam; nuntiabant langue-
tes in plateis iacentes
et quoscumque in amari-
tudine et miseria constitu-
tos; ipse vero oblatam sibi
occasionem clementie leta-
batur; et altiori gratia am-
plectebatur quos de hu-
iusmodi rebus videbat sol-
licitos. Denique duos
religiosos viros de pre-
monstratensi ordine evo-
catos elemosine sue prepo-
suit; ad quorum curam
spectaret circuire castella
et villas in quibus ipse ma-
neret; et de propria mensa lan-
guentes et leprosos omnes
qui ibi manebant quamdiu
in illis locis esset habun-
danter refici iussit; sed et
aliis pauperibus largius
et congruentius personis ele-

mosinas sive in cibis sive
in vestibus eorum ministerio
donari instituit. Et illos
idem tamen in domo sua vo-
luit esse dominos; ut po-
testative preciperent et
pistoribus et cocis et reli-
quis ministerialibus que vel-
lent iuberent, que placerent
tollerent; nec esset qui aliquid
prohibere auderet vel refer-
re ad comitem si in aliquo
prodigi viderentur. Hii duo
quos predixi timentes deum
et comiti placere volentes et
deo. nec magnificentiam
principis minuebant que
comitatus plenitudine de-
bebat impleri precepit; nec
deo ingrati esse volebant.
si invenirent desides et
avaros; ubi eos promptos
et expeditos dispensato-
res esse tamen voluntatis di-
ces principis sufficientes bo-
nis invenisset. Erat pre-
terea horum officio deputa-
tum ut monachis et religi-
osis viris quos ad curiam
diversa mittebant nego-
tia hospitio provideretur.
et de penu et horreo comi-
tis necessaria ministraret.

Curam ferebat etiam rigente
bruma aptatis sarcinis
pauperum indumenta et
pelles et burros et mu
nimenta. in quibus nec ab
sentia deerat: et pro victu
indigentibus erogabat.
Nullum in tote illo tle
mente deerat operis: ad
portum illum naufragi
osis tutum prebebat refugi
um. Temporibus suis non sicut
pharao frumenta vendi
dit populo. nec in servi
tute sibi erogatis annoo
nis subiecit egiptum: sed
liberate sua quasi alter
ioseph dimiore usus con
silio gratis egenis a
peruit horrea. nec ex
hausit pecuniam populi. nec
[illegible] convenit afflic
tos. nec re publica ad
se translata. privatos in
terra cumulauit thesau
ros: sed in celo potius
thesaurisans infatiga
bilis distributor. tum
magna alacritate et
pecunias distribuit et
annonas. Nec desinit vi
ro inhianti celestibus mag
ni ponderis et honoris di

temptatio: sed aggressus
est eum tunc rex qui princi
pes et commota est et
contremuit terra. et sic
iratus esset deus ei r
rapinis et incendiis fere
omnia ad eum pertinentia de
populatoribus exposita erant:
et operuit faciem terre re
gis exercitus. et passim
omnia vastabant. Nec
erat ei tutum resistere vel
obviare persecutoribus:
quia et sui deserebant e
um manifeste infestan
tes: et qui remanserant
in insidiis non ad subsi
dium erant. Et erant un
dique angustie graves.
quia nec domi sibi tutus.
nec extra poterat con
grua providere: cum omnino
qui sui essent nesciret:
et tam de perfidia refugi
um quam de duplicitate su
orum prorsus diffideret. Inter
has angustias conversus
ad dominum de celo quesivit
auxilium: et accepto divo
dei tunc consilio mare
intrabat. non desperans de
clementia dei. hoc ex e
ventu accepit. ut intel

lugent quia flagellat deus
omnem filium quem recipit.
et huiusmodi correptiones vel purgant vel probant
animam. et gloriosior fuisse
se iob cum sedit in sterquilinio quam fuisset cum in maiestate civitatis sedisset ille
sus in solio. Audivit etiam
vir sanctus salomonem
peccasse in otio et abusum bono pacis defluxisse in vitia. cum david prius eius absalon filio persequente et universo israel adversus eum animato permansisset
in gratia. Intimavit etiam
quod ipsum sathanas colaphizavit apostolum. in quibus tribulationibus immobiliter perseverans illud meruit audire quia virtus in infirmitate perficitur. et quia in prosperis vita segniores nos
faciunt prospera. et transpassiores adversa. Audientes hec venerabilis thomas magnifice animatus est. ac domino immensi ponderis et miri operis vasa aurea in quibus preciosissime gemme habebant inclusae in sollempnitate corone sue

rex anglorum henricus annuatim eius ad ostentationem divitiarum suarum et glorie sue in mensa coram se
ipso consueverat sub omni celeritate proferri iussit
in medium. et a corde suo delectatione huiusmodi
avulsis gemmas a vasculis suis abstrahi iussit. et aurum conflatum precepit ut venderent. et de precio eorum dilecto domino super aurum
et topazion tabernacula sibi daret. Nec desistebat amalech ab infestatione israel. sed moyses elevatis in celum manibus potitus est victoria. et retrahentibus se hostibus ab laris suis sequester solvit clamantibus ad deum et devote plorantibus fratribus nuncius
in actis. et in tempore navi
die sanctus est reconciliatus.
et allegationibus diversis intervenientibus de communi rege
telle. et reversa est inter
regem et principem tranquillitatis et pacis desiderata serenitas. Incipit prologus domini godefridi quondam prioris domini bernardi abbatis in ...

Ad alios libros vite eiusdē
bti viri

Clarissimi
pris nri B-
nardi Cla-
reuallēsis
abbis memoriā viri īsig-
nes ad laudē xpi et mul-
torū edificationē litteris
cōmēdarūt. Iniecta sane
materia uberi ꝑ ut cuiq; li-
buit et terminos ei gestor
uiciut vitis: nō eam
totā. sed ptes aliquas di-
gessere. Videtur aūt nōnullis
ꝑmisso nr̄ eū silē decat
puer fraternitatis ipi digna-
tionis filius. benignita-
tis alumpnus: quē ab e-
uberib; post annos inter-
cedenti ꝑ sine singultu
nec meminisse deo nec p-
ferre queo: sola tamē de-
que sola potuit mors
auulsit. In quo tibi sic
cōplaceat etiā nunc ꝑ-
sīe: sicut aliquā videbat
et aliquādiu cōplacē. Et
quis alter tibi tā dev-
tor. quis tā obnoxi9: quis
tā tuus. Momordit fra-
ter momordit mors im-
proba: sed nō totū puit de-

glutiuit. Amputauit
nō extirpauit: sine nulla
portione q se cōtingebat
accepit. Tulit aspectu.
tulit eloqū corporale. etiā
tulit obsequiū: sed nō
rapuit fidē. ꝑmissis etiā
nec opitulationib;. non
absorbuit spem future
aliquā visionis. nō deni-
q filialis assūpsit deuo-
tionis affectū. Ceterū in
q de ut optīe nouit ꝑsecu-
tum tanto ydoneo opi n-
stra nec eloquentia sup-
petit. Sed tua q de mag-
nalia et tuas eloq dig-
ne laudes nō exigentis in-
genium nō tironis lin-
gua suffitēt. Nec despe-
randū tñ qtiorū mag-
opus fiunt tamē p pru-
dentis lector. q uborū inor-
folia indigna debebit:
ut illorū magis suaui-
tate gustatam q illorum
acerditate culpatam. non
tamen neqter isti mordeant
q illos delectabilit edant.
Nā et seniū et sinceri9
uisa solet q audita ir-
ritari: et in tenuū uasi
tūssi eā frulē cōtrectrut.

Quod et dulcius ea bibitur
aqua quam exiguo licet al-
veo fontis haurit. que
tamfestim repleverit vasa
statutiuncula: quam que ex pleno
tollit longius iam progres-
so vel etiam flumine etiam copio-
so. Unde est quod intactis
eorum libris que de eiusdem
beatissimi patris miraculis
seu etiam meditis conscripse-
runt. ne tamquam super alienum
edificasse videar funda-
mentum: ea potissimum
nunc sermo versatur quibus
pene omnibus presens affui: in-
terdum etiam licet parum
interseres que fidelissima fratrum
qui aderant relatione
cognovi. Descriptum opus
istud libellis tribus pru-
dens lector inveniet. Quorum pri-
mus quidem ea maxime que
ad habitum mores atque
doctrinam huius beati patris vi-
sa sunt pertinere. Secundus autem
virtutes multas per eum factas
eloquitur. Tertius in eius-
dem vite fine complectitur. Illud
etiam ammonendum in recor-
datione gestorum con-
sequentiam similitudinis magis
quam temporis observari. Sunt

de nec signa ipsa nec
opera quedam eo ordine scripta
quo facta sunt: sed interdum
aliqua pro ut occurrere locis
oportunioribus videbuntur
inserta. Firmior enim vi-
deri et huius acceptior sol-
licitudo quam sanctus institutum et il-
lustrat exemplis: velut
fabrica quedam providentis
fulta columpnis. Non nul-
la quoque transposita sunt. ut
scilicet aliis iungerentur: et
que erant eiusdem generis si-
militudine capitulis coherent. Verum
hec in duobus quidem li-
bellis prioribus: nam in ter-
tio pene per omnia ordinem ipsi-
us temporis series narrationis ob-
sequitur. Explicit prolo-
gus. Incipit liber tertius
vite bernardi primi cla-
revallensis abbatis.

Innumeris quidem
insignibus ac
[illegible] miracu-
lis ut or-
bis compleret
[illegible] sub fide se familiarem
deus bernardum claravalle-
sem glorificavit abbatem: sed
tunc gloriosus in sanctis suis.

et in sua mirabilis est in
maiestate. Certum sicut
malachiam sanctum tunc ipse
commendabat: primum maximumque
miraculum quod exhibuit
ipse fuit. Gemus vultu
modestus habitu. circum-
spectus in verbis. in operi-
bus moratus. in sacra me-
ditatione assiduus: in ora-
tione devotus. Et sicut
alios ipse monebat cre-
bra siquidem experientia persua-
sus: de oratione magis fiden-
ter quam industrie proprie vel
labori. Magnanimus in
fide. longanimis in spe. profusus
in caritate. summus in hu-
militate: precipuus pie-
tate. In consiliis providus.
in negotiis efficax: num-
quam tamen minus quam in otio otio-
sus. Iocundus inter obpro-
bria. inter obsequia verecundus.
suavis moribus. meritis
sanctus. miraculis gloriosus:
plenus denique virtute et
sapientia et gratia apud deum
et homines.

Vivus sancte anime condu-
centem sibi fecerat deus:
et speciali precinctu benedictionis
corpus aptaverat. Ap-
parebat in carne eius
gratia quedam spiritualis tamen
potius quam carnalis. In vultu
claritas prefulgebat. non
terrena utique sed celestis:
in oculis angelica qua-
dam puritas et columbina
simplicitas radiabat.
Tanta interioris hominis eius
erat pulchritudo. ut eviden-
tibus quibusdam indiciis
foris erumperet: et de cumu-
lo interne puritatis et gratie
copiose perfusus homo ex-
terior videretur. Corpus
erat tenuissimum et sine car-
nibus erat. ipsa etiam subti-
lissima cutis in genis mo-
dice rubens: illo nimirum
quod calore inerat vita-
lis assidua meditatione
et studio compunctionis
attraxerat. Cesaries ex
flavo colorabat et can-
dido: barba subrufa in
fine vite eius respersa ca-
nis. Statura mediocritatis
honeste: longitudinem
tamen vicinior apparebat.
Alias autem thesaurus iste in
vase fictili erat contrito
penitus et undique pe-
ne conquassato. Labora-

bat sicque causa eius multiplicibus infirmitatibus innumeris modis: ut in eis virtus eius perficeretur. Quarum periculosior quidem in meatu artissimo gutturis nil penitus nisi liquidum vel solidum aliquid admittens: in molestior erat defectus stomachi viscerumque corruptio. Hee infirmitates continue: preter alias sepius incidentes.

Summum ei studium fugere admirationem: et tamquam unum se agere de ceteris. At predicabatur singularis fugiens: sicut ex regione captantes sese alios fugere consueverunt. Publicum illud ei in ore frequenter: speciale autem in corde: quia hoc fuit quod nec omnino mirantur omnes. Quo nimirum instanti vitam regularemque communem apostolus emulabatur: nil in suis actibus preferens observantie singularis. Ob hoc denique et cilicium quod pluribus annis occulte gestaverat ponere maluit quam ut ferre sciretur: minus illud latere

velle contestans. quamvis ceteris eiusdem professionis communia non senserit. In ipsis tamen communibus erat illi singularis puritas: et devotio non communis. Nichil negligens et minima quoque tanto studio et intentione tractabat: et preeminens sicque ex parentia diffinire solitus sapientem. cui quoque res sapiunt prout sunt.

Appetitus se annis sic evanuit intellectus gule: ut ipsam saporum discretionem ex magna parte perdiderit. Aliquotiens eius per sibi ministrantium fraudem deceptus: liquores pro aliis alios sumpsit. Nam et oleum sibi per errorem aliquando propinatum bibit: et penitus ignoravit. Nec prius id cognitum: quam supervenientes quidam labia eius mirarentur inuncta. Cibus eius bucella panis in aqua calida primitus emollita. tum exiguis sorbitiunculis erat. Modicitas ille quidem sed non modicum eius plenitudinem reicere stomachus solebat. ne quia illi fortius

in alio voluptatis: que su
mme periculum. supremum tene
dolor. rerum miseria. Erat
nimirum fideli servo eius
desiderium cordis sui dis
pensatio superna providen
te: ut ne firmus ei deesset
abstinentie singularis: et
odiosam super admirationem in
declinaret sub umbra nimi

De vino quidem caritatis
aliquando nobis ipse di
cebat: decere monachum qui
sumere oportet sic gustare
illud. ne crimen sumpsisse vi
deatur notetur. Quod sic ipse
servabat quotiens sibi vi
num praebebat apponi:
ut non modo post unum po
tum. sed post totum convivium
prandium suum vasculum
in quo ei apponebatur vi
aliquando videretur minus ple
num ad mensulam reportari

Minus quidem stare pote
rat: sed erat sedens
pene iugiter et rarissime
movebatur. quotiens sibi li
bere a negotiis poterat:
aut orans. aut legens. aut
scribens. aut insistens
meditationi: vel fratrum edificationi:
aut in secreto meditatione
[illegible]

persisteres. In quo nimirum
studio spirituali obtinue
rat gratiam specialem: ut non
tedium in illo non difficul
tatem aliquam sustineret. libe
rum habitans et deambu
lans in latitudine cordis
sui: et inde exhibens Christo
ut monere alios ipse solebat
cenaculum grande stratum.
Omnis enim ad meditandum
hora brevis est. locus omnis
congruus erat. Frequen
ter tamen licet affectus divino ur
gente metu immo respectu
spiritus studium hoc litteris
uberioribus postponebat:
doctus querere non quod sibi e
rat utile sed quod multis.
Alioquin in quolibet te
tu hominum vel tumultu in
eius intentione causa de
posceret toti facilitate
animum colligens intiori quo
dam quam ubique ipse sibi c
circumferebat solitudine frue
batur: nil prorsus attendens
quod sonaret vel appareret

Cum iam celebris
Dei famulus annos ali
quot in Claravalle pe
regisset: subiit animum eius
ut fratrem Hugonem Grono

politanum episcopum et Cartu
sienses fratres devotionis gra
tia visitaret. Quem prae
dictus episcopus tam gratanter
et tam reverenter suscepit
divina intelligens in eius
dem hospitis visitatione
praesentia: ut prostratus so
lotenus adoraret. Vidit
autem servus Christi episcopum etate
grandevum, celebrem opinio
ne sanctitate conspicuum co
ram se procidere vehementer
expavit et ipse quoque
pit coram eo ante eum ita
demum susceptus est in
osculo pacis: humilitatem tan
ti viri venerationem con
fusam non sine gravi ge
mitu causabatur. In cor
pectore singulare obtinu
it ex eo tempore locum ut fierent
deinceps duo illi filii
splendoris cor unum et
anima una et semutuo fru
erentur in Christo. Sicut enim
regina Saba de Salomone
testatur: utque in altero lon
ge amplius quam fama vul
gasset invenisse gratula
batur. Carthusie quoque
a viro reverendissimo Gui
gone priore et a ceteris fra
tribus eodem affectu et eadem
veneratione susceptus est
servus Christi exultantibus
illis in gaudio: quia quem
ille illam per epistolam prius no
verant, talem et invenerunt
praesentem. Ceterum cum in omnibus
religiosis edificarentur unum
fuit quod praedictum priorem Car
thusiensem aliquatenus mov
strattura videlicet animalis
cui idem vir venerabilis
insidebat minus neglecta
minusque praeferens paupertatem.
Nec silentio pressit emu
lator virtutis quod mente
conceperat: sed locutus u
ni e fratribus aliquatenus super
hoc moveri sese confessus
est et mirari. Cumque ille
domino premissum quod audierat
retulisset: non minus ipse mi
ratus qualis illa esset
stratura querebat quippe ita fa
lis a Claravalle Carthu
siam usque venisset et numquam
eam vidisset, numquam considera
visset: et usque in horam
illam qualis esset omnino nes
ciret. Neque enim suum erat
animal illud sed a quodam
monacho Cluniacensi avun
culo suo et in sua vici
nia demoranti fuerat commoda

datum: et erat sicut sibi exter-
ne solebat ille. Quod ubi
pro certis per eum audiens in
eo potissimum mirabatur
quod sic ille famulus dei fo-
ris oculos texisset. ita
enim occupasset: ut quod
ipse primo offenderat visu:
hoc ille tota itineris spa-
tio non vidisset nec con-
siderasset odio. Iuxta lacum
etiam lausanensem totius
diei itinere pergens penitus
eum non vidit: aut se vi-
dere non sensit. Cum enim ves-
pere facto de eodem lacu inter
se socii loquerentur: interroga-
bat eos ubi ille lacus
esset: et mirati sunt univer-
si. Desiderabat tamen ab
initio omnibus sublatis abdere se
negotiis et nusquam egre-
di: sed in monasterio residere.
Quod et post in omnibus ex de-
bilitate corporis occasionem
invenisse se reputabat opor-
tunam. aliquando statuit et
aliquando tenuit: donec
illum exire coegit necessitas
ecclesie dei et summi pontifi-
cis. atque omnium abbatum sui
ordinis iussio: quibus per omnia
tunc patribus deferebat ipse omnium

minimus prior. Ex quorum etiam
mandato post tunicellam et
tunicam laneo panno in
modum clamidis de vetus-
tate et pileo sibi utebatur:
inter tantos languores
corporis et labores nullis
unquam usus pellibus arces-
tes. In vestibus ei paup-
ertas semper placuit. sordes nun-
quam: nimirum animi fore in-
dicia dicebat aut negli-
gentis aut inaniter apud se
gloriantis. aut foris gloriam
affectantis humanam. In ces-
su eius et habitu omnis
modestie atque disciplina-
tus. plenus humilitate.
redolens pietatem. exhi-
bens gratiam. exigens re-
verentiam: solo visu leti-
ficans et edificans intuentes.
De risu dicebat quod ex ore
eius frequenter audivimus
quod tardissimos religioso-
rum hominum miraretur: non
meminisse se a primis annis
sue conversionis aliquando sic
risisse: ut non potius
ad ridendum quam ad repri-
mendum sibi vim facere opor-
teret: et risui suo stimulum
magis adhiberet quam frenum.

Voce ille debilis in
valido corpore vali
dam satis intelligibilemque
extollebat: qui in opus pre
dicationis segregavit
illum ex utero matris sue.
Sermo ei quotiens opor
tunum videbatur omissio
ad quascumque personas de e
dificatione animarum pro ut
tu singulorum intelligen
tiam mores et studia no
verat. quibusmaque congruens
auditoribus habebatur.
Sic rusticanis plebibus
loquebatur ac si semper in rure
nutritus: sic ceteris quibus
que generibus hominum velut si
omni investigandis eorum
operibus operam impendisset.
Eruditus apud litteratos.
apud simplices simplex.
apud spirituales viros per
fectionis et sapientie affluens
documentis: omnibus se coap
tabat. omnes cupiens lucri
facere Christo. Cautus erat
artificiosissime observare:
quod ad papam Eugenium
scribens de suo cordis ple
nitudine eructavit. Nu
gae si intrudat inter eum
nequit ferende fortassis.

referende numquam: itinemen
dum tute et prudenter
ingratitudini. Proinde propo
dum sane in sermonem quidem
quod non modo utiliter sed et
libenter audiant et sup
sedeat otiosis. Non vero
placabile et persuasibile
quamquam eruditam linguam
dederit ei Deus. ut sciret
quem et quando debet proferre
sermonem. quibus videlicet
consolatio vel obsecratio.
quibus exhortatio congrueret
et cui increpatio. Nos
se poterunt aliquatenus qui
ipsius legerunt scripta: et
si longe minus ab eis qui
verba oris eius sepius
audierunt. Huic denique diffu
sa erat gratia in labiis
eius: et ignitum eius de
eloquium vehementer:
ut non posset ne ipsius
stilus eximius licet
totam illam dulcedinem
totum retinere fervorem.
Mel et lac sub lingua
eius: et nihilominus
in ore eius ignea lex.
iuxta illud canticum can
ticorum. Sicut vitta coc
cinea labia tua: et

eloquium tuum dulce.
Inde erat quod germanicis
cum gallicis loquens, uno
audiebatur affectu. et ex
sermone eius quem in
telligere utpote alterius
lingue homines non vale
bant. magis quam expre
sissime cuiuslibet post
eum loquentis interpretis lo
cutione edificium illorum
devotio videbatur: et illo
rum eius magis sentie
bant virtute. Cuius rei vel ita
probatio tunsio pectorum
erat: et effusio lacrima
rum. Verbat sane scriptu
ris tam libere commendebat.
ut non tam sequi illas quam
precedere videretur: et duce
ipse quo vellet auctore
earum ducente spiritu sequens.
Quem nimirum ut in me
dio ecclesie aperiret os eius.
sic spiritu dei impleverat
sapiencie et intellectus: ut
stolam eum in libro noble
gestis proferret quorum flu
minum scrutaret: et ab
scondita proferret in lu
cem. Nam et confessus est
aliquotiens sibi medi
tanti vel oranti sanctam
deum velut sub se positam
et expositam sibi appa
ruisse scripturam. Ceterum
quod gratis evangeliza
verit, quos docuit pro
tet: quos docuit iniect:
Numquam fore credidit ul
las sibi ab auditoribus
transitorias petere facul
tates: non oblatas sepius
refutavit et etiam statutas
dignitates. Parum
illi fuit nulla querere stipe
ndia militantium: ne in
signia quidem recipere ac
quievit. Denique velut
alter david oppressurus
ad bellum bellicam ar
ma sibi graviora ta
mquam causatus est. utpote
quibus nullos suo per certi
tempore tunc et peregrinaverat:
et in simplicitate sua
gloriosus triumphabat.
Tantam ei gratiam virtus
ei divina contulerat: ut
licet abiectus esse ele
gisset in domo dei. di
bens tamen fructificaret
in ea quam alius quilibet in
sublimi positus: apostolus
quam eluceret et illustra
ret etiam velut de

sub modio sue humilita-
tis. quasi ceteri super dignita-
tum candelabra constitu-
ti. Nimirum quo humilior
eo super utilior fuit populo
dei in omni doctrina saluta-
ri: in quo tamen noluit
umquam locum tenere doctoris.
Utens plane quod sicut
ipse de quodam sanctorum in-
venit legem dilexit et ca-
thedram non affectavit.
Cum feliciter siquidem
in utrumque cathedram se-
dere meruit: dum noluit
presidere in cathedris dig-
nitatum. Denique sicut i-
ustus et fortis in pre-
dicatione evangelii la-
boravit: sic prudens
et temperans cavit sibi
super alias ecclesiasticam pla-
tonie. Nec enim contionari
umquam renuit: sed fre-
quenter et ad maiores
ecclesie honores predeter-
egit divina sibi coopera-
te gratia ne aliquando cogeretur.
Moyses quidem sanctus pon-
tificium cessit aaron fratri suo:
sed vigilie erat predicationis.
Bernardus enim non
alio opere evangeliste ali-

quam unitatis: sed ab honore
solo sola humilitatis reno-
tinuit. Merito primum apud
deum et homines gratiam op-
tinuit singularem: qui non
modo sine superbia verum etiam
sine gradu dignitatis
non erat sine fructu sive
salutis evangelium posu-
it: et populo dei super prodesse
studuit. numquam preesse sus-
tinuit. Ratio tamen nusquam
locum precia ut predicaret
erant: sed quotiens cum
unitatis aliqua traiect-
seminabat super omnes aquas
publice et privatim an-
nuntians verbum dei. Non
tamen ipsum ex mandato sum-
mi pontificis arctabat:
ad nutum quam presulum rectorum
utriusque eorum aliquem
contigisset eodem similiter
faciebat. Nimirum quanto
magnificus erat humilitas
se in omnibus eo magis sacer-
dotibus omnibus deferebat:
quo plenius intellexerat
que ministris christi reveren-
tia deberet.

Hec interim que per pre-
dicationem itineris
ierosolimitani gratia

rotera cũ quorũdã hoim
vel simplicitatis vel ma
lignitatis scãdalũ sup
sit: tũ tristior sequiet'
effectus. Nõ tñ ubi inu
dire possum' ab eo q̃d
initũ nõ suspsisse. Cũ
ei multorũ iam annos
permouisset. audita ne
cessitatis. a rege fratrũ
semel et iterũ ppt hoc ex
petitus. apostolicis etiam
litis monitus. nec sic
acquieuit sup hoc loqui
vel consiliũ dare: donec
p ipsius mãdatũ summi põ
tificis generalẽ eplãm
iussus est tñ romane
ecclie lingua exponere
applicatis principibus.
Cui' eple tenor fuit.
ut in penitẽciam et remis
sionẽ peccatorũ iter arri
perent: aut liberatum fres.
aut suas p illis animas
positi. Hec et huiusmo
di sup hoc poterunt ve
nerit dici. ſz dicendũ id
potius qd potius fuit.
Gaudent enim ubi hoc
predicauit: dño coopante
et sermonẽ confirmãte
sequentib; signis. Ex co

quitis et q̃ multiplicib;
signis! Quita vel nu
merare necdũ narrare
difficile foret. Nã et eo
dẽ tpe scribi repoterant:
sed ipsa demũ scriptore
numerositas scribendorũ. et
materia superauit aucto
rẽ. Nimirũ tñ aliquã d
nã de virginitate seu etiam
plures ab incõmodis varii
is sanarent: nec facile
ab huiusmodi dies ulla
vacaret. Denique plures
eo tpe xps p seruũ suũ
tactũ et oronẽ ex ipsis
etiã mirum dictu cecos
vide. claudos ambulare.
aridos cõualescere. sur
dos fecit audire. et in
mutos loq: mirabili'
restitui ĩete grã. qd mi'
psitu tñ fuit a natiia.
Nec tñ ex illa pfectione
orientalis ecclia liberãt:
sed celestis letus meru
it et impleri. Qr si pla
cuit deo talis omnis sẽc
plimorũ quide exspe
si nõ orientalium corpa
a paganis. occidentalium
tñ animas a peccatis: qs
audeat illi dicere. quid

fecisti sic? Aut quis r-
rītē sapiēs illoꝝ sortē
magis nō doleat, q̄ ad
porā et peiora forte pondib;
scelera redierunt? quā
eorū mortē q in finib;
piie purgatas variis
tribulationib; aīas
xpo reddiderunt? Alio
quin qualibet dicunt
egiptii: dicūt filii tene
brarūq virtutē nec vi
dē valeāt nec pferre.
callide eduxit eos ut
iterficeret in deserto.
patiēt toleāt salua
tor obprobriū, qd tan
tarū aīarū saluti cō
pēsat. Meminit hui⁹
ubi ipse quoq; venerabi
lis pr inter cetera dicēs.
Mi uero sit unū fieri
e duobus: malo in nos
murmur hoīm q in
deū esse. Bonū mihi
si dignet me uti pro
clipeo. libēs excipio
in me detrahentiū
linguas maledicas
et venenata spicula blas
phemorū: ut nō ad
ipm pueniat. Non re
cuso inglorius fieri:

ut nō irruat in gl'am
dei. Hec quidē ille in li
bro de cōsideratiōe suo.
Accidit aūt ut ubi
primū de eiusdem
exercitus dissipatoē la
mētabilis int̃ gallias
insonuerat rumor: ut
illi mandū dei famulo
filiū cuiu offerēs pr
mitis ptib; veniret
exercisantē. Et ipo nccs
sariis pueo manū ora
bat ad dnm: quatinu
si ab eo ibū pdicatois
illius exieat. si pdica
ti spus eius afficeat:
in illius illuatoē dn
dē dignaretur. Dum
vo post orōnē orōnis
pstolaret effectū: quid
fratribus sui ait pueri.
video enī. Attollitur il
lico clamor astantiū: pleos
enī nō mō a fratribus ūm
etiā a sclaribus audeant.
q ut pueru vidē vide
tē. multiplint consola
ti dō grās referebāt
Illud etiā cōnside
satis credimus cō
sideasse nō nullos. q re
cidē et dō meadi quafe

utissima eius ciuitas tunc
soluta est: etiam ierosoli
mitana magnifice sa
tis diuino fuit munere con
solata: sicut sepius illum
honerant promisisse. Si
quidem capta est ascalon
illa munitissima paucis
a sancta ciuitate miliarijs
distans. et periculose in
structis calcaneo eius. Ad
uersus hanc quinquaginta
annis et amplius laboran
tes nichil profecerant christi
ani. nam et tunc non huma
na uirtute capta est sed
diuina. Nec incongruum
prius nunc est interserere
uerba que eodem scripserat anno
ad uirum optimum andre
am militem templi tunc
ministrum. nunc etiam ma
gistrum militie templi: qui
prius secundum carnem auon
culus erat. De principi
bus nostris ait. In terra domini
nichil boni fecerunt. in
suis ad quos uelociter
redierunt incredibilem ex
ercent maliciam. et non com
patiuntur super contritione io
seph. Confidimus autem
quia non repellet dominus p

plebem suam: et hereditatem
suam non derelinquet. Por
ro dextera domini faciet uirtu
tem. et brachium suum auxi
liabitur ei: ut cognos
cant omnes quia bonum est
sperare in domino. quam sperare
in principibus. Et de hyr

Iam et Chatteri
illud propter posteros
memorandum: quod multipli
cat ecclesie sue uir sanctus doc
trina proficit in catholi
corum moribus corrigen
dis. in scismaticorum
furoribus comprimendis. in
hereticorum erroribus con
futandis. Siquidem post eos
quos docuit sobrie et
pie et iuste uiuere in se
culo: quantos etiam professus
ualedicere seculo persuasit.
ut ex hoc liquet. quod non
cessauit quoad uixit
deserta sciti sciti deserto
ribus implere. Cuius ministerio
uidetur propheticum illud
etiam temporaliter exhiberi.
Posuit desertum in stag
na aquarum. et terram
sine aqua in exitus
aquarum. et collocauit
illic esurientes. et consti

fuerunt civitatem habi-
tationis. Et seminaverunt
agros et plantaverunt
vineas. et fecerunt fructum
frumenti nativitatis. et
benedixit eis et multipli-
cati sunt nimis: et iu-
menta eorum non minoravit.

Sane in diebus e-
scismatis generalis.
quam fideliter servus domini
stetit in confractione in
conspectu eius ut averteret
iram eius. quam efficaci-
ter stetit et placavit.
cessavit quassatio.
quam denique evidenter in
tempore ire factus est recon-
ciliatio: non modo latius
prosequendum. Sufficit in-
terim pro his ipsius super
hoc scribentis ad eum
innocentii pape verba po-
nam. Quam firma etiam
perseverantia
constantie causam beati
petri et sancte matris ec-
clesie romane in tam deserte
te petri leonis scismate
fervore tue discretionis
et religionis suscepit
defensandam. et se mu-
rum inexpugnabilem

pro domo dei opponens.
animos regum ac princi-
pum ac aliarum tam ecclesias-
ticarum quam secularium perso-
narum ad catholice eccle-
sie unitatem et beati petri ac
innocentii obedientiam frequen-
tibus argumentis et ra-
tionibus inducere labora-
verit: magna quidem ecclesie
dei et nobis provenit
utilitas manifestat.
In quibus autem pro fide quam
magnifice egerit ser-
vus fidelis et prudens
breviter annectendum est.

Fuit in diebus illis
petrus abaelar-
dus magister insignis et
celeberrimus in opinione sci-
entie: sed de fide perfide
dogmatizans. Cuius tractatus
blasphemiis plena quam
plurimis volitare undique
scripta cepisset: perversitates
novitates vocum et sen-
suum exterminati viri ca-
tholici atque fideles ad ho-
norem dei tetenderunt.
Cum numerum solita
solita bonitate et benigni-
tate descendens errorem
corrigi hominem non con-

fudit: secreta illum am
bigue tenuerit. Cum
quo etiam tamen modestie tam
quam venerabiliter egit: ut
ille quoque semper ipsius
ad ipsius arbitrium,
correcturum se promitteret
universa. Verum cum re
cessisset ab eo petrus
idem, consiliis stimula
tus iniquis, et inge
nii sui viribus plurimorumque ex
perientie disputationis infeli
citer fretus: resilivit a pro
posito sanitatis. Expe
tens denique senonensem
metropolitanum eo quod
in eius ecclesia celebran
dum foret in proximo grande
concilium, clarevallensem
accusat abbatem suis
in occulto detrahere
libris: additque paratum
se esse in publico sua
defendere scripta, rogans
ut predictus abbas veniret
si quid haberet ad con
cilium vocaretur. Factum est
ut postulavit: sed
vocatus abbas penitus
ire recusavit, suum hoc
non esse renuntians. Pos
tea tamen magnorum

monitis virorum flexus.
ne videlicet ex ipsius
absentia et scandalum
populo et cornua crescerent
adversario: demum pergere
acquievit, tristis quidem
nec sine lacrimis annu
ens. Sicut in epistola ad
innocentium papam ipse
testatur: ubi plenius he
ndinisque negotium de
prosequitur. Affuit dies:
et ecclesia copiosa conve
nit. Ubi a dei famulo
petri illius in medium
scripta prolata sunt: et er
roris capitula designa
ta. Denique illi optio
data est: aut sua esse
negando, aut errorem
humiliter corrigendo: aut
respondendo si possit obi
cientibus sibi rationibus pari
ter et sanctorum testimoniis pa
trum. At ille nec volens
resipiscere, nec valens
resistere sapientie et spiritui
qui loquebatur: ut tempus re
dimeret, sedem apostolicam
appellavit. Deinde et post
ea ab egregio illo ca
tholice fidei advocato
monitus: ut vel iam saltem

in persona sua nichil a-
gendum videret tamen libere
quasi senex audiendus
tantum et ferendus in om-
ni patientia. non similiter aliis
ferendus: hoc quoque
omnimodis recusavit.
Nam et confessus est
postea suis quod ea hora
maxima quidem ex parte
memoria eius turbata
fuerit. ratio caligaverit:
et interior fugerit sensus.
Nichilominus tamen etiam quod
convenerat dimisit homi-
nem. multavit abhomi-
nationem. a persona ab-
stinens: sed et dogma
pravum condempnans.
Quamvis vero petrus ille re-
fugium invenerit in sede
petri: tamen longe dissidens
a fide petri. Et ipsum
ergo auctorem eadem
sententia cum erroribus suis
apostolicus presul involvens.
hereticumque denuntians:
scripta incendio. scriptorem
silentio condempnavit.

Fuit item gilbertus
tus qui cognomina-
tus porretanus pictavorum
episcopus in sacris litteris pluri-
mum exercitatus: sed sub-
limiora se etiam ipse sanc-
titatis ad insipientiam
sibi. Unde de sancte trini-
tatis unitate et de divi-
nitatis simplicitate non
simpliciter sentiens nec simi-
liter scribens. discipulis su-
is panes proponebat ab-
sconditos. furtivas pro-
pinabat aquas: nec fa-
cile quod sapere videbatur primo au-
ditu deciperet personis aucto-
ritatis fatebatur. Timebat
enim caput zenonis
petrum et dixisse fertur.
Tunc tua res agitur paries
cum proximus ardet. Novissime
tamen cum iam fidelium super hoc
animales cresceret scandalum
res fecit multi: vocatur
ad medium est. et libri
tractatus iussus in quo
blasphemias enomi-
cavit: graves quidem su-
borum quodam in volu-
mine septas. Agitur in
concilio quod in urbe re-
morum papa venerabili
eugenio ^ cum adversus
hunc gilbertum eccle-
sie suo tempore singularis
athleta bernardus primo

^ celebravit egit

quidem totum quod ille verbosa cavillationibus occultare nitebatur elucens. Deinde vero tam suis Romanis quam extraneorum testimoniis biduana disputatione redarguens. Considerans sane nonnullos ex hiis qui presidebant iam quidem animadvertentes blasphemiam in doctrina. adhuc tamen advertentes iniuriam a persona: accensus est zelo. et domesticam sibi ecclesiam seorsum convocat gallicanam. Communi denique consilio a patribus decem provinciarum. aliis autem episcopis et abbatibus plurimis dictante viro dei: novis dogmatibus opponitur symbolum novum. Cui etiam subscribunt nomina singulorum: ut coram videlicet omnibus sicut fides irreprehensibilis. sic irreprehensibilis zelus cetus innotescat. Itaque demum apostolico iudicio et auctoritate universalis ecclesie error ille dampnatur: episcopus Ginselbertus an eidem dampnationi consentiat interrogatur: consentiens

publiceque refutans que prius scripserat et affirmaverat indulgentiam ipse consequitur: maxime quia ab initio cautus fuisset a lege eadem ingredi disceptationem. ut permitteret sine ulla sese obstinatione pro ecclesie sancte arbitrio correcturum libere suam opinionem.

In partibus tholosanis heinricus quidam olim monachus nunc apostata vilis. pessime vite perniciosissime doctrine verbis persuasibilibus gentis illius occupaverat levitatem. et ut predixit apostolus de quibusdam. in ypocrisi loquens mendacium fictis verbis de eis negociabatur. Erat autem hostis ecclesie manifestus: irreverens ecclesiasticis vero gradibus sacramentis spiritus et ministris. Nec mediocriter in ea iam malignitate profecerat. Scribit ei de eo sanctus pater venerabilis ad principem tholosanum inter cetera autem. Passim inveniebantur ecclesie sine plebibus: plebes sine sa

sacerdotibus. sacerdotes
sine debita reuerentia:
sine xpo denique xpiani.
Paruulis xpianorum xpi
uita intercludebatur. dum
baptismi gratia negabatur.
Ridebantur orationes oblationes
que pro mortuis. sanctorum
inuocationes. sacerdotum
excommunicationes fidelium peregri
nationes. basilicarum
edificationes. crismatis
et olei consecrationes: et
omnes denique institutiones
ecclesiastice spernebantur.
Hac necessitate vir sanctus
iter arripuit ad eam
regionem illius sepi
us rogatus. et tunc
demum a venerandissimo
alberico ostiensi episcopo et
legato sedis apostolice per
suasus pariter et deductus.
Veniens autem tam incredi
bili deuotione susceptus
est a populo terre: ac si de
celo angelus aduenisset.
Nec moram facere potuit
apud eos. eo quod irruen
tium turbas reprimere
nemo posset: tanta erat
frequentia diebus ac noc
tibus aduenientium benedictio
nem expetentium. flagitan
tium opem. Predicauit
tamen in ciuitate tolosana
per aliquot dies. et in ce
teris locis que miser ille
frequentasset amplius
et grauius infecisset: in
structos in fide simpliciores
instruens. nutantes ro
borans. errantes reuocans.
subuersos reparans. sub
uersores et obstinatos a
auctoritate sua premens
et opprimens. ut non dico
resistere sed nec assistere
quidem et apparere presume
rent. Ceterum et si tunc
fugit hereticus ille et
latuit: ita tamen preclu
sae sunt vie eius et semite
circumsepte: ut nec alicu
bi tutus. postea vix
captus et cathenatus
episcopo traderetur. In quo i
tinere plurimis etiam sig
nis in seruo suo glori
ficatus est deus: ali
orum corda ab errore
reuocantis: aliorum corpora
a languoribus uariis
sanantis. Est locus in
regione eadem. sarlatum
est nomen illi: ubi ser

mone cōpleto plimos
ad bñdicēdū panes
sicut ubiqꝫ fiebat di
similō plures offerēbant.
Quos ille eleuata
manu et signo cru
cis edito in dei noīe
bñdicēs: in hoc inqt
scietis vera esse que a
nobis. falsa q̄ ab he
reticis suadent̄. si īfirmi
vr̄i gustatis panib;
istis adepti fuerint
sospitatem. Timēs
aut venerabilis eps
carnotēsiū magnus
ille gaufridus. qui
p̄ns erat et p̄ximus
viro dei: si bona inqt
fide sūpserint sanabū
tur. Cui p̄r sc̄s de
dn̄i v̄tute nichil he
sitās. nō hoc ego di
xi aut: sed v̄e qui
gustauerint sanabūt̄:
vt p hoc veros nos
et veraces dei nūtios
esse cognoscant. Tam
ingēs multitudo lan
guentiū gustato eodē
pane cōualuit: vt p
totā p̄uinciā verbū hoc
diuulgaret̄: et vir sc̄s

p vicina loca regrediēs
ob cōcursus intollerā
biles declinauerit et ti
muerit illo ire
Celeberrimū sane et
p̄mū miraculū q̄d
p̄senciā suā in ptib;
tolosanis ipius exhibu
it. palam cunctis famo
sum tunc fuit. Erat
in domo regularium
clericorū sc̄i saturnini
quoꝝ unus ipse erat ad
petitionē abbatis et
fr̄m visitās homo dei
morbidū inuēit hoī
nē q̄ extremū trahē
spm̄ videt. Consolat
itaqꝫ miserū et data
bñdictione egrediens:
sicut postea confessus
est. loquebat in corde
suo fidelis seruus dei
ad dn̄m tuū fiducialit
q̄m fideliter dices. Quid
exspectas dn̄e deus?
Generatio hec signa
q̄rit. Alioquī minus
apud eos n̄ris pficim
verbis: nisi abs te fu
erit cōfirmata sequē
tib; signis. Et ecce hom
exilit paliticus

grabato suo: et circumi-
rentes senibus et consenit
est eum: sanctaque vestigia
devotione qua debuit
amplexatur. Cum subito
procedenti obvians et co-
canonicis viris expavit:
et exclamavit sic de
fantasma putabat.
Non ei enim de lectulo cre-
debat surgere potuisse. E-
gressam magis a corpore
eius animam sanctissime si-
bi apparuisse arbitra-
tus aufugit: sed ipsa
demum tamen ei quod verbis cre-
ditis fidem fecit. Egre-
ditur exinde sermo inter
fratres. currunt ad spectacu-
lum tam iocundum. ipse etiam
inter primos accurrit episcopus
et legatus: in pergitur
ad ecclesiam corpore quam co-
valuerat perfecte: et con-
clamat in laudes dei
eo presente continente: ruit
undique populus et benedicunt
deum. triumphat fides. infi-
delis quisque confunditur: exul-
tat pietas et impietas
contabescit. Porro vi-
det cellam ubi manebat
ingressus. diligenter

observans omnes aditus.
observari ianuas iubet,
ne cuius pateat accessus
presso concreti. Hanc itaque
dominus Bernardus qui sanctus factus
est. hoc enim clerico nomine
erat corporali beneficio non
ingratus. magis quam
sollicitus pro remedio spi-
rituali senibus et servum
christi: monasterium in cla-
ravalle ordine professus
et habitum sumens. A
quo etiam missus ad par-
tes itinere tholosanas et
abbas illuc constitutus
hodieque monasterio preest
quod vallis aque vocatur.

Cum autem per totam
civitatem provincia re-
ditum viri sancti magis ac
magis quam signa celebra-
rent et multiplicarentur
in diebus: non pretereundum
quid nam ipse inter hec a-
gerent: qui a christo humilita-
tem cordis et mansuetu-
dinem didicisset. Dispu-
tans enim secum in cogita-
tionibus suis. et ex ipsa de-
mum locutus habundan-
tia cordis sui: vestitus
sibi religiosis quibusdam

fratribus aiebat. Plurimum mi-
ror quod nunc hec sibi mira-
cula velint: aut quid
visum sit deo talia actitare
per talem. Nil michi vi-
deor in sacris paginis si-
hoc genere legisse signorum.
Siquidem facta sunt aliquan-
do signa per sanctos homines et
perfectos: facta sunt et per fictos.
Ergo enim michi nec per-
fectionis conscius sum: nec
fictionis. Scio enim sanctorum
non michi suppetere merita:
que miraculis illustrentur.
Confido autem nec ad eo-
rum sorte me pertinere: qui
virtutes multas in nomine
domini operantur et a domino ig-
norantur. Hec et huius-
modi tractabat sermonibus
cum viris spiritualibus con-
ferebat. Novissime vero op-
portunum sibimet visus
extitit recepisse. Scio inquit
huiusmodi signa non ad sanctitatem
unius. sed ad multorum spec-
tare salutem: nec deum in
homine per quem talia operatur
perfectionem considerare sed
operationem: ut in eo commen-
det hominibus que illi credit
inesse virtutem. Neque enim

propter eos fiunt hec per quos fiunt.
sed propter eos magis qui vi-
dent illa vel sciunt: nec
eo fine per eos deus ista
operatur. ut ipsos probet
ceteris sanctiores: sed ut ce-
teros magis amatores
et emulatores faciat
sanctitatis. Nichil ergo
michi et signis istis:
quamquidem mere ille fa-
me magis quam vite no-
rim exhiberi: nec ad
meam fieri commendationem;
sed ad commonitionem
potius aliorum. Ratus
ni fallor huius viri mira-
bitur animum quisquis hec dili-
genti consideratione pen-
savit: nec parum eius
reputabit estimator quis-
fidelis signa atque pro-
digia mirabiliter operari:
[illegible] tegit in-
[illegible]. Ubi [illegible] non minus
utile iudicabit imitan-
dos eius affectus quam ad-
mirandos actus: et mo-
rum insignia cognoscere
quam operum signa. Sed
I ad hec quis idoneus?
Ex huius siquidem
pectore viri dei patris sede-

puritatis suavitatisque concederat? Satis quidem utraque mirabilis: sed mirabilior utriusque complexus. Invenimus tamen singulariter in unum hominem totius orbis vota pariter concurrebant. Et puritatem suavitas amabilem faciebat: suavitatem puritas acceptabilem: ut difficile fuerit estimare gratie an reverentie amplius optineret. Nos cum tamen rigide conversari omnibus qui carne vallescerent non sublimiter regere cum alligaret. Nec tamen dissolutus qui non erga eosdem dulcis afficeretur. Dulcissimis enim affectibus plenum pectus ipse gerebat: sed libere eos quotiens causa posceret cohibebat: humanissimus in affectione, magister fortis in fide. Et breve aliquod huius rei presens exemplum, sicut ipse quondam testatur in sermone super Cantica canticorum videlicet super fratre suo Gerardo, de fratris germani sui et germanitate necessarii tamen dilecti Gerardi videlicet

celebravit exequias siccis oculis corpus eius tradidit sepulture: ne affectus fidem vincere videretur. Nam extraneum quemlibet vix aut numquam sine lacrimis sepelivit. Talem sibi illum ubertas prudentie fructificaturum mansuetudinis divina formaverat? ut nec austeritatem suavitas in morum tolleret: auctoritatem sanctitas conservaret. Cui enim vel tanta bonitas esset oneri? vel cui tanta bonitas non esset honori? Legimus de Salomone: quod omnis terra desiderabat videre vultum eius. Quid de patrono? sed forsitan in hac parte non minus plus quam Salomon hic. Neque enim satis credibile est Salomonem illum in omni gloria sua tam universale orbis optinuisse favorem quam hic in sua humilitate: primo vero difficile omnino videtur ex historiis aliquibus invenire hominem unum conversantem adhuc cum hominibus in universa fama tam celebre et

amabile optinuisse no-
men a solis ortu et occa-
su ab aquilone et mari.
Ut enim illas interim
provincias et quibus usque ho-
die monumenta terriora
superesse noscuntur: et in
ecclesia orientali et apud
solos occiduos plurimorum
et a meridie in remotissimis
finibus hispaniarum. et
ab aquilone in insulis que
procul sunt dacie frisie sue-
tie opinio eius celeberrima
fuit. Crebras undique
recipiebat epistolas et re-
reddebat: undique ei exenia
mittebantur: undique eius
consilium petebatur. Postre-
mo quasi fecunda vitis habens
densissima eius opera suos
undique palmites propa-
gavit: excepto quod in terram
iherosolimitanam quoniam
locus esset a rege patris
ob incursus paganorum
non acquievit mittere fratres
suos. Rex enim episcopus il-
le importunum aliquid usur-
passe videtur. qui post sanc-
tum eius obitum dum fratres
collocaret. inter ceteros hoc
est in primis prosecutus

est laude: quia in omnem
terram exivit sonus eius
et in fines orbis terre
verba illius. Preferebat tamen
sublimitatem nominis humili-
tas cordis: nec tamen po-
terat eum mundus univer-
sus erigere. quam seipsum
deiciebat solus. Summus e-
reputabatur ab omnibus.
infimum ipse se reputabat:
et quem sibi omnes. ipse se ne-
mini preferebat. Denique si-
cut ipse nobis sepius
fatebatur: inter summos
quosque honores et fa-
vores populorum velut subli-
mium personarum alterum
sibi mutuatus hominem
videbatur: seque potius
reputabat absentem
velut quoddam sompnium
suspicatus. Ubi vero
simpliciores ei fratres ut
assolet familiarius lo-
querentur. et cum speciali
humilitate frui: ibi se in-
venisse gaudebat. et
in propriam redisse personam.
Innata ei a puericia verecun-
dia: usque ad diem perseve-
ravit extremam. Unde
erat quod licet tam magnus

cet et in verbo excelsus gloriae. numquam tamen sicut sepe eum audivimus protestantem in quolibet hominum cetu sine metu et reverentia verbum fecit: tacere magis desiderans, nisi conscientiae propriae stimulus urgeret timore dei et caritate fraterna.

Patientiam eius maxime quidem flagellis divinis exercitatam novimus et probatam: quae nimirum ab ipso suae conversionis initio usque ad diem sanctae depositionis tantum sustinuit: ut vita eius huius quam noverant non nisi quaedam mortis protelatio videretur. Ceterum erga homines quorum et si rarior ei occasio, minora forsitan patientiae potuit experimenta praestare: dicendum tamen vel breviter ne huius quidem apparuisse eum virtutis immunem. Et quia genus hoc patientiae solitus erat dicere tripartitum, videlicet ad verborum iniurias, ad dispendia rerum, ad corporis laesionem: de singulis autem singula proponamus exempla, quae inter nobis

commoverit. Scripserat aliquando quidam dei famulus ad episcopum aliquem de curia et regis consilio: monens eum sicut quibusdam verbis regi suadere et consulere meliora. At ille vehementer exacerbatus amicissimam ei reddidit epistolam: dicentes in ipsa salutatione: Salutem et non spiritum blasphemiae. Tamquam videlicet vir sanctus quem horror est dicere ex blasphemiae spiritu illam scripsisset. Ad quod verbum mansuetissimus Christi servus meo dumtaxat responsionis: ego daemonium non habeo. sicut hodie quidem exstantis eius epistola continet. Nimirum quidem ait spiritum blasphemiae habere me credo: sed nec maledixisse umquam aut maledicere velle me scio praesertim principi populi mei. Nec minus postea carum nimis familiarem eundem episcopum habuit: sed eloquium illud praedictum sic fuit

quasi non dictum. Abbas Fusniacensis conventum fratrum ad cenam

le voluerāt. mōstiū
cis edificaturus: sed
romanus īpediuit
antistes. et sibi tollēs
eos in loco alio ordina
uit. Unde plurimū dolēs
ille vir magnus et in
magne deuotionis col
lectam pecuniam sex cen
tarū fere marcarū argē
ti deposuit sub riogin
pho: quā ad dei hoīes
veniēs optulit ei: ro
gans ut qd nō merue
rat in ptibus suis vel
ultra alpes nouū ceno
lum condēret. Ips
sū est pargento: et
totū prius amissū.
Rex vidit aliud hō
dei cū ei nūciaret: q
vidētis deus q nob
reperit ab one. Nā et
illis inquit q abstulit
lenis indulgendū: sed
ei romeri. et pecunia
videbatur in manus: ac
vehemēs fuit ipsa tē
ptatio. Gratulan
ti consueuerat decem
nerat monastria vel
edificandis mōstriis
loca congrua inuāns

fraudulēt sibi et in
olēt ablata: dum n
cōtendē nollet et in
magis eū vim quā
Uitē vel furet
Quēs aliquādo
nacē mille qdā dicit
ex hiis duos regulares
canonicos vocitur: ipor
tune satis instabat ut
in monthū reciperetur.
Suadēte prē suo ut ad
suā reuerteret etiam
nec eiecisset recipe
rē: ut qd ergo ait ille
in libris tuis pfissionē
tātope cōmendasti: si
eā desiderauit opē ren
uuis exhibē. Et ma
ligno spu iracūdie ve
hemētius istigatus.
sicut postmodū vehe
mēt apparuit: iā iāt
si illos tenere dispere
libros. Cui vir domi
puto ait in illo legis
ti eorū nō possete in
tuo claustro ēē pfectū.
morū correctione non
locorū mutatione si
bi inueni in libris sibi
cōmendauit. Tūc vō
impetū faciens homo

velut insanus in eum pro
rupit maxillam eius.
ita quod tamen graviter ut si
succederet statim rubor
intumescens tumor rubori. Iam
quod aderant in sacrilegum
involabant: sed prevenit
eos servus domini cla
mans et adiurans per
nomen Christi nullatenus
eum tangerent: sed convertit eum
mite et etiam eius
hic: ne ab aliquo ei
vel in aliquo noceret.
Non tamen desistit precepit:
ut miser ille timens
et tremens absque omni in
iuria conductus sit et de
ductus

Erat quidem
in libente spiritus dei
famulus excellenter
eminenter cum humilitate
et mansuetudine timere:
ut quodammodo videretur
vereri neminem et omnem
hominem revereri. Inter
pares rarius utebatur
monitis potius et obse
crationibus agens. Quando
vero invitus et non ex vo
tis amaritudine verbum
proferret amarum: ex
eo maxime sua adducebatur

quod possibile cuiusmodi impe
tum cohiberet. Quidem
inclinabatur hominum imperbita
te quos aliquando forte tur
batos et inusitatam quam
libet rationabile satis
factionem qualibet humile
admittere gravatur. quod
ipsa sue turbationis pas
sio miseros sic delectet
ut odeant omne remedium
ut contineant aures clau
dant oculos. obiciant ma
nus: et omnimodis satis
agant ne semel alia com
motio sedari valeat
et sanari. Eiusmodi tamen
obiurgationem non mi
ssile aliquando compescebat
gravis et turbulenta
contentio. quam humilis et
modesta: ut ab aliquibus
primum diceretur cedenti in
sistere et cedere resistenti.
Dicebat enim. Ubi re
sonat utrique modesti
a dulce esse colloqui
um. ubi vel ex parte altera
utile: ubi ex neutra
pernitiosum. Ubi enim
hinc inde duritia sonat
iurgium non correctio. ut
disciplina sed ira. ut

decet magis interim
dissimulare prelatum. et
commodius sanitati utilius
castigare subiectos. quo
niam si ita se res exigit
observare consilium
sapientis. stultus non
corrigitur verbis. loquitur
ipse de increpationibus.
minus valet minus patientem
accipiens in sermone suo
tantum ceteros contra
gestio secundo inter cetera
dicens. Utinam neminem
obiurgare necesse sit. hoc
enim melius. Sed quoniam
in multis offendimus
omnes: multitudine non
licet tunc ex officio in
cumbit precantes arguere.
magis autem urget cu
ius. Nos si arguero
et fecero quod meum est.
illa autem procedentes incre
patio minime quod sum
est sortiatur effectum quod
misi illam. sed revertatur
ad me vacua tamquam
iaculum feriens et resi
liens. quid me autem nunc
[illegible]
ne angor? nonne tota
Et ut tamen [illegible] usum

pem aliquid ex verbis ma
gistri quia de sapientia non
possum prorsus contro
e duobus et quod eligam
nescio. placet ne in me
eo quod locutus sum. an
quod debui feci. an peni
tentiam agere super verbo meo.
quia quod volui non recepi.
Et infra. Omnis forsa
mitti quod bonum meum ad
me revertatur. et quia libe
ravi animam meam. et im
munis sum a sanguine
hominis tui admonui et
locutus sum. ut averteret
a via sua mala et vi
veret. Sed si tamen alia
addis? me tamen minime
ista consolabuntur morte
filii intuentem. quasi vo
micam illa reprehensione
liberatum quiesceret tan
to magis illius. Quo
enim vir verum si omnem quod
potuit curam et diligen
tiam egrotanti filio adhi
buisse se sciat. si demum
se frustratum viderit. et
omnes labores suos esse
penitus inefficaces
illo nichilominus moriente.
propterea vincitur a fletibus

tpabitur. Et hec hactenus.
De cetero tanti emulator
erat mansuetudinis et pa
ciencie. ut si forte improbus
quispiam petitor diucius extor
sisset a negante consensum:
haut facile deinceps ni
eadem repulsa dicteretur
inanis. Denique sicut
fatebatur naturaliter ode
rat de scandalum: et gra
uamen cunctis hominibus
sustinere et ad modum gra
ue. non sentire impossibile
erat. adeo neminem sprevit
uit. nulli hominis scandalum
preimpedit. et si veritatem
dei iustitiam pretulerit.
Nam et quociens oporte
ret nonnullos aliquorum
vel reprehendere actibus vel
impedire conatibus: tam
considerate fiebat. ut
habundanter ipsi quoque
qui lesi viderentur haberent
unde sibi pro eo satisfacerent
in cogitationibus suis.
Hanc vidimus ex ipsis quosdam
non nullos et de quibus id
minus videbatur posse spe
rari: amplius devotione
eius postmodum obsequi
is deseruisse vel etiam

adhesisse vestigiis. Dice
bant et iudeos habuisse: ut
haberet meritum et ex eis.
Ceterum tamen singulariter emi
nebat gloria nominis eius: ut
pestis illa magis desperatione
quod liuore tabescens
timeret agnosci. Quam enim
humilitate eius et man
suetudine vincebatur: benefi
ciis suffocabatur: obruebatur
obsequiis. Nimirum doc
tus erat vincere in bono
malum: sicut ad quosdam
fratres scribens inter cetera
ait. Adhibebo vobis et
si nolitis. adhibebo et si
nolit ipse. invitus presta
bo. ingratis adiuvabo: ho
norabo et contempnentes
me. Usque adeo siquidem omnes
homines germano amplecteba
tur affectu. ut eorum scan
dalo sicut ipse fateri sole
bat gravius urgeretur: et si
nullatenus videret omissionem
scandali profuisse. Plus
ei pessimum pectus gra
tuitum affligebat alterius
scandalum: quod proprie immu
nitatis conscientie consolaba
tur. Denique minus spe
rabat posse sanari quod

unde predixit nō videbat:
magnū sibi e regione
solatiū fore plurib' eēt quo
ciēs inveniret unū satisfa
cē posset. vl' hoī p se. t
deo pro hoīe. nō sine co
passioē turbato. Ergu
oīm quidē hoīm spitale
cōmodū aplic' afficieba
tr: et sūmū ei deside
riū sūmū gaudiū eāt
aīarū fructus. cōūsio pec
catorū. Et corporis tamē
quorūlibz hoīm necessita
tes pxissio miseāba
affectu. Cui' tanta eāt
huānitas ut nō modo
hoībz sed irrōnabilibz
etiā aīantibz avibus
cōpateret' et feris: nec cō
pareret deceāt ūtutis
effectus. Cōtigit enī ali
quociēs ut iter agens
fugitiuā et ut videba
t' captiui capiendā vel
lepusculā a canibz vl'
aviculā ab accipitribz
signo crucis edito mi
rabilit' liberaret: dicēt
psequentibz se frustra
conari: nec ullatenus
se p̄nte eiusmoi exer
cē posse rapinam.

Hec nos quidē de
sanctis moribz patris
nrī p modulo nrō sub
brevitate pstrinximus.
Ceterū lōge eminēcius
in suis ille libris appa
ret: et ex lrīs ppiis in
notescit. In quibus i
ta suā expssisse videt'
ymaginē et exhibuis
se speculū quoddā sui:
ut illud quoq; ābrosia
nū merito illi posse vi
deat' aptari. Laude ipē
se sonet: et laudatus
spū scriptis coronet' suis.
Si quis enī nosse desi
derat qūn sollicitus ab
inicio suimetipius custo
ditor et scrutator ex
titit: pmū opus illi'
de gradibz humilitatis
inspiciat. Inde si qrit
pie mētis religiosa
devotio: tractatū ad
omelias in laudibz
ūginis matris. et illū q
de diligendo deū edi
dit librū. Si fervens
contra vicia suorū vel alio
rū viget zelus: legat'
is quē apologeticū
vocavit. Si vigil in eo

De zelo et circumspecta discretione: de precepto et dispensatione disserentem audiat. Nunquid vero fidelis pie conversationis commendator fuit et adiutor: exhortatorius ad milites templi sermo declarat. Nunquid non ingratus gratie dei: ex hiis liquet que de gratia et libero arbitrio tam fideliter quam subtiliter disputavit. Nunquid liber in voce quam disertus et in rerum superiorum peritus inferiorumque scientia locuples: in hiis que ad papam Eugenium de consideratione scripsit, diligens considerator agnoscet. Quam devotissimus predicator aliene sanctitatis: tam diligens epistola sancti Malachie vitam prosequentis ostendit. Iam in sermonibus super cantica et misteriorum investigator et morum edificator magnificus innotescit. In epistolis quas ad diversas personas ob negocia diversa dictavit, prudens lector advertet quo fervore spiritus iusticiam quantum dilexerit: quantum eque oderit iniusticiam. Fidelis etenim servus Christi non querebat aliquid suum: quod tamen erat Christi sic amabat ut suum. Que enim scelera non arguit, que odia non extinxit, que scandala non compescuit, que scismata non resarcivit? quas hereses non confutavit? Quod vero sanctum, quod honestum, quod pudicum, quod amabile, quod bone fame, quod virtutis aut laudabilis discipline fuit ortum in qualibet regione videbat, non roboravit eius auctoritas, non fovit caritas? diligentia non promovit? Quid vero promotum dilatatum apostolice non optinuit? Quod forte collapsum non totis pro loco et tempore viribus egit ut repararet? Quis maliciam quantumque disponens eius zelum et auctoritatem non timuit? Quis proponens adiuvari bonum eius si potuit non consuluit sanctitatem?

nō considerauit. Sano
re. opem nō flagitauit.
Cuius ad sacrū eius in
gressum habitantis templū
diuinitatis de quocūq; tribu
latiōe fidelit' clamatur
accessit. et inefficacit'
laborauit. Mestus ab
eo solatiū. afflictus au
xiliū. consiliū anxi'.
eger remediū. paup
subsidiū reportabat.
Ita sese oīm fecerat seruū
ac si toto genitus orbi.
cum tū liber et oīb; cōsne
sue sollicitudinē gerēs.
ipsi soli deditus cure et
custodie cordis sui. Et
quidē diuisiōes grāciarū
cōmendat apl̄us. et si
quis diligent' querit in
ueniet diuisos ab inuo
di famulos in diuisis e
nituisse muneribus.
Legim' eīm alios in fide
magnificos multiplicib;
claruisse miraculis. a
lios spm̄ habuisse ꝓphe
cie. et futura quasi presentia
occulta velut supposita
oculis conquirentes cog
nouisse. alios in disciplīa
antiquorū lēe prestitit

grauiori abstinentie de
ditos priorum voluisse.
alios in humilitatis ꝓpo
sito spretis dignitatib;
huius seculi auctori soli ꝓ
plimū placuisse. alios
in doctrina ubi ad salu
tis sciam plimos eru
disse. ut secundum ꝓmissio
nē scripture sacre lucebūt
quasi stelle in ꝑpetuas
eternitates. alii quoq;
in edificandis cenobi
is laborantes a plerisq;
uenerunt nō sanctus. alii i
sedandis scandalis et
turbib; h' seculi ꝓmo
dis ꝓ negotiis ecclīe di
efficiant ꝓ compati.
uales in actione. alii
in sacris meditatiōib;
spūalit' feriati felices
in cōtemplatiōe fuerunt.
Ad horū nihil uidebit'
defuisse Bernardo. Primo
quod horū in eo tam insig
ne nō fuit. ut ad com
mēdationē sancti ecc
cia si ceterorū aliquid nō
adesset. Nam et si inter
multiplicib; circa sacri ꝓpis
tū in suis meditationis
negotiis quam in aliis

plib; actōis ē utilitatē me
ruit experiri. magnifice tn̄
etiā gr̄a cōtēplationis i
eo tn̄ ex visionib; et reue
lationib; dn̄i. q̄ ex scriptis
suis q̄ spiritualib; erudie
rāt sensib; elucescit.
Porro mōsteriorū fructus
q̄ p eū dn̄s ordinauit.
tā copiosus et euidēs
hūanis sese ingerit o
culis: ut nullis egeat
litis cōmendari. Magis
aut ex ipa q̄ eorūde
multitudīe cenobior; oīs
deinceps gn̄atio certū
tēpē poterit documētū.
quātos collegerit ad ser
uitiū xpi: q̄ tā multos
undiq; ppagauit. Nō
ad reliqua spectāt de hu
militate eius et dignita
tib; refutatis. sed et de
tenuissīo uictu suo s; p
pseruit: ex hijs quoq;
q̄ ad pphetiā ptinent
onsionē q; v̄tutū sub
sequē pn̄cipio alio uia
biuius āuotiē ppauca
de multis. Et nūc igi
tā sup hijs signis ex
tōrib;. et v̄tutū mul
tiplici exhibitōe con

sistrit. sedes ut pmissū
est in pfatiōe libell' iste
aliqūtū iuuabit.

Explicit liber tercius de
vita beati bernardi clare
uallensis abbatis.
Incipit quartus eiusdem
et auctoris cuius et tercii
Capitulum primum

Sicut in
sermone
sup cāti
cā cātico
rū māsi
mo qūto
serm' dn̄s bn̄ardus cla
reuallēsis gratulat'
et grās agit illi. sermo
q̄ de reditu ab urbe su
ū clemētior e celo res
perit ordinis. et serenior
tūde uoltus arrisit: q̄
qeuisset rabies leonina.
acrepisset finē malitia.
recepisset ecclīa pacem.
Tātū vō exultatione
ecclīa illū gallicana re
cepit: ut nō minorem vi
deret de suo reditu e
exhibē. q̄ de patre red
dita nūtiare letitiam.
vn̄ etiā nūan ipe sepi'
q; musāi solebat. q; dū

sibi post

sibi post tā graues feb-
res hoīm et tumultus
uelut ab exordio ualefa
ciendū sc̄do iudicaret et tā
de nouo ad ordiendum
facere ꝓpositū cōsilianois:
tūc potissimū uberioribȝ
suscipiet gaudijs cele-
brioribȝ obseq̄is coleret.
Redientes aūt p̄r fratres ab
urbe. ex sc̄orū aplorum
martirū ꝗ corporibȝ reliqua
sceū retulit p̄ciosa: hanc
modicū huīc sui reputātes
frūm ee laboris. Int' q̄
būi cesarij dentē quo nā
mō excepit meorandū.
Cū enī integrū ei ꝑdā
nitis caput g'ati mena
chi in quorū basilica
repositū est exhiberent ut
tolleret inde q̄d uellet: dn̄i
sibi petiit dentē unū.
Frustra uo aliq̄diu fr̄es
q̄ cū eo uenerāt laborā
tes: cōcessū sibi trahē
re dentis nō ualebant.
Fractus enī cultellis du
obȝ aut tribȝ quos appli
cabant: nichilomin' adhuc
dens imobilis ꝑmanebat.
Tūc ille. orādū nob̄ est.
ait. Nec eū habē possu

mus: nisi martir ipse
concedat. Facta deniq̄
oratiōne reuertit accedens
incredibili facilitate ꝗ
duobȝ tulit digitis: q̄d
fr̄es an̄ mouē nō
poterāt instrumentis.
Fratres aūt ulteriorso
limitani tēpli fi
delis milicie ꝓfessores.
cū nouā habē eo tp̄e domū
in urbe cepissēt: recen
te ꝑdc̄o sc̄o p̄re specialiꝗ
patrono triuēti eius pre
cxima uenerōne serua
bāt. apud quos eodem
āno sacerdos quidam
continua febre correpť
desperabilit' egrotabat.
Iste aūt ōino deficiens
deuenisse uisus est ad
extrema: portari sese
in oratoriū. et ꝑdc̄m
būi uiri supponi sibi tu
mulū fecit. in sola poi
tius expectatiōe exitus
mortis. Tūc subito e
raptus in q̄dā mētis
excessū: ac uelut iam
carne solutus uidere
sibi uisus est corpus
suū eodē quo iacebat
in loco exanime. iam

ac candidatum multitudine
sacerdotum aptos tenen-
tium libros et celebrantium
exequias et more solemp-
nes. Tum subito in vultu
habituque predicti sancti patris
reuerenda quedam persona pro-
diens et alteri manu il-
lis innuit ut taceant: vo-
ce patris prohibens ne mor-
tuum reputaret. Cuius
vitam claraeuallensi abbati
donauerat deus. Con-
festim deinque ad se rediens
sanum se repperit: et quod
viderat fratribus indicauit.
Nos quoque ut a fidelibus
viris nuper accepimus
hodieque superstes et in
partibus aquitanie degens:
beneficium quod accepit sedu-
le confitetur in ipsius pre-
domo cuius merito viuit.
Hic quis hoc miraculum miratur:
cum audierit de beato nyco-
lao et innumeris quibus est
decoratus miraculis:
in natalis eius annua
commemoratione tamen eximi-
um commendari. qui imperato-
rem constantinum ab interitu
quorumdam longe constitu-
tis per visum deflexit.

Nec illud dissimile est quod
Adnectimus
Abbas gerardus
primum claraeuallis monas-
terium quod mores dicitur
regens testatus est no-
bis vidisse se eum aliqui-
bus psallentium fratrum circuire
choros: et sicut frequenter
agebat excitare tempo-
re. ita ut affluosius
et vilius psalleret quod
reliquum fuit vigiliarum.
Cumque die sequenti apud
eum familiariter conquereretur
tardius ille qui opacum
erat ea nocte visitasse
psallentes: ego autem
nocturnis horis corpo-
re grauiter turpabat
incommodo: sed quia non
potuit corporis spiritus
venit. Expauit ille
audiens non affuisse non
in corpore quem tamen diu cor-
pore spirasset ita ut in
circuitu vtrumque chorum:
et dormitantes quasi ut
consueuerat excitantem
et manum singulis
imponentem.

Tempore quo pater
sanctus apud urbem montba-

beati: contigit fratrem quendam
Wolterum nomine in claraualle
grauiter infirmari. Hu
ic apparuit iuuenis quidam
similis fratri infirmario pri
ncipes ut sequeretur se.
visum est ut sequeretur
precedentem. Venitque ad
montem excelsum: in quo
dominum inuenit Ihesum Christum
cum angelis suis. Audi
uit quoque eum illi ductori
suo dicentem. Custodi
michi istum. Iam misit
etiam dominus in cor ipsius
infirmi quandam [illegible]: que
sue claraualli per illum
mandauit. Facto igitur
mane resedit quod uito
mentuus perturbatus: mi
rantibus quoque omnibus dominum go
defridum tunc priorem nunc
lingonensem episcopum vocari
fecit. Cui presenti inter
recita dixit. Mandat uo
bis dominus ut domum am
plius fratris quam gentem
possint capere quam ipse
militum missurus est uobis:
fratribusque gratiam grandem ma
date ut honeste se ha
beant. Formamque boni ex
empli hominibus secularibus

perheant: quia ut ea prius que
uimus retro abierit. Post
dies ferme uiginti cum
eadem infirmitate ad
huc desperabiliter labo
raret: admirabilis pa
ter bernardus corpore absens
sed presens spiritu claraual
lem adueniens languentem
uisitauit: manibusque
propriis eum cum ingen
ti fratrum multitudine de
cantauit. Nocte quippe illa
uidens uirtutem illam fecit:
et mane fratri idem frater sanus
apparuit: modum etiam
sue liberationis fratribus
indicauit.

Ad historiam auctoris
famam credimus aduersis
se uiri venerabilis do
wilhelmi qui olim mon
tispessulani dominus. nunc
uero christi pauper et humi
lis monachus degit
in cenobio quod grandis
silua vocatur. Ipsius
relatione didicimus quod
dicturi sumus: sicut
ab eius ore tamen teneri
gerat se accepisse dice
bat. In ciuitate autem
minoris metropolis

est gasconie miles
quidā infirmabatur.
Cuius cū inferiores cor
poris ptes a renib; et
deorsū morbus seni
cius contraxisset: erat
dictus miles l'ullo de
ruberis nō modicum p
te p̄mortuus. Cōpun
tus denique et cōfisus
de mīa dei: ad seruū
eius cui' famā q̄ tunc
celebris sese uicinum
fama diffūderat. quo
nīq; labore se p̄cepit
deportari. Iā p dies
aliquot p̄cesserat. p̄o
feceratq; nō min' in
fide et deuotōe q̄ in
itinē ipō: cū misertus
hoīem deus mirabili
satis. et infirmitati
eius subuenire digna
tus est. et p̄te fatiga
tōi. Acceptaq; itineris
eius utilitate: ego aut
ex pte sūi illi' p̄cipio
tibi ut reuertaris. scies
q ubi domū ueneris
sanus eris. P̄suasit illi
deus ut crederet: nimi
nimirū dispositoē o
ōia gerebat. Rediit.

Occurrēs cū quidā in
via: q̄snā eēt et quo
tenderet inq̄sivit.

rediens q; paulatim
recepit eā q̄ sibi p̄o
missa fuerat sanitatē.
ut nō p̄us domū p
tingeret. q̄ plenariē do
nū p̄ciperet sospitatis
Ad gloriā quoq;
regina matildis
tū hunc famulō dei ex
hibuit aliquā deuotōis
affectū. ut ueniēti ro
manā circa urbem
cū illō pedes occur
reret: grauida tū ipā
mltū et iā grauis.
Que p' dies aliquot
ut pariendi tpe adueni
te grauiter est afflicta.
ut tū ipā q̄ domus oīs
de uita eius penitus
desparent: iā q; oī reliq
supellectili pauperibus
et cetris delegata: uestis
etiā regia paret in qua
sepeliret tq̄ p̄unius mo
ritura. Tū subito recordata
hoīs dei et nomē illius
inuocans plena fide: i
ipā ptinus inuocatōne
sine periculo ptū edidit
desperatū. Nec distulit
legatum destinare fidelē
p quē gras ageret relā

subuentorem: ipsum sic na
tum puerum non inmerito
natum eius appellabat.
Verum ille quotiens de
aliquo contigisset audi
re: non minus insultare q
tionem de restitutis dicere
consueverat. Hoc enim
mihi sit inputandum
sicut ei qui constituit domino
non fuit
In monasterio cui
nomen est bellavallis
iuxta urbem trispolim ho
mo quidam a demone vexaba
tur: multa eo instigante
faciens. multa loquens.
Post multas igitur orationes
fratrum cum ipse persisteret.
illa nequitia spiritualis:
recordatus est venerabi
lis abbas loci illius pon
tius. hodieque superstes. ipi
se stolam qua aliquando dominus bernardus
pater usus fuerat in oblati
one hostie salutaris. Ne
mittitus tulit protinus
arma potentia deo: spi
ritualiter aggressus
est inimicum. Vix tamen at
tigerat cellule in qua in
clusus homo iacebat: cum
subito malignus ille de

horrendis vocibus inimicum
se confitens: en inquit
egredior. recedo. protinus
manere ultra non possum.
Respondente autem abba
te. per nomen domini et ipsius
viri cuius meritum cuius hec
stola fuit. tibi precipio
exi citius ne moreris:
continuo demon fugatus
ab homine. homo a demone
liberatus est. Quis al
ter non periculose forsitan
exultasset usque adeo sibi
spiritus esse subiectos ut re
cedant et absenti. Verum
ille adhuc ipso nunciante
nil motus: magis quasi
subsannans eos quos vide
bat magna super hoc
admiratione moveri: hec
eadem verba respondit.
Quid mirum fratres nos dico
prevaluissemus in unum.
Licuit illum eicere potuit
deus: presertim cum ego in
dignus socius ei datus
sim et adiutor. Huius
modi nempe responsis in
huiusmodi rebus sepius
utebatur. Noverat siquidem
verus et verax non con
tentiosus: sed emulator

humilitatis efficaciam
dissuaderi posse hominibus
quod stupebat obliqua
quadam et artificiosa
obiectione. quem aptam exami-
natione: quod humilitatem ma-
gis predicabilem presentem
do. estimationem non minu-
erat hominum sed augeret.
Unde quodam loco ex ipsa
loquens experientia: ue-
re inquit humilis uilis
uult reputari non humilis

I predicari
Illud quoque notissi-
mum fuit: quod adhuc in
carne degentibus apparens
ante ipsum suum caudam obitus
sui pronunciauit diem. In-
firmabatur nouitius quidam
frater in clarauallis: bone con-
uersationis et bone indo-
lis adolescens. Nec lon-
ge aberat dies quia post
annum et more probationis
nouum induerem hominem.
si non prius hominem exuis-
set. Sed quod consummatus
in breui expleuit tempora
multa: placita enim deo
erat anima illius. Quanto
igitur die ante ultimum
diem suum uisitante se

fratre gerardo qui hodie est
abbas monasterii longi
pontis: idem nouitius ex-
hilaratus plurimum. inter
alia spiritualis gratie uerba
certe inquit quinta die
moriar. Hodie enim in-
pater noster dominus abbas
aggreditur in multitudine
monachorum: et blandi-
consolatione refouens.
quinto die moriturum
me dicebat esse. Erat
sermo inter fratres: et amplius
impletum diuulgatum est
uerbum. Expectabatur ab
omnibus dies illa: sed multo
magis ille beatus in
expectatione sua fuit. Iam
dies quinta inclinabat
ad uesperam: illius autem
spiritus magis ac magis
eleuabatur ad deum.
Demum circa undecimam
horam in ipsa mortis a-
gone positus obdormiuit
prorsus ut assolet lu-
mine oculorum et nemini
intendentibus: iam ad exitum
festinabat. Interim uisi-
tantibus eum patribus uelut
ab alto sopno reuocatum
nec insalutatum ire per-

permittit. Ad cuius vocē
suspiciens oculos: et miri
in modū facies serenati
aliquādiu intendebat
in eū. Mirabant⁹ oēs
mortalem hoīem pmo
tā morientem erectis
triumphare de morte: ut
in ipso mortis articulo
exultaret in gaudio:
pulcherrime nobis exhi
bens illud gentilis poete
Incipe parve puer risu
cognoscere matrē. Cū
vero consolans pr eū ml
timē iuberet: sed recto
protinus cursu pergere
ad dnm ihm xpm: et
offerre ei humilem pau
pis salutationem sue
familie. Ad hanc vocē
qua potuit capitis in
clinatione et motu an
nuens labiorū iam clau
sit oclos: et eadē hora
in pace quievit. Aliq
ta quidem huic defu
ncto revelata p sompnū:
multa sine revelatione
mirabilit ab eo predicta
cognovimus ex quibus
exempli gratia pauca subi
necimus

Cum eēt pater a
liqn̄ fris in urbe
nouiomensium in domo
epi symonis: adductus
est ad eū hernepus de
bangenterio: puer ad
modū graciosus. ortus
ex regio sanguine et pre
dicti epi nepos. De
quo sequenti nocte fra
tri suo ipsius ondit:
qd erat post multa tpa
futurū. Siquidē videba
tur sibi tāq in missa
rū celebratione angelo
candidā parvis ostiolum
dare qd ad puerum
deferret. Nec dubius
de revelatione eundem
hernepū renūciaturum
sclo: et futurū aliqn̄
devotū xpi famulum p
mittebat. Que pro
missio adeo celebris
extitit et vulgata:
ut ipse quoque herne
pus nobis postea fa
teretur adolescenti sibi
ad oēs arguentibus con
trarie stimulos sp occur
rēs. impossibile esse ut
post virū sci tale pro
missū in seculari h

habitu moreretur. Nec
fraudatus est a spe
sua. Siquidem venera
bilis guilleramnus vir
si campi cenobii primus
abbas monachum illum
fecit: et angelico fruc
tus officio patrem quam
ex ore patris sancti susceperat
coronavit heremo. Cu
ius talis postmodum
apparuit consummatio:
ut tali dignus ora
culo videretur. Nam et
predicto guillerammo in
regimine monasterii
virsi campi ille successit:
et nonnisi obitum suum
imminentem sanus adhuc
et incolumis eodem
guillerammo per revelati
onem sibi annunciante
presciuit atque predixit.

Et quod addimus
fide huius fuit.
Precum suarum fines pari
siorum aliquam pagram
ad ipsam convertere civi
tatem episcopus stephanus
et ceteri omnes qui ex clero aderant
obnixe rogantes non
poterant obtinere. Mag
no siquidem zelo in

mutua gravius urgeret
convenientibus publicos ce
lebrabat. Cumque vespere
iter suum alias ordinas
set: mane ubi primum
locutus est fratribus durum
iubet episcopo. quia persuasi
sumus ut rogasti. Con
veniente igitur clero ad
modum copioso sicut sepe
ab eo solebant capere
verbum dei continuo tres
ex illis compuncti sunt
et conversi ab inanibus
studiis ad vere sapientie
cultum: abrenunciantes
seculo et dei famulo ad
herentes. Quorum ille pri
mum intuens cum subito
inter loquendum sur
geret pectore vestigia
eius: inclinavit se mo
dice. et fratri cuidam proximus
assidenti in aure locu
tus est dicens: Istum ego
sicut nunc video veni
entem nocturna visione
previdi: propter quem dominus nos
adduxit. Qui nimirum
novitius in omni post
modum puritate et devo
tione consummatus: plurimum
que acceptus deo et ho

nibus in claravalle
Post annos aliquot
beato fine quievit.
Apparuerunt aliquan
viro dei in trecen
si urbe posito venera
biles eius filii iam qui
de carne soluti Gal
dericus et Gerardus:
quorum etiam secundum car
nem alter germanus
alter avunculus eius
extiterat. Cumque velud ac
celerantes ocius pertransi
rent: revocanti et re
tinere volenti respondebant
eundem sibi pro fratre
Gaufredo monacho:
qui eorundem a prima
conversione socius stre
nue satis in misteriis te
nobus extinendis mi
litaverat deo. Conti
nuo pater sanctus exanimis
fratribus accelerari iubet:
et ad monasterium ve
niens ipso die sicut eis
predixerat eundem Gau
fredum iam positum reperit
in extremis.
Infensus aliquan
ter fratrum senior Lo
dewicus quibusdam episcopis
sui regni: suis eorum
sedibus et civitatibus
exturbaverat. Unde etiam
hic vir reverendus pro
presulibus scripsit epistolas pro
eorum parte laborans:
quarum hodie exempla
ria perseverant. Acci
dit autem ut presente eo
dem patre sancto episcopi multa
indignatione flectere
regis inpietatem tota
humilitate prostrati
solotenus eius tenerent
vestigia: et nec sic
gratiam optinerent. Qua
ex re vir dei religiosa
animositate permotus
die altera regem durius
increpans quod sprevisset
dominum sacerdotes: libere
denuntiavit quod eadem
sibi nocte fuerat re
velatum. Hec inquit
obstinatio primogeniti
tui Philippi regis in
morte multabitur.
Vidi enim te cum iuniori
filio Lodewico ad pe
des episcoporum quos hen
contempseras inclinatum:
et protinus intelligo
Philippo celerit futuro

de medio pro lodowico
substitutione etiam
quam nunc optimus ro
gaturum. Quod quidem
non longe post mi
serabilis casus impleuit.
Et decedente philip
po: egit pater ut iste qui
qui feliciter hodie regit
lodowicus iunior un
geretur.

Humilissimum prin
cipem theobaldum comitem
in magna tribulatione
probatum non minus mi
rabiliter quam misericorditer
dominus liberauit. Is ni
mirum potentissimus
et secundus a rege diuer
sos et immensos tenens
in regno francie prin
cipatus: totus tamen
elemosinis deditus et
studio pietatis inten
tus: omnium quidem seruorum
dei sed specialiter bernar
di clareuallensis a
mator deuotissimus
erat. Quem eatenus
impugnari et affligi per
passus est deus: ut
rege pariter et uiris poten
tibus se iunctis comi

ritibus aduersus eum usque
adeo de eius exitio sibi
desperaretur: ut publi
ce quoque insultaret
iam religioni. pietati
detraheret. elemosinis de
rogaret. Monachos
et conuersos inutiles eius
milites et balistarios
dicebant. Nec modo
apud extraneos. sed in
ipsis quoque eius ciuita
tibus et castellis eius
modi iam blasphemie
personabant. Denique
congregatis aliquando e
piscopis pluribus aliisque perso
nis presente etiam uiro de
dominum super hiis agentes et
colloquentes: episcopus
quidam eo tempore auctori
tate et opinione pru
dentie celeberrimus
aiebat. In manu re
gis est comes theobal
dus: non est qui possit
eruere. Respondente alio
quodam antistite. est
qui possit liberare eum:
nimirum ille miratus ist
nam crederet posse. que
bat. Demum audiens
quia pater eum cupere qui

oīa potest deus᷑: non
parū substomachans
pt̄ inquit si manifest᷒
appareat. si clanam
teneat. si hunc inde p
tutiat: sed hactenus
ista non fecit. In tanta
igit᷑ desperatōe tū pre
dcm̄ principē vehemēt
urgent extranei᷑. q̄
uis tū īpugnaret:
sui ab eo defecerūt
omēs fē hoīes sui:
nec minꝰ illū affli
gēnt pauci qui resi
dui videbāt᷑ et alioꝝ
defectu ipi quoq; suf
fecti. lingonensis
epūs godefridus fre
quent᷑ et familiarī
dei hoīem consulebat:
quidnā sibi dn̄s sr̄ huiꝰ
reuelaret. Cui ille c
tū iā sepius reūdisset
nichil sibi apparē n̄
tribulationē super
tribulatoēm: demū
aliqn̄ sustentanti ait
quinta quito mense
pax erit. Nunc ulti
ultimā die quinti men
sis reformata est pax
ipō quidē et orante

et cooperante: ut non
eēt ambiguū eius pe
tissimū studio sit᷑ et
merito pyssimū illum
principem a tā grauib;
īminētibus ꝑiculis
liberatum.

Post ānos aliqt
inī eundē regē francoꝝ
et gaufridū comitem
andegauensiū ex̄ceba
t᷑ inimicitie graues.
Causa erat q̄ virū no
bilem gerardū de mo
nasteriolo rege ꝓhibē
te in munitissio oppido
suo comes obsidens co
ꝓhendeat cū uxore et
liberis ac ꝓpinquis:
ipsamq; diruerat mun
tōem. Tractabat igit᷑
uir sctis de reformāda
pace: multis quidē ad
hoc ipm̄ epis et princi
pibus congregatis. Cū
subito comes ille ama
ritudinis felle cōmotus:
insalutatos oēs relin
quēs equo insiliit et
recessit. Confusis dei
q; oibus iā cōuictus
in desperatōe pacis sol
uebatur᷑: et ꝑdictus

gerardus accedens ad
hoīem dei licentiam
postulabat velut in m
morte̅ et carcere̅ redi
turus. Sub obsidibus
cu̅ ad colloquiu̅ illud
erat adductus. Cumq;
vir dn̄i consolaretur eu̅:
grauius ille flebat et eiu
labat. mea̅ inquit min9
doleo sorte̅: meos oe̅s
lugeo pariter morituros.
Compassus itaq; vir
beatus. ne timeas ait: cer
tus esto quia deus tibi
tuisq; subiciet: cunq;
celerius q̄ valeas vel
sperare. Siquide̅ recor
datus visionis quam
veniens ad id colloquiu̅
viderat. tm̄ lecturu̅ sese
euāgeliu̅ a sc̄o episcopo
malachia pene biduo̅ an
ne̅: confisus est pariter
sine dubio pventura̅.
Nec du̅ gerardus ille
lime̅ dom9 attigerat
a fr̄e eius egrediens:
cu̅ subito quidā occur
rens redie comite̅ nu̅ci
auit. Mirati sut oe̅s
cu̅ celere̅ audite pmissionis
effc̄m. Eade̅ etenim

hora comes redijt: et p
ter pax desideratu̅ pue
nit. Erat aut̄ ide̅ comes
p eode̅ negocio ex man
dato su̅mi pontificis a
nathematis vinculo in
datus: sed absoluen dus
humiliari ut debuit vel
culpā sup hoc fateri suā
penitus recusauit. Magis
aut̄ ut erat plimu̅ audos
deu̅ sibi culpā eiusmodi
nu̅q̄ remitte̅ imprecabat:
inocente̅ se ceputans et
et iniuste ligatu̅. Quē
obre̅ decessit pr̄ sanctus
nō paru̅ tristis ab illo:
dicens ei. siquide̅ lr̄as
moneat. in qua me̅sua
mensus fuerit remecien
tibi. Eade̅ aut̄ die cau
santibus sup hac impi
bitate psonis quibus
dā et principe̅ illu̅ gra
uit9 errasse dicentibus.
accensus zelo dei famli
aiebat. Grauit9 satis
hec temeritas punietur.
Fieri oio nō pt̄ quī hoc
eode̅ āno comes ipse a
moriat9: aut euidente̅
aliā diuine indignationis
sentiat ultionem. Hoc

vbū et ex ipis et ex ali
is audierē nō pauci.
Qd̄ tū celeriꝰ est im
pletū: ut comes idem
infra diem quītū deci
mū moreretur.
Ingressus aliqn̄ seruus
xp̄i germanie regnū
festīabat ad ptes ma
guntidoꝝ pacē refor
maturꝰ int̄ regem lo
thariū et p̄decessoris
eius hēnci regis nepo
tes: conradū scilicet q̄
lothario postea succes
sit in regnū et fredēricū
frēm huiꝰ frederici qui
post conradū elcūs op
tinet hodie p̄ncipatū.
Venerabilis aūt metro
politanus maguntioꝝ
albertus. honorabilem
quendā clericū noīe
mascelinū uiro dei ob
uiā misit. Hic te igit̄
mascelinus cū a dn̄o
suo missū se eē dicet
ad seruiendū ei: pau
lisp intuitus illū uir
dei. alius inquit dn̄s
qui sibi seruiendū te
misit. Expauit teu
thonicus et miratus
quid dicē vellet: fir
mius asserebat a dn̄o
suo maguntino sese ar
chiep̄o destinatū. Con
tra seruus xp̄i fallēis
ait: maior dn̄s est q̄
misit te xp̄us. Tum
demū intelligens hō
quorsū vellet vibrarē
sermonē: putas inq̄t
q monachus fieri ve
lim? Absit a me: non
cogitaui nec ascēdit
sup cor meū. Nichilomi
nus cū renuente illo dei
famulo affirmabat oī
modis fieri oportē. nō
qd̄ ipse de se cogitauē
rat: sed qd̄ de eo dis
posuerat deus. In eodē
demq̄ itinē conuersus
ad dn̄m sc̄o ualesceret:
et cū alijs pluribus
litteratis honoratis p
sonis quas collegit
eo tpe seruus xp̄i. ipse
quoqꝫ sicut p̄dcm̄ fue
rat secutus est eū.
Henricū quoqꝫ
germanū regis
francorū q̄ beluacēse
hodie ecclesia ornat:
nō dissimili dn̄s con

ūsione mutauit. Accidit
cū ut ueniēs idē henri
ad hoīem dei sup quo
dā sctari negocio locu
turus: cōuentū etiam
fr̃m visitūs. eorū sese
orōnib; commendaret.
Cui p̄r sctūs int̃ uerba
sc̃e exhortatiōis. confi
do ait in dn̄o nequaq̄:
in eo te moriturū in q
nūc positus es: sed ue
loci experimento p̄rio
pbaturū q̄ntū tibi isto
rū prosit orō quam
expetisti. Qd̄ eodem
postmodū die nō absq
multorū admiratiōe
cōpletū est: et de tanti
iuuenis conūsione
cenobiū ōe exultatiōe
Repletū
Vrgentibus aūt
socijs et familia oī
ac si mortuū illum
cerneret eiulante:
pre ceteris andreas
quidā parisiēsis hē
ricū ebriū. henricum
uociferabat insanū:
nec conuicijs nec blas
phemijs parcens.
Contra sane henricus
pro illius potissimū
cōuersiōe dei hoīem
p̄ie opam p̄bebat.
Cui uir sctūs audien
tib; multis dimitte ait
hoīem modo quia ei
eius in amaritudīe
est: nec pro eo multū
sollicitus sis. quia tu
us est ille. Cūq; ap̄li
us spe concepta hen
ricus insisteret ut lo
queretur andree. senē
intuitus eū uir dei.
quid hoc est ait: Nū
quid non iā dixi tibi:
quia tuus est ille:
Andreas audiēs hec
siquidem p̄us erat
ipse. sicut et plimum
t̄pibus erat. et a sancta
conūsione uehemēt
abhorrens: talia sem
ut postea confessus
est nobis tacita cogi
tatiōe voluebat. In
hoc nūc falsū scio te
esse p̄phiam. Hoc eni
ce tuo sii qua locu
tus es uerbū et non
fiet: hoc tibi coram
rege et principibus
in celebri quoniam

conuentum impugnare non
presumpsit: ut tua omnibus
falsitas innotesceret.
Verum qui mirabilis deus
in consiliis super filios
hominum. ridens eorum va
na conamina: ut propositum
suum quando et quo ipse vo
luit impleatur. Quadam
die altera ibat andreas
mala omnia imprecans i
monasterio ubi dominum su
um dimittebat: ipsam quoque
desideratis valle funditus
subrui cum habitatoribus
suis. Nec parum moti
sunt et multi qui pre
dictum virum sancti de ipso au
dierant obitum: cum taliter
videretur obire. Sed non
diu pusillanimitatem
eorum et fidei modicam
receptam passus est deus.
Illa tamen die precedens et
repellens quodammodo
spiritum dei. nocte prima
victus quasi vinctus
trahente se et vim fa
ciente spiritu dei diem
expectare non potuit:
sed exurgens ante dilucu
lum velociter ad monaste
rium rediens. alterum

nobis saulum vel magis
de saulo paulum alterum
exhibuit.
Inter ceteros quos
de vana conversatione
huius seculi per ministe
rium servi sui christus era
puit: de partibus flan
drie multi aliquando nobi
les milites sapientes et litte
rati viri sub ipsius magis
terio sacram professi sunt
servitutem. Quorum primus
videbatur gaufridus de
ille de perona: qui post
postmodum in claravalle
prioris officio functus est
et defunctus in eo. In
quibus evidentissime vidimus
evangelicum illud impleri.
Multi dicent vobis ecce
hic est christus: ecce illic.
pluribus enim persuasionibus
actum est cum eis ut aliam
magis eligerent professionem
et locum alium debuissent:
donec occurrit dei fa
mulus iam supradictus:
et in verbis gratie que pro
cedebant de ore eius per
tinax omnis hesitatio ~~sub~~
sublata de medio: et omnium pa
riter in ipsius consilio

irrefragabilis est firmata voluntas. Quod quidem factum est non sine subita et penitus insperata quorundam ex ipsis mutatione animorum. Denique cum iam dei hominem ad monasterium sequeretur predictus ille Gaufridus: gravissima cepit temptatione pulsari. Intuitus autem illum unus e fratribus, quid est hoc inquit quod faciem tuam externatam et tristitie quodam nubilo graviter obvolutam video? Cui Gaufridus. Scio inquit scio: quod numquam amplius letus ero. Quod verbum cum ad dei famulum idem frater satis anxius retulisset: videns ille basilicam prope viam per quam gradiebantur divertit et ingressus orabat. Ceteris autem deforis prestolantibus: Gaufridus ille gravatus tedio super lapidem obdormivit. Verum cum ambo pariter surrexissent, ille de oratione iste de sompno: apparuit idem Gaufridus tam iocundior et hilarior: ceteris quantum tristior prius. Cumque ei postmodum frater verbum mestitie quod locutus fuerat amicabiliter improperaret: et si tunc inquit dixi numquam amplius letus ero: sed modo dico numquam amplius tristis ero.

Idem quoque Gaufridus primo tirocinii sui tempore pro patre suo viro nobili et potenti quem in seculo dereliquerat filiali pietate sollicitus: patrem sanctum pro eius conversione rogare dum affectuosius exorabat. Cui vir dei. Ne timeas inquit: ego illum probatum monachum manibus meis in hac claravalle sepeliam. Utrumque secutum est: et profectus monachus factus est. et a patre sancto sicut predixerat ipse in claravalle sepultus est. Tamquam enim mori illo absente non posset. Quinque mensibus infirmatus et creberrimum primo continuum in seipso responsum mortis

habens sustinuit donec
pater sanctus rediret: qui
ut olim promiserat eum
traderet sepulture.

Regina Francie su-
pradicti Lodowici
iunioris uxor. plures
cum eo fecerat annos: et so-
bolem non habebat. Erat
autem vir sanctus apud regem
pro quadam pace laborans:
et regina in contrarium
nitebatur. Cumque eam
moneret desistere ceptis: et
regi suggerere meliora:
inter loquendum conqueri illa
cepit super sterilitate su-
a: humiliter rogans ut sibi
partum optineret a deo.
At ille. Si feceris inquit
quod moneo: ego quoque
pro verbo quod postulas
dominum exorabo. Annuit
illa: et pacis non tarda-
vit effectus. Qua refor-
mata: predictus rex na
verbum ei regina sugges-
serat a viro dei promis-
sum humiliter exigebat.
Hoc autem tam celeriter
est impletum: ut circa idem
tempus anno altero eadem
regina pepererit

Dominus abbas
Renaldus cisterci-
ensis qui de Claravalle
assumptus pater sanctus et
ut filium amplectebatur.
et tenebatur ut parentem: ob
quorundam monasteriorum
ordinationem partes par-
tes intraverat. De quo
vir dei in Claravalle con-
sistens. dum fratribus eundem
loqueretur: subita inspi-
ratione permotus: dominus
ait cisterciensis aut e-
mortuus est aut in pro-
ximo moriturus. Nec pa-
rum ille frater miratus est
audiens verbum: magis
tamen obstupuit cum eiusdem
abbatis post dies pau-
cos audivit obitum nun-

Eodem tunc
anno quo de hac
vita pater sanctus erat exitu-
rus: tres adolescentes
de parvo oppido quod bar-
rum dicitur super albam.
monasterium Clarevallis
gratia conversionis intra-
verant. Quorum tercius
suadente maligno ad
vomitum est reversus.
Qua ex re pro duobus

aliis magis solliciti
fratres: ipsis quoque presentibus
patri sancto super hiis loque
bantur. At ille intuens
in eos. hic inquit nul
la umquam temptatione so
cabitur. hic vero multum:
sed tamen prevalebit. Verum
quia sicut audivimus
sit vidimus. adeo ut fre
quentius alteri obire
mus tamen aliquotiens in
temptatione pene defi
ceret et inciperet iam abi
impossibile esse ut vi
ceret: quem vir sanctus dix
erat nulla temptatione vin

P … erenor … L … tendum
… tabat aliquem dei
famulus in oratione in
suo clarevallensi cenobi
o constitutus: et solita
intentione dominum deprecaba
tur. Contigit autem
eadem hora pauperem quen
dam et vere pauperem spiritu
in cella hospitum mori.
Cuius animam cum vocibus
canoris in celum deferri
pater sanctus audivit. et in
terrogatis mane fratribus
qui affuerant: illam
fuisse horam obitus eius

compertum. quia predictus au
dierat [struck word] in sublime
tendentium vocem

Cum beatus episcopus
malachias cuius
vitam virtutibus plenam vir
sanctus studiose descripsit.
iuxta desiderium cordis
sui in claravalle beatam
celo animam reddidisset:
offerens pro eius transitu ve
nerabilis abbas hostiam
salutarem. gloriam eius
domino revelante cognovit:
et eodem inspirante sacri
ficio iam expleto formam
mutavit orationis: et
collectam intulit que ad
sanctorum pontificum celeb
ritates non ad commenda
tiones defunctorum pertinet
ita dicens. Deus qui
beatum malachiam ponti
ficem sanctorum tuorum meri
tis coequasti: tribue
quesumus. ut qui preciose
mortis eius festa agi
mus vite quoque imite
mur exempla. Deinde reveren
ter accedens: sacra eius
vestigia devotissime os
culabatur. Modum tamen a
scense visionis nec nunquam

rapire: nec in eiusdem
epi vita describe arum
eunt. Hoc tm̄ respōdēs
nū plimū sup hoc roga
retur: minus ad ꝯparaz
suspiciis ptinuisse p
sonā. Nec sane dubiū
pluā cū filia occultas
se siliter: quecūq; vide
licet passus est dn̄s oc
cultam

Nam et virdūaque
aliqn̄ est ciuitas lotho
rīgyeū. cū ad tumulū
reuerendissimi viri alb
ti epi esriensis nouit
aū defuncti. pro cōmen
datōe eius sacrificiū
laudis offerret: coller
ta siliter in fine mu
tauit. de quo tm̄ quid
vidisset nec intrrogatus
est nec confessus.
Tm̄ sine certa reuelati
one id fecisse minime vi
detur.

Incipit prologus sequentium miraculorum

Operibus que
ad gratiam pti
nent sanitatū
tm̄ multum p
bnic famulū suū opa
tus est xpus: ut in eo

quoq; videtur exhibere
qd̄ de ipō iohēs euā
gelista testatur. Si ō
nia scriberent: ne ipm̄
quidē mundū capē
eos q̄ scribendi fuerāt
libros. Cetm̄ nos sal
tē pauca de pluribus
exempli grā pferamus

Castrū villanū
caccole notum: qd̄
a dānalle ut aiunt
sex miliaribus distat.
Ubi mli pregnans tēp
ore trāsieāt pariendi:
et aliqūtis mensibus
iā decursis. cū necdū
paret āplius mirabat.
Cuius cousq; dilatioēs
ptis. ut tam sibi q̄
ceteris quibusq; viñs
morbus potius vidē
tur: nec iā credētur
pregnans ēē sed tumēs.
Quis enī credē pos
set infātulū āno in
tegro visceribz teneri
posse matris. Despa
rata igit mli ad mo
nastiū ddi durit se
se hns. Distit ad por
tā misera: et portario
fui causā tā misera

vbis initiatur. Rogat'
ille et inaudito com
passus incōmodo.
supplex adiit patrem
suum fideliter et veri
tatē indutus vilicus:
fidelis explēs negoti
ū suscepte legationis.
Et o mira dīne mise
rationis operatio: mi
rabilius acceleratus
q' mirabilis tardabat'.
Tanquam enim hoc solū tan
tope nascituris expectā
uerit infans. hora eadē
femina peperit: et pturiēte
remedio rediēs frater
ille incōmodū qd nun
tiauerat nō inuenit
Alio tpe in territorio
autisiodorēsi a
pud oppidū qd tona vo
catur. mulier quedā mi
rabiliter laborās pericli
tabat' multis diebus: q
venisset filius usque ad
ptū. et vires nō habēt
pariens. Cumque super
uenisset interea seruus
xpi postulati benedicti
onē: aquā benedictam mi
sit. Gustauit mulier: et con
festim natus est puer.

Quē venerabilis epūs
carnotensis ganfridus
baptisauit: bernardi ei
nomen imponēs
In eodē itinē et in
territorio eodē. dū febrici
tāciū multitudo sicut
ubique solebāt a dei hoīe
panē peterēt benedictū.
Gerardus quidā cleri
cus et magistro cui nomē
est clamiteū. malesu
olus et subsānās fidē
xpi blasphemabat. In
ipsis autē vbis blasphe
mie grauissima febre cor
reptus usque autisiodorū
abeuntē sequi coactus
est virū dei. et penitētiam
agens apud eū: ipsam
tū detraxerat multis
optinuit pcibus bene
dictionem
Tam multis vo gus
tata euismodi bndictio red
didit sanitatē: ut soli
dei tui hec v̄tute fiebāt
possent notitia cōpre
hendi. Vidimus in meldē
si territorio. militē denuo
tissiē referētē grās viro
dei. q' ad primū gustum
panis ab eo benedicti

plenā recepit sospitatē a febre quartana . q̄ā sic grauit' laborauerat mensib; ferme decē et octo: ut in hora accessionis quasi freneticus nec mēm agnoscerēt suam.

Uirū quoq; uenerabilē gerardū leonniēsem epm testātem audiuim': iuuenē quēdā de familia sua letaliter in capite sauciū . cū iaceret spumās et impos mentis . imissa sibi in os bucella panis quē bñdixerāt homo dei . tāq̄ celerē sensisse ūtutē ut incolumis surgēret ipsa.

Nec illud Lhora tacendū q̄ā ipam quoq; substātiā panis ab oī corruptōis iniuria eadē bñdictio uendicabat: adeo ut plures uiderim' qui p septennium et ultra eosdem seruauerāt panes nec colore nec sapore mutatos.

Ante hos Lcato paucos dies uenerabiles abbates gerardus et henricus de suetie ptib; uenientes: dū sup hiis conferrem' testati sunt nobis panē añ uiginti ānos eius bñdictione signatū manē adhuc aput se penitus incorruptū . Nec dissile; aput aliquos nrm uisa hodie nouim': et aput alios multos credimus esse repositū.

Et nūc ydoneum satis et euidēs huius rei testioniū pferam'. Uir magnus et magnifice honorandus dñnorū archiepus esthillus prem sēm unico uenerabat' affctu: unica deuotione colebat. Nec cōtentus est in filiis eius uidē: cū nonū cenobiū extruxisset et ipetrasset ab eo desideratū satis cōgregationis examē . preualuit aput eū desideriū uehemēs: ut homo tante auctoritatis et in insulis illis tā ecclastīcā q̄ā sclari auctoritate singularit' potens.

expositis suis opibus
etiā semetipsm̄ periculis
multis tradere et labori.
Nā de ipsis expensis di-
cere nō est magnū: quoniā
ipius eundē audierimus
ptestāte. q̄ expenderit
in itinere ipō argenti m
tas āplius q̄ serētas.
Venit igit̄ claramuallē
psona humilis et subli
mis. quē a finibus
terre nō curiositas audi
ende sapie: sed fidei z
zelus et plenitudo deuo
tionis attraxerat. Ubi
quantū fleuerit qualem
se nō mō erga eū q̄
tā unice suscipiebat.
sed etiā erga minimos
quoslib; frm̄ exhibue
rit: nō est facile dcē.
Demū rediturus ad
patriam ut uel modicū a dei
famulo panē referre
possit et diutius con
seruare: humano sensu
pcepit ut in clibano
recoqueretur sicut solēt
qui maria transeunt
panē referre biscoctū.
Sed sanctus abbas admira
bilis arguens in hac

parte fidē eius modicam
inuenit. Itane inquit nō
poterit uel modicū ipm̄ pa
nē magis q̄ recoctio con
seruare? Et nō acquie
uit benedicere illū: sed rec̄
sibi panē pcipiens exhi
beri benedixit et dixit.
Accipe hunc tolle tecū: ni
chil deinceps de cor
ruptione sollicitus. Tu
lit et ad suos p multa
quidē maria prospere
rediens: usq; hodie grat
fidei sue defectū eundē
tissia rei ueritate cōuincit.
Nec eni passus est pa
sti nō uisitare sepulchrū:
nec minus uiuit erga eum
affectus. nec minus q̄ olī
in uincere confidit: ni
mirū quē uerius uiuere
oīno nō ambigit. Con
fessus etiā nobis de pa
ne quē detulit: q̄ nunc
usq; tu iā tercius ānus
transierit illesus eum
bti uiri fides et benedictio
custodiuit.

Narrauerunt etiam
nobis idē uenientes a
tistes et q̄ cū eodē archi
epō uenerant cum religi

osi miraclin digne meo-
rie nup frm̄ in cenobio
q̄d ut sup̄ meminimus
in t̄ra sua ipse fundauit.
Erat enī magister archiep̄s
in eadē regione n̄ra a-
dolescens nobilis: me-
us quoq; etiā scd̄m car-
nē p̄pinquus: sed ob mul-
ta sua flagitia nimius
carus. Correptus aūt
grauissīa valitudine
vir impetrauit visionem
meā: et p manū meā
ad predc̄m sese contu-
lit monasteriū. Ubi et
in maria cordis cōpunc-
tōe renūcians sclo per
dies aliquot in humi-
litate fidelissīa confessiōe
p̄sistēs: magis ac ma-
gis eadē egritudine la-
borabat. Qua demū
inualescente exitum
sibi imminēre agnoscens
abbatis et frm̄ p̄nciam
nimio amplectebatur
affectu: mīa eos deuoci-
one monebat ut spiritua-
lia arma arriperent: e-
gressurā p̄tinus aīam
sibi commendatā effica-
cius protegerent: et exhi-

biturū fideliū necessariū
p̄rsus int̄ imminentiū
hostiū crudelissīa agmi-
na conductū. Cumq; in
huiusmodi supplicatiōe
diuinis iā sacramentis
munitus. et de eorūdem
seruorū dei p̄ximo et
dnī misericordie p̄issima
deuotiōe p̄sumēs. ac p̄-
inde circumstantib; oīb;
misere sue salutis reli-
quiis fiducia conspiras-
set: offerebāt frēs pro
commēdacōe aīe eius
q̄ deuotissīe potĕrant
diuini corporis hostiam
salutarē. Tunc subito
[illegible] humane salu-
tis et eius de sicut in-
dubitabile esse uide-
tur liberacōe aīe quā
ex multis diebz̄ iam
abulit sese occupasse
credebat. ira magnā
concipiēs: eandē per-
mittēte dō crudelit̄ ni-
mis exercuit. unū
e fr̄ib; repentino fu-
re p̄uasit. Clamabat
igit̄ horrendis uocib;
miserabilis homo: et
uir misericors manib;

tenebat'. Demū tum
maximo quidē labore as
portatus et in lectulo re
ligatus: tm̄ sua q̄s astan
tiū membra dētibus ap
petēs diuersis vexabat'.
Nec ulla q̄s prius nosset
lingua: sed noua q̄dam
quā nec astātiū quisq̄
noueāt loquebat'. Et
tm̄ nichil qd' dicēt intel
ligēnt. tm̄ libe tm̄ et sine
offendiculo cōtinuas cū
audiebāt eīe voces: ut
indubitāter credēnt q̄
lingua aliqua loqueret'.
Post aliquātas igitur
horas tm̄ vehementer cō
fusi fr̄es quid agē possēt
anxie cogitarent et stu
diose conqrent'. unus
ex eis consiliū salubre
dn̄o inspirāte concipi
ens: sacra pignora a
meipso nup ibidē cōme
data videlicet de capillis
et barba et dentē unū
dn̄i mei sc̄i bernardi affe
ri monet. et eius pec
tori suppoi. Qd̄ et fcm̄
est: germanica lingua
p os illius cepit horren
dis vocib; neq̄ sp̄us

exclamaē. Tollite tollite:
amouete bernardū. Et
dicebat. Heu q̄s oneosius
es bernarde: q̄s grauis. q̄
intollerabilis factus es
michi. Cū hec et similia
aliq̄diu clamitās loq̄
loqueret'. factū est breue sile
tiū: et subito frater ide
dn̄o miserante purgat'
aperuit oculos suos: ac
velut de graui sōpno
euigilās circūstātes fr̄es
et sua plurima vincula
mirabat': querunde satis
q̄dnā sibi vellent hec
vel qd̄ accidisset inter
rogās. Ex ea igit' hora p̄f
tinā sanitatē mentis
et corporis p̄ bt̄i patris me
ta recepit: nil penitus
q̄ in illo tm̄ graui casu
fecit aut locutus fuit
recordatus. Hec q̄dē a
nobis de testimonio viri
reuerēdissimi heskilli
danorū archiepi ex or
tusione patris a dei lo
hoīe bn̄dicti: nō sine q̄
dā anticipatoē sunt dic
ta. De cetero iā ex ordine
reliq̄ prosequamur.
Non mō aūt hoībs

sed pecoribus etiam et armen-
tis tam frequens eius
benedictio profuit: ut monas-
terii sui cellerarium duce-
re aliquando interpellaret: quia sibi
non inditis morbo animalia
periisset: unde fuerant xpi
pauperes sustentandi. De-
hinc ut solitus erat bene-
dixit sal et animalibus ius-
sit apponi: et protinus lues
orta cessavit. Nos in a-
liis quoque monasteriis vi-
dimus et rogatus: ut au-
diens fratrum animalia mori
interdum etiam non rogatus
sed ipse prior admonens
ipsos eodem remedio sub-

Claudium Luciret
dicitur locus quidam
moisiacensium monachorum.
Ubi vir sanctus tunc aliquando per-
noctaret. exhibitum sibi
iuvenem claudum. oratione
et benedictione sanavit: ita
ut post dies paucissimos
per eundem locum redeunti incolumis
et devotus astaret.
In eisdem partibus viro cui no-
men aliorum est: mulierem
freneticam prolis obtulit
transeunti. Cui manum
imponens et orans: sanavit

dimisit et abiit. Hanc in
eodem viro postea vidimus
viro dei in gratiarum actio-
nibus occurrentem

In remotis etiam
regionibus quocumque
eum ecclesie sancte necessitas trax-
it: virtus est prosecuta.

Apud Cisignorum
vindefolium sicut
dicitur castrum territorii
tolosani: quod ut superiori
libro meminimus aliquando
pater sanctus introiens multis
ibidem virtutibus claruit.
Puer mancus et claudus
ex utero matris sue: ad tu-
nicam domini nicolai martiris
utriusque pedis et alterius
manus recepit sospitatem.
Huius alteram manum ad-
huc invalidam tempore domi-
nus servatam sibi pater sanctus
benedicendo sanavit: ut
sanctorum innotesceret perfecta

esse virtus.

Quartium dicitur cas-
trus aquitanie: per quam
vir dei ipso tempore transi-
tum fecit. Ubi preter alia beneficia
que prestitit infirmantibus
multis: unus de pueris cas-
tinitatis ipsius qui ex

volverent granum altius oculi
lumen amiserat. sub ma
nu eius visum recepit.
In pago quoque engolis
mensi loco cui nomen
est castellac. post obla
tionem hostie salutaris
astantibus venerabilibus
episcopis labito engolisme
nsi et gerardo lemonice
nsi: puerum ex utero matris
claudum et mancum. cui
in modum pile cubiti ge
nibus umbelico. pedes
bus autem natibus adhesis
sent. dei famulo offere
bat. Ac ille singula mem
bra edito prius signo cru
cis attrectans: mira faci
litate extendit prius et
sanauit. Apprehendens
denique manum eius erex
it illum: et dimisit libere
gradientem. Populus autem
presentis nimirum virtutibus
magnis vocibus dominum col
Iam et die laudabat.
sequenti in pago lemo
nicensi in vico quem sancti
germani nomine vocant:
signa per eum plurima cla
ruerunt. Undique enim con
fluebant qui incommodis va

riis laborabant: et virtu
tem domini ad sanandum con
Ubi inter cecos puer ferme
decennis. cecus ex utero
matris sue coram omni populo ob
latus est viro dei. qui
in digitos suos expuens
et liniens oculos suos duc
ne fecit orationem: et in
nomine ihesu christi aperuit
oculos ceci nati.

Regnum quoque ger
manie cum introis
set aliquantum virtutis tam
excellenter enituit in gratia
sanitatum: ut nec verbis
exprimi. nec credi valeat
si dicatur. Ita et testati sunt
qui affuere in territorio co
stantiensi circa vicum quem
dongen necant ex hijs
qui diligentius investiga
runt et viderunt oculis
suis. una die illuminatos
ad eius impositionem ma
nus cecos undecim. san
tos etiam mancos decem
et claudos decem et octo.
Cetera necesse nos in
opes copia videatur. ex im
mensa multitudine saltem
paucam memorie commenda
mus: maxime que in loco

celebrioribus facta noscuntur.
Cum venisset con
stantiam homo dei.
et undique se virtutum eius
fama diffunderet: abbas
augensis quod inter lacum
lemannum antiquum extat
et nobile monasterium.
cecum hominem quem suis ele
mosinis sustentabat
misit ad eum: et confestim
illum videntem recepit.
Vertere cespim dicitur
locus ad eiusdem
dyocesim pertinens civita
tis: sed plurimum a civitate
remotus. Ibi quoque sitiunt
et in tectis illius provincie
per que transiit locis: multis
in servo suo miraculis
glorificatus est deus. Ubi
etiam cecus natus sub ma
nu eius visum recepit.
Item alius a nativitate sur
dus et muto auditus red
ditus est et loquela.
In civitate etiam basilea
cum ex more sermonem
habuisset ad populum. ut
impleretur in eo quod de
sanctis apostolis legitur. qui vi
delicet profecti predica
verunt ubique. domino coope

rante et sermonem confir
mante sequentibus signis:
oblata est ei femina muta.
et orante eo locuta est. ob
latus est claudus et am
bulavit: oblatus est ei
cecus et vidit.
Aput spirentium
civitatem presente romanorum
rege conrado. quem dei homi
nem ab ecclesia ad hospi
tium devotissime deduce
bat: offerebat puerum
claudum. rogantes ut ei
manum inponere dignaretur.
Quem signatum protinus
erigens super pedes statuit
et libere gradiebatur: in
dei laudem acclamantibus.
Item in Curnisis
capella episcopi civita
tis ipsius. rege ipso viden
te visum reddidit ceco cu
idam mulieri: et claudo
nato gressum donavit.
Multa quidem et alia in
manu eius ibidem christus
effecit: sed ad exemplum
pauca sufficiant. Non
nullos enim parvulos
etiam pueros rex ipse
devotius suis illi mani
bus offerebat: de multorum

niatõe meruit gratula
ri. Nec mō aput p̄dcām
spirensiū urbē: sed et a
put frankēuoert ma
gūtie dyocesis locū in
nūis ūtutib; idē dei ser
uus effulsit. De toti
siq̄dē regiōe quotquot
paciebāt afferebāt ad eū:
et tātus erat cōcursus
ut p̄dcūs rex tū aliqn̄
ꝓplm̄ cōprimentē coher
cē nō posset: depositū
claudē uirū sc̄m in ꝓpias
ulnas suscipiēs de ba
silica asportauit.

Inter plimos sane q̄ ibidē
adepti sūt sanitatem:
senex quidā paliticus
de uicinia illa notus 7
honoratus. multis suoꝝ
ꝑtibꝫ. et nō sine multo
labore introductus est
ad dei hoīem. a quo p᷒
breuissimam ut solebat
orōnē erectus protin᷒ 7
sanatus. nō mō īcolu
mis sed et fortis appa
ruit: ut posses credere
si uidēs nō tā alterātū
hoīem esse q̄ altm̄. Iā
ꝗ eo uiuit p̄cedēte pa
bat tolle lectū eius in
alii

quo subuectus erat. cū
re uocatis eū unus de cir
stantibꝫ hugo tullensis
ecclie archydyacon᷒ eua
gelici illius paralitici me
mor. nō sic ait nō sic
uacuus reuertēris: tolle
grabatū tuū et ābula.
Et īponēs in humeros
eius dimisit eū libē gau
dēte: sed et oīs plebs
ut uidit dedit laudem

Ibidē etiā [deo]
puer surdus et m
mutus ex utō matris fue
subleuatus ꝑ scalā et
fenestrā ascendēs ad u
rū dei sub manu eius
auditū recepit ꝑit et lo

Eo et pa [quela]
liticā quedā mili
de regione eadē diues
et honorata ibidē rece
pit amissā ex multo tpe
sospitatē. Quā exilien
ambulare et oēs quidem
letati sūt q̄ uidebāt: ꝑ
ꝑ ceteris exultauit mili
tes qui attulerāt et ob
tulerāt eā. Nā et ipius
sibi pcipes eē ūtutis

Preligiosa deuotio m
Et idem [solebat]

pe transeunte sancto viro pro-
uectum in litore Reni posi-
tum quem Bobardum vocant
et varios per vniuersam prouin-
ciam nante languoribus obla-
tus est ei paraliticus in
grabato. Audita siquidem
fama sanctitatis a populo vico
in occursum eius se ferentes
asportatum. Cum in medio
populi manus imponens erex-
it hominem incolumemque
Dremisit ad propria.
Eodem anno ingrediente
in vrbem Treuerensium seruo
Christi, ex more obuiam ruit
populus vniuersus. Offerunt
autem ei sorores duas que ab
annis quatuor lumen am-
borum amiserant oculorum.
Quarum ille vtrique impo-
nens signum crucis visum
reddidit lucis: et videntes
virum dei cum ceteris sequebantur.
In eiusdem basilica ciuita-
tis cum ad altare beati petri
apostoli vir apostolice gratie immor-
talem hostiam immolasset:
oblatus est ei claudus
et ambulauit; oblatus est
ei cecus et vidit: oblata
est surda mulier et audiuit.
Hec in scriptis admoni-

tum se esse dicebat vt dei
hominem peteret: cuius beneficio
receptum esset auditum.
Apud Confluentiam
Treuerensis diocesis
nobile castrum Mosellam
fluuium qui ibidem in Renum
labitur dei famulus pertran-
sibat. Cumque paululum pro-
cessisset, oblatum sibi et
signatum hominem claudum
deponi iussit et ambulare:
sed non fuit qui obediret.
Nec mora claudus idem
retractum prius femoris
neruum clamat sponte
laxari, et dum nescit ex-
tendit velut ab alto ge-
nu suum: quod quilibet an-
tea tactibus nullo modo potuis-
set. Mirantur omnes probatum
sub omni velocitate quod dica-
tur: deponitur illico sanus
et incolumis innotescit.
Non est nobis Colo-
nia transeunda: magna est ciuitas. Magna
illic dei famulo virtus
affuit: magna illum de-
uotio coluit populorum.
Ostenditur vsque hodie
in claustro beati petri si-
gnum a personis venditus

nup accepim' adolescens
om claudus fuit libe
gradiens', q oblatus vio
dei ad iposicionem man'
eius gressū recepit: vn
etiā filius eius publice
cognominatur.
Abbas heinricus
de sueuia cui' sup' fecim'
mentionē nup retulit
nobis feiam nobilem
germanī sui olī vxorē tū
post obitū viri sui pre
dolore frenesim incur-
risset. et multo tpe sic se
habēs ut in vinculis
teneret'. eidē pri scō in
p̄fatā vrbe oblatā. et
vir teuuiter turba cir-
cūstrepēte signatā'. Di-
ex more ligatā reue
lat. mentem p̄stinā atq
integrā recepisse salu
In eadē etiam Item
ciuitate filiā surdā eidē pri
scō parentes nobiles obtu
lerūt. hāc aiebāt a pu
ericia traditā scimonia
lium monasterio feiarū'.
ibidē prorsus amisisse
auditū'. et ānos plurimos
in eodē icōmodo pegisse.
Cum' audiēs signo crucis

edito pri scīs attrectātis:
ptin' et auditū ei et pristi
nā reddidit audientē.
Accedēs inf hec mu-
lier honorata coloniē-
sis itidem ciuis. q alte-
rius oculi lumē amiserat:
plurima iā p quinquēniū
inutilit sese in medicos
expēdisse dicebat. Et ip
sa quoq cōtinuo p sig
nū crucis illuīans vi
sum: qd gratis accepat
gratis dedit.
Secū et nicolā al
team in bti petri basili
ca oblatā in lāulo. idē
api seru' erexit protin'
et incolumē suis pedi
bus abire p̄cepit. Hui'
ex multo iā tpe neruī sic
mox fuiant sic retracti:
ut nec erigi ullaten'
posset nec cōsistē pedib;
Nam ex p Luis
lionis aliqs plibe
bāt qui studiosius ob
seruaret ad eiusdē vi
ri orōnē et man' ipo
sitōem'. in ciuitate p
dcā infra triduū qd ibi
fecit. duodecī claudos
erectos. mācos duos

sanatos. quinque cecos il
luminatos: loquela reddita
mutis tribus. et decem
surdis auditum.
Aquisgrani sede re
gia dum in illa famosis
sima toto romanorum
orbe capella vir beatus
missarum solempnia cele
braret: claudo homini gres
sum. et ceteris quatuor ve
ro sub manu eiusdem
servi sui rex regum sanos
et virtutis dominus donanti
um reparavit: et poten
ti virtute restituit.
Quodam etiam tempore inter
leodiensium fines preter
innumera alia que brevitatis
studio preterimus: iuxta
oppidum quod fontanas vo
cant orante eo aperuit
dominus oculos ceci nati.
Huius non modo oculi ceci: sed
ipse etiam palpebre clau
se. et emortue erant. Quos
sacratissimis digitis suis
aperiens vir beatus: divino
munere et vigore palpe
bris. et pupillis prestiti
tit claritatem. Confestim
denique idem puer lucem mi
ratus ignotam: maxima
cum exultatione clama
bat. Video dicens video om
nes homines: video templa
latos. plaudens quoque
manibus et tripudians:
deus inquit ex hoc iam non
offendam ad lapides pe
des meos.
In urbe vermior que
dicitur mineratus. celebrans
missarum solempnia. viro
dei surdum et mutum a na
tivitate puerum offere
bat. Quem audientem pristinus
et loquentem quem prius ade
rat super gradum ligneum
statuere: ut de loco emi
nentiori novo sermone
populum salutaret. Nec mi
rum quia mira plebis devoti
o. mira pristinus vociferati
tio sit secuta.
Et hec quidem super
hiis que in regno germanie
in manu servi sui mi
rabiliter operatus est deus
e pluribus pauca sufficiant. Nam et in hyspaniis
ubi presens ipse non fuit:
sanitatis eius indicia cla
ruerunt.
Quidam enim Lucravit.
fidelis servus et
prudens preciosum ...

cus dnī fr̄m undique colligeret. iterumque conpagniret ubique. contigit ut de filiis suis in hispanias mitteret: in illis quoque sicut et in ceteris gentibus aliquem hec fr̄m desiderans. De quorum numero albertus quidam stabat in loco cui nomen est superadum grauissima ualitudine occupatus: per multum iam temporis iacebat paraliticus in grabato. Interim per abbatem suum mittat patri sancto: et ut sui misereatur exorat. Eadem autem hora qua uir beatus in claraualle pro eodem paralitico ad petitionem suprascripti abbatis orauit: currente uelociter uerbo uirtutis et uirtute orationis. ille in hispania repente conualuit: tamquam uas plenum aqua suo sentiens capiti superfundi. Regressus siquidem abbas cum predictum fratrem incolumem repperisset. diligenter sciscitatus ab eo et modum et tempus sue liberationis: certissime comperit orante in galliis dei famulo illum in hispaniis esse curatum.

Et quia semel ad hispanias uertimus stilum: illud quod contigit de uiro reuerendissimo petro asturicensis episcopo prosequamur. Is quidem petrus nobilis genere. monachus professione. pietate deuotus. in cenobio quodam quod eo tempore ipse regebat tam uehementi dolore capitis laborabat: ut nulla die regulam obseruaret ieiunii: nulla hora sine superpelliceis posset pellicis stare. Hic miserabilis homo aliquamdiu uiuebat: uel magis diu moriebatur. Audiens celeberrimam autem constitutum famam que per dei hominem efficiebatur: per quendam fratrem legationem mittit sue supplicationis: et opem flagitat pie intentionis. Cui uir sanctus laneam quo ipse utebatur pilleam misit: et promisit egro capiti de domino curati te remedium. Suscepit ille missam uirtutem sibi maxima cum reuerentia et deuotione. confitens ei

[illegible]

quā sollicite potuit velut
in sua ꝯstola sese indu-
ens sacerdotali: ita de-
mū velut xpī fimbriā
tangēs servi xpī pilleū
sūpsit et īposuit capiti
suo. Nec tardavit fidei
fructus. bn̄dictōis effectus.
Sed miratus et ipse est ce-
lere ꝯtinuus sentiēs me-
dicinā: ex tūc usq3 hodi-
e ab huiusmoī lāguore
sanus et incolumis ānūti-
at oīb3 quā experti me-
ruit ipse ṽtutem. Nam
et eqūs fr̄is xenia il-
la divisit. ptē mediā
suis servū in serviciis ho-
norificētissi͞e ferens.
mediā in monastio fr̄
eadē veneratione depo-
nēs: nec locū saltz vīū
potatus. nec sedē cui
ꝯplatus est volēs tātū
Sed bn̄dictōe fraudari.
Sꝫ hoc nobis ad ea
quorꝫ q̄ mirabilit egit ī
regione patria redeūdū.
Nā in eo forte etiā plꝰ
q̄ ꝑpha dici posse vide-
tur: q̄ ꝑpheta ei non
defuerit honor: ne in pa-
tria sua. Heinricus quidā
vir magnus et potēs
in domo oī et familia
ducis bawariorū: ex
nisto iā tpe misero pem-
tus et miserabili quo-
dā incōmodo l desꝑabi-
lit laborabat. Siquidē
tanq̄ vivū aliq̄ et mota-
bile int̄ ꝑcordia sentiēs
et ex magna pte frene-
ticus. nec consolari po-
terat aut securꝰ esse. ne-
quid timet. aut pateret
agnoscē: nisi q̄ demoni-
ū esse suspicabat. Ta-
lis ad dei hoīem de bau-
waria claravallē usq3
pductus: eius orōne
ꝑfectam meruit sospita-
tē. Cui etiā formā vite
et mādata que deitepꝰ
observaret idē fr̄is īpo-
nens: incolumē remisit
ad patria. Nā et usq3 in
pn̄tē diē sicut ēta rela-
tiōe didicimꝰ tā obedi-
ens ꝑseverat: ut nō mō
suis contentꝰ stipendiis.
sed opib3 etiā pietatis
intētus. mirabilior eius
mor conversio q̄ curatio
videat.
Nobservū
Noticiꝰ nulla super

sequanā fluuiū· paucis
a clarevalle miliaribus
distās· Ex hac virum
ydropicū ad dei hoīem
adduxerūt· Cui manꝰ
īpones et orās· ꝓprio q̄
cingulo suo tumentē e
normit̄ vterū eius ac
cinxit: ꝓcipiēs ut in
columitate recepta pris
tinū sibi cingulū re
portaret· Nec tardauit
sanitas: sed paulatī tu
mor abscessit· Denique ē
ca vicesimū diē graci
lis incolumis et reuisus:
cingulū sibi et gratias mis
tas suo retulit curatori.

E xeūti alio tpe mo
nasterij claustra:
senē paraliticū ex ꝓrio
viculo q̄ mundi villa
dicit̄ obtulerūt· Subsis
tēs aūt et modice ac bre
uit̄ orās tetigit hoīem:
et incolumē suis pedib
abire ꝓcepit· Quo abeū
te: ꝓfes mistus q̄ in oc
cursū viri dei confluxe
rat nō sine lacrimis do
minū collaudabāt.

E t rediēti aliqn̄
de via pro foribus mōstij
oblatus est surdus et mu
tus· Expuēs igit̄ tetigit
linguā eius: et digitos mi
sit in aures. Ptinꝰ autē
auriū eius obstacula sūt
sunt de medio: et solutū
est vinclm̄ oris eius.

M Alcuilla dicit̄ vicus
tribus circit̄ miliarijs
a mōstio distās. Huc quidā
ꝑtusiēs vir btūs· mātam
puellā tetigit et curauit.
quā nunc usque superstitem
et incolumē esse nup pre

P ost idē tpꝰ Primꝰ
in finib illis apud
castrū qd̄ noiant burle
mōtē: duo milites de bu
rīs ūtutibꝰ conferebāt.
Sed minꝰ credulꝰ alter:
si huc inq̄ puerū sana
uit et nūc firmꝰ credā.
Dicebat aūt surdū quēdā
et mutū q̄ apud eos nu
tritus nec locutus fuis
set aliqn̄ nec audisset.
Post dies paucos trāseū
te ꝓius pre sco: abo p
puerū tollūt et offerūt
ei· Inposita igit̄ manu
puero et signās os illius
et aures allocutus est ei:
et loquentē ptinꝰ audiret

APutrie lez dimisit
suellā oppidū regi
onis eiusdē usq3 mō cernē
est adolescentem symonē
noīe satis notū. q̄ p̄mo
dei famulo oblatus est: et
sub eius manu gressū
recepit. Eodē etiā tēpe p
pe vitulū cui nomē est
malcuilla: puella mā
ca ad eius tactū sanata
est. Et ut nobis testati
sūt qui uiderūt et no
uerūt: etiā hec incolumis
usq3 hodie pseuerat.
Barrū sup albā dicitū
oppidū. tribz fere
milibz leucis distās a mo
nastio clareuallis. Ibi q̄
sepius p̄hibuit hoīem dei
diuina uirtutis opa cla
ruerūt. Siq̄dē p̄t eā q̄
minꝰ diligent' uiauiꝰ
uestigiare. ex oīb3 ita cui
tatibus signoꝝ multitudi
ne videt̄: q̄tuor illic et
claudos ad ipius orōem
et manꝰ īpositionē di
uisis tpibz ip̄ius erexit.
cecos duos illuīauit.
duobz eque surdis et
mutis auditū p̄stitit
et loquelam.

Sed et iuxta altēm
barrū sup sequa
nā ad eius tactū illūīa
tus est cecus. cōualuit
etiā paraliticus: gressū
recepit puer claudus ex
utō matris sue.
Cum reuerendissimꝰ
papa nr̄ tertiꝰ eugeniꝰ
ex mōcho clareuallēs et
abbate sc̄i anastasij in
urbe roma ad aplicā
assūptus cathedrā gal
lias introisset. ibat cū
eo vir sc̄us. nec minꝰ
aplica ōtus cū eo. q̄ i
illo dignitas p̄minebat.
Tātus enī ad btm virū
erat cōcursus ī cōmo
dis varijs laborātiū.
ut cū aliqn̄ sūmꝰ pōti
fex basilicā ubi ille mis
sarū solēpnia celebrabat
deuotus intrasset. exple
to sacrificio et ex more
accedentibz eis q̄ curā de
siderabāt: paulomiꝰ ipē
papa cōprimeret a turbis:
et vix potuit p ministroꝝ
manꝰ eduti. Et plimis
sane q̄ in eiusdē aplica
urbe fc̄a sūt tacitū quo
scribimꝰ: q̄ nos obliuisci

ipā quā uidimꝰ magni
tudo nō letitie ꝑmittit.
Chaletti ditis uici
iter pingui castr
et sequanā fluuiū con
stitutꝰ. ubi fere decē
nis ab āno post palitic
sit iacebat. ut nec ipsū
caput flecteret nisi ab al
tero moueret. Quē afferē
tes in culcitra mī eius
cetiq; ꝓpinqui offerebāt
sco uiro. ꝓpe eūdē locū
ꝑstratū publicū trāseū
ti. At ille signatū erigēs
statuit sup pedes suos.
et ire ꝑcepit. Nec mora
exilijt puer. et ābulabat
magnificās deū. Cumq;
diu scm ꝑsecutꝰ est abeūte
donec ille cursū et reuertē
te redire ꝑcepit. Vn nō im
merito quidē magna ad
modū fcā est admiratio.
magna exultatio oīm q̄
uidebant. Sed ꝑ ceteris frē
mior in ipsius tpe redim
in oscula iuenis: mltos
eoꝝ ad lacrimas usq; ꝓmo
uit. Hunc quidē puerū
et post ānos q̄tuor in eo
dē uico uidimꝰ: q̄ bto mo
nr offerēns. sacros mone

bat osculari pedes. hic est
inquiens pr tuꝰ q̄ tibi uitā
Reddidit et te michi.
Post āno aput cister
ciū iuxta morē abbatibꝰ
congregatis ꝑdcus pr ue
nerabilis affuit. nō tn a
plica auctoritate ꝑsidens.
q̄ frēna mitute restādes in
t eos quasi unꝰ ex eis. Vbi
bi cū ad cellulā in q̄ iace
bat sco uespe et conictu
soluto dei famlꝰ diuitiss.
surdū et puerū obtulerat.
erat at puer de uicinia c
ādē: et sicut postea didici
mꝰ ex longo ān tpe uigilans
in custodia gregis sui ꝑ
ito pcussꝰ terrore amisit
prius auditū. Orās itaq;
pr scus et pucos manꝰ impo
nens: utrū audiat sciscita
t. At ille mira deuotione p
clamans. audio dne audi
o. Cū firmit āplexatꝰ est
eū. ut uix ab eo posset a
uelli. Auditū est ubiq; ob
latꝰ est puer sūmo pon
tifici aliis q̄ psonis: celeber
rimū q; hoc miraclm fuit.
Veneat aliqn pr scs
ad monasteriū in dio
cesi bisuntina cui nomē

est tactus locus: et emicat cum
eo ex abbatibus sui ordinis
missa. Ubi in Corona quedam de
finibus illis ex multo iam tempore
clauda in carro allata
et oblata est ei. Orans non
breviter et signans eam in no
mine domini erexit et sana
vit, ut eadem hora incolumis
Que remearet ad propria.
Quodam tempore in monasterio
Morimundo quod est Cisterci
ensis ordinis abbatia una
de primis, monachus quidam iace
bat usque adeo paralisi dis
solutus ut reliquis omnibus membris
officio proprio destitutis in
solo ingenio videretur capite sen
sus: in solo deinceps pectore
vitalis spiritus palpitare.
Non manum movere non pedem:
non loqui poterat et videre. In
terea superveniens vir beatus pa
raliticum visitat, manum pos
tulatus imposuit: et continuo o
pem sentit egrotus. Et tamen gra
vius erat, minutatim velut
gradatim per aliquot dies ad
singulas eius visitationes ma
gis ac magis convalescens:
iam movebat manus, prius al
teram manum, postea alteram
recuperans. Iam pedibus consis

tebat. Iam paulatim gradiebatur
donec fratrum collegio redderetur
incolumis. Itaque ex integro perfectu
rus abbas sanctus palliolo suo
operuit postulantem: et sibi eo
in brevi optinuit etiam re
liquam corporis sospitatem.
In monasterio Albe Ripe
monachus quidam adolescens usum
vocis amiserat: ut nec psal
lere inter fratres nec a quoquam nisi
mistum prius sibi intelligi pos
set quod loqueretur. Cum vir sanctus
domini idem monasterium visitaret a
quam frigidam benedicens potui
dedit: et continuo frigidus ex
pectore eius sudor erupit.
Denique ipsa die ab eodem in
commodo liberatus psallere cepit
quasi unus de ceteris fratribus:
et hoc illi beneficium usque ho
die perseverat.
Tradunt viri devotum
iuvenem quemdam lugdunensis oli
ectrie filius, monachus monasterii Cis
terciensis patrui sui sancti Hugo
nis episcopi gratianopolitani,
cuius et nomen meruit et
mores imitari. Huius conver
sionem vir sanctus auditam gravi
ter tulit: quia patruo eius singulari
fuerat caritate devinctus et con
solatorias illi litteras misit.

Cōtigit aūt ut eo tp̄e idē
iuuenis febre correpꝰ grauit
laboraret. Susceptū igr̄ debi
ta ueneratiōe epl'a3 fideli
deuotiōe collo suo ob reme
diū salutis appēdit: et ius
ꝰ mō gratulatꝰ pristinā se
pt' optinuisse sospitatē.

Qui uenisset aliqn̄ p̄
stitis ad mōstiū tūc
fontiū: oblatꝰ est ei clericus
qdā ex hys q̄ regulares no
minant: hō grādeuus et
cecus. Imposuit ei manū
et breuē ex more fecit orō
nē: et eadē hora uidētem
illū remisit ad eccliā suā

In trecēsiū urbe miser p
hui' dei famulū miracla
claruerūt. E qb3 duo que
p̄sentib3 epis godefrido ligo
nēsi et hērico trecēsi fra st
mēorami'. Puellā nimiā
in p̄osi trecensi epī domo
ppiqui et noti tū mlib3 ei
p̄tib3 offerebāt. Tantꝰ uo
cōtractus erat. ut cū eā sig
natā dei famulus ac si re
molle lutū int' sanctas
manꝰ mirabilit formās
erexisset et erectā īcedē
pcepisset: lotus nō potu
it īueniri. Dimū supra
mensā magnā q̄ ppe posi
ta erat statuerūt illā et
erecta libe gradiebat': ma
nifeste dnm collaudātib3
uniu'sis. Hāc q̄ adhuc
supstitē ablyns q̄ eā nouē
nup audiuim'.

In eadē urbe filiā mu
tā p̄ri sco obtulit mr̄: cui
mox3 epulēsic loquēdi ad
emerat facultatē. Nec mō
seruo xp̄i īponētē ei ma
nū: solutū est uīclm ori
ei' et loqbat' recte.

In eusdē urbis dyoc
si loco cui nomē deo nama
tū uir scūs missarū solēpni
a celebrasset: cecū illi filiū
obtulit p̄r. Expuēs aūt in
digitos suos et palpebras
eius liniēs: eadē hora uide
tē illū reddidit p̄ri suo.

Nec lōge ab eodē uico
apud oppidū arzille
rias p' missarū sollr' cele
brationē feīa claudā
q̄ in p̄beda ordis eusdē
castri dnm mēdicā uincti
tā basilicā egredeētē sig
nās et sanās: mltū ppl3
qui undiq3 fuat cōgregā
tis admiratiōe et exul
tatiōe repleuit.

In exitu quoque oppidi quod Rosnacum vocant: paraliticum hominem sic extenuatum corpore ut solam transferre videretur palliditatem mortis ymaginem impositum plaustro transeunti offerunt viro dei. Is quoque ubi signatus est deponi et iterum in suum plaustrum suis pedibus involutus sequebatur: vehementer stupentibus et in dei laudem acclamantibus. Alio tempore Emmisis primum castrum Brene transiens obvium habuit populi multitudinem sicut ubique semper et undique in ipsius occursum confluebat innumera multitudo: ubi convenientibus cunctis feminam claudam ex eodem oppido tetigit et erexit. Quam et ibidem postea multi occurrentem ei cum pedibus et protensis gratias referentem.

In pago Senonico apud castrum quod Triagulum vocatur: inter missarum sacra solempnia femina cuius ibidem per annos decem cecitas omnibus innotuerat. sub manu viri dei mirantibus omnibus visum recepit.

Apud monasteriolum quoque ubi Ionia et Sequana confluunt presente predicto principe Theobaldo cuius supra fecimus mentionem. aliis quoque astantibus non paucis potentibus viris: offerenti divina sacrificia viro dei paraliticam feminam obtulerunt. Quam expletis solempniis tangens et erigens ipsam sanam remisit ad propria. ita ut suis illa pedibus abeunte. grabatum in quo fuerat apportata in eadem basilica vacuum remansisse videmus.

Eiusdem quoque diocesis castrum Ioviniacum transeunti eidem famulo Christi circa stratam publicam cecam feminam offerebant. Substitit et benedixit orans eidem femine manus imposuit: et dominus aperuit oculos eius. Ut autem vidisse visa est. exultatio magna secuta est omnium qui aderant: et clamantes alter ad alterum. Anna videt. Anna videt. Hoc enim nomen eidem femine erat: copiosi undique confluebant.

Interea vir sanctus accelerans declinabat turbas et egrediebatur: cum iunctis quadam alio ostio ter ab illo mirus sic fecit et consecutus est ei. Cum quidem continuo et ipse

ad eius benedictionem visum re-
cepit: et generata est leticia.
Appli prosequentis
Autisiodorum aliquando ve-
niens vir beatus orationis causa
monachorum basilicam introivit:
ubi confessor domini gloriosus ger-
manus episcopus requiescit. Cum post
orationem regrederetur: mulier clau-
da genibus repens et manibus.
ut sui misereretur orabat. At
ille signo crucis edito appre-
hendit manum eius et erexit
eam: erectamque dimisit incolumem:
et deo gratias reddituram ad
predicti confessoris memoriam mi-
sit suis pedibus gradientem.
Gabletum nomen est lo-
co quo eidem presulis civita-
ti insignem beati martini basi-
licam habet: nam et fundus ipse
ad possessiones spectat ecclesie
turonensis. ubi corpus iacet
eiusdem gloriosissimi confessoris.
Huic quidam viro dei famulo tri-
stem: claudum adolescentem
parentes offerebant. Quem ad eius
orationem erectum protinus et libere
gradientem ad proximum beati mar-
tini basilicam deduxerunt: ingens
iustitie dominum collaudantes.
qui martini sui spiritum suscita-
verat in bernardo.

Nonnullas etiam sani-
tates quas in manus fra-
gilis servi sui mirabiliter christus
efficeret per visum ei mirabiliter
respondit: nisi tamen ipse cum fe-
ceret cum virtute presensit: ad
aliquas etiam spiritu suggerente
non rogatus accessit. Eaque
ne videatur in immensum pro-
cessisse narratio. exempla pauca
subiciamus: illud etiam ex re-
gione monentes. ne quis forte tam
breviter scribi opera tanta mi-
retur. Siquidem multa ex his
in tam brevi fieri vidimus: ut
tamen relicta ea plura neque annumeremus.
Et cum dici soleat nil esse
facilius dictu: hunc tamen dei fa-
mulo per gratiam quam acceperat
signa magis facere facile
videbatur. quam nobis facta nar-
rare. Egrediente aliquando ecclesie
presule sancto monasterium: ho-
mo quidam de fratribus illius occurrens
sanandum filium offerebat. Nam
intra monasterium quidem de infir-
mis imponere manum difficili-
ter acquiescebat: ne videlicet si con-
tinuus illuc hominum fieret con-
cursus eorum conturbaret. et discipli-
na periret. Erat autem predictus
puer surdus et mutus in opere.
claudus quoque et surdus et mutus.

Qui eadē hora p ipius orō
nē et manꝰ ipositionē ab
oī sit ītomodo libeat audi
ebat et loqbat et ābulabāt
et sane mētis effectꝰ: a po
re peie ingētudie et furore
cessabat. Cūq eūdē iā īco
lumē filiū pr̄ deuotꝰ ado
ratoriū btē dei genitrīs cū
grarū actōe deducēt: loq
bāt mutuo frēs de tā mira
plici uirtꝰ incōmodo pueri
colloqntes. Ad qs pr̄ sciēs:
flagellū īquit dei ērat. et
malignꝰ spūs dira uexacō.
Vidi eū nocte p̄tita hoc eo
dē in loco: ērat āt iuxta flu
uiū albā ubi sanatꝰ fuiat
puer. Hic ingt uidi obla
tū michi puerū talē: exe
unte ab eo spū neqm oēm
recepē ptin sospitatē usūq
Addidit etiā Cinebroz
uu: btīs de eadē stilz
uisiōe. Cūq paululū ptēs
sisse in eodē itinē q̊ nūc p
gimꝰ iuxta pximū uicū.
dicebat āt de eo quē nōi
nāt logū capū: offerebat
michi feia clauda et dnūs
ei gressū reddebat. Audi
erūt et mirati sūt frēs. fu
tū magis attoniti ex pata

tōe miraculi: q̄ recordatōe
p̄titi. Quid ei ungt̄ sile
mūdꝰ audiuit. Ventū est
ad locū: inuenta est ibi p
tinꝰ mlī. clauda ex ptinꝰ
dei hoiem transiturū: et a
sīt transeūtibꝰ iuxta ubi
qd ipe dixerat ex p̄tita. Ob
lata igitꝰ ab eis q̊ attule
rāt eā: et sicut p̄dcm fuiat
sigta ab hoīe dei. ex dei n
mine gressū recepit. et i
bat grās agēs dno et serno
Anno alio causa Cel
ercitit ut uir scūs ligo
nas peteret: inter epm̄ et cle
rū ciuitatis illius orta gñu
ad modū simultate. Ubi
cū pma die ieffitant labo
rasset. et mane scō pararet
abire: dicebat frībꝰ qa uidi
p uisū noctis īcrocutū mich
i ectiā offerri claudā feiā
et sanari. Post unā fere ho
rā cū itin cepit conuenissent.
p̄ter spem oīm reformata
pace. mltis p̄cibꝰ coegerāt
illū btī mametis mr̄is
intrare basilicā. et p̄prius ex
hortari. Et qa fames inua
luerat: uolebat ad elēosi
nā exhortari. Vbi inter loq
dū sicut p̄dixerat oblata

est ei clauda mulier et erec-
ta: mirantibus quidem omnibus. Fr-
eius apostolus qui sicut vide-
bat factum ita se recordabatur
audisse factum.

In pago Treverensi aliquam
extat cenobium quod Vincense
vocatur. Ubi celebrante aliquando
missarum solempnia viro dei
innumerabilis aderat multitu-
do. Intra quorum turbas de sic-
ca quod est oppidum eidem pro-
ximum monasterio: claudam illuc
fecerat feminam afferri. Hec ex
multo iam tempore repens humi pe-
des erigi non valebat. Sca-
bellula tenens manibus gene-
culos post se trahere consue-
verat. Cum autem pre multitudine
populi ad dei hominem introduci
femina non valeret: in basilica
media repente convaluit:
et exiliens ambulabat non si-
ne lacrimis gratias agens deo.
Cuius scabellula populus cubi-
tas tulit portavitque ad altare:
ut sisteret ea domino et Bernar-
do servo eius. De cuius nobis
etiam coram confessus est pater suus:
quod precedenti nocte sibi pon-
sa fuisset. Videbat enim sibi
in eadem basilica in medi-
o populi circumstantis cladesti[?]

et ignotus cuiusmodi feminam
tangere et tussire ac precipere eam
inde sanatam: plurimum sibi
ipse congratulabatur et exultans
quod agnitus non fuisset. E-
adem etiam die curavit mu-
lierem in urbe viri prima ligite
lectis: cuius vindictio alios qui
claudis duabus feminis gressu-
um usum reddidit ex duabus.

Decepisse vero contigit
ut inter orandum indubi-
tanter dei servus agnosceret vir-
tutem adesse divinam. Cuius tri-
modum cognicionis se posse
nullis verbis exprimere fatebatur.
Nonnumquam vero cum signasset
aliquos et tetigisset, sanatos
esse dixit: et egressi aliqui
ex his qui audierant sicut
dixerat invenerunt.

Egressus aliquando basilicam
in urbe: surdum quendam sig-
navit et tetigit. Cumque pau-
lulum processisset, vocavit ale-
xandrum coloniensem: redire ait
querere utrum audiat homo. Redi-
it: et illum repperit audientem.

Visi ipso die cum signas-
set alium cecum allo-
cuto et abiret: deus inquit ape-
ruit oculos eius. Hoc etiam pre-
sentibus alexandro cum ad querendum

dū se reflexisset: ita ee cog
nouit. Iste est alexander q̄ i
eisdē diebȝ ad uiri declarac̄
mōstra ōnsionē & uirtutū
int̄ alios et cū alijs ferme
trigita filiō ualescerit: et se
cut' est eū. A quo etiā deīde
p' modicū tēp' ꝯuūrt' abbas
usq; hodie est ordiat' in mo
nasterio tolosane dyocesis
qd̄ grādis silua notat': c'
supra fecim' mēcionem.
In constanciensi q̄ dyocesi apud
castrū friburch cū hōi ceco
in uia manū iposuisset:
remisit q̄ uidēt eū et uici
Quitus est uidens
Quod duob; alijs cecis
in pago coloiensi apud mōsti
ū qd̄ brūwilar dicit' sili
ter: et cū uidē nūtiaret.
cōfessus est se q̄ sensisse u
tutē. Utriusq; rei tā illor
illūiatōis q̄ ipius cōfessi
ōis usq; hodie testis est ab
bas de tuicio: qd̄ est cenobiū
nō ignotū prouīcie coloīen
sis et ordis cistercensis
In territorio etiā senonico in
oppido qd̄ scī florēcij noīe
uocat'. oblata est uiro dei
mlr̄ surda: cui manū' ipo
nēs p spm̄ sensit uirtutis

effectū: cū illa adhuc stu
pida et tumultuosa ut est
gen' illico. et ut ipsa ante
solebat nichil se audiēda
inueniret. Hec at̄ fcō tū nec
illa rediret. nec alter aliqd
indicaret de ea: frēs fr̄is
dixā illi uirtutem affuisse
atteciū feriaȝ iubet. Inue
nta igit' audiui recepisse.
uenit glificātes deū. et dei
famulo grās agēs.
Egrediebat' ide pr̄ ali
qn̄ metēsiū ciuitatē. et ex
more deuotus cū psalt' decu
rebat cū epō eorȝ stephano
et frē eius reynaldo berēsi
comite: alijs q̄ psonis tā ex
clericali q̄ ex militari or
dine multis. Interī causa ē
titit ut rogaret nobilē ui
rū heīrcū de psalmis fi
nibo quodā qd̄ ipe ei cpius
et alij q̄ cōuenerat sugge
bāt': ut uidelȝ metēsi ciui
ti ex ꝑplō pace daret: cui g
uiē repugnabat. Ille uo
rennuē pciī cepit et abiu
rare; nec illis precibȝ flecti.
Inde hec supplicientes alij
offerebant bīō uiro hoīem
surdū: obsecrantes eū ut ei
manū iponē dignaret.

At ille fervidi zelo succensus.
sistit iterum ob causas ne
cessarias terror quidam et aucto
ritatis super homines in eius facie
rutilabat. conversus ad mi
litem. tu nos inquit audire con
tempnis. quos convenio coram te
audiet surdus. et imponens
manus homini signavit eum et in
aures eius digitos misit.
Quo protinus audiente: pa
vens vehementer et tremens ruit
ad pedes hominis dei humiliter
satisfaciens. et libere annuens
quicquid ab eo fuerat postulatus.
Transiens aliquando servus
Christi Brenam oppidum:
mediante in platea vidit
feminam cecam. Quam aliquan
tisper intuitus cum ex more a
transeuntibus elemosinam flagita
ret: tu inquit petis argentum
et deus tibi visum donabit.
Accedens ergo tetigit eam: et
oculos eius aperuit. Que bene
ficium sentiens inspeatum: non mi
nore magnitudine quam lucem
insolitam mirabatur.
Inter primas propagines quas
hec fecundissima vitis emisit:
in Remorum parochia monasterium
igniacense plantatum feliciter
radicavit. Non aliquam visi

tus idem sanctus: unicum in eme
fluuio primum quem ... olum
nominant pertransibat. Vir quoque
magnificus et devotissimus
eius amator Sampson Remorum ar
chiepiscopus comitabatur: illum solum
venerande deducens. Veniens au
tem claudus ad medium dum pon
tem erat in via: cui unus ex fratribus
elemosinam dedit. Petiit autem abbas
sanctus cum iam homines pertransisset.
convertit se et paulisper inten
dens in eum. quid pateretur inter
rogat circumstantes: et sibi
illum precepit exhiberi. Suspi
cantur homines quod esset et amplius
aliquid ipse pateretur. domine inqui
unt claudus est nec potest move
ri: nos ad eum ferimus quod mo
tus dare. Quo repetente
ibi cum ex dictum tollite eum et
afferte ad me: primo quidem
ignorantes quod esset factum pre
admiratione mutuo sese intue
bantur. Demum agnoscentes ac
clamabant adinvicem abbas
est clarevallis: et protinus eum
sanabit. Nimirum solitus
erat quotiens poterat operari
dare ne in viris agnosceret:
et interdicere sociis ne cui ex
omnino tentibus manifestarent cui
que de eo aliquid loquerentur.

sed q̄rentib; quib' trāsiet
dicent mōchos eē: aut ali
quē de p̄sōis sit eūtib; noī
naret. Igit' agnito dei fa
milo ruit undiq; et leuā
tes hoīem ferūt et offerūt
ei. Qui īponēs utrāq; ma
nū capiti eius et in celū
suspitiēs ac breuit' orās:
deponi illū iubet et ābulaē.
Excusāte illo et dicēte nō
possū: ego tibi ait in noīe
dnī et ei' ūtute p̄cipio. va
de et san' esto iā ab hac ho
ra. Nō plā. Statī depōit'
mīti sanat' est: statī libē
gradiebat'. replet' stupoē et
extasi in eo q̄d cōtigerāt sibi.
Hz et uicini ei' et noti pit'
cōgratulātes dn̄m collauda
bāt: q̄ miseābilis hoīs et
mīti sit et notū hn̄dāa
q̄ sine pietatis excessit. Vn̄
etiā usq; hodie loc' ab icolis
demrāt'. ubi signū tā eui
dēs diīne ūtutis effulsit.
ubi senex claud' ex militis
q̄uis toti īferioris corpis sui
pte p̄mortu' et a renib; de
orsū oī p̄sus mēbrorū desti
tut' offitio. dū stupē postu
lat sanitatē recepit: orāte
seruo fideli et oīpotēte do.

Hinūo opante
hc fuit uiri sci no
uissim' in corp̄e ptes ingres
sus: sicq; dē fcm̄ est hoc an̄
satiā ei' depositionē cor
p̄is āno uno. De qua et fe
licitū ei' actuū felicissiā
cōsūmatoē eit nobis iam
sed sub alia īitatoē dicēdū.
Nimis eni fallit' si q̄s ar
bitrat' hui' scīssimi uiri
scā mīsitia posse cūcta nar
rari: et tā nēē est multa si
lei. q̄ īpossibile oīa cōphēdi.

Explicit liber quartus vite bti bernardi clarevallensis abbatis. Incipit liber quintus eiusdē. Cam primū

Cum post
tritos et
multos iā
labores do
min' ac
sudorēs dilcō suo bnardo cla
uallēsi abbi deu desideratū
p̄ciose mortis sōpnū dūe
disponeret. et fidelē seruū
in requiē īrodūcere suā: ce
pit magis ac magis p̄mp
tius in ip̄m p̄fūre sp̄s et
cā īfirma desicē. Cognos
tēs eni uir scīs p̄pe eē iā

brauium soluto fruebatur alac-
rius. et terrestribus sue habi-
tationis dissolutionem sentiens im-
minere: uotis uberioribus as-
pirabat ad habitationem ex
deo domum non manufactam
eternam in celis. In cuius pres-
sio pectore sacri sese desiderii
flamma non capiens. crebris
erumpebat indiciis. et ignitum
eloquium uehementer feruoris
interni uehementiam declara-
bat: sicut in sanctis animalibus per
prophetam inter cetera describuntur
scintille quasi aspectus eris
candentis. Corpus languoribus cruci-
bus variis excruciabatur in om-
nimodis. animus tamen nichilominus
liber et potens quo deo erat ere-
ctebatur inuictus: non cessans in
mediis quoque doloribus medita-
ri sacrum aliquid et dictare ac
orare affectuosius. fratres stu-
diosius exhortans. In oblatione
hostie salutaris quam usque
ad diem ultimum viriliter
quam intermisit. artus sibi uix
coherentes uigore spiritus sustente-
tabat: semetipsum patri offe-
rens acceptabilem hostiam deo
in odorem suauitatis. Quo
tempore ad auunculum suum andream
militem templi. qui et ipse regio-

nis ierosolimitane columpna
maxima habebatur epistolam scribens:
inter cetera ait. Ego iam deli-
bor: nec puto me longum facturum.

Cum terram.

In illis diebus
causa extitit: ut fratrem aliquem
in remotis germanie partibus pro qui-
busdam mitteret agendis. Et
missus est frater heinricus monachus
qui ante sex annos de constantien-
sis diocesis partibus cum pluribus
aliis idem pater sanctus adduxerat.
Hic quem cum mitteretur. longioris
itineris pericula timens nimium
cum iret cauet: illud tamen max-
ime verebatur ne contingeret quod idem
pater sanctus priusquam ipse rediret ab
hac vita migraret: et absen-
tie ipse benedictionis extreme pa-
trocinio fraudaretur. At ille bene-
dicens ei et dicens ne timeas
et incolumis reuerteris et me
sicut desideras inuenies: con-
solatum illum emisit. Prefatus
idem frater in curriculo argentinen-
sium ciuitatis constrictum glacie
fluuium pertransibat. Cum subito
fracta glacie sub pedibus
muli quo uehebatur corruit:
et sub glacie illum uehementer
unda trahebat. Quod fieret
mersus fluuio: glacie clau-
sus. Recordatus est pius sancti:

recordat' est pmissiōis ei'
q̄ inais ēe nō potuit. Co
tinuo siqdē ut hodieq; fate
r precepti sci sibi iniūct' est se
tre piutē! tanta suauitate
pfus' ut nec ipetū aqmis.
nec molestiā frigoris. nec
spirandi difficultatē. nec
ullū deniq; al' incōmodū sen
tiret al' metū. Nec mora tot'
fluuius ipetū sine suo conatu
ding ..itute reduct' ad ipz
p qd aū tetiderat foramē
se recepit. virginē arripit.
erat intrepid'. illesus eua
dit. Expleto negocio redit
incolumis. et fideli pmissiōe si
cut ipse pmisit inuēto multi
plices ei grās agit. ad sacre
tuus tumulū tā deuot' hodi
eq; psistit. q' reuit' est ei' sese
meritis velut de tumulo etiā
de satis horribili reuocatū.
Sed nō est nobis sr hoc de
clamandū. Alij aliq̄ miracla
referāt. nec min' huiū mira
bile q' brī b'nardi puerū pla
nodij nec minori asserāt a pe
riclo liberatū. qui etiā si vi
det quē astrixit' glacie eo
didit fluui' ei cō pcur q' e
uomuit rectius. nobi sufficiat
breuis et pura narratio

Erat dū adhuc p'sens in su
o clarauallēsi cenobio uter lu
lo recubās cursū vite mlit
cōsumāret: grauis ad modū
plaga metēsi ppl'o supuenit.
Egressi enī in multitudie
gui aduss' uicinos pncipes
a qb; pcessnore lacessitā se
esse tanta ciuitas idignabat.
traditi sūt multi in man'
paucissimorū. Conclusi deniq;
int' frigidi mōtis sic ei eū
appellāt et mosellē aqmis
āgustias. ac mutuo sese
ipetu collidētes. vna hora
sicut dicebat pl' q' duo mi
lia corruerit. qda gladys
trucidati: plres aqmes subm
si. Vehemēti igr indigna
tōe cōcepta nobilis illa ci
uitas cōtis ad ulciōnē vribz
pabat. cū e regiōe aduersa
rios q' et fortiores pter copi
osa. et audaciores fecisset e
uētus. Imminebat toti p
uincie ciui vastatio. venie
rabilis eoz metropolitan'
hillin' archieps treuērsis
dignā gerēs suoz sollicitu
dinē filiorz. vmicū in tanta
necessitate petit refugiū et
petiit virū dei bnardum.
Veniēs g' clarauallē ipius

atque omnium fratrum vestigiis tota
humilitate prostratus rogabat
et obsecrabat ut se tantis
dignarentur orationibus malis quibus
aliter nequaquam admodum posse fi-
nem ponere videretur. Dominus autem si-
cut semper fidelis servi sui dirige-
bat vias. et in principiis quibus
quasi causis aptissimo usus fuerat
instrumento: ex paucis ante di-
ebus egritudine corporis eius ali-
quantulum relevat. Quibus diebus
cum ad litteras venerabilis hu-
gonis ostiensis episcopi rescriberet
ait. Verum est quod audistis
infirmatus sum usque ad mortem.
sed iterum ut sentio revocatus
ad mortem: atque hoc ut me
sentio non diu. Vitam quippe
mortalem mortem magis quam
vitam reputans non a morte
sed ad mortem revocatum se sen-
tiebat. cum ab exitu revocatus
est: licet presentiens haud diu-
tius differendum. Et hoc quidem se-
pius erga eum providentia divina
disposuit. in cuius manu erat
placita anima illius: ut quotiens
eum grandis aliqua necessitas evo-
caret vincente omnia animo vires
corporis non deessent: mirantibus
qui videbant eum etiam robustos
homines in tolerantia superare.

Expletis namque negotiis ve-
lut in se rediens multiplicibus
infirmitatibus laborabat: ut
vix vivere sciatur qui omnipotens
deficere nesciebat. cum in ope-
rationis tamen manifeste tamquam
magnifice divina affuit virtus:
ut ex laboribus vires caperet vi-
deretur. Accidit autem cum in provincia mo-
selle fluminis litore residentibus
hinc inde fratribus mediator fide-
lis rogaretur quod ad patrem erat
ut pro aliquo nimis egre fer-
ret quod exigebat: ex tanta fu-
it hominum stringere fecatore. et
humiliari ut causa ratione non susti-
nens. Abito denique tam agmi-
ni fluvii discesserunt: viri-
ti insalutati. sola non tamen
omnibus relinquentes desperandis
parentis. Nec sane ex contemptu
aliquo sed ex metu reverentie eius
invere fugam: sicque videbat ne
paucum quibuslibet improbis mores
facile flecteret: nimium considera-
tes quod ille per spiritum nusquam ab-
sentem possit etiam in absentes.

Iam convenerat in mag-
no exercitu solliciabat. so-
la utrique meditabatur arma.
sola tribuit consilia maligna
dum tum vir sanctus eos qui secum
venerat consolatur. Fratres ne ti-

bene̅ ...

benū inq̊t: licet ei p multas
difficultates oīo tn̄ pax desi
derata p̄ueniet. Cum3 etiā un
de nosset inotuit dic̄s. Ui
debar michi p nocturnū so
pore missā celebrare solēpnē.
Cumq3 expleta paulo ꝑ orōne
p̄ma recordarer angelicū ex
more cāticū id est gl'a in ex
celsis deo p̄cedere debuisse cū
dum: et qd oblit' omiserā cā
ticū īter pans. uolui tū pit ad
finē usq3 cōplevi. Iā mediū
noctis trāsierat'. cū uir sc̄us
de p̄dcorū pernitudie p̄ncipū
legatione suscepta iocūde satis
diuis' ad nos: agnoscite q
ut p̄misse nobis tandē gl'e
et cātici pacis p̄nuntiā3. In
terī g' ptib3 cōuocatis p ali
q̊t dies de pace tractatū est.
et ob maximas difficultates
occurrētes utrimq3 sepi' despi
tū: nisi q oēs iā consolabat' q
o's3 inotuiat alleris sci tū ēta
de reformāda pace p̄missio. Pe
[illegible]rū ipī dilatio psint huis
p̄senti q varijs incōmodis
laborātes remedia cōseqbāt'
in mente: seu etiā q videntes e
dificabāt' in fide. Tāt' ei cō
cursus erat ut multitudo pit
atq3 importunitate sua. ipm q3

negotiū reformāde pacis pe
ne desperabilit' impediret: con
q̄sita tandē in medio flumē
insula ptis utriusq3 p̄ma
tes in negotijs accesserūt.
Ubi cōpositis oīb3 sc'dm q fi
delis arbit' diffinivit: tā
tis sibi inuicē dextris reconsilia
ti et cōfederati sūt in osc'lo pa
cis. Int' oēs sane quas p Eius
manū seruū suū ibidē p̄sētat
dn̄s sanitates: celebriā fuit
cuiusdā curatio mulieris. Hec
ab ānis octo pessīa egritudine
laborabat: uehementer tremēs
et ualidis motib3 uniusa
mēbra pit' concutiēs. Cū aut
uidēt' grauioribz ortis difficul
tatib3 pre modū excreuisse s
spes pacis: dn̄o disponente
uenit illic. ita tremēs ut nu
m' horribilius q miserabilis:
et oēs pit' ad spectāculum conve
nerāt. Orāte deniq3 dei famu
lo: sb oc'lis oīm paulati cō
cussione sedata pfectā accep
ta est ptin' sospitatē. Nuc
rōs in tanta admirātōe etiā
diuisiones āsq3 p̄monuit: ut
pertinētes pecodū sua p horā
sē dimidiā tū latius acla
maret. Tāt' deniq3 fcūs est
impetus et cōcursus p̄ntiū et

deosculātū viri dei sacra
vestigia ut ꝓpe modū sopa
miet: donec tollētes eū fr̄s
et īponētes in naviculā a
tra modice sēduxerit. Cūq;
attendētes ad se principes ut
repeāt p patre rogaret: suspi
rātes dicebāt. Oportet nos
libēt eū audire. q̄ ut ipi
ternum deus diligit et exau
dit: et audito eo multa fa
cē. p quo tāta fūt in ordis
nēīs. Quib; ille ut sp̄ con
t' eāt cōpetet huiusmodi
gl̄am declīare: nō ꝓpt me

Nimāt s̄ ꝓpt uos fūt
Alii quoq; miraclo et ī
sili opꝑtunitate ipā etiā dic
metēsiū alios dn̄s īitiauit
ad patre. Ingressus eī scī⁹
metēsiū ciuitatē: epīn sil' po
plimes ad ea q̄ ꝓntis erāt
vehemēt' urgebat. Grauit
q̄t vexebat illos tolm' acceptū:
q̄b; eī valide satis repone
cogitauerit. sed q̄ vellet re
mitte rogebāt. In ipā hora
oblata est ei mir palitica
de ciuitate eadē. Cum man' ī
ponēs et orās dignat' est
palliolū q̄ ꝓpin quo utebā
t' ipe sup eā extende: tenedū
q; epō tradē ꝓpe astātī. et
sb eode uelamie debilia tāgē
mēbra. Expleta aūt orōe et
bn̄dictiōe data erexit illā: oī
bus q; mirātib; p mediū il
loꝝ īcolumis ibat. quā attu

Ir flumē q; Clerc ī grabato
pōto mosella dū ob īcolēcabi
le cōcurrētiū multitudinē vir
dei navicula ueheret: vn' ex hiis
q̄ curā desiccābat de clama
bat in litore. obsecrans ut duce
r' ad eū. Cūq; ille iā ptransi
rat: audiēs hō nauigāte post
eū haut ꝓcul a litore piscato
re diffibulatā pein' clarū
q̄ erat optus porrigens cubit' il
li ut in navicula reciperet. Fac
est. Et ut puēit ad scm̄ uiru
sed sue magnitudinē mag
na velocitate sb manu eius
visu recepto: mirat' clamabat.
vidē se colles et uidē hoīes in
de arbores et cetera vniusa.

Plurīs ab eode loco mi
liarib; distat deobin q̄d
scī bn̄dī noīe vocat. Ubi pu
er clauus et a reīb; usq; in oī
ꝓso mēbroꝝ destitut' officio.
solis ad mouedū manib; ute
bat et talib; pedes emortuos
sic cū tibys p' se trahēs. Ce
ex burgūdie ꝓtib; ꝓr aduec
tū añ ānos q̄tuor ibi relict'

rat: et ex tunc fratrum elemosinis
alebat. Itaque tanti uiri sanc
titatem et uirtutes quas dominus operaba
tur in ipso per omnem prouinciam cele
bris fama uulgaret. inpositum in
plaustro cuiusdam puerum paraliticum nobis
fratres adduxerunt ad eum: rogan
tes ut solita pietate misericordiam
tribueret. At ille cum imposuit
manus orauit: et eadem hora sa
num reddidit. liberum statim libere
gradientem. Quem sicut ab eius
dem loci abbate nuper accepimus
usque hodie fratrum pecora idem pu
er incolumis seruat et custodit.
Et sic quas sancte testantur. ...
Alter etiam cui nomen eius
Claudius in eius domo monas
terii uitium [illegible] tempore ad
porti prius sancti benedictionem sana
tus est: et gressum recepit.
Quod et ipse lencorum uene
locum cui nomen est gru
deruilla. idem uir dei fecit [illegible]
illusum? ... ordis plurimorum qui de tota con
fluxerat regione. Certum nimis
difficile atque incommodis impos
sibile foret itineris illius mag
nalia uniuersa complecti. Hec
nempe posita inter est eiusmodi
modo perfecta signa: et miraculis
uirtutum opibus opera miracula. Hinc
est uitarum [illegible] pie dulcissime

finibus bonis: et hic labor ultimus
fuit. In hoc opere non minus utili
quam difficili. nec minus desperan
te quam nescire patris labores tuos
gloriose compleuit. qui magnifice
semper honestauit te in laboribus tu
is: et te in suo nomine et nomen
suum in te glorificauit rex glorie dominus.

Ut expleta ... Capitulum

mente suum reconsiliatione
et prouincie illi pace reddita pro
fectus ad monasterium rediit: quem
admodum iam iamque deficientes
languore corporis [illegible]. in
tanta tamen suauitate et dulcedine
spiritus cotidie appropinquabat ad exi
tum: acsi in portu nauigans
paulatim uela deponeret. Cum
ceterisque fratribus aiebat. Hec sunt
uerba que loquebar ad uos cum presen
tia huius egrotarem non uobis
esse quod adhuc timeatis. Estote
prima inmunes [illegible] credite
huius corporis dissolucionem. Ideo quod
euidentem probo didicimus exprimen
do quod de sanctis apostolis euangelica
sancta testatur: quod dominus sua eis pre
diceret dominus passionem erat uerbum
absconditum ab eis. et ipse non
ualebat. Nimirum quoniam uide
ret horrebat animus nimis [illegible]
persuadebat ut crederet: pro certo
tum et ipse competentes filios eius

mori illum suppliciter. Clerum
fratrum quodammodo clamans. o pa
ter consummavi quod dedisti michi pater
ut facerem. magis ac magis
autem cepit omittere. assiduus re
tractionis et sacrorum studiis desi
deriorum sedula intentione preciatis
vinio iam litora here fuimus. et
commodius applicuit. Denique
cum venerabilis antistes sedis
ligonice godefridus de quibus
dam eum sollicitaret agendis.
et minus apponere animum: ne
miseris inquit. ego enim iam non sum
Fratres autem de hoc mundo.
per sanctis compassionis et
misericordie visceribus affluens lacrimis
sibi filios miserabiliter admo
dum tabescentes et arescentes
pre timore et expectatione iam iamque
imminentis desolationis gravis
sime et lamentabilis orbitatis:
dulcissimis eos consolationibus re
fovebat. Et monebat eos in
tuto divine clementie sinu spei
fiducieque sue anchoram per inconvul
sibilem gravitatem firmius radica
re: se quoque promittebat nec post
mortem eis aliquando defuturum. P
propensius autem quam noster queat exprimere
sermo rogans obsecrans per
misericordias lacrimans: timore dei et
sancte puritatis ac totius per

fectionis amore necnon imitatione v
irtutum conabatur. Quo
monebat et cum lacrimis obse
crabat: ut si quid forte virtutis
ex exemplo nobis commendasset
ex verbo in emulationem in firme
tenerem et perficerem in eo
aliis quod de vobis secundum eorum spiritum il
lud apostoli loquens. Rogamus
vos et obsecramus in domino
ihesu. ut quemadmodum accepistis
a nobis quomodo oporteat vos
ambulare et placere deo per omnia
sicut et ambulatis: ut habunde
tis magis. Atque utinam tam
efficaciter persuaserit quam affectuo
se suasit.
Modum autem
egritudinis eius si quis nos
se desiderat: extat epistola quam
ad amicum quendam paucissimis di
ebus ante sanctam a nobis profectio
nem suam ipse dictavit. Quam
nimirum huic ratiocinationi nec
durimus inserendam: quod in qua et
si aliena quod de ipso apostolus tamen
nos prius de se ibi delectet.

Epistola sancti bernardi
abbatis ad arnoldum bo
ne vallis qui ei quedam
xenia mittens de eius va
litudine per nuncium fue
rat sciscitatus

Suscepimus caritatem
uestram in carita
te: et non in uo
luptate. Que enim
uoluptas: ubi totum sibi uendi
cat amaritudo? Nisi quod solum
nichil edere utrumque delectabile
est. Sompnus recessit a me: ne
uel beneficio sopiti sensus dolo
res interim recedant. Defectus stomachi
ferme totum quod patior est. Frequenter
in die et in nocte exigit confor
tari modico admodum aliquo
liquore; nam ad solidum omne inexora
biliter indignatur. Hoc parum quod
dignatur admittere non sine graui
molestia sumit: sed timet gra
uiorem si sese uacuum omnino dimi
serit. Quod si plusculum quam inter
dum admittere acquiescit: id gra
uissimum. Pedes et crura intu
muerunt: quemadmodum ydropi
cis contingere solet. Et in his omni
bus ne quid lateat amicum de statu
amici sollicitum: secundum interiorem
hominem ut minus sapiens dico.
spiritus promptus est in carne infir
ma. Orate saluatorem qui non
uult mortem peccatorum: ut tempes
tiuum iam exitum non differat sed
custodiat. Curate munire uo
tis calcaneum nudum meritis: ut
is qui insidiatur inuenire non possit
ubi figat dentem et uulnus infli
gat. Hec ipse dictaui sic me
habens: ut per notam uobis ma
num agnoscatis affectum.

Hoc exemplar epistole quam
ut nos diximus et ipsa quoque
eius uerba declarant: pater sanctus eam
in iam imminente obitu dictauit. Ex
cuius tenore possit unusquisque di
ligens lector satis illius uel ex par
te aliqua pectus agnoscere: quanta
illi in ipsa sui ruina corporis
tranquillitas mentis. serenitas
animi. suauitas spiritus: quanta sub
fronte culminis radix humili
tatis. Sed et nemini sub tam grandi
articulo inconsolabile luctum
aliquatenus illi estiterat. ac sibi
met exhibere licebit. palliari
qui si pie senserit [illegible]. yma
ginabitur filiorum extenuatas
facies. uultus exangues. genas
sordentes lacrimis: suspiria de
pectore et singultus. Eos enim
capit nos erat tumultus cogita
tionum. quod naufragium [illegible].
tum thesaurus tam amabilis ra
ptus a nobis: et penitus tene
tibus quia nec spes erat retinendi
nec facultas aliquatenus commendandi.
Pater erat: sed qualis pater quem uidebat
abire. Nobis quodammodo [illegible]:
uerius tamen toti mundo communis.

Erat ei oim̄. et boꝝ ꝯſlatio.
et malignātiū inẜct᷒: ut de eo
nō incōgrue videāt psallendū
eē. Videbūt rc̄i et letabūt᷒:
et oīs īiq̄tas oppilabit os
suū. Quo p̄n̄te sc̄itas oīs
lociū delectat᷒: p̄sūptio frena
bat᷒: diuicia cōpūgebatur.
Quo p̄n̄te telchis q̄sq; cō
uēt᷒ velut quodā sole resplē
dunt: absete caligiosi᷒ et q̄
dāmō nunt᷒ appuit. Qn de
uote q̄ p̄ie singlis nr̄m et
tūc hodie ꝯclamādū. Pr̄
mi p̄r̄ mi: curr᷒ isrl̄ et aurı
ga ei᷒. Tu fluctuātiū port᷒
tp̄e᷒ oppssoꝝ; et ut de se
ipo btūs iob loq̄t᷒. oculo fuisti
cecus. et pes claudo. Tu p
fectiōis exēplar᷒ virtutis for
ma. speculū sc̄itatis. Tu glā
isrl̄: tu letitia ihr̄lm: tu de
lite tui sc̄li et vincul tui tp̄s
dec᷒. O oliua fructifera. vitis
habūdās. palma florida. cedr᷒
multiplicata. platan᷒ exal
tata. vas electionis. et vas so
cis in domo dei᷒. vas auri so
lidū. ornatū oī lapide p̄cio
so: fide et sc̄itate solidū vena
tis tuis trāsmatibꝫ virtutū gēmis
ornatū. Tu eciā scē fortissima
splendidissimaq; colūpna. tu
uehemēs tuba dei. Tu dulcis
simū sc̄i sp̄s organū: p̄iōs
oblectās. desides excitās. debi
les portās. Cui᷒ medicinalis
man᷒ et lingua morbos utra
q; curabat: illa corpm ista mo
rū. Cui᷒ erat simplex habit᷒. sim
plex vult᷒: dulcis facies. gr̄ios᷒
aspect᷒. Cui᷒ deniq; vita fructuo
sa. mors p̄ciosa: q̄a tibi q̄
viuē xp̄s fuit. et mori lucrū.
Qe si nobis aliqn̄ fortissime vti
lis: s; aliqn̄ multo meli᷒ tibi.
Et qd̄ tibi ē cōmodū. nobis
si p̄ie sapim᷒ nō p̄t nō ēē in
cōmodū. Ceterū et si nīm ē cō
gaudere tibi: p̄ hoc q̄ p̄ grām
diū dm̄i tui feliciter triumphasti:
nō tn̄ ipiū sup nos ipos fle
q̄s nimiū abcidere solito
ḡiū᷒ luctuōr grām᷒ curīs plus
dū nobis est vita tedio. et in
mors timori. Et si piū cōgau
dē tibi q̄ beato transitu mortis
ad torrentē voluptatis q̄ncāt
verit᷒ sitientis accessisti: ...
tū vite dolē nō ipiū ...
viuēdi oīs p̄t ē ablata
suauitas. et moriēdi ...
collata securitas. Et si piam
hr̄ ipendit᷒ cōgratulacio
felix aīa q̄ in plenitudine lu
tis exultas᷒: nō tn̄ ipia sup

nos assiduę lamentationes quibus relic
ti sumus: post musicam in qua hac
tenus exultavimus claritate.
horrere magis debeamus sibi intuen
tes post avium quam paulo ante
vidimus stellam. quis ferre hoc
placet ferreum quod successit. Sed
reflectam stilum ad ordinem nar
rationis: et planctum quibus possumus
nobis exitum prefigamus: exitum no
bis lugubrem. nam illi potius tri
Hic presens hoc Cuphale
excessum adventantes ad
eum filii, quos per evangelium ipse
genuerat piissimum et amabilem
inestimabili supplicatione pul
sabant: et hec atque huiusmodi
loquebantur. Numquid non misereris
huius mestissimi gregis: numquid non com
pateris nobis quos tanto pieta
tis affectu minimis lactasti uberi
bus, plena consolatione fovisti?
Quo sic exponis labores tuos
quos in loco hoc laborasti: quo
modo dilectos hactenus filios sic re
linquis? Tunc flens ipse cum flentibus,
et volvens in celum oculos por
rigens, ac mente tota complicans
illum cui sanctum spiritum testabatur se
commissurum e duobus et quod eligeret
ignorantem: dimittebat totum tribuens
arbitrio pietatis. Nam et hinc
illum plena urgebat caritas

filiorum votis annuere ut mane
ret: et inde trahebatur ipse desi
derium ut migraret. Cum tamen ab
omni iam et aliis tradimenta in
pectore eius humilitas persuase
rat ut ex intimo cordis affectu
servum inutilem se esse diceret. et
arborem sterilem reputaret: quod
vita nullius sibi fructus nullius
aliis umquam proveniret. Nam et
solitus erat in familiari collo
cutione fateri verum credere se homi
nibus: quod sit eum utilem sibi crede
rent ut diceret. Sed nec pa
rum fesse se huiusmodi in suis
cogitationibus perhibebat aliquando
sustinuisse conflictum, quod nec
tam veraces homines fallere vellet.
nec tam prudentes falli posse
vel fieri videret: cum alterutrum
excusare non posset. Quem eius
totus mirabatur orbis: solus ipse
quod erat mirabilis non videbat
sive videlicet operationis operum
de splendore: sicut ille quondam
vir simplex et rectus nec solem
cum fulgeret. nec lunam incedente
clare vidisse se memorabat.

Noluissem cum terreni habita
culi undique iam soluta cor
pore desideranti anime liberum pre
staret egressum. magnus ille dies
illuxit quo pectus illi ... est

dies. Ad cui' ceptū diuini epi
tū gsabatū et frm copiosa
multitudie fuerāt cōgrgati.
hora qt diei pene tñā sigla
ris lytia siue gratiacōis scōs
ac de bts albas berūd' a cor
pe mortis in trā viuētiū fe
licit' xp̄o duce migrauit ex fi
liorz trāsītū et int ōnes
singult' ac lacrimas vbi'q vt
tuq psallētiū chorz. ad multo
rū quos ipe pmiserat ret' tri
stes lethabūdos: ad scōrz ciuo'
gtulātes ad obuia agmīa
āgelor. Felix aīa quā sic leua
bāt excelsa suorū puilegia
mētorū. quā sic pia filiorz
pseqbāt inferiora vota: sic q
supiorū desideria sacra trahe
bāt. Felix ille et pe ser' dies
quo plen' ei meridies xpūs
illuxit. dies tūsitus vite sue
diebz totis ab eo expetīt' de
sideriis: tūtis expetit' suspi
riis. frequētat' meditaciōibz.
orōibz pmunīt. Felix tūsit'
de labore ad refrigeriū. de ex
pectacōe ad pmiū. de agōe ad
brauiū. de morte ad vitā.
de fide ad notitiā. de pegrina
cōe ad patriam. de mūdo ad
prēm. De quo etiā tūsitu
multi nouimi' apparuisse q

multis etiā de nō indigna rela
tū. s3 difficile nimis singla
inuestigare: et scribe oīa nimi'
lōgum. Nā et usq modo multifarie
multis q3 modis pēn' erga fili
os amor de etiā tūc pmo in
uēt' viuēs et vigēs crebris re
uelacōibz eorz dignat' solari
lacrimas. celerare mesticiā: in
quo dulci' ei gaudeat. nim'
anxie doleat sibi. Si q tū ex
his nim' plura desideria
inueniri: lcōr sue desideat: pro
magis q nouissio tēplo te
dium' reseruanda. Interi certi
psequētes. quāta possum' viole
tia aīos auertim' ab illo tā
grui gemitu et rugitu: quo in
mundū grex miserabilis pastore
migrāte psonuit. Ptīm' pa
grie. et quātū possum' stringim'
oculos palpebras cōplcam'
aduers' lacrimas illas qbz in il
lo sue claritatis abcessu val
lis nra fluebat. Etie ptīn'
priuisse taliter sūi purātur
mērās: cū beatior' cōsueuit
stillare dulcedinē. gaudia su
Que fluē consolacōes.
Quā fidelis minister et sa
cerdos altissimi ingredit' in lo
cū tabnacli admirabilis ad
altare dei sacrā ei et accepta

bile hostiam sive spiritus oblatum: corpus etiam rite parati et ornatum sacerdotalibus instrumentis in oratorio beate Dei genitricis infertur. Plurima quoque nobilium et ignobilium de vicinis quibusque locis generis promiscui turba convenit: et vallem totam planctu et ululatu implebat. Amarius tamen pre ceteris moesti lamentabantur sexus imbecillioris mulierum: quia accedentibus ad beati vestigia viri monasterii ordinis disciplina inexorabiliter eis etiam tunc negaret ingressum. Biduo mansit in medio gregis pastor extinctus: dum persona illa dulcissimi gratia vultus nil mutata, sed multo magis omnium in se figeret oculos. animos traheret. repleret affectus. Crescebat autem supra modum turbis undique confluentibus multitudo: et intolerabilis iam fiebat impetus concurrentium desiderabiliter tenentium pedes. osculantium manus. applicantium panes. balteos. nummos. et alia que servarent sibi pro benedictione et variis necessitatibus profutura. Mane tamen parati in die tertio solempne plorantium populorum pia prestolabantur reponendi sancti corporis celebrandum. copiosis undique convenientium. Nam et secunda die tanta circa meridiem populus fuerat congregatus et tanto

pietatis zelo sancti patris undique sacrum corpus obsederant: ut nulla pene copia residentia nulla fratribus haberetur. Veriti vero ne quod fieri forte gravius accideret. die tertia preoccupantes horam. et mane divina ex more sacrificia consummantes. sicut et beatum iam in celebratione missarum et iugi fervebat in psalmodia: pretiosissimum illud balsamum suo vasculo commisse: sub lapide reponentes lapidem pretiosum optimam tamen gratiam.

Consummatis ergo feliciter vite sue diebus et annis circiter sexaginta quatuor expletis: dilectus Deo Bernardus Clarevallensis cenobii primus abbas aliorum quasi apostolus qui circiter sexaginta monasteria ordinis fundavit, xiii° kalendas septembris inter filiorum manus obdormivit in Christo. Sepultus est autem xi° kalendas eiusdem mensis. Sed et pectori eius ipso in tumulo capsula supposita est. in qua beati Thadei apostoli reliquie continentur: quas eodem anno ab Iherosolimis sibi missas suo iusserat corpori supponi: eo videlicet fidei et devotionis intuitu ut eidem apostolo in die communis resurrectionis adhereat. Prius tamen quam sanctissimum illud corpus tumulo traderetur. unus e fratribus Raymo

nomen est ei, qui ex multis annis
tedioso morbo graviter labora-
bat: plena fide opem flagita-
turus accessit. Quem nunc usque
superstitem novimus: et nichil um-
quam ex ea hora predicte infelicitatis
expertum. Facta sunt hec eodem anno
quo beatus papa noster Eugenius
eiusdem patris sancti in sancta conver-
satione filius ab hac luce vel ab
hac magis caligine migravit
ad lucem: cuius memoria in ipsa cu-
ria tam insigniter profluit odore miraculis
pluribus illustrata choruscat. Suc-
cessore eius Anastasio Romane ecclesie
presidente: regnantibus autem in Roma-
norum imperio Frederico illustri, in
Francorum regno piissimo rege Lodo-
wico filio Lodowici. Principa-
tum ecclesie universe ac totius crea-
ture visibilibus et invisibilibus
monarchiam tenente domino filio
Ihesu Christo. Anno ab incarnatione sua
m° c° liii°. Qui cum patre et spiritu
sancto vivit et regnat deus in secula seculorum.
Amen.

Prologus sequentium revelationum

Nam de superius memoratis
revelationibus pauca
dicturi ab eo sumamus initium quod
prodigium est antequam fieret anno sexto.

Erant duo fratres in monasteri-
o de sancta ta beati patris nostri-
tum et felicibus actibus: et colloquen-
tes: quorum alter ab ineunte ado-
lescentia conversus ibidem ad alterum
ait. Nosti quot annos sit victu-
rus hic beatissimus pater noster? Cui ille:
Nescio inquit. Et alter: Ego ait no-
vi eum sex aut septem annos in mu-
ne victurum. Hoc autem sciret minime
iam scire non possumus: quia nec dum
[illegible]: et ante patrem sanctum ipse
decessit. Porro alius hodieque su-
perstes relatore hoc verbum nobis
innotuit: qui tunc primum magis mi-
ratus est se audisse quam ut aboli-
rat audierat ita vidit. Talis vero ille
est de cuius testimonio nec nos am-
bigimus: nec cuilibet alteri qui eum
noverit credimus dubitandum. Non
eo solum: sed quod non minori dignum
admiratione videtur: nomen quoque et
personam successoris ipsius idem
te sibi eodem fratre ex tunc innotuis-
se testatur. Manifeste ei eadem hora
fuit ille predixit: quia dominus Robertus qui
hodie abbas est de Dunis post
hunc beatum patrem abbas futurus
est Clarevallis. Nam quod diffinitum
sex aut septem annos victurum
dixerat ad hoc pertinuisse videtur:
quod inventus sit terminus eius vite
ut

Presentium annum infra septimum
prope erat iam tempus: et
festinabat sanctus ad metam. Insu-

incubat ei sicut in huius libelli
principio memorauimus. adeo ut
in illa iam infirmitate ipsius psi
ci uirtus iam imminere extus uideretur.
Interim fratres instabant supplicatio
nibus et obsecrationibus quibus poterant
apud deum. Unde etiam sanctus ipse
cognoscens eorum precibus desiderium
suum differri. cum aliquanto melius
se iam corpus habere sensisset. congre
gatis fratribus hec eadem uerba locutus
est. Quid tenetis miserum hominem.
fortiores estis et inualuistis. Per
mite queso parte. et sinite me ab
ire. Pacius tamen cum in summo pe
riculo et tenore fratres omnes in orationibus
humilia uerentes animas suas. unum
eorum uisio talis arguit. Uidere
bat cum multa exultatione uiros
extra monasterii claustra inusitatis
ornatibus. In qua cum processione
solos quosdam preteriuntes esse fratres quos
uiderat agnouit. magnum
cum dolore et atque ualentem cum
et ipse inibi requireret de consortio
eorum cum laude meruit guarfri
dum episcopum carnotensem. Wilbertum
quem ignatiensis cenobii fuerat pri
mus abbas. et duos eius germa
nos guidonem scilicet et gerardum.
Excepit itaque recientur et post
ostium patris cum deo colloqui
misisses per fratres cum hiis quatuor

stabat. expectante scilicet eum multi
tudine ceterorum. Nouisse se salutem
tes cum preceperit uiri. ex hoc sibi
iam redeundum esse dicebant. Cum uero
expalluit ille. et circumfusa
sibi mesticia intimum declarans
cum dolore. Quid ergo ait sine me
uultis abire. Et illi. non possumus
adhuc tuo nunc satisfacere de
siderio. donec ueniat tempus nouorum.
Dicebant autem tempus nouorum quo
fruges noue colligentur. sic
euidenter postmodum probauit e
uentus. Qui in augusto mense de
cessit. Nunc ergo frater ille cum hoc
ostensum fuiat consolatus est et eos
uelut iam imminentis patris obitum
formidantes. et quod uideant et
audierant ediderunt. Adhuc autem

Eodem tempore Theres erat.
altera que uisio priorum con
firmatis fuit. nisi quod euiden
tius iam utriusque completam uitas
probat. que euidenter in utraque
quod futurum erat deus reuelauit.
Uidebat ei frater quidam. et ecce
parabat uir sanctissimus ascendere ihero
solimam. iamque ipse in procinctu
itineris erat. ad quem uenerabi
lis oddo qui a primus fere annis stre
nue satis et laudabiliter conuer
sat in monasterio. absentiam con
sueuerat prioratum supplere

vires. recedente autem eo dicebat
se pressurum. Cuius visionis sic
condensa est veritas: ut predictus vir
quod dignus ad celestem thalamum ubi
vere visio patris pariter iam egredi:
et paulo post secuturum premi
sum felici huius legationis pareret.
Sed et abbas quondam satis ei
et loco et habitatione vicinus:
nec minus animo et affectione devotus:
paucis diebus ante felicissimum pa
tris huius excessum. videbat eum pre
tiosissimis ornatum sacerdotalibus
indumentis. et excellenti prefusum gla
cum ingenti solempnitate ad altare
venire. Ad cuius introitum etiam ma
gna magnis resultantibus vocibus
exclamabatur. puer natus est nobis.
Vere etenim puer ipse erat mitis et
humilis corde. et sicut parvulus ac
cipiens regnum dei: in cuius multo
congratulabunda natali angelica mul
titudo et omnis puritas sanctorum etiam dum
nobis videtur mori sibi alium nas
ci dum hic consummatur ibi incipit.
non tam sonoris vocibus quam votis pa
ribus continentes exultabant. Hinc est
ad unius parvuli presentiam tota il
la celestis regio in leticiam sus
citatur. quam nam illi gaudia exhi
buisse credendus est. per quem gau
dia tanta receperint de tam multo
rum conversione peccatorum.

Quis enim valeat estimare quantis in
stantiam habitu et conversatione ma
nentibus. quam pluribus utriusque sexus
ad alias transeuntibus congregatio
nibus. per huius fidelis famuli ministe
rium dedit dominus penitentiam ad salutem.
Aut quis numeret eos quos sibi eius anima
in centum sexaginta monasteriis per di
vinam benignitatem ad penitentiam sit adqui
situra. Nam eis huius solis quos spirituales
eius filios videbant. preter eos qui iam
cursum vite feliciter consummave
rant. preter eos qui per alia loca fue
rant propagati: eadem die qua felicis
simus pater ex Clarevalle monte ascen
dere meruit clariore. reliquit habita
tores in ea septingentos septua
ginta ferme animas domino servien
tes. Non igitur mirum si gratanter anime
si accepit tegi. si excepit animi leti
tia et exultatione tradentis in quo
gratia dei usque adeo vacua non fu
it. qui tam fideliter tam efficaciter
plus omnibus suis temporibus et militaribus ce
teris generationum laboravit: qui
talentum sibi traditum tam copio
se multiplicavit tantaque cum lu
cra retulit de negotio. Sed
de huius hactenus: ne quis nobis ar
guat eius quam polliciti sumus
succinctas excedere brevitatis.
Sane in monasterio post il
lius abbatis qui sit eius natalem

pmiserat. ea nocte quā nobis
cū pr̄ scūs mac̄ pfectur⁹ ul
timā fecit: venerabili ṗposito
ei⁹ apparens valefecit illi et
et ait. Nouis qa iā migro:
nec ulti⁹ hic morabor. Nō ut
suo ille īdicauit abbati. atte
lerās abbas et clāuallē veniens:
ipo die abbate scm̄ sicut dixerat
Accepit iā migrasse.
Frater wills de mōtepes
sulāo cui⁹ et sup̄ fecim⁹ mēci
onē: vir magnific⁹ olī in sclo
fuit. s; magnificentior in sclī fu
ga. Hic in mōstio grādisilue
mōch⁹ fuis: prem scm̄ devotis
sime visitauit. Reditur⁹ aūt lacri
mabili querebat: q̄ nō eēt eū
ults visur⁹. Cui vir dei. Ne tū
eas ait: adhuc sine dubio me
uidebis. Hui⁹ effcm̄ pmissionis
devotissim⁹ ille willelm⁹ expec
tās: ipā nocte cū btō pr̄ ex hac
uita decessit in mōstio grādis
silue apparente sibi vidē meruit
et dicente. Fr̄ willelme. Et il
le. Ecce ego dn̄e. Veni inqt mecū.
Ibat igr̄ pater: et ad montē q̄
dā altissimū puenerūt. Intro
gauit aūt scūs an sciret q̄ vellet.
Ille vō se nescire pfess⁹ est. Cui
ipe. Ad radices inqt mōtis li
bāi veni⁹: et nūc maebis hic:

ego aūt ascēdo in mōtē. Interro
gat⁹ q̄ de causa vellet ascēdē;
discē volo inqt. Mirat⁹ ille. q̄
inq̄ uis discē pr̄: q̄ nulli ho
die in sciā credim⁹ ēe scdm:
Ad q̄ scūs. Nulla aūt hic scīa.
nulla vei cognitio: sursū scīe
plenitudo. sursū vā notitia ve
ritatis: et in hoc vbo dicēs cū
in mōte altissimū stetit corā
illo. Cūq; intuet⁹ eū te ulā ex
pgressus est: et ptin⁹ euigila
uit. et vbū illud qd ad iohez
olī de celo sonuit. Bti mor
tui q̄ in dno moriūt. Ut ergo
mane locut⁹ est abbi suo et fra
tribz: prem scm̄ ex hac vita mi
grasse dicebat. Et notātes
diē ac diligenter inquirētes: ut
audierāt inuenerūt. Erige pr̄
scē q̄ ascensiones in corde dispo
suisti in valle lacrimarū. feli
cit iā ascēdisti de clāualle ī
mōtē libāi montē candidum
oīs. plenitudinē lucis celsitudinē
claritatis: mōtes maūz et mū
do corde ascēdisti in mōte dnī.
ad diuitias salutis ad thesauros
sapie et scīe puenisti: ubi pue
purā uideas veritatē: ubi vn⁹
tibi cū oībz scīs magr̄ est xp̄us:
ubi oēs iā docibiles dei. Trahe
nos post te q̄sum⁹: et de mōte

excelso misericordiae respice vallem tuam: adesto laborantibus, subveni periclitantibus, afflictis manum porrige. Dat fiduciam tua nobis ab olim experta necnon etiam tunc immo sic apostolus cumulata benignitas: quin etiam visio quam subnectimus ab eadem iam praesumptione

nō visio patr.

Prima autem nocte postquam sacrum corpus eius sepulturae traditum fuit: quod tamen adhuc pro filiis sollicitudinem gereret pater sanctus et quomodo suos quos in mundo dilexerat in finem quoque diligeret evidenter ostendit. Apparens enim cuidam fratri in multa gloria et fulgore magnifico vestitus ac vultu, et desiderantem cito prosequi se: audiat inquit quia pro quodam fratre supplicavi. Audierunt hoc fratres et mirabantur: sed ipsa hora diei tertia vita consummata est visionis. Defunctus est enim quidam laudabilis admodum simplicitatis frater: et sicut omnino credibile est, animam eius cito ducere feliciter quia pro eo venire se dixerat.

Pluribus quoque ex ... sem tulit.

Completis diebus alii cuidam fratri magnificus satis apparens et arguens de suo nos voluisse decessum: post verba multa consolationis et promissionibus felicitatis aeternae in sua perseverantibus obita et doctrina. Hoc etiam sancto ait et dicto fratribus: tunicam domini vestem corporis tui et ego vestem habeo in oratorio et sepultum. Dicebat autem episcopum Malachiam. Prius enim tunicam in qua sanctus ille feliciter obdormierat ad missarum sibi servaverat celebrationem: et moriturus in ea sese iusserat sepeliri: sicut et sanctum illum in sua sepeliverat veste. Quod tamen verbum et ipsi fratri et quampluribus aliis usque ad hanc visionem prorsus erat ignotum.

... noti.

Felix pontifex et cuius merita praesentibus et defunctis vivens praedicavit et defunctus. Felix caritas quae in morte non excidit. Felix societas quam nec illud divortium cetis tam crudele diremit. Gloriosi siquidem principes quemadmodum in vita sua dilexerunt se: ita et in morte sua non sunt separati. Nam post dies circiter quadraginta abbas quidam ex maioribus Hiberniae insulae, satis illi sanctitatis virtute feliciter expertus memoriae in seipso. Qui eodem tempore cum ceteris coabbatibus suis Cistercium petens, in Claravalle remanserat gravi quo desperabiliter occupatus morbo: pleuresis scilicet et febri

cotidiane. Itaque cateruis longa
peregrinatione defecerat: ut solum ani-
mus exactum fratres quod ei nunquam dee-
rat observaret. Cumque animo
angeret non tamen desiderium viri
presentis quam absentium desolatio
filiorum qui peregre morerentur: ob-
nixe petiit ut ad tumulum sancti
deportaretur abbatis. Ubi cum o-
rasset tota devotione qua potuit,
beati quoque episcopi Malachie in aquilo-
nari ipsius oratorii latere positum co-
gnoscit ut visitaret sepulchrum aux-
ilium flagitavit: sed fatigatione
devictus et quia iam securus de incolumi-
tate quod cogitaverat non implevit.
Die altera mane iter fratres aduo-
cans: ut ad oratorium veniat opere
sibi postulat exhiberi. Causantibus
illis periculum sibi quidem videbant:
omnimodis inquit oportet ut sancti
Malachie tumulum petam. Cum
enim nocte preterita vix tenuiter
obdormissem: experrectus subito
audiebam vocem dicentem michi
Sanatus es iam ab altera egri-
tudine tua: sed ab altera vis sa-
nari episcopum pete. Fecerunt illi ut
ille voluit: et continuo firmus con-
stitit dum erat ad illum. Eadem
die sanus fratribus post paucissimos
dies iter arripuit: et incolumis
reversus est ad suos. Tuum in

hoc opere spiritum tuum agnoscimus
dulcissime pater zelum: tuam consuetu-
dinem. Tuum hoc opus sit differre
collegis tuis: ut habeat quod ei con-
ferres quoniam gloriam tum quo
feliciter aput dominum glorie glorificaris:
ymmo vero tui sunt hec omnia opera
tui muneris deus noster. Tu enim
domum replesti ab initio temporis tanta
presentia tue divinitatis. domum alia
quam repletur gloria maiestatis:
tuis tamen precibus interim quasdam et eter-
na pretiosa loca consilio excellen-
tius visitans replens spiritali gra-
tia (?) ... Fac domine spiritali semper
habundare frumento valle: que
ut fateris et quod nomine claravallis
dignata es tamen eximie clari-
tatis splendoribus illustrare dignaberis.
Custodi domum in qua tibi ge-
nuit hoc tam pretiosum depositum cu-
stodit. Fiat nobis denique iuxta
verbum tuum: ut ubi thesaurus tu-
us ibi sit et cor tuum: ibi gratia et
misericordia et respectus assidue pieta-
tis sit omnes ibidem in tuo nomine con-
gregatos: quod est super omne nomen
sicut et tu super omnia benedictus in secula. Amen.

**Explicit liber quintus et
ultimus vite beati Bernar-
di claraevallensis abbatis.
Incipit narratio de no-
vo miraculo ab abbate h**

viso et cognito quod liber miraculorum 103 non modice commendatur

Visitanti nuper venerabili abbati
Clarauallensi petro
cenobia sua que in remensi prouin
cia flante spiritu dei deuotissime
florent. nos quoque cum illo profecti
venimus die quodam una cum
ipso ad monasterium vallis regis.
Inuenimus autem ibi de miraculorum
sancti bernardi multitudine copi
osa. que propter legentium tedium in co
dice uno eius inseri non potu
erunt. Nam si pluribus scriberentur:
plurima in volumina conficeren
tur. Huius ergo miraculorum librum
quem in clarauallis habere non con
pimus acceptum mutuo nobis
cum ferre curauimus. ut eum tunc
scribi faceremus. Portabatur autem in
mantica clausus cum aliis sep
tem libris tam maioris quam mino
ris voluminis. Venientibus itaque nobis
ad monasterium longi pontis: contin
git ut cocus de librorum portitore
equum cum textis ad aquam duceret.
Qui dum incaute dimissis ha
benis vadum crederet. lapsus
in fundum stagni fluctuando
et natando ferme unius hore
spacio huc et illuc anxie perua
gabatur. Interim autem quadrupes et que

puer sub aqua latebant. nisi quod ora p
cessa modice supinus apparebant.
Quando uero in meis conuenientibus
erunt et natando diutius contenti
perentes cum ipse voluit: sed fugien
te caballo minime potuit. Tandem
uero quesitum et adductum de longe na
uicula. miserante domino educti et
liberati sunt scilicet adolescentulus et ca
ballus: non modo viuentes. verum etiam
salui et alacres. Manticam uero con
tinens ipsos libros inuenta est
modum intus plena atque diste
ta. Que dum postmodum in man
sione nostrorum clausa diutissime per
maneret. tandem de ea reserata inuenta
sunt libri a minimo usque ad magnum
mum ita madefacti atque deleti
si in fundo stagni diutius iacuis
set. Exceptus solus ille miraculorum
liber cum cum textis aque diutius atque
submersus esset inuentus: ita recep
tus est incorruptus et siccus: ita pul
cher et floridus: ut minime tunc
extractus de vinculo credas: sed
potius assumptum de armario dicas.
Nam quemadmodum usque hodie cer
nitur: ne una quidem litterula ma
cula ut modica aque stilla in
eo deleuit aut tetigit. Nam ce
teri sicut dictum est libri ita fluc
tibus ablati et uellicis mor
tibus conferti inuenti: ut nullis de

corporis usibus apti redierunt. Vnde
mirati et magna iocunditate
repleti gratias egere misericordissime di-
vine clementie: que dilecti sui beati
Bernardi merita venerandum voluit etiam
nunc huiusmodi signo glorifi-
care. Nos quoque magnifice con-
solati, primum cophinum de sibi missis
de librorum non modo levissimum,
verum etiam letissime tulimus. Quippe
quia in eius restitutione iocunda vo-
piscatore tamen ac tale miraculum de
immensitate agere cum libris extu-
limus. Et quidem duplex nobis in-
buit exultandi materia: tum pro
ipsa miraculorum gloria commendan-
da, de quorum certitudine preterito
miraculo certiores existimus: tum
pro ipsa pueri vita donata, cum in
beatitudine sanctissimi confessoris huius
partibus attribuendam et meritis esse
non dubitamus. Explicit nar-
ratio. Incipit epistola domp-
ni Philippi ad dompnum Samp-
sonem Remensem archiepiscopum.

Karissimo patri et domino su-
o Sampsoni dei gratia
Remorum archiepiscopo:
frater Philippus de Claravalle. Ambulare
de claritate in claritatem a domini
spiritu. Multa esset presumptio si non
multa esset dilectio: quod vobis presumo
scribere sublimitati. Nimirum enim

servus ad dominum, discipulus
ad magistrum, ad episcopum monachus.
Nichil michi et illi: cum illum sum-
ma dignitatis, me alta vilitas
componat. Sepultus inter homines non
est revocandus ad homines: nec re-
vocare debet ad fulcras gloriamque
verborum: qui silentium posuit ori
suo. Scitis et vos domine pater quia
scribere nec monacho ausum: nec in
tecto in proposito, nec penitenti
debeat esse in affectu. Durum quoque
est ut cum alii vacet et videat
quoniam ipse est deus, ego stilum tabu-
las que revolvam. Quem non ignoran-
tis duriores prius marcio con-
fringendum. In veritate prodi-
nil esse efficacius ad promerendam di-
vinas gratie dei: quod sedere et tacere et
semper humilibus consentire. Humilitas
virtutum regina, primogenitum
filium suum silentium peperit, in quo
et de quo cultus iustitie prodiit,
iusto attestante qui ait: Cul-
tus iustitie silentium. Sed ni-
mis progredior, et intercipiendus
est cursus sermonis, quia fortas-
sis incommoda prolixitas est:
si quos pluribus debetis oculos
detineam pagina longiori. Dicit
autem qui presumpsisset pusillitas
vel pusillanimitas mei servi
vestri, nisi prevenisset vel invitie

ruisset vēa hūilis sublimitas.
ymmo sublimis hūilitas amā
tissime p̄r. Rogat igit̄ ut scri
bā vobis q̄ scripta habeo de
miraculis pr̄is nr̄i. Amica vr̄i q̄
vos diligit nō verbo neq; lin
gua s; ope et veritate: et illa
q̄ exercebāt diligentiori dispu
tatore: tū illa tū ego nō scrip
serā s; collegerā: certe āt qdā au
rib; meis audierā et ꝓspexe
rā oculis vniu̾sa. Ipa tū q̄ in
itu et reditu scārpensis collo
cutoīb; ego nec vidi nec audi
ui. s; viderūt et audierūt q̄
ministri fuerūt sermoīs. et q̄b;
credo sicut oculis meis. Ego
eī tūc intraui scolā ihu: et
valedixi sc̄lo in sc̄lm et in se
c̄lm sc̄li. Declinem' āt hec et
alia q̄ fideli stilo a p̄ncipio
itinerarij ipsi' excepta sūt a
liqua de signis insignib; et
religiosis cōmendāē. q̄ poterī
virtute verborū sc̄m lucida p
ducat in lucē. Vos quoq; tū
eplām hāc suscepistis. orate
p philippo vr̄o: qui vr̄ ero q̄
diu fuero in visceribz ihu xpi.

et doctiori
disputatore

Explicit epl'a. Incipit pro
hemiū in miraclis ber
nardi clareuallēsis pri
mi abbatis

Cum in regno teu
tonicorū verus
crucis seru' verū
dus verbū crucis
annūciaret: necesse fuit ut regi co
rado pro quodā paris negocio
loqret'. Venimus āt ei Frankē
uort quod in littore magnifico
sup mogū situm est castrū: et a
francorū vado nomē accepit.
Ibidē cōstanciēsis ep̄us her
mān' noīe vir religiosus affu
it: obnixi' supplicās. ut ad p̄tes
suas acced'e dignaret. Cui' peti
cōi multa quidē negocia obsiste
bāt. maxīe clareuallēsiū suorū
intima sollicitudo et precor
dialis affectus: ad q̄s redire oīmo
do festinabat. Nec ei filiarū vtē
sim poterat obliuisci: sed co
to se āno auelli se viscerib; suis q̄
rebat. Vincit tū cōstancia dn̄i
cōstanciēsis: cū oporteret ip̄m
tunc. mō p se. mō p regē et ep̄os
supplicaret. Hic minimū intole
rabile sibi indicat vir benignis
sim' pro se amicos cōtristare.
Magis āt p̄ualuit timor dn̄i
et sp̄us eius: suggerēs sibi ē
ostiū magnū aptū. Hoc enī
studiū ei' hec cōsuetudo e
rat licet aīm habet affectione
plenissimū. nullū tū apud eū

propria optineat affectio locum in ce
lebrandis miraculis: sed totum sibi
vendicet divine magnificentia voluntatis.
Transiit ergo venerabilis pater.
Et dominica prima adventus domini in
gressi sumus fines episcopatus consta
tiensis: et in villa cui nomen
Hetingen maxima ipsi devotione
suscepti. Multa ex hoc divine vir
tutis virtutibus claruerunt: que et si
nos taceremus lapides clama
bunt. Propterea qui presentes fuimus dig
num duximus annotare ea: vitande
gratia confusionis et dubitationis
abigende. Singulorum ei prescripsi
mus nomina: et singuli quod vidimus
et audivimus certa veritate testa
mur. Eramus autem cum eo ego herman
nus constantiensis episcopus et ebe
hardus capellanus meus: abba
tes duo balduinus et frowinus: mona
chi eius duo gerardus et gaufridus:
clerici tres philippus leodiensis ar
chidiaconus otto et franco: quibus
additus est in ipso itinere alexan
der coloniensis. romam cum proficis
cebatur: sed videns opera divine vir
tutis et audiens crebram exhor
tationem compunctus est et conversus.
Singulorum nomina ex prescriptione
primarum invenies literarum. Inci
piunt signa que per germaniam per
servum suum bernardum claravallensem

abbatem operatus est deus
descripta ab hiis qui presentes
fuerunt. Hermannus episcopus

Miles sacerdos vil
le heten ob hoc
ipsum vocatus: adi
ravit hominem ce
cum iam annis decem qui de domo
sua dominica prima adventus sig
natum in transitu. ubi domum
redyt statim illuminatum cernit. Hoc
ab alio prius audieram. et in to
ta regione certissimum est. Ebre
hard. Ego a duobus honestis
viris quorum alter sacerdos al
ter monachus erat audivi duos
in villa lapcheym ipsa die
signatos fuisse: fuisse illuminatos.
Philippus. Secunda feria me presente
senex adductus est in ec
clesiam: et post manus impositionem
sicut omnes audivimus illuminatum
eum ipsius acclamavit. Frowinus.
Ego hominem illum videntem vidi.
et frater gaufridus meus. Franco.
Tertia feria Frienburch puerum
cecum nobis optulit in hospitio.
Dominus reportaret eum post ma
nus impositionem. iussit pater ma
tri ut puero an videret. Ego ipse
secutus sum et cum interrogasset
puerum clare se videre respondit. quod
in multis probatum est argumentis

erat

tis. gaufrid(us) Henricũ ut ingres
si sum(us) ecclesiam. adolescẽtes clau
dus p(er) signũ vite gressũ re
cepit. Epũs Oẽs eũ vidim(us):
nũ p(ro)p(ri)us in dei laudib; accla
maret. Ebirhar(dus) Ego ipõ die
tres alios claudos erectos vi
di. Johan(nes) abbas Mulierẽ cecã
in ingressu eccl(esi)e illuĩatã et po
plo p(re)sentatã oẽs vidistis. Gau
fridus Et puellã cui(us) arida
man(us) restituta est sanitati de
qua inter oblatões cantatũ ẽ.
gherardus Ego ipsa die puerũ
illuĩatũ vidi. Otto Eadem
feria cũ post missarũ celebra
tõem p(ate)r egrederetur ecclã. mu
lieris man(us) aridas tetigit: que
post paululũ incolumitatẽ rece
perũt. Cantũ oẽs audistis:
ego et franco vidim(us) ipsas ma
nus. gaufrid(us) Dic et puerõ cui
egrederem(us) unũ man(us) reddi
ta est corã oĩb; nobis. Sed et
mihi clauda quã p(at)ris iussu
dũ consequi nos nõ valet. re
versus heinric(us) nũ sup(er) equũ su
ũ attulerat nobis videntibus
gressũ recepit in ipõ loco: u
bi puella clauda ex utero rece
rat ãbulare: et sil(entio) duce ture
bãt. Franco In ipõ itinẽ puel
le cuidã man(us) arida restitu

ta est: et ego baculũ abbis ei
tradidi. et fortius eũ tenebat.
Epũs Nõ illud omisistis q(uo)d p(ri)
ma die Frienborch p(ate)r domib;
iussit fieri orõem. ut auferret
deus uelamẽ de cordib; eorũ:
q(ui) paup(er)ib; attendentib; ipsi aurẽ
suscipe renitebãt. Neq(ue) ei ocio
sa fuit orõ: s(ed) ut satis ditissimi
quiq; et etiã pessimi viri illius
signati sũt. Venistis
etiã cecĩ illi(us) senis q(ui) in via sig
nat(us) est. q(ue)madmodũ p(ate)r senis eius
se virtutẽ nõ a se quidẽ: s(ed) a d(e)o
virtutis et signaculo vite: Vene
rit eũ cũ paululũ p(ro)cessissem(us)
q(ui) inq(ui)reret an videret: et visu(m)
est videns. gaufrid(us) Ipse nob
secreto confessus est. q(uo)d sepius si
ta erga eos q(uo)s signabat bñ
ficia p(re)sentiret. Et de illis sur
dis mulierib(us) q(ue) eadẽ die in villa
trotingen p(er) quã transivim(us) vi
dentibus nobis auditũ recepe
rũt ad tactũ p(at)ris. sicut ex ip
sius ore audivi locut(us) est eo
q(uod) nullam adhuc surdã hac vir
tutis beneficiũ sensisse cognovisset
et sine hesitatõe tetigit. Ebir
hard(us) Ego cũ duab; illis etiã
adolescentẽ vidi. q(ui) in ipsa h(ora) fue
rat illuĩatus. Epũs Herren
heym q(ua)rta feria mane post mis

sacrū solēpnia puellā cui resti
tuta est man⁹ optuli. philip
Et ego puerū surdū et mutū
ab utero quē ptin⁹ audistis
rēs loquentē et clare audientē.
Epūs Ego ipsē locutus sū pu
erū ubi signat⁹ fuit. et libe sta
tī rn̄dit: et oēs audistis ipsi
uon(?) sanctū dēm. gauhr(?) Verba ei u
ba. que nūq audierat. epūs
Ab eo q̄ linguas infātiū fecit
disertas. gherard⁹ hoc erat qd̄
precedēte vespa secreto colloq
tibȝ nobis p̄r dixerat. neciem ad
huc mutū in hac (via) se audis
se loquentē. Et post paululū.
Cū soleāt ingr qui muti sūt
a nativitate etiā surdi eē. miru
valde est an aliquī sic nuerit.
ut linguā quā penitus anū nō
nouerūt subito intelligūt et lo
quant. philipp⁹ Puellā clau
dā q ibidē erecta est et gressū re
cepit: et puerū illuminatū oēs vi
dim⁹. Iorin⁹ Infantulū cecū mr
attulerat et signat⁹ receperat vi
sū: s₃ illa adhuc nesciebat donc
ego pueo pomū obtuli. et ex
tensa manu apphendit illud:
et ex hoc pbat⁹ est videre. Ebre
hart Cū educeret sermo magis de
portaret vir scūs de ecclīa. ant
ostiū me pñte et vidēte claudū

signauit et tulit baculos eius:
et ille exiliēs ambulabat. phi
lipp⁹ Cecū a nativitate puerū cū
dn̄s egrederetur p̄r scūs apuit
oclos: et ego vidi et ipsius mi
tis q̄ aderat: et vos fere oēs.
Vidi et puerū ex media parte cor
pis paliticū cui etiā osculū
dedit post signacūm. et stati
san⁹ factus est corā nobis: nā et
manū ei⁹ aridā ante curauit.
In villa sliong certa ab ānis
quinque mli in aque trāsitu il
luminata est corā ppl'o: et oēs fere
vidim⁹ eā. Gerard⁹ Ego in
eadē via puellā vidi cui ma
nus arida sanata est: videntib₃
et clamātib₃ nobis. Epūs De
ca feria basilee post sermonē
habitū et datas cruces mli
muta oblata est viro dei: cui
cū tetigisset linguā statī solu
tū est vinclm oris ei⁹: et loque
bat⁹ recte. hanc ego vidi. et ei lo
cut⁹ sū. Vidi claudū q ante rece
perat gressū: de quo sic acclama
uit ppl'us. Quis unq̄ vidit.
Otto Oēs vidim⁹ eū. ebrech
Ego et milites dn̄i mei ipsa
die id est sexta feria puerū vi
dim⁹ quē ad hospiciū scī viri
cecū mr adduxerat et reduce
bat videntē. Gherar Multa

co marie die festo fuit. quod prece tu
nistu sancte nequiuimus. Audiui
eum ipsum dicentem. quod cecos eo di
e tetigisset. quos omnino crede
bat illuminatos esse aut cito il
luminandos. episcopus Habbo iuxta
castrum cinwelt puer claudus
erectus est: et ego cum audissem
vociferationem precedebam eum.
redii et inueni ambulantem clau
dum in medio populi exultantis.
Eberhardus Delikon vespere sab
bati dum egrederetur. cuiusdam ho
minis puer cuius erant neruii ter
uicis indurati. et caput erigere
aut circumducere non valebat.
oblatus est: et ubi sanatus redi
it solutis neruis. erexit caput
et libere circumspexit: seruus meus
qui in ipso hospitio pernocta
uit et puerum vidit: mihi
hec indicauit cum aliis sociis su
is. Gotfridus Ipsa est villa ubi
mane die dominica pueri ma
nus restituta est: et alter claudus
a natiuitate gressum recepit. Et
duo claudi alter vir altera mulier
in ingressu ville erecti sunt: et
baculis quibus sustentabantur ab
iectis libere incedebant. magni
ficantes deum. Per longe precessi
mus: et ecce mulieris manus in
ualida signata est et sanata.

Omnes hec vidimus. et ad singula
clamor factus est et exultatio
magna. Hominem etiam mente
captum qui in eadem villa prestig
auiat: et statim conuersum ac sa
ne loquentem et agentem gratias
vidimus: et ex hoc sane prima
fuisse audiuimus. Redeuntes
iuxta eandem villam sacerdoti
locuti sumus et dixit usque ad
decem ex his de quibus certi erant
ipsa die ibi aut erectos aut
illuminatos. Vespera quoque ibi
dux conradus occurrit clau
dus puer coram eo et militibus
gressum recepit videntibus etiam
nobis. episcopus Ibidem contigit quod
modo sileo: sed suo loco uel ia
nobis commemorari. Eberhardus
Ipso die in ingressu ecclesie domini
ne alium claudum erectum vidi
mus et ambulantem. philippus
Mane secunda feria ex uno clau
dus in ingressu eiusdem ecclesie
me presente et uidente gressum re
cepit. Puer ergo quem in hospi
tio nostro mane mutum videra
mus: coram nobis locutus est. In
et hospita nostra nobis testa
bat neptem suam que congenita a
nus tem fuerat a quarto anno c
itatis sue ipso die illuminatam.
Gherardus Ego in hospitio die

ipa puerū cecū illuīatū uidi.
Philipp9 Et ego adolescētulā
cecā que ꝓpe uillā illuīata
est: quā ex nr̄is et ex ꝑplo
multi uiderūt. Gaufrid9 Istā
eo die uidim9. quorū iā nō
possum9 recordari. vnū tn̄ oc
currit ipa qua vidi letitie u
magnitudie ad mēoriā reuo
cāte: dico aūt de muliere quā
diu claudā in uilla quadā
ꝑ quā trāsiuim9 erectā vidi
m9 oēs. Ebrehar Ego cū mi
litib; dn̄i mei cōtuli. et ex
his ā tn̄ illi uiderūt ꝗ ego
ipe numeraui9 triginta sex mi
racula q̄ fc̄a sūt ipa die. Ce
ci vndecī illuīati sūt. clau
dis decē et octo gressus red
dit9 est: manus vndecī ma
nc9 restitute. surd9 vn9 audi
uit. Si plus in sūma uel
puit ꝗ triginta sex: tn̄ est q̄
plus psonas nūaueā. nō
signa. Rē ergo puellā vnā
multi sūt fc̄a: q̄ ceca et clau
da vtroq; pede. et muta erat:
et alterā manū aridā hn̄s.
Ad mīsta etiā alia cōtantē
audiuim9 ꝑplin q̄ sequebat
nos: s; q̄a reuiti nequim9
nō uidim9 ea. Philipp9 Cer
ta feria sc̄a fuisset multo omīs9:
q̄a tumult9 itolerabilis erat.
et oīno abstine oportuit pa
tre q̄ bn̄dicere infirmorū et
fugere: adeo se ꝑplus īuice
cōprimebat. Ebrehard9 Ego
ipe aū altare rogabā obnix
ius ne cui manū iponeret:
pessus ignorās qua roe pos
set edici. Philipp9 In īgressu
tn̄ ecclie clauda gressū recepe
rat me pn̄te: et ꝑpli cunctū
oēs audistis. Vidim9 et al
terā claudā q̄ egredientib; no
bis de uilla sup montē sig
nata est: et cōfestī solutis
neruis libe ambulauit. Ebre
har Hic miles in eadē uia
surdus recepit auditū: et
mili gressū q̄ clauda fuerat
utroq; pede. Audiui etiā q̄
milite quodā dn̄i mei. q̄ in
ipsa turba scām dn̄i mei de
fendebat. et pn̄s erat oī hoā:
ꝗ aridū brachiū cuiusdā sa
natū est: et claud9 ambulauit.
Sptus Dmītā feria qrta in in
gressu ecclie me pn̄te et uide
te cū ꝑplo et frīb; nr̄is: clau
dus utroq; pede. et manū
vnā habēs aridā. ab utroq;
incōmodo libat9 est: et libe
ambulabat et mouebat ma
nū. Philippus Cecū puerū

r2

q̄ ibidē illuīat͛ est ego uidi.
baldwin⁹ Ubi ienū trāsiui
m⁹ cantus ille quē audistis.
oēs eī in altera pte remāse
ratis pplo p.ro occupāte ia
nes sunt p.o erectiōe clau
di tuuisdā pueri q̄ ego uidi.
gaufrid⁹ Cecū senē qui ī
eode itine dū trāsirem uil
lā strēchorē lumē recepit.
Ego uidi mulierē claudā lōgo
iā tpe. q̄ sub manu bñdicē
tis exiliuit. tū sic cognati
labant͛ q̄ eā nouerāt pus.
circu eī veneāt et pedibus
recitebat. philipp⁹ Puerū
utroq̄ brachio ipotentē p͛
signancāt. tu⁹ dū alterū
brachiū extendisset un⁹ de mi
litib; altin dū offerre ei vel
let corā oib; nobis extendit.
gaufrid⁹ Oēs uidistis q̄tū
exultauit mlr insolitū lu
cē miatq; q̄ iuxta latū illu
natu est. eberhd⁹ Puerū pa
ralitiū pte media signatū at;
sanatū milites nri se uidis
se testati sūt. Filiū quoq; mi
litis cuiusdā cui⁹ erat ma
n⁹ arida ut uidebat͛ fe du
ocentē. tū adduceret ego ui
di. statī uo intrantes audi
ui et magsini q̄ erat. miles

at quidā erudit sanatū ma
nū filii dñi sui. Alexan⁹ Ego
hūc sanū uidi. Fortin⁹ abbas Que
constitucie fcā sūt p̄ tumultu
pauci uiderūt. Ego tū cecū
illū q̄ feria quīta aū altare
illuiatus est uidi. Abbas an
gressis addxit pcepat cui. ro
mendic erat. Puer q; de hos
pitio nro quē egoipse addu
ci fecerā. ipa die signat͛. clau
d⁹ eni erat. gressū recepit. H.
et p tribus aliis signis i ema
ntatū est. et campane pulsa
te sūt. licet nēo nēm uidit
qd ageret. gaufrid⁹ Illā fu
ignoram⁹ sicut ea q̄ consti
tie fcā sūt. q̄a nēo nēm se
turbis imisce audebat. Et
nos hec q̄ vidim⁹ loq̄ possu
m⁹ et ex hiis q̄ sexta feria fca se:
vel nos vidisse arbitror ipa
die. Eā sabbo mane iter ob
lacōes puerū vidim⁹ cū mlta
deuocōe grās agentē p͛i. cui⁹
oxe ipa feria sexta amissū re
cepeāt gressū. Cui⁹ deuocōe
vir sciis itiens ad incipi
conisus eut. nō est inuētu
q̄ rediret et daret glam dō.
nisi puer iste. Pus at in ip
sa oblacōe adolescētes surdus
duodecī anus sicut ipe nobis

Gaufri. Ego altm vidi pau
pem adolescente cui⁹ man⁹
arida restituta ē in villa
pria ostātie

confessus est. sed manum signan
tis beneficium sentiens exclama
uit in gaudio et exultatione
quod recepisset auditum. omnes eum
uidimus. aliqui etiam ex nobis
locuti sunt ei. Hic et mulierem
claudam que ibidem gressum rece
pit uidimus. et puellam clau
dam filii. que filii est erecta. Alte
ra quoque puella que surda erat ibi
dem recepit auditum. Hec ut sci
tis constanter in capella domini
episcopi facta sunt sabbato. Philippus In
solio tunc iam paret etc. mulierem
quandam manus inualidas sa
nata est. et hanc ego uidi.
Baldewinus Ego adolescenti illi
qui in exitu ciuitatis auditum
recepit locutus sum. cum po
pulus exultans uociferaret. Phi
lippus Vespere sabbati in hospi
tio apud wintheture puel
lam mutam uidistis cum eam nunc
offerret. et quomodo postea redi
ret loquens ipsi scitis. de multis
ei interrogata libere respondit. Re
mane dominum die omnes pro tumultu
expositis etiam nec uidistis que
fiebant. licet clamorem populi uoci
ferantis audietis. ego autem uidi
puerum media parte corporis pa
raliticum. et tam et brachium et
manum et tibiam sil' et pedem
que inualida erant. uirtus diuina
restituit quod prius benedictionis.
Duabus quoque claudis. alteri que
de pede uno. alteri uero utroque
gressus redditus est. et has pre
sens uidi. Alexander In pa
trie in uia nobis uidentibus
puer claudus gressum. et muli
er surda auditum recepit. Hic et
ipse turegum totam multis quod oc
curreratur claudus erectus est.
Gaufridus In turegum sequenti fe
ria mane in ecclesia ceca muli
er illuminata est. hanc ego uidi ce
cam cum adduceretur. et cum ma
nus ei imponeret affui. et pauli
nus illuminatam uidimus uniuersi.
Frater In eadem ecclesia puella
clauda gressum recepit. et muli
er loquelam. presentibus et uidentibus
nobis. Philippus Hic et pu
ella ceca uisum. multa quoque ibi
dem facta sunt que nemo ex nobis ui
dere potuit pre tumultu. Gaufri
dus Vbi fluuium lindemach
transiuimus cum suppositus est ui
cus ille infra dimidium mili
are. duo pueri manci manus.
muti unus loquelam. surdus
unus auditum. senex cecus uisum.
totam omnibus receperunt. Hec nos
omnia uidimus et certissime ac di
ligentissime probauimus attamen

ad singula multitudine que
secum domini deducebat in leticia
a et exultatione. Philippus In
ipso itinere clauda erecta est.
quam in biciis deportatam
ubi signavit pater deponi ius
sit et ambulare. Hec erat tunc
congratulabantur vicine mulieres
et omnes qui noverant eam. Sed et
surdus quidam ipsa die iuxta
viculum per quem transivimus coram
nobis recepit auditum. Gauf
Feria tercia profecti mane a vi
culo bicbovunclororch prius
quam flumina rusam transiremus
duas mulieres claudas vi
dimus in itinere erectas. Utriusque
clamorem pater dum eas agita
ret sine ulla hesitatione cog
novit. Substitit et utramque
deponi fecit. et libere ambula
bat magnificantes deum. A
lexander Ipso die iuxta viclin
quidam puer in torto et rigi
do collo sanatus est coram nobis:
et libere caput movebat. Ebe
har Unum omisistis quod ego
vidi et plures multi ville que
dicitur Frisen omnes ei probabant
ubi clericus quidam de villa que dici
tur Selkinge obviavit rogans
sanctum domini dum ingrederetur villam
ut aliquod faceret signum. quia po
pulus devotissimus erat: et ecce mu
lierem claudam ab annis viginti of
ferebant: quam ubi signavit
pater iussit deponi et libere ambula
bat. Alexander Quarta feria
aput castrum tinnuclech ubi per
noctaveramus: priusquam intraret
vir sanctus ecclesiam in atrio ec
clesie intortum pueri collum sana
vit: et puelle manum inglutam
reddidit sospitati. Gaufridus In
ecclesia post misse celebrationem
puellam ei obtulimus que ex utero
matris ceca nec lucem solis vide
re poterat. nichil aliud discer
nere. cuius oculos sputo linivit
pater beatus: et continuo clare videbat
et omnia discernebat. Ibi denique sur
dus auditum: et ceci quidam vi
sum recepit. Alexander Puer cui
una altera cum nervum cervicis ob
duxisset et retraxisset caput suum
dimittere non sinebat: in ecclesia sa
natus est ipsa hora. In via quo
que contracta mulier et unus ipso
rum quam in vestibulo deporta
verant in oratorium sancti viri. in
signata est exiliit clamantibus:
et facta est leticia magna in po
pulo. Sedit hec basilicam vir
quidam qui graviter audiebat. cla
rum recepit auditum. Alexander Cu
ta feria ante lucem egressi festina

uim⁹ toniasde in ipso aut itte
resurd⁹ quidā recepit auditū
et puer altō oclo cecus vidit v
troqꝫ. licet lateat p̄rem: ſꝫ cū p
uisisset eos misit q̄ ſcrutarent
et iuentū est ita. eberhardus Cū
misisset te inq̄t ad alterā domū
vt videres an puer illuiat⁹ eēt.
reuers⁹ ad me q̄ prius icredulꝰ
eram: deus aperuit oculū pueri
illi⁹. gaufri Secūda feria in ecc̄ia
rosigarde ubi intrauit. puer al
lat⁹ est cecus oculo parū. alto
oclo nichil vidēs: et cōtinuo
clare vidit vtroqꝫ. Oēs vidim⁹
eū. Ibi cōtinuo alio signo cō
clamatū est et dicebāt cecū il
luminatū eē: ſꝫ videre eū nequiuim⁹
p̄ tumultu. eberh Puerū q̄dam
claudū q̄ post sermonē habi
tū ad plebē erect⁹ est in ipa
eccl'ia: de quo etiā vociferati sūt:
ego ābulantē vidi in medio
p̄pli acclamātis. ep̄us Hablio
in ecc̄ia barthee p⁹ missarū
celebratōem cecus alto oclo
ter⁹ iā p quīquēniū visū rece
pit: et ego eū vidi agentē g̃ras
et exultantē. otto Prius ibidē
cōualuerat puer contractū habē
collū: cui⁹ sb manu p̄ris ner
ui crepuerūt et relaxati sūt:
et pueri p̄r et ipse puer ītredi

bilit' letabant'. Oēs audistis
cātantē p̄plm: ego puerū vidi.
gaufrid⁹ Adolescentē cui erat
arida man⁹ cū brachio toto:
et ibidē curat⁹ est. oēs vidim⁹.
frāco Et puella q̄ simili g̃
ta aduenit⁹ argentine in ecc̄ia
p⁹ missarū celebratōem erecta
est: de q̄ sic exultabat p̄r. sic po
p̄lus acclamabat philipp⁹ Ipa
die priusq̄ nauē igrederem' pu
er claud⁹ erect⁹ est. et coram oī
p̄plo libere ābulabat: et q̄ aderāt
vociferabant cū gaudio sicut
oēs audistis philipp⁹ Qrta
feria in naui p̄ficiscebam'. et
nō poterāt accedē q̄ infirma
bant: vespe tn̄ bagebach in
hospicio mulier clauda gressū
recepit. gaufrid⁹ Ipa hora q̄
mulier surrexit q̄rebam' iunc
nichil nos ea die vidisse. et il
la statī sine baculo ābulare ce
pit g̃ulabūda et laudās. Cr
astina fuit vigilia natiuitatis dn̄ice
et naui venim⁹ spirā. ibi eī
die festū celebrauit'. rex cōrad⁹
ibi coronat⁹ est: ibi mult' aff
fuit epōrū principūqꝫ cōuen
tus: aliūt p̄r sc̄us aduenit int'
p̄ncipes quosdā pacē cupiēs
reformare: quorū inimicicis ab
exercitu crucis xp̄i multi detinebant'.

Veruptū nō tādra solēt in
hys cōuentib; appare miacla:
nec dignat deus ubi tant est
cōcursus multitudis tā ioſe re
uelare glam suā. ꝫ nō fuit o
tiosꝰ pris aduētꝰ: ibi eī fim
est ut ipsius ibis ꝑtar mira
clm miaclorū. Diqꝫ rex sig
natꝰ pret spon oīm q cōuene
rāt. Cucurrit velocit sermo
diuīus et efficax: et vē ibi pba
tū est: qa cor regis in manu di
Duis eī aput frāckenuort re
gē secreto cōuenērit vir btūs
āmonēs: ut et ipē saluti ꝓpe
ꝓuidet in tpe mīe ꝑbēis. Cū
tū rīdisset rex: nllm sibi bu
militie ināe ꝓpositū: tacuit
vir māsuetissimꝰ dicēs: nō ē
ꝑuitatis sue ipotunꝰ īstāe
regie maiestati. Dic et spire
tū in sermōe publico iā scdo
regē simul ꝑus pegrinatois āmo
nuisset ex nōie: die tn̄ tū bti
iohis festiuitas ageret secre
to aggressus est eū solita mā
suetudie suggerēs ꝓuidendū
oīno ne sic eū ꝑteriret ꝑuīa
leuis breuis hōrabilis saluta
ris: quā ad saluādos ꝑtōres
dīna pietas excogitauerat. Ad
hoc tandē rnsū optinuit ꝫ
deliberaret secū et cōsuleret suos
sequēti die: ꝑ hoc respōsurꝰ. Cr
iū intra missarū solēpnia bti
pris aīm cepit spūs stimulare
dīnus: ut ꝑter morē nllo cogēn
te nō oporte sine sermōe ꝑte
rire die. Quid multa. Logutꝰ est
in fine sermōis: regē nō ut regē
sed ut hoīem tota libertate cō
uēit. Ponebat eī futuri iudi
cii hoīem an̄ xpi tribunal
astante: imꝑperante xpm et
dicente. O hō qd debui tibi fa
et nō feci. Et hoc est enuāns
regni culme: dīcias cōsilia
virtē aīm: et corꝑis robur.
Hijs et huiusmōi cōmouit
hoīem: ut in medio sermōe nō
sine lacrimis exclamaret. Agnos
co ꝑrsus dīne munera grē. iā
deinceps ipo ꝑstante ignarꝰ i
ueniar: patus sū seruire ei qui
de ex pte eius sūmonēor. Ou
it. et ēme ꝑplus recipiēs vbū d
ore loqntis exclamabat in lau
de dei: et resonabat tēra in vo
ces eorū. Cōtinuo signatꝰ est
rex: et vexillū ab algu ꝑ man
pris nri suscepit qd ipē in ec
ctia dnī manu ꝓpa deportarēt.
signatꝰ est tū eo nepos eī dux
fredericꝰ mox: signati alij pri
cipes quorū nō est nūs. Ipa
die iuxta capellā ubi pr sans

missam celebrauit: puer claudus
me presente gressum recepit. Ebrardus
Sabbato mane cum innocentum fes
tum ageretur dies. exeuntem de hos
pitio patri suo occurrebam addu
centes meum militem qui signari vo
lebat: et ecce in media turba
puerum cecum intuens: quid vult inquit
puer ille? Cuius verba cum minus
intellexisse quia romana lingua
loqueretur: adduc inquit puerum ad
me. Factum est ut imperauit: et con
festim signatus visum recepit. Ego
ipse in missis probaui quod clare
videret. Gaufridus Post misse celebra
tionem in capella que dormitorio
canonicorum adiacet induit vir
dei; virum signauit vno cecum
oculo. et visum statim recepit: cuius
et veritas prima et illuminatio secun
dum diligentissime probata est. Vidi et
surdum diu ab ecclesia rediens ipres
so crucis signo fecit audire: im
mittens digitos in aures eius. Et
hec vidimus et probauimus. Episcopus
Vidi et alium claudum ante altare
signatus diu graduale cantaret
quem ego ipse obtuleram. Ebre
hardus Multa facta arbitror que non
vidimus. sepe eum cantantem audi
uimus populum. et nemo ex nobis
tempore potuit ut videret quid age
ret. Unum tamen surdum qui ibidem rece

pit auditum ego vidi: et ego
obtuli eum. Ipso die conuentus factus
est ubi manifeste spiritus affuit:
neque hic umquam dubitare licet.
Conuocauit ei rex omnes principes
et milites qui signati erant. silentio
que residentibus vniuersis: exhorta
tus est eos pater sanctus non humanis
sermonibus sed diuinis. Ubi vero egres
si sumus et rex ipse cum principi
bus secum diu deducebat ne compri
meretur a turbe. Puer claudus
ei oblatus est coram rege. at ille
signo crucis edito puerum eri
git: et iubet coram omnibus ambulare.
Quanta letitia quanta exultatio
puer edidit sit quis loquetur?
Conuersus autem pater sanctus ad regem.
propter vos inquit factum est hoc: ut
noueritis quia acceptus est vobis
cum et ei acceptum est quod cepistis.
Ipsa hora pusillum ingredientem hos
pitium claudam puellam erexit:
et cecam mulierem illuminauit. Ebrechi
Mane secunda feria diu ad ecclesiam
vir sanctus perficeret: multitudo
languentium impediebat nos: et
omnes precedere iussimus. Nec mora
claudus ante altare erectus est. Ut
signatus esset ignoro: ambulantem
tamen vidi. et lignum pedes in ecclesia
pendentem. Otto In capella re
gis ipso presente puer cecus sig

ego oculi illuminatus est. Gau-
frid. Ibidem statim puer claudus ex
utero gressum recepit. Eberhar-
dus. Eadem die alii duo claudi alter
et alter curvus erecti. et me pre-
sente ad maiorem etiam ab uni-
verso populo sunt deducti: nam vocife-
rationem et sonantes campanas
omnes audistis. Hic redeuntem do-
minum: et ecce item clamor item
compulsatio. Festinavimus ad ecclesiam:
et duos item claudos adduce-
bant: qui ipsa hora receperunt gres-
sum. Gaufrid. Vespere dum rediret
per curiam regis. multitudo lan-
guentium hospicium eius ob-
sidebat: quos in ordine fecit re-
sidere: et singulos tetigit ac sig-
navit. Ibi puer claudus ex ute-
ro gressum recepit: alter cecus
uno oculo illuminatus: et vir
claudus ab annis decem erectus est.
Hos ego vidi statim sub manu
benedicentis. Unus e fratribus nostris
unum adhuc surdum qui auditum
recepit se vidisse testatur: et in-
mulierem gratias agentem quod a dolo-
re capitis convaluisset. Eberh.
Eadem hora puer cecus illuminatus
est: quod ego vidi. Philipp. Item
vir quidam in presentia regis et
principum unius oculi visum recepit.
In ipso loco factum est unum plurimum
gratulabamur: eo quod prius erat dux
quidam grecus missus a rege
constantinopolitano. Hic in ca-
pella regis loquebatur patri nostro:
cum mulier ceca oblata est. Ubi
vero signata est coram eo statim il-
luminata est: et hic ille plurimum com-
punctus est in hoc verbo. Hic et in
ea vespera astante et rege et ipso
duce et principibus nostris puer
claudus offerebatur: pro quo attentius
se contulit loquens vir sanctus cun-
ctis videntibus omnibus ait: in nomine Iesu
Christi tibi precipio surge et ambula.
Sonuit vox virtutis et secuta
est virtus: surgensque puer liber
ambulabat. Et prius quidem tre-
mentibus membris vel tibiis ibat:
sed paulatim sub oculis omnium ro-
borabat. Gaufrid. Anselmus
episcopus havelbergensis in fronte
et faucibus gravissime patiebatur:
ut vix aliquid gustare posset aut
loqui. Hic ergo rogabat virum
venerabilem dicens: quia debebis etiam
me curare. Cui iocunde tunc
si eandem mecum habes fidem quam
habuit muliercula: posset forte
prodesse. Et si ego fidem non habeo:
salvum me faciat fides tua. Tunc
ille signavit eum pater et tetigit:
et continuo dolor omnisque tumor
discessit. Philipp. Ducta est ei

nositas nostra: quia tam crebra co
tidie miracula choruscant. In
octavis nativitatis mane domi
no eciamque presbitero ferens in clau
stro canonicorum puer claudus
gressum recepit: et coram ipso
patre nostro ambulabat exultans.
Gaufridus Inter missarum solempni
a ceterus puer erectus est. et hunc
vidi cum ad altare adduceret mu
lier vidua ut offerret pro recep
ta sanitate candelam. Otto Post
missarum celebracionem mulier
claudaque gressum recepit: quam nos
vidimus omnes ambulantem. Gaufridus
Multa quidem et hac die sequenti
collata languentibus beneficia vi
dit rex ipse vidit curia tota.
vidit universa civitas spirensis:
a cuius memoria deleri non poterit
in eternum. Nec enim siquidem pedi
la ubi hec annotaremus neque
licencia cum fratribus committere:
preterea omnes. Tria tamen occurrunt
memorie: nam cetera investigare non
parant. Feria quinta pueri duo
cecum utrumque vel unius oculi lumine a
miserant in hospicio illuminati sunt.
Et paraliticus curatus est: quem de
portaverunt in grabato Philippus
Feria quinta in capella regis
domini presbiteri de consiliacio pro qua
nominatim venerat beatus pater sig
navit hominem cuius caput sine
intermissione tremebat: et sa
natus est ipsa hora. Puer etiam
claudus ibidem erectus est. Gaufridus
Vespere in hospicio duo ceci
illuminati coram nobis. Gaufridus Ma
ne sexta feria coram nobis cecus
visum recepit. Hoc eundum est
nobis: et quia hec deportantur con
tinuis iam festinat. Quicumque
proinde quod dominus episcopus reservavit.
Episcopus Oportet enim est ut commo
neas: nam mihi fateor prius quam
memoria exciderant. Sagittarius
quidam serviens ducis Conradi cum
nobis diu occurrisset detrahe
bat verbo crucis. et sanctum dominum blas
phemabat. quia non plus iste signa
facit quam ego. Ubi ergo ad imponen
dam manum infirmis pater substitit
accessit homo et vidit cum deroga
rat: statimque cecidit exanimis et
iacuit sine sensu. Alexander
Ego primus illi eram qui cecidit:
et equus quidem immobilis stabat;
sed quasi impulsus subito vir
tute divina cecidit retro. Obstu
puimus omnes et advocavimus patrem:
nec prius miser ille surrexit.
quam descenderet et orans erigeret eum
pater. Hic in se ipso cognitam virtu
tem prius detrahebat incredulus.
sequenti die signatus est in centum

diu profectus. cplus Postquam mi
sericordia dei que novissime huic ge
neracioni verbum salutis et antiquis sanctis
reservavit: ut quasi lucerna ac
cecutissima temporis huius tenebris vita
doctrina miraculis illustraret. Fe
lices vos qui sub presentis et sperati
tis: et saciamini ab uberibus conso
lacionis eius. Felix congregacio que
tanto patre letatur: cuius nos miseri
sciates tonu salutem nostri gloriam.

Incipit epistola alia in mira
culis beati bernardi clare
vallensis abbatis

Dominis et animabus su
is dilectis ecclesie colo
niensis: salutem dicunt fratres et conser
vi. Everhardus gerardus et
gaufridus monachi clarevallenses.
Philippus leodiensis volmarus co
stanciensis. et ceteri tirones spiritua
lis milicie: quos vir sanctus eripu
it de medio babilonis. Iam omnia
decet nos et ipsis medullis cor
dium tibi gratias agere domine deus noster.
multiplicasti enim super nos misericordiam
tuam. et magnificasti facere nobis
cum immemor omnium iniquitatum nostra
rum: quibus digne puniendis nec ip
sa quidem gehenna sufficeret. Et
unde hoc nobis peccatoribus utique
pessimis omnium: quos condempnare pariter
tellus iniuria cogitur sustinere.

Unde hoc nobis: ut sub tanto sancti
tis patrocinio respiraremus. O in
estimabilis cumulus miseracionum:
o incomprehensibilis divine pieta
tis abissus. Accumulavit gra
cie munera super virum quem elegit:
ut ad eum colligat undique despe
ratissimos peccatores: in quo sem
ius habeat repositum sanitatis. Ve
at karissimi usquequo gravi corde.
Nonne si in tiro et sydone facte es
sent virtutes que in vobis facte sunt lon
ge diebus egissent penitentiam in cine
re et cilicio. Ad signum unum ali
quod tonuisa legimus de ipso dum
tenuitas hominum tria naliua: cum
porta templi mendicantem claudum
et ore petri prolata vox virtutis
ambulare fecisset. Quantos in hoc
in civitate coloniensi vidimus
erectos. Et multi quidem de po
pulo ad quos vocabat convicti sunt.
et oblatam sibi a summo pontifice
indulgenciam et penitenciam devotissime
susceperunt. Sed certe nisi habu
erit iusticia vestra plus quam scribarum
non intrabitis in regnum celorum.
Laici se de mundo sunt: licet co
gitant que sunt mundi. Apostolis dicitur
est. vos de mundo non estis sed ego
elegi vos de mundo. quicumque vos
hodie omni paratis locum. quicumque sti
pendiis vivitis. quicumque plerem

preuetis. sicut auctoritate polletis.
quam vobis reddimus honore. cum
quibus ut pace vestra dixerim nova
vobis sunt omnia. preter confusionem
et conversacionem. preter studium et
intencionem. preter opera et voluntate.
preter vitam denique et opinionem. Si
in hiis terra gregem pascua viderit se
miratur. Pastorem silet in animam
dorsum. silet in hiis tremis. et q
inferius sit queretur. numquam non credi
tum est et abusio magna. At nunc
erubesce sydon ait mare. publi
cani et meretrices precedunt vos in
regnum dei. Desperata est pla
ga dei huius. a planta pedis us
que ad verticem non est in eo sanitas.
Vilgtata est enim possessionibus.
sed virtutibus spoliata. Neque enim
longa potuit eis esse cohabita
cio. ex quo pauper propter nos factus
est rex glorie. ita paupertatem elegit
ut diceret. Nisi quis renunciaverit
omnibus que possidet. non potest meus
esse discipulus. Heu heu videmus ad
ditum venenum ecclesie. sicut dictum
est loco tuo que vos nominatis
pium. quia prope ditavit ecclesias.
Legimus enim in hystoria eius quod au
dierit vocem dicentem sibi. venenum
ecclesie additum. An forte vobis vi
detur absonum venenum interpretari
divicias. Christus omnis in evangelio

etiam spinas vocat. Et apostolus
eas laqueum diffinit esse diaboli
Quicumque in hoc seculo, inquit, di
vites volunt fieri incidunt in tem
tacionem et in laqueum diaboli.
Evadunt ergo qui volunt fieri
pauperes. et secum decantant. ex
laqueus contritus est. et nos libe
rati sumus. Agnoscite vocem coruin
dum qui laqueum hunc transilistis. fere
nostros loquimur. quos adhuc inter vos so
lo tamen corpore detinent. Nos enim vo
ciosus sunt vel ad clerum sermo do
mini. ut magis inexcusabiles sint
qui adhuc in perdicione persistunt. Immo
fertilius trahat ceteros funiculus
triplex quod difficile rumpitur. cum ver
bo et signis etiam priorum acce
dat exemplum. Protrahunt epistolas
ut videtis ubertas materie et de
siderium fervens. quo omnes habere
cupimus socios in visceribus Ihesu
Christi. Verumptamen supersedendum est no
bis. presertim quia copiosius hec et ef
ficacius ab ipso nostro patre annun
ciata sunt vobis. domino cooperan
te et sermonem confirmante se
quentibus signis. Explicit epistola.
Incipit prohemium ad colo
niensem clerum
Multi et vobis cu
riose legerunt exem
plar libelli quod ad

illustrem hereticum vegetem spiritum ma-
gis quam sanguinem misimus. De sig-
nis que vidimus a prima domini
adventus usque ad descensum u-
nem a curia que nuper spire ha-
bita est: multi adhuc petunt
ut que facta sunt apud vos non
negligamus adiungere. quia hec vo-
bis dulcius sapiant que presentes ipsi
vidistis. Quod nobis triplex
consideratio persuasit: ut et non-
nulli [illegible] seculari adhuc tan-
dis negotiis detinentur in lau-
de hac recalescant: et ceteri co-
gitent quale sit quod amittunt
qui tanto precio quod presto ubi deus
sustulerit multi lacrimabiliter
plangent. qui cum qui dissimulave-
runt dei vocem [illegible] sua
[illegible] aut illecti voluptatibus no-
luerunt: aut trepidantes cordis pusil-
lanimitate retracti. Hec et habeat
ut dignum est nobilis ecclesia co-
loniensis memoriale sempiternum
carum tenentium quorum presentia meruit
illustrari. Non quidem nunc hoc
scriptum reservandum sit: sed ut
luculentius hec et dignius scribant
qui scientiam habent et presentem dilige-
ntiam adhibere. Nec dubitamus
multo plura et apud vos et in
itinere miracula claruisse quam tunc
nos potuimus aut nunc possi-

recordari. sed certissima tamen et pro-
batissima scripsimus: ea que addere
proposuimus que singulis adhuc
diebus per fidelem servum et devo-
tum famulum virtus omnipotentis
mirabiliter operatur. Sed et pauca
ex hiis que vidimus a spira usque co-
loniam huic annotationi permitte-
nda credimus. ut priori narrationi in-
tegra cohereant. nonnulla quidem ex hiis
que presentes viderunt venerabiles ab-
bates campensis et [illegible]
woldensis sicut ab eis accepimus
sub eorum nominibus sunt descripta. Nam
venerandus episcopus constanciensis ab-
est. locum eius tenens ipsius [illegible]
[illegible] fr. wolkemarus supplevit in
hac relatione: et primus ipse loqua-
tur. Wolkemarus. Utinam inter nomina ce-
lorum nomen meum inveniat [illegible]
ascribi. utinam in libro vite [illegible]
ultimum inveniat ipsius oratio
et meritis: in cuius laude presentium
primum id fieri voce sanctitati placu-
it. Tercia igitur feria soluta est cu-
ria spire. et nos wormaciam [illegible]
[illegible]: ubi pre [illegible] licet ob-
[illegible] rogaret moram facere nolu-
[illegible]. quia oportet me et aliis ci-
vitatibus evangelizare. Transeunte ei-
us wormaciam ante duos menses
et sermone habito inenarrabiliter
signaverat [illegible] signacio [illegible]

lige xpiane. Plus tn̄ q̄ egredi-
m̄ die sabbi infirmos tetig:
q̄ cōuenerāt: ubi iter man9
meus surdi duo q̄s offerebā
astāte ipso et acclamāte. au
ditū sibi redditū fatebant
cū multi cōsultēte. Philipp9
In itine puer claud9 erect 3.
q̄ oēs h̄c vidistis. Gaufrid9
Secūda feria die festo epyphāie
apud castrū gruzenache rēs
dies ab ecclā p̄s btūs. pueru
tetigit et erexit: q̄ ser ānis
penit9 claudū fuisse pntes sui
et alij plēs e ipso ciuitate qui
eū nouerāt testabant. Huic
nos ipi statī vidim9 ambulāte
dū ad ecclīam deduceret: in lau
de dei clamātib3 vniuisis. Wol
kema. Tercia feria pethenbach
sic eū noiant vicīn ubi p
nocturnum9 dies apparitōis ma
ne tū apparuerūt miracla q̄
p̄us vidi oculis meis. Sig̃dē
in igressu ecclē surd9 oblat9 ē:
a quo statī vir dn̄i sacris digi
tis suis surditatē reppulit: et
īmisit auditū. In igressu q̄
puella altero pede clauda gres
sū recepit. Nec dū exierāt vil
lā p̄s btūs. et ecce offerūt ei pa
liticū in grabato: qui audita
fama btutis ei9 a viro mag

no q̄ sup tenū sit9 est vocat
bobardi9 plaustro sese ferebat
deportari: et huc quoqz signa
uit tetigit et erexit. et ad p̄pria
remisit icolumē. Gaufri. In
prochia treuerēsi situs est fa
mosissim9 vicus ubi ren9 et
mosella cōfluūt vn̄ et cōflu
ēcia noiat: ubi multa corā oī
ipso ostensa sūt signa. q̄ nūq̄
noticiā aut memoriā effugerīt:
claudū tn̄ puerū q̄ in ecclia bti
florini post missarū celebra
tōem erectus est meminime vi
disse. Sed et cecū ibidē illumina
tū asserit frederic9 nr̄ q̄ ab eode
vico secut9 est sēm dn̄i vna cū
adulto optio adolescēte. hic ig
norātib3 ppinq̄s et ceteris no
bistū tūsijt mosellā indutus
tm̄ supellicio sicut venerāt ab
ecclā sci castoris. in q̄ clericus
erat. Reliq̄ alter ioseph pal
liū cū adultero: fugitq3 egip
tios et effugit. In eode itine
tū paululū p̄cessissem9 clau
d9 quidā notissim9 in tra illa
equo aduehebat. huj9 ita ner
uus femoris aruerat. ut cepha
tito genu quātū mēsura est
palmi vni9 tibia illa breuior
alia videt. Signauit at eū vir
scūs. et nichil hesitās de btutis

ensem deponi iussit et ambula
re: sed non fuit qui obediret. for
te quia id minus speraverunt
qui astabant: aut quia minus intel
lexerunt verbum. Siluit ergo pater,
sed non siluit vox virtutis. Ob
ito siquidem clamavit homo laxa
ri sentiens nervum. et extendi
genu super equum quo vehceba
tur. statim vero deposito libere am
bulabat magnificans deum: et
tota illa die secutus est sanctum cu
ratorem. Alter quoque cuius sini
femoris nervus aruerat ut
vix summis digitis pedis unius
terram tangeret. sanatus est in via
eadem: ita ut libere et talum depo
neret et sine baculo graderetur. Wol
kemar. feria quinta apud vinim
riegemach mane pulsis egre
dientes de ... pente. puer quidam gressum
recepit: qui sex annis claudus exti
terat. sicut ab ipsis parentibus eius
accepi. Ibidem etiam surda mulier
audivit. et vir cecus illuminatus
est: cuius unus tantum oculus erat.
et hic quoque nichil valens. Gaufri
dus. Memor sit in eternum dies huius civitatis
coloniensis: que suscipere meruit
hominem sanctum quem semper optaverat. Que
tamen insperatius advenit; maior
fuit eo die frequentia populorum.
Hic numerum glorie talcator huma

ne solemnes semper exceptiones que
in se est fugere consuevit. et ele
git magis occulte ingredi ci
vitates. Raro tamen id potest: quia
sequitur maior gloria repellentem.
Mane sexta feria pulsis ingredi
nis etiam: in hospicio nostro
mulier uno oculo ceca ab annis de
cem ad tactum beate manus coram no
bis visum recepit. Hec in ecclesia
statim presentata est clero. et duc ta
fuit ante altare gratias agens deo.
Inventus puer quoque cecus in ipso hos
picio est illuminatus. Ex hoc in
gressi etiam patre sancto ad altare
beate marie quod in orientali parte lo
catum est missam celebravit: ubi
vero complevit. coram omni populo puella
ceca illuminata est. Et mulier no
bilis et nota in civitate cui ma
nus arida ab annis tribus extendi
penitus non valebat: resolutis ner
vis ad signum crucis sine dilatione
stetit erecta. In pulpito quoque dum ser
monem habiturus ad populum ascendis
set: cecus tener visum recepit. Multa
quidem et alia signa facta sunt in ip
sa die. et sepius acclamabat: sed
nemo nostrum ingrediendi extitit au
sus. Cabbo quoque multa in hos
picio vidimus et cognovimus ex
sed quia annotare neglexerimus super
venientem multitudinem referre non

iā peitus extiderūt. Verba tū
q̄ ad clerū habuit: neq̄ eni ad
ꝑplm exīe voluit illa die. et q̄
mō formā hāc clericorū ꝑmo
dicū ꝑfus īforme oib; dina
tū testīonijs scripturarū ꝓba
uauit ēē ↄtrariā: nō oib; eis
arbitror excidisse. Vos inquit
ꝑplia notabat tū dicēt". in la
borib; hoim nō sūt. et cū hōib;
nō flagellabunt": ideo tenuit
eos supbia. Et ysaias eodē spū
ꝑmo deus p ysaiā": misercam"
ipi° īpio et nō discet facē iu
ticiā: in tra scōꝝ iniq̄ gessit. et
nō videbit gl̄am dn̄i. Et exp̄s
sius ac noiatim in alio ꝑplia.
Principes ꝑpli mei iniq̄ exient
de domib; delitiarū ꝑpt volūta
tes suas: et clerꝰ eorū nō ꝓdeit
eis. Sed hec alias: iā ad narra
ꝓis ordinē redeam". Dnica
post q̄ missa celebraret": cecus
quidā p signacl̄m lucis et vite
illuiatus et adductꝰ est ad al
tarē. Ea siquidē die ad pxiui
sui sermonē ↄuenerat ꝑplus i
estīabilis. q̄ntū nemo clericoꝝ
sese aliq̄n in eccia ~~sese~~ vidisse
dicebat": ad altarē bti petri q̄d
in occidentali pte situ optinet
in eccia pncipatū. Ibi post mis
se celebracōem innūa eorum

oib; miracula ↄtigerūt. Hōra
ta mlier et notissiā in ciuitate
q̄ p quinq̄eniū vno oclō ceca
multa sese in medicos fateba
t expendisse: sub manu sigu
tis visū recepit. Altera quoq̄
sicē illuiata est. Abbas cāpen
Et mltis q̄ ibidē vidi duo tm
occurrūt memorie: duo aūt de
puella surda et muta q̄ con
festi audiuit et locuta est. Et
de iuuene claudo; quē ad secun
sui orōnē dina v̄tus erexit.
Hermān°. ab. In platea u
bi sermonē habuit. vir btūs
eo q̄ eccia ꝑplm capē nō suffi
ceret": nobis assistentib; cecus q̄dā
visū et mātus aride manꝰ sit
et beathy adeptus est sanitatē.
Abbas cāpē Vbi finito sermo
ne domū regressi sum". ex quo
ianuā intrauit interiorē pusq̄
hospitij limē attingēt me p̄n
te caecum erexit puerū": mlieri
isane reddidit mentē. claudū
ābulare fecit": et cecā vno oclo
matronā btūs pater illuiauit.
Gherard° Hec fuit de qua sic
admirabatꝰ vnꝰ de frib; nr̄is:
q̄ et diuini bn̄ficiū tā facile
p̄staret. Et vē digna fuit oi
admiracōe celeritas: prius ei q̄
signata illuiatā se ēē cerla

mauit. Eberhar. Ex quo presi
si sum(us): nunquam nobis illa die mi-
racula defuerunt. Et hoc quidem
certi(us) nouim(us): et diligentius p-
bauim(us) ea. Stabat enim vir
sanctus in fenestra et per scalam offe-
rebantur infirmi. Siquidem ostium
dom(us) aperire nullus audebat:
tant(us) erat impetus et tumult(us).
Ibique filia diuitis cuiusdam viri
notissimi in ciuitate auditum
recepit: que ex multis annis pe-
nitus amiserat. Hanc in claustro
quodam parentes eius locauerant. Sed
remiserunt eam sanctimoniales eo q(uod)
penit(us) amisisset auditum: diuque
sic manserat nichil audiens. Do-
nec ad tactum sancte manus de(us)
aperuit aures eius. Post paulu-
lum quoque contracta mulier erecta
est et ambulabat. Gaufri. Pue-
rum cecum qui erectus est ipsa die:
et cecos multos qui illuminati sunt o-
mnes vidistis. Woltze. Ego et fra-
tres quos vidi et quorum memi-
nimus quinque: quosdam uno oculo
cecos quosdam utroque. Abbas campens.
Circa vesperam illuminata est mu-
lier que post manus impositionem duabus
aut tribus horis residebat ceca.
tandem abire volens nec habens a
quo deduceretur. palpitabat mi-
serabiliter ad parietem cum fletu

et eiulatu: omnes miserebantur eius
sed statim congratulati sumus. Excla-
mauit enim subito quia videret: et
festinantes ad eam multis hec proba-
uim(us) argumentis. Gaufri. Dum
hec ibi agerentur ego foris sta-
bam. nec ullatenus poteram introire.
ab hora nona usque ad vesperam
sic permansi cum quibusdam fratribus nostris
nec accedere quidem valens ad ostium
uel ad scalam: tanta erat undique
multitudo. Vir tandem nocte se-
dentibus turbis ingressus vidi
confestim surdum hominem qui rece-
pit auditum. Ubi cenauimus quo-
que languentium conueniebat multitu-
do: coegimus proximum ut ad sig-
nandos eos egrederetur. Protinus
autem puellis duabus surdis et
mutis: ad tactum sancte ma-
nus coram nobis de(us) auditum red-
didit et loquelam. Eberhar. Ibi-
dem puer quidam et matrona de
ciuitate ipsa: ambo claudi. ambo e-
recti sunt. Philip. Secunda feria pri-
mo mane vir surdus auditum: et
ceca puella visum recepit. P-
paululum quoque mulier ceca il-
luminata est. et tant(us) ibi tumult(us)
est fratrum et concursus ut vix po-
tuit in hospicium retrahi vir
beatus. et nescio an fuerit ibi ma-
ius miraculum quam euasit incolumis.

gaufridus Circa horam tertiam cunctum vicum dei exspectabat largitum multitudo eo importatum infirmites. quo modicum tempus iam videbatur habere. Egressus igitur in plateam signavit ex ordine residentes. et sub oculis omnium qui aderant sunt sanati. claudi septem. surdi quinque. puer manus et mulier ceca. optatum ex beneficium perceperunt. Ad singula ipsius acclamabat. et in laudes dei voces tonant per nubila. Crist ons ghenade. Kyrieleyson. Die heilighen al helpen ons. Porro actinens civitatis in ipso residebat hospicio. et coram eorum patris ubi egressus est puerum cecum illuminavit. Ab. campen Et hic iam erat turba intollerabilis. ut nemini ipsius egredi domum ignoredi potest licet. Consilium ergo fuit ut in domum archiepiscopi deduceret. liberius cecum proferetur. Ibi vero nobilis puer filius sororis advocati coloniensis ex longo iam tempore surdus et mutus. coram omnibus nobis per manus impositionem recepit auditum pariter et loquelam. Ibidem quoque cecus avidum visum. et alter cui erat crus aridum et inutile adeptus est sanitatem. Sed et puella quedam cui

adheserat lingua faucibus et vix poterat loqui. curata est ipsa hora soluto vinculo oris. Horum omnium testes sumus. Neque in angulo fuerunt hec. sed in publico. ut ab omnibus glorificetur qui in sanctis suis gloriosus est. Si quis forte aut incredulus aut curiosus extitit. multa ex his probare licebit. presertim que in personis facta sunt non ignotis nec ignotis. Hic tandem egressi coloniam venimus brunwilre quod est monsterium duobus a civitate miliaribus distans. In via que pueri ipso colonienses qui devotionem rebita sanctum dominum prosequebatur. surdi duo oblati sunt. quorum deus aperit aures. cum mitteret proprios digitos et ex ore sancto inspirasset auditum. Ebirhardus Tertia feria mane in ecclesia beati nicolai in ipsius siquidem honorem dedicatum est monsterium brunwilre quod nigrum villare interpretatur. coram altari puer cecus illuminatus est. quem offerebat dominus abbas cupiensis. Vix exultantis populi silencia voci feracio. et ecce surdus et mutus auditu donatur et loquela. wolker Alter etiam surdus astantibus nobis recepit auditum. Ab. cam Primum quod in via ipsa die miraculum vidimus. audi civiliam bea

chij et manus restituta fuit.
D Crebra vidimus ipso di-
e miracula. plena siquidem erat
strata populis: et campus omnibus no-
bis civitatis erat. Secundum in sal-
lor miraculum fuit: cecus uno
oculo a confessi illuminatus est. In
ipso autem loco contigit unum mag-
ni obstupuimus universi. optulit
enim mulier filiam iam adultam. que ex
utero surdam et mutam se dice-
bat: et idipsum multi ex circumstan-
tibus qui eam noverant testabantur.
Hec autem per manus impositionem
curata est ipsa hora: et audivit
et locuta est coram nobis. Nec
longius adhuc processeramus: quando
vir surdus recepit auditum. Gau
Usque ad hec miracula ego in tur-
bas fugiens precedebam. Audiens autem
tam crebros populi clamores substiti: et
que deinceps facta sunt in itinere di-
ligentissime probavi. Surda et ceca
mulier audivit et vidit. Surdi
tres audierunt. clauda una am-
bulavit: illuminati sunt quinque ce-
ci. alii quidem uno oculo. alii vero
utroque. Et unus quidem pueri qui
omnino cecus erat illuminatorem cer-
tissimus presentem sanctum et spiritu cog-
novisse: substitit enim et ad eum con-
versus inquiri fecerat utrum videbat.
Abbas [illegible] hic et de ceco alio

fecerat prius: et me ipsum qui preteri-
issemus remiserat ad inquirendum.
Cumque redire et illuminatum eum re-
nuntiasse: et ego sententiam inqui-
Vespera venimus Iuliacum. quod a Iu-
lio cesare castrum edificatum. et e-
est nomine insignitum. Ingressus
autem ecclesiam pater beatus et statim
coram altari mulierem iacentem. no-
vo quodam fervore spiritus ita ut voces
minaretur ut apprehendit manum
eius. et elevavit eam tanta faci-
litate quanta fide. sic eam in atrio
ecclesie cum egrederetur coram nobis
et omni populo cecum illuminavit. Gau
Mane in ecclesia post misse cele-
brationem cecus puer visum rece-
pit: et vir surdus auditum. Hora-
ta quedam mulier neptis comitis
Iuliaci ab annis quinque alto oculo
nichil. altero tam parum videbat ut
vix posset sine duce tenere viam:
ubi signata est clare vidit utro-
que. Adnotavit etiam castri illius cecum
et novem annis vixerat cecus: et
illuminatus est ipsa die. Multa quidem
de et alia facta sunt. sepiusque cla-
mabat populus sinum illud. Cryst
ons genade. et in castro in ci-
ne: sed nobis ex plurimis pauca
sufficiunt. Ebrehart In via quidem
ego memini surdus puer auditum
recepit. mulier ceca visum: al-

tra quoque claudi gressum recepit co
ram nobis. Est autem aquisgranum re
gum sedes celeberrima et amenis
simus locus voluptati corporum
accommodatior quam animarum saluti.
Siquidem presbiteros ... multorum
vendidit illos: et ve domini ... dic
tum ... Non ad detractionem
loquor: sed utinam legat qui contin
gat: utinam ex aliquibus ipsorum recor
detur et convertatur et vivat. Illuc
ergo in capella regia feria quinta
puella ceca visum recepit: e
go ipse presens astabam. sed tantus ibi
tumultus fuit ut fere opor
teret. Philippus. Claudus quidam se
nex ibidem erectus est: cuius bacu
los in ipsa statim ecclesia ad testimonium
suspenderunt. Huic ego ipse
diu compulsus eram: ad quod vellet acce
dere aut quod pateretur ignorabam. Eb
erhardus. Mulieres due quarum manus
aride erant ibidem sanate sunt e
adem hora. Abbas campensis. Alterius
quidem manum presentibus sua extendit
manu. sed altera signata est ue
lud in fimbria vestimenti. Stabat
enim post tergum eius. et conquere
batur quod ad manum accedere non va
leret. Cui ego applica inquam vesti
mento eius manum: si forte pal
pare possis. Fecit ut ei consulu
eram et cepit tenere cucullam: et
et dum traheret cum digitis extendebatur
et sanata est statim. Gaufridus.
Nusquam in itinere illo sic compressus
est pater ut in capella illa que loci
angustior erat. et turba implebat
turbam sicut unda solet undam pre
cipitare. Preter hoc multa ex his
que facta sunt ignoramus. Nec tunc in
noctis ipsius eventu quod eadem die
post horam sextam cecus illuminatus
ibidem asseritur quoque. Wolkemarus.
Traiectum venit locus ubi quon
dam sedes leodiensis erat a beatissimo
confessore servatio a tongrensi
civitate translata. Illuc feria quin
ta pervenimus in ecclesia beate
marie. Mane feria vero quinta
post misse celebrationem in emi
nentem locum patrem deduximus ut
sine oppressione signaret infir
mos. ego illi proximus eram. et que
fiebant novi plenius et diligen
tius universa probavi. Ibi ceci
illuminati sunt quinque: duo surdi
audierunt. et mutus locutus est.
Item surdus alter auditum: et man
ca duo manuum incolumitatem
receperunt. Gaufridus. Ipsa die in
hospitio surdus et mutus puer
oblatus est: eumque signavit cum pre
sentibus hospitibus quidam iuvenis ca
nonicus coloniensis cum ... ab
renuntians seculo sese reddebat

in manus eius. Eleuauit se
ut susciperet eū. et continuo puer
locut' est. et audiuit populus qui
foris pstolabat'. et erat uir audi
ens et loquens partib; eccidit. et
sequit' exultatio copiosa. Nota'
eni erat in ciuitate puer. et hoc
famosissimū fuit in ppl'o. Nec
mora etiā clauda mulier gressū
recepit. et tres ceci illuīati sūt;
et singli quiq; deducti in ppl'z
cū leticia et exultacōe. philipp'
Cū egrederet' uir sācus traiect
ū causa extitit ut ad eccīam
bti seruatij declinaret p negocio
fris norberti q canonicus erat ec'
de eccīe: sed continuo et prebēde
abrenūciauit et sclo. In ipso g
itinē puer claudus erectus est
corā nobis. In eccīa bti serua
tij offerētes claudū hoīem pn
ipso rogabāt ut ei manū ipo
neret. At ille. Nescio inq' si displi
cebit sco seruatio si in domo eī'
psumam? Acclamātib; oībus
et dicentib;. Dne nō displicebi'
in noīe inq' dni nri ihu xpi
et bti seruatij surge et sta sup
pedes tuos. Surrexit ig' sine
mora et cūctacōe; et fca est leti
cia magna in ppl'o. Heri fca s'
apud traiectū. hodie leodij cler'
conuenerat uniūsus qui in ciuitate

copiosissim' est. et in camera
quadā epī pecem prestolabant
ut sermonē haberet ad eos. Et
ecce puenit eos dns sermone
uirtutis. et claudus quidā cleri
cus a xx an. nib; et decē? sic sic
dissolut' ut oīno nō posset stare
sup pedes suos oblat' est viro dei
At ille debilia membra signaculo
attrectans: ambula inq' in noīe
ihu xpi. Protin' aūt confortā
tus ambulare cepit. Et egressus
est sermo in clerū et exclama
uerūt. tua sūt hec xpe opa. q
scos tuos ita glorificas: ipi glo
ria et iperiū nūc et in oīa
scla sclorū. Amen. Incipit e
pistola ad dopnū hymānū epī
de miraclis. b. bndi

Domino dilectissimo
et reuerentissio pri h
mano dei grā epō cotanti cle
ricus fr̄itatis eius gaufrid' cla
reuallēsis monach' qualiscūq;
in oronib; suis filiorū meminis
se suorū. Ea quidē miracula
q a spica usq; leodiū fca vidi
m' et cognouim', ad clerū co
loniensē eo descripsim' modo
quo pocia fuerat aū descripta.
ut ad istarie collacois vitissim'
ca quib; affuim' singli loca
rem'. Quia ergo libelli eius

exemplar uestrum pater sanctissime di
ligentiam effugere non potuit ut con
fido reliqua describere et sanitati uestre
dirigere non neglexi. Multa quidem
nos et ex prioribus ignorasse cer
tissimum est. nemo quippe in tran
situ plenaque potuit uniuersa. maxime
cum nouit ubi theutonicorum
extremus regionem. que tessauit uesterum
illud. tristi ons ghenade.
et non erat qui uociferaret. Nec enim
secundum uirtutes patria habet tantum
in ipsius romane lingue: quibus
ad singula queque miracula refer
ret gratias deo. Multa prinde tec
ta silentio ad memoriam non peruenere
noticiam. licet ex his quoque que cer
tissime nouimus omiserimus non paucam
sciens. uerens equidem ne forte que
libet curioso pariet copia tantum
fastidium. Illud sane non tamen uobis
loquor: de cuius credulitate non
dubito. quod testis in quorum manus
ueniet poterunt deuenire. Nam me
scripsisse nisi quod aut uidi oculis
meis. aut fratrum meorum qui presentes
fuerunt certissima relatione cogno
ui. Explicit epistola. Inci
piunt miracula

Gitur dominica post octauam epy
phanie et secunda feria leodii ma
sinerus: dominus philippus noster ea quibus
tenebatur ipluitus secaria ne

gotia consummaret. Fuit est autem
die dominica cum ad altare beate marie
in maiore ecclesia pater sanctus missa
rum solempnia celebrasset: coram u
niuerso clero et populo puer obla
tus est quem ex utero claudum esse
dicebant. Ubi uero signauit tibias
eius et renes tetigit. apprehendens
manum ipsius erexit eum protinus
et deduxit. Conclamatum est sta
tim a clero. te deum laudamus. sed
mugitus flentium et singultus
uociferationem laudis euicit. Da
bat pro merito lacrimas plebs ig
nara mendici. Duas quoque au
das manus ibidem tetigit et cura
uit. ut sensum pariter motumque re
ciperent. Neruum ab altari dimo
tum sene per signum crucis illumina
uit: et alterum claudum ambulare
fecit in facie totius ecclesie que con
uenerat. Feria secunda in domo episcopi
mane post missarum celebratio
nem cecus uno oculo inuentus ad
tactum sancte manus illuminatus est:
et sub manu signantis exiliit
claudus quia uisum recepit. Nec
mora afferebatur alter uno oculo
cecus. et is quoque ibidem illuminatus
est ipsa hora. Aderat autem episcopus
ciuitatis explorator diligens
omnium que fiebant. Audiens igitur ad
lescentem illuminatum se esse gaudia

bucinis vocibus acclamantem;
ut probaret an verum esset intro
gredientibus eum: et invitantes ille ad
singula respondebat. Ipsa die circa ho
ram sextam exiit prout iussus ut signa
ret egrotos: et ibi statim claudus
quidam gressum recepit. Audientes
autem quia semel exisset ad infirmos:
in domum spatiosiorem multo plures
pariter convenerunt. Post nonam
igitur horam egressus ad eos signa
vit ex ordine residentes. et conti
nuo ex hiis de quibus certi sumus
illuminati ceci quinque et claudi tres
receperunt gressum: digne ad
mirantibus universis. Vespere quoque in
capella episcopi: surdus quidam recepit
auditum. Tercia feria priusquam egre
deremur: tres in ipsa episcopi domo clau
di erecti sunt. Multa quidem et a
lia signa leodii et in itinere facta
sunt: sed et nimis pauci sufficie
bant. Feria quarta profecti ab oppido
cui nomen hoy: festinavimus
ad monasterium quod gemblacum vo
cant. In ipso autem itinere senex ce
cus uno oculo et adolescentes eo
dem laborantes incommodo ambo il
luminati sunt sit. Feria quinta ma
ne in predicto monasterio gemblaco.
puer claudus oblatus est viro dei.
et confestim signatus ab eo gressum
recepit: et coram omnibus ambulavit.

Post paululum quoque in egressu eius
de viri dei puer alter manibus
pedibusque contractus: sub oculis omnium
utrorumque membrorum adeptus est
sanitatem. Nec longe processeramus
et ecce puer mutus ex utero of
ferebatur in via. et hunc quoque si
gnavit et sanavit: statimque solu
tum est vinculum oris eius et loquebatur
recte. In ipso itinere oblati sunt sur
di duo: et qui mutum fecerat loqui
etiam surdos fecit audire. Porro
in partibus illis edificabat mona
sterium cui villare nomen est: et
cum paucos menses illuc premisisset
congregationem miserat monachorum.
Voluit ergo plantationem novel
lam vel in transitu visitare: peregri
nantes filios consolari. Feria sexta
autem cum monasterio appropinquare
cepissemus: claudam mulierem tetigit
signavit erexit. et precepit libere
ambulare. Duabus quoque claudis
in ipso loco gressum et iuveni cui
dam amissum unius oculi visum red
didit coram fratribus ipsis et filiis spi
ritualibus qui convenerant. Sabbato festina
bamus ad oppidum cui fotanie no
men est: ubi philippus noster apud
propinquos suos cum conquireret ho
spitium. In eodem vero itinere offerebatur
ei cecus a nativitate puer unus
qui nec ipsas quidem apices pote

cat palpebras oculorū. Despa
bat oēs: etiā q̄ plima videāt
maria eꝫ miracula. At ille ni
hil cunctatus manū īposuit
pueŕ. facta qꝫ oroē breuissiā ut
solebat digitis suis palpebr̄s
eius apuit: et statim sanat⁹ est an
videret. Cui puer. video inq̄
dn̄e. video vos et oēs hoīes in
deo capillatos. plaudēs qꝫ ma
nibꝫ et vehementer exultās aie
bat: deus vos ultra nō offendā
ad lapides pedes meos. Sexta
feria fontanis pusq̄ egrederēmꝰ:
puelle contracte et arida man⁹
sanata est et extensa. In via qꝫ
iuxta vicū qdā puer claudus
gressū recepit. Ex hoc egressim⁹
ad castrū qd noīant bins vn ta
ta occurrit hoīm multitudo: ut
totā camporū planiciē ꝑplus
operiret. Illuc pauperem claudum
inerius offerebāt: cui vir dn̄i
signās deponi iussit ut ābula
ret. Vix potuit nouis gressibus
via pari tātus erat concursus ta
mis qꝫ tumultus. depositus tn̄ ā
bulare cepit in medio ꝑpli: et de
ducētes eū in liberū campū pli
mi secesserūt. aderat enī mr̄ eadē
tāt et ꝑpinq̄ eius et multi q̄ no
uerāt eū: ipsa sua exultatōe sic
miraclō facientes. Alteri sane cū

decessisset cū pueŕ ps nō modi
ca ꝑpli geniculati est letitia. et al
ter quoqꝫ puer sili claudus gres
sū recepit. Tercius in eadē pla
nicie claud⁹ vir erect⁹ est: et co
rā oībus ābulabat et curreb̄t
gratulabund⁹ et laudans. Pre
de castrū cecus vn⁹ illuïatus ē:
et surdi duo receperūt auditū.
In ipso loco ubi substiterāt ut ꝑplō
bn̄diceret et dimitteret eos: mons
vocat⁹ castrū in prouincia hayno
cēciū. ubi primū sexta feria ꝑ
noctauim⁹. illic mane sabbo
pusq̄ ꝑfecissēni, senex quidā
de ꝑpria villa multis eorū q̄ ade
rāt et a philippo nr̄o nō incogni
tus: q̄ a multis iā ānis amise
rat oculorū lumē recepit. Deo
et puer quidā scolaris cecus al
tero oculo illuïatus est tanta cele
ritate. ut nō prius amoueret pr̄
bt'is manū qm̄ puer clamaret
video dn̄e stupentibꝫ vniuersis.
Hec in hospicio fratrū sunt coram
venerabili epō cameracensi nycho
lao et clericis eius etiā et multis
religiosis viris q̄ de tota prouin
cia occurrerāt viro dei. Hys de
qꝫ astantibꝫ cū egrederet⁹ castrum
mulieris aridā manū sanauit:
et reddidit gressū claudo. Pluri
ma ipso die miracula choruscā

uenit. adeo ut multi ex ipsis a
mēoria elaberent. horū tū ttisse
recordam⁹. Surde due auditū
receperūt in via. et puer quidā
unius oculi visū. Nec lōge pces
sim⁹. et ecce in cāpo mulr amis
sū ex lōgo tpe uni⁹ ocli lumen
recepit. In eadē strata est capel
lula quedā duob; a pdō castro mi
lib; distās. illuc in occursū viri
dei venerabilis cōuenit multitu
do. ut faciem eius videret et susci
peret bndictionē. Nec fraudauit
dūs ipsi suā devotionē. quin de
siderata eis virtutis sue magna
lia demonstraret. Ibidē enī corā om
nibus senex quidā q viginti ut di
cebat ānis cec⁹ mānsāt. fuis
est vidēs. et mulier surda audi
uit. nō sine multa ipsorū et po
puli exultatione. Alio quoque in loco
cū substitisset oblati sūt ei pueri
duo. quorū uterq; uno tm̄ videbat
oculo. et mulr surda. nec cum di
mot⁹ est quousque et pueris visū et muli
eri reddidisset auditū. Adhuc
aūt in eodē itinere iuxta torrentē
kiuus an tūsitū puer illuīat
est. p⁹ transitū due surde receperūt
auditū. Iā appinquabam⁹ hos
picio. et ecce clauda mulr p ma
nu⁹ īpositionē gressū recepit
corā multitudine copiosa plebis.

q in occursū beati viri de tota
venerat regione. Alij quoque debiles
et egroti desiderata adepti sūt
bnficia. sed longū est singula
quoque referre. Valenthenas noīant
oppidū ubi ea nocte mansim⁹.
oppidū grande et populosū. Illuc
sane pusq ingredemur hospiciū
mulierē claudā notissimā po
pulo. signans et erigens pr sanctus
fecit corā omnibus ambulare. Su
pfecti diuītū die venim⁹ came
racū. Plurima aūt et in castro
ipo et in itinere miracula cōtige
runt: s; nos e pluribs paucā col
legim⁹. In ecctīa beati Iohis p
misse celebrationem puer surd⁹
et mut⁹ ex utero matris sue audi
uit et locut⁹ est: et admirate est
turbe. Hic iuxta me sedebat
mut⁹ et surdus: et corā incepi
mus audiuit et locut⁹ est ipa
hora. Vix cessauat clerus iubila
tio: et ecce senex claud⁹ erect⁹
est et ambulabat. Ibidē contigit
unū pre ceteris miraculis obstu
puim⁹. Puer eī cecus q natu
itate optus albugine oculis sic tm̄
oculi distenderat qb; nec color
oculi nec officiū nec ipa saltē quā
titas cerat oculorū: ad īposicio
nē beati manus visū recepit. a.
Multis hoc indicijs pbauim⁹.

vix credentes oculis nostris. quibus
oculis visus posset inesse. In
ipso loco etiam cuidam manus muli
eris adepta est sanitatem. Ex hoc
nunc beatum virum turbe comprimerent.
vix deductus est in domum regu
larium clericorum: ibi quoque plurima con
tulit languentium beneficia. Sed
hec sunt quorum certissime recorda
mur. claudi duo erecti sunt: puer
cecus et mulier ceca visum recepe
runt. Secunda feria in urbe camera
censi in ecclesia beate marie ad alta
re sublime presentibus missarum so
lempnia celebravit: ut eminen
tiori loco positum videre posset populus.
et non comprimeret. Accedentibus ergo
cunctis ad oblationem puer addu
ctus est surdus et mutus ex utero
matris sue. Hic in proximo vico ma
nens multis eorum qui astabant
non incognitus erat. Ceperunt autem
qui adduxerant eum obsecrare hominem
dei: ut puero manum imponere
dignaretur. Sed nos circumsum
ipsi metuentes prohibuimus dicen
tes: ut finita missa adduceret
eum. Prevenit tamen expectationem
illam virtutis effectus. Offerens enim
puer sanitatem manum ex more
osculatus est et protinus. Nec mo
ra cunctis videntibus unus ex militibus pro
domini fratris episcopi. interrogavit puerum
dicens. ozchu. quod latine interpre
tatur. audis tu. Protinus autem idip
sum puer quoque respondens dixit.
ozchu. Puerum nimirum ex u
tero ea tantum loquebatur que ex ore in
terrogantis audivisset. Addidit
ergo miles loqui ad eum: et doce
bat in nomine deum. et beatam vir
ginem nominare. Singula vero into
nant puero reddente: qui proximi
astabant clerici convenerunt.
Cognita quoque miraculi veritate
levaverunt vocem magnifican
tes et laudantes deum: qui dedit
potestatem talem hominibus. Elevat
puer salutat populum. et exul
tat in gaudio civitas camerace
sis: loquentem audiens puerum qui
ex utero matris sue nec locutus est
aliquid nec audivit. Ipsa die in
domo episcopi ubi virum sanctum mag
na cum devotione susceperat: puel
le manus invalida ad tactum eius
sanata est et extensa. Vespere quoque
claudam ex longo tempore filiam pater ob
tulit: et recepto gressu letus re
diit ad propria. Tertia feria ari
das manus duas sanavit. et
mulier clauda erepta est. quia effi
cax in manu bernardi gratia cura
tionum. Puerum quoque cecum tam e
gredientem illuminavit in porta. et in
campo adolescentem surdum fecit

audiuit: et mutũ loq̄ corã v
niũso clero et p̄plo ciuitatis. Val
cellũ venit mõsteriũ trib; ab ip
sa ciuitate milib; distãs. q̄d idem
pr̄ nr̄ missis olĩ a claraualle frĩ
bus edificauerat. illic t̄cia feria
pnoctauit. nolẽs fraudare filios
visitacõe et cõsolacõe pr̄na. In
ipo sane mõsterio feria q̄rta
priusq̄ egrederet̄ militẽ q̄dã de
regione eadẽ q̄ a dieb; multis
debilis pedib; simul et cruribz
ãbulare nõ poterat bñdcõis v
tute sanauit. ac referẽtẽ grãs
ad sua remisit icolumẽ. In
via q̄q; surd⁹ vir alter re
cepit auditũ. In oppido cui no
mẽ gom iuxta mõsteriũ cano
nicorũ regulariũ q̄d mõte sc̄i
martini vocat̄: nouo nr̄i tpis
martiro claudã puellã offere
bãt. At ille signo crucis edito:
vade inq̄ in noĩe ihu xp̄i. Sta
tĩ vero deposita exiliit et ãbula
bat. currẽs et laudãs deũ. Feria
q̄nta in mõstio q̄d hũblerias
vocãt: paraliticã media pte cor
pis filiã pr̄ obtulit viro dei.
Hec et man⁹ et brachiũ et tibi
e sin̄ et pedũ eã et lĩgue of
ficiũ morbo ĩualescẽte pdide
rat. Ubi vero signauit eã pr̄
btũs: sanata est euidẽtissime

loq̄ns et libe monens. Ipa die
laudunũ venim⁹: ubi feria
sexta in mõstio bti iohĩs ubi
eũ hospitabam̄. corã oĩb; vir
surd⁹ auditũ recepit. Sabbo
q̄q; venimus cũ iã pareret iter. cecũ
uno oculo puerũ p signũ cru
pr̄ sc̄us illuĩauit: astãte cle
rorũ et ciuiũ multitudie. Qui
ea die festũ erat purificacõis
bte marie: et francorũ rex lodo
wic⁹ deuotissim⁹ et xp̄ianis
sim⁹ pinceps cũ thalamũ oc
curerat viro dei. plimi q̄q; e prin
cipib; vtriusq; regni cõuene
rãt et legati regis romanorũ
et welphõis ĩcliti ducis. ut de vi
a ihosolitana cõi cõsilio trac
taret̄. Quo vir dñi collegio
sic detent⁹ est p biduũ illud
ut ad p̄plm exire nequierit li
cet vehemẽtissĩe desideraret: o
portebat eũ generale bonũ vot̄
anteferre priuatis. Egrediẽti vero
tercia feria mlr q̄dã occurrit an
te manus postulãs curacionẽ:
et iuxta fidẽ eius fcm̃ est ei ut
fieret ipa hora sana. Et hoc q̄dẽ
miraclm iã inter viantes et no
tos fcm̃ est. ne q̄s obiceret illud
euãgelio. quãta audiuim⁹ fca ĩ
capharnaũ: fac et hic ĩ patri
ria. Rogat eũ venerabilis epis

lingonēsis godefrid⁹ bti viri
quōdā filius pfessiōe. nt pr
officij dignitate. aderāt et pri
cipes q̄dā et milites fere nu
nō pauci. Qūtū sc̄a vi iā de
scēdat valli magis appinqua
ret descēdāt⁹ et ipe. multiplicā
sūt miracla manifesta ut pluq̄
ꝑpha pbācē. ꝓphetie h̄ō. nō de
c̄at ne ipi quidē in pria sua.
Ipo sicq̄dē die in vico campanie cu
i nomē danamāt in hōre bte
agathe cui⁹ festitas agebat' miss
satū solepnia celebrauit. nedū
discessēat ab altari. et ecce vir qui
dā cecū filiū offerebat. cui⁹ ocu
los sputo liniēs tetigit et illuīat⁹
ē ipā hora. In oppido cui nomē
trinae lāguidū et penit⁹ debilē
virū plaustro deportabāt. cu
videbat⁹ supēē sepulchrū. Et hu
ic ꝗ corā oī ꝑplo et militib; mul
tis manū imponēs ābulaē
cū fecit sine dilacōe et stupēti
b; vniūsis. quo p⁹us fuiat depor
tat⁹ plaustrū seqbat⁹ involuus.
Vili; et puerū q̄ et ipe a dieb;
multis ne vnū q̄dē passū pote
rat ābulaē signauit ubi castrū
egressus est. et stati̅ libe ābula
bat. In eadē strata situ̅ est aliud
castrū qd̄ brena ab īdigenis noi
nat. illic trāseūte viro dei per

orōnē et bn̄dcōnē ei⁹ puella
clauda gressū recepit. Ubi vō
egressus est stipē q̄ ꝗrebat ab
eo misr ceca et mendicā. īticēs
in eā vir misēdie. cu īquit ar
gentū q̄ris. s; deus tibi visum
restituet. Ac deīde signauit
eā. et corā oīb⁹ illuīata est
ipā hora. Interrogata vō cū diu
ceca fuisset. vndecī ānis nich
il se vidisse respōdit. Hic aplic⁹
vir aplicū imitat⁹ exēplū et
petitionē mēdicātis et spem seculia
libalitate supauit. Nec lōge
pcessēat. et ecce puer vno ocu
lo cecus bn̄dcōnē flagitat. at
tactu recepit. Quid ei negaret.
q̄ dederat nō petēti. Nichil cū
tat⁹ signauit oclm cecū. et c
ū quo vidē solebat manu cl
audēs mouit digitū corā
eo. et ꝗ ageret inq̄sivit. Audi
ētes pegrī quidā q̄ homo di
u surdus fuisset. sonū vnū surdū ei
cū patrib; optulerūt. cui⁹ aures
sputo liniēs et īmittēs digi
tos suos auditū ei reddidit
ipā hora. Exīn cū paululū
pcessisset. secut⁹ eū hō grās e
git. et signū cecitatis ab eo re
cepit. ut in exercitū dn̄i ꝓfi
ceret. Ipā die venim⁹ barcū
sup albā. qd̄ noīatissimū op

pidum est tribus a claravalle mili
bus distans. Quinta igitur feria
dum sanctis missarum celebrarent
solempnia in ecclesia sancti magni
nicolai: illic ad noua diuine
virtutis magnalia obstupuere
barrenses. Addidit adhuc ma
gnificentie familiam suam deus: ac
oculos pueri ceci nati sub manu
eius aperuit. In eadem basilica
post missarum celebracionem pu
ella contracta cuius talia adhe
serant renibus: erecta est: et libere
ambulabat. Altera quoque puella que
stare omnino non poterat: ibidem
adepta est sanitatem. Item mu
lier clauda gressum recepit: et quo
tiens signum est virtutis sentiens
iussit pulsari campanas: sicut
ad singula que miracula fiebant.
In eodem loco duo surdi et mu
ti a nativitate receperunt auditum
pariter et loquelam. Alter quidem puer
alter adolescens erat notissimus
in oppido illo. Adhuc alter sur
dus unius auditum recepit et pu
ella ex utero matris sue inops
manibus: sanata est ipsa hora. Al
tera quoque manum aridam cum do
mini elemosinaria cum iam phial
erat restituit sanitati. Ipsa die
dispensator: bonus multiformis
gracie dei fuit reddit claravalli

reportans manipulos preciosos
istius patriarche iacob cum duabus
turmis regrediens. Nam et se
quitam secum adduxit: et totidem
vos fratres iam voto et constituto
die venturos postulabat. Quid
ergo dicemus ad hec. Felix in
vicem tuus ordo tam acceptum tam
salubrem tenuit: sermo tam vivus
et efficax invenit. Felix anima que
inplevit deus oleo gracie pre par
ticipibus suis. Felix lingua tot
animarum medela vitiis despe
ratis. Felix manus gracia sanitatum
et virtutum affluens signis.

Paucos dies claravalli fu
cius fratribus: nec intromit
terentur infirmi fratrum quem per
deus interdixit. Ipsa tamen die qua
recessurus erat invenit ligone
tus auris alterius ab annis mul
tis penitus obsurduerat: venien
bilis corpus nec optinuit. et co
festim audivit homo: et gratias egit
celeri medicine. Egrediens autem per
monasterii ianuam invenit langui
dorum multitudinem ceterorumque clamor
acidos plurimique in tumultu il
lo sub manu signantis dei
tam adepti sunt sanitatem. Ubi vero
montem ascendit obviam habuit
puerum surdum et mutum quem duce
bant inter fratres nostros fontaine

miserat tm̄ in̄ues eis. hm̄
linguā sputo liniēs. et aurib;
ei⁹ īmittēs digitos suos dēu
noīare iussit. cepitq; puer
paulati loq̄: s; adhuc vox in
guttē laborabat. Erō aduitēs
vir⁹ et fratribus suis. rursū op
tulit eū. rogās ut gutturi eius
manū imponēt. statiq; lo
cut⁹ est libe: tū illis lacrim̄s
grās agēs. Tā diu q̄ppe mu
tus et surdus extiterat ut ei
nomē xp̄m extendisset: et nes
ciret q̄s vocaret. Vir recordat⁹
ūtatis nomē vn̄ Fuat oriūd⁹
pistoriēse se ēē dicebat. In eo
dē itinē surdus alter auditū.
pueri duo claudi gressū rece
perunt. et p̄pe mundi villā sic
eū vocat⁹ vicinus duob; ferme
a mōsterio distās miliarib; est pa
litic⁹ senex: nobis astātibus
plebis acclamātib; vehemēt.
Villā sup arnā noīat ubi p
noctauim⁹ ipa die mane vo
in basilica p⁹ misse celebrati
onē adolescēs aliō tūc cō
tract⁹ ubi a viro dei signatus
est extēdit neruū. et corā ōm
p̄plo gradiebat⁹ exultās. In eo
dē vico ingress⁹ hospitiū et in
venētib; nobis cecū vno oculo
puerū. et puellā mutā a nati

uitate cōsuetā bn̄dictiōe signa
uit: sicq̄dem et puer cec⁹ illu
minatus est et puella locuta est
audiētib; et admirātib; vniu
sis. In platea q̄z tūc detinuēt eū
p̄plus egrediente sanati sūt
mātā duo. q̄rū alter etiā vni
oculi lumē recepit amissū. du
plici q̄z liberatus incōmodo. du
plex gaudiū reportauit. Ea
dē die iuxta castrū bauriū q̄o
dicit sc̄m̄a ꝑtū⁹ corā multitu
dīe copiosa plebis q̄ de tota re
giōe cōuenerat: sanati sūt pu
er cec⁹ et alt' cec⁹: puella mu
ta et paliticus senex. Hūc in
plaustro detulerāt. ꝑ sex ānis
sex sic clāguisse dicebat: ut n̄
sedē quidē. nec sine alio posset
mutare lat⁹. In ingressu ville
quā bargoniū vocāt: erect⁹
est puer claud⁹ ex utro matris
sue. In egressu eē mulr quedā
ab ānis q̄tuor clauda gressū
recepit. Nec lōge p̄gressi era
mus: et ecce currebat post nos
mulier cecā vno oculo: et hec q̄
ubi puenit ad hoīem dei. ab eo
signata cōtinuo visū recepit:
et reuertebat⁹ gratulabūda et
laudās. In ingressu diocesis
tremissine in vico cui Fulcecus
nomē est oblatus est a p̄plo puer

a natiuitate surd⁹ et mutus:
ab vtroq morbo sanat⁹ est
ipa hora. In via q̄ tū egredē
m⁹ puelle manū a natiuitate
aridā et ɔtractā. bndcā b
nardi man⁹ extēdit q̄ ī cet
tera et statī sanata est: ita
ut teneret fortiter bacīn q̄ tra
didim⁹ ei. Mirabāt oēs qui
aduenerāt scm̄ dei. viri de re
giōe eadē nobiles et potētes
magis aūt mirati sūt iuxta vi
tū qui claudā domūs puellā
claudā et mutā ex vtō m̄ris
sue: bndcōe percepta ābulātē
videntes loquentē audientes. Al
tera aūt die in maiori eccīa trecē
si congregat⁹ est ꝑplus īnumerabi
lis: ut audiret a dei hoīe vbū
eius. Fāus est ergo tumult⁹
intolerabilis coprimētū sese t
barū: et ptīsm intuēs egres
sus est vir btūs. Cūq3 in hospi
tiū epī se recepisset: seqbat
languentiū multitudo. et pforib3
exspectabat. Ingressa est aūt puel
la clauda: et sb oculis oīm sig
nate ꝓ dei adepta est sanitatē:
et libe ābulauit. Erat aūt nota
in ciuitate puella: et ex ꝑpinqs e⁹
aderāt eadē hora nō nulli. Post
paululū q̄ cecus vno oculo
puer illuīat⁹ est: et alii quoq

duo q̄rū erāt aride man⁹ sana
ti sūt ammirātib3 et exultātib3
vniuersis. Vespe q̄3 exspectantes i
firmos iuxta cancellū ecclie scor
sū poni ꝑcipiēs exiuit ad eos
et signauit ex ordine residentes.
Aderāt aūt venerabiles epī god
fred⁹ lingonensis. q̄ oīa fere q̄ scri
bim⁹ ꝑns vidit. et herie terce
adeāt cleci et laici de ciuitate
nō pauci. coram hys oībus puel
la clauda et muta oblata est
vio dei. Cūq3 signatā apphēsa
manu deduceret loq̄ cepit. et ait
Nō possū dne ābulare nō possū.
Obstupuim⁹ oēs: itinq3 sig a
nat congauim⁹ ēā: et gressū q̄
recepit. Ibidē q̄3 cecū oculū pue
ri spūto liniēs illuīauit. alie
rē claudā ab ānis q̄ndecī que
in ecclia btē marie ex elemosinis
lib3 alebat signās et attrectās
curauit pl̄nī⁹ ut q̄d an̄ non po
terat et sedet et libe gradet. Cru
tiis igit vehemēt tulit bacu
los quib3 ātea vtebat in eccla
btē marie suspendēdos. Ite iu
uenis quidā ciusdē ecclie seru
amissū ab ānis quinq3 idē re
cepit auditū. In eadē ciuitate
fūi sūt q̄ sequunt. Faber quidā
longa egritudie clauditatis ut
sine baculo incedē oīno nō posset:

ubi a beato patre signatus est letus
rediit gradiens pedibus suis. De
inde mulier epileticam optulit fili
am. cui morbus loquendi prorsus ad
emerat facultatem. Cum vir beatus
manum imponens signauit eam:
statimque locuta est coram nobis.
Mane egressus treceis dum tran
siret vir sanctus villam quam pru
netum vocant. oblatus est ei puer
cuius pede retracto necnon torse
rat in processum. ita ut ambulare
omnino non posset: acclamabant cir
cum qui conuenerant leuantes manum
in celum. dum vir dei puerum cir
cumtangeret. Nec mora signatum pe
dem detorquens omni facilitate de
poni iubet. et coram omnibus ambu
lare cepit incolumis. In oppido quod
quod romana lingua sangel vo
cant quod triangulum dicere potest
post missarum celebrationem feria
sexta coram omnibus ad altare ad
ducta est mulier ceca eiusdem indi
gena castri. Cumque ei vir beatus
imposuisset manum: interrogata
a circumstantibus. iam cito videbo
inquit. Et post paululum ait. Vi
deo clerice omnes vos video: benedictus
deus qui fecit mecum misericordiam. Al
tera quoque illuminata est. quam ab
annis decem cecam fuisse testabantur.
Ibidem clauda mulier gressum recce

pit. et mutus loquelam: acclamanti
bus omnibus mirantibusque ipsius castri.
quod nullam prius filiam viderat. Ipsa
die transeunti prope castrum bravum
quod latinum interpretatur: occurrit
vir quidam filiam portans in brachi
is. que nec loqui umquam potuerat nec
stare super pedes suos: statimque sub
omnium oculis ab utroque est incommo
do liberata. Apud monasteriolum u
bi ycona fluuius in sequanam influit
presente comite theobaldo et multis
aliis nobilibus pariter et ignobili
bus mulieres tres. prima audi
tum recepit. secunda amissum ab an
nis septem unius oculi visum: tertia
paralitica sanitatem. Hec in graba
to in ecclesiam fuerat deportata: et
ubi signata est. et iussa stare su
per pedes suos. in medio populi ste
tit incolumis: et relicto grabato
suo. gratulabunda repetiit do
mum suam. Ipso die apud moretum
oppidum iuxta leprosorum domus
surdum et mutum a natiuitate pu
erum offerebant: cuius statim aures
aperte sunt. et solutum vinculum oris.
Ubi vero castrum egressi flumen
transiuimus quod lunc vocant: occur
rit viro dei populus innumerabilis:
et ibi quoque puer quem bene no
uerant circumstantes amissam lo
quelam eius benedicente recepit.

Scampis negocio iherosolimi
tane expedicionis et regni prouin
cie tamen ipse quam ceteri qui conuenerant
intendebant. reddidit tamen illic au
ditum surdo. frenetico quem ligatum
attulerant mentem. mulieribus
duabus visum: alteri caudam vnius
oculi. alteri vtriusque. Ferens quoque
finito consilio: cecam puellam per
signum crucis illuminauit. Apud
vitlim messam qui tribus a scam
pis miliaribus distat: coram vni
uerso populo qui conuenerant surdis
duobus viro et vetule restituit
auditum. Mulierium oppidum tran
siens ipsa die mulierem languidam
et viribus corporis adeo destitu
tam ut nec ambulare nec stare pos
set signauit atque sanauit: pre
[est] presbyter pedibus recursa que fuerat a
liceis apportata manibus. Illuc
etiam clericus quidam vnius oculi
amissum lumen adeptus est: et
puer claudus incessum. Hic et mo
ti vir cecus vno oculo qui viro dei
occurrerant ingredienti confestim il
luminatus est ad eius benedictionem.
Senonis que gallie cli maxima
citas erat. in conspectu cleri qui
ad eum fuerat congregatus: mulie
rem surdam et cecam per manus im
positionem auditu donauit et
visu: preter alia que scribere supse

vim' ciuitates pluritate. Ingressi
dicti oppidum cui nominatim
nomen est oblata est mulier ceca.
et confestim in habitu versa per
ciacione de ceca facta est videns.
Exijt sermo in populum. et omnes ac
clamabant. ecce videt ecce vi
det: quia omnes nouerant eam. Ubi
vero egressi sumus populi letitia est:
et sub oculis omnium puer a natiuitate
cecus vno oculo negatum a na
tura munus adeptus est gratie benedic
tio. Adueniens igitur autisiodorum
vir beatissimus orationis causa mo
thorum basilicam introiuit: ubi
ille preciosissimus thesaurus latet.
ubi germani gloriosi corpus sacra
tissimum requiescit. Regredienti
vero mulier clauda que genibus tantum et
manibus incedebat occurrit in
portu: tenensque vestigia miseri
cordis visceri miserabili suppli
catione pulsabat. Cuius tenens et
genua signo crucis vir beatus
attrectans. eleuauit eam in nomine
domini. et ad sanctissimi confessoris al
tare misit pedibus suis gradien
te: ipsius etenim domini mulier eleua
ret uniuersus qui conuenerat populus
nomen inuocabat. Hec in ciuita
te illa notissimum celebre miraculum
fuit. Quibus siquidem ac
nom erat mulier illa: et tribus

fere decem annis in grabato viderant eum portatum. Hospitatus est autem vir sanctus in domo episcopi: et illic quoque videntibus multis ancillae manum mulieris manu contractam reddidit liberam et sanavit. Die etiam mane cum egrederetur filii in eodem modo laboranti beneficium contulit super manus benedictionem. Ipsa die tabularium pertranseunti claudum puerum offerebant, quem sanatum pertinus et erectum in beati Martini ecclesiam adduxerunt: ad eum siquidem et illa ecclesia pertinet et vicus ipse: qui in Bernardo tenuisse mirabantur. Adhuc cum prosequentibus cum turbis puella clauda et alteram manum habens invalidam ab utroque incommodo liberata est in castro Tonodoro. Ita est coram eis. Decessit eadem die videntibus nobis in hospitio mulier ceca uno oculo per signum crucis illuminata est: et exiit magnificans Deum. In crastina beati Aniani feria quarta dum ad oblationem inter missarum sollempnia resedisset obtulerunt puerum cecum: tunc statim oculos sibi manibus tangentis servi Dei virtus divina aperuit. Hic et puella ceca cum iam egrederemur castrum coram omnibus qui presentes erant beatum virum amissa ab annis multis signante eo visum recepit: et alia ceca uno oculo illuminata

est: prope fluvium qui Armentia nominatur. Ipsa die Molismum venimus: quod est monasterium unde olim egressi sunt patres nostri a quibus Cisterciensis ecclesia sumpsit exordium. Extat liber usuum Cisterciensium ubi plenius id descriptum diligens lector inveniet. Illuc igitur ut dictum est quarta feria virum Dei cum magna devotione susceperunt. Cumque in hospitio resedisset: vir quidam cecus uno oculo ingressus est et genuflexo misericordiam postulabat. Ubi vero signavit eum et sacratis digitis tetigit oculum: confestim illuminatus est et gratias egit Deo. Factum est autem post unam horam cum adhuc pasceremur ecclesiam inclinante iam die: egressus est vir beatus ut signaret infirmos qui pro foribus expectabant. Primus illic convaluit puer cecus oculo dextro: qui signatus sinistrum claudebat oculum quo prius videre solebat: et claudens dextrum omnia circumstantibus nobis quasi ostenderet continuo cernebat. Deinde tribus aliis eodem laborantibus incommodo per manum Bernardi suum beneficium prestitit Deus: puelle videlicet et sorori viro et mulieri: scilicet et in eis probatum est diligentia. Adhuc autem puella in ipso loco debilis pedibus et claudicans ex

tēo mēis sanata est p man⁹
īpositionē. et exultabat nīr ī
gaudio. q tūc p̄mo stantē eā
et ābulantē cernē mereret. Fe
ria quīta egrediente molēdinē
se cenobiū hoīem dei deuotē
debita p̄sequēs īnumabilis mul
titudo q̄ de tota cōuenīat regio
ne. mulierē claudā que ī plau
stro sbuecta fuīat: ubi signata
est ab eo sinus gradientē pedib;
gratulabūda redurit. In eodē
itinē dū siluā īgrederent ado
lescēs surd⁹ auditū. mlr q̄dā
amissū ab ānis duodecī alti⁹
oculi uisū p man⁹ eius īposi
tione receperūt. p̄ntibus et
uidētib; nobis. Occurrerūt deīn
viri duo. et ipi quoq; q̄ amise
rāt singlorū lumē adepti sūt
oculorū. Nec lōge p̄cesseram⁹.
et ecce cōcurrētib; turbis vn
diq; puer claud⁹ q attulerāt
ad tactū bti viri sanat⁹ est. et
libe gradiebat exultās. Cōti
nuā dirit⁹ nīis villa p̄ma
finib; p quā tīsiuim⁹ ipā die.
ubi quoq; oclis oīm q̄ cōuene
rāt puerū claudū et mulierem
claudā et mēo mēis fue signās
vir dnī et attrectās: amissā al
teri reddidit. alti nouū cōtulit
gressū. Ingredientī deīn clauall

le. vn⁹ de nrīs occurrit ad surdū
et mutū puerū q̄ in mōsterio
dieb; iā quidecī sīa p̄stolabat
aduentū. nec fraudat⁹ est a
desiderio suo puer fidelis: sed cō
tinuo ut signat⁹ est recepit au
ditū pariter et loqlam. Et p̄mo
quidē vir potuit noīare deū.
ut deīn p̄cipientib; nobis īuoca
re cepit bti vgīs nomē: tanq̄
q̄ soluto penitus vinclo oīb; cū
oīa loqbat. vberti gaudii la
crimas fundēs. Multi etiā fami
q̄ eū nouerāt p̄us nec audiē
tē penitus nec loquētē locuti
sūt in aurib; eius. et audierūt
eū ad plenū v̄ba oīa formātē.
Interrogat⁹ aūt q diu surd⁹ et
mut⁹ p̄mansisset. tenus mq̄t
ānus triginta ex quo p̄sus ob
surdui et obmutui. et erā īmu
cus tūc. et hoc dicēs tū lacrimis
bndicebat deū. q̄ fecerat tā mirā
cō. Ipi et nos p tanto p̄re et p̄ro
no quātus possum⁹ grās referi
m⁹ glorificātes sp et laudātes
deū: q̄ est sup oīa bndcus in
scla. Amē. Decīo kalendas april
ingredientē [illegible] vio dei: obuiam
rūt ex more p̄plus vniūsus.
Et ecce offerebāt puellulas
sorores duas ex eadē ciuitate
alterā quidē alterā q̄ tuec āni⁹

miseābilis ceatitis incōmodo
laborātes. Vbi vō signauit eas
vir scūs ābe illuīate sūt. et in
ecctīa bti petri adducte. vbi eadē
hora missarū solēpnia celebra
uit. ibi eas vidit cler' et ppls:
illic pbauim' diligēter miracu
li veritatē. Cōsūmato deīn sac
ficio vir dni iuxta altare resedit:
ut sup egros man' īponeret et
bn̄ haberet. Ptin' āt claudus
oblat' est et ābulauit. oblat'
est cec' et vidit: oblata est sur
da et audiuit. Et hec ōia in sop
nis ad monitū se ēē dicebat: ut
festinaret ad eū cui' bndcōe re
ceptura eēt auditū. Nō dubito
qn̄ et alia multa diligēs inuesti
gator inueniat: sed hec ad me
riā arbitror posse suffice. Ad
huc tn̄ in domo archiepi pue
rū cecū uno oclo corā nobis il
luīatū certissīe recordam'. Veri
ut molestū vobis ēē breuitate:
ex his ipis q̄ cautele fuit nō
nulla subiūi. Videat pt̄ scūs i
sōpnis qd nobis referat' intia
uit. mulierē claudā in ecctīa q̄
rentē se. cū nec ab ea nec a pplo
cognosceret' gstabat' āt q̄ ignot'
eēt. et accedēs clamulo signabat
eā et ptransibat: statimq; admi
rās illa erigebat. Viri' ergo vi

siōis effect' apparuit manifestus.
Diq̄uidē dn̄ in ecctīa illa missa
rū celebraret solēpnia vir btūs.
allata est cōtracta mulr. q̄ a di
ebus multis p terrā repēs cru
ra pendere nō valebat: s; genib;
et scabellulis que gestabat
manib; vtrūq; gradiebatur.
Guntrām' de scīa qd sup mo
sellā situ est castrū a predcō
mōsterio paululū distās: mu
lierē illā in ecctīam ferebat depor
tari. Recedēte ad bti pris manū
accesserat. et ecce accessit ad eā
spūs eius oculte sicut pmise
rat: statimq; erecta exiluit et
ābulabat laudans et magnifi
cans deū. Videns ppls q̄ claudā
prius nouerat eā exclamauit
in laude dei: collectisq; scabel
lula ad altare ptin' detulerūt
ut sisterēt ea dno et Bernardo ser
uo ei'. Ibidē sane ad tactū ei'
mulī. de eodē vico clauda ab āni
septē. et puellula cōtracta q̄
obstupuerāt nerui femoris vt
usq; ut extēdere genua ad erecti
stare nō posset: desideratū gres
sū corā oibus receperūt. Ob
lata sūt ei uir quoq; cecus et
mulr ceca et cōfestim edito sig
naclo crucis ab vtroq; recessi
rut tenebras: et vtriq; lumē

restituit. Sed forte hec nimia de
scripto licet studiosis breviora: et
obliviosis plura videantur: et
ipsis itaque prudentes istius probi
quedam sunt perstringamus. Resulta-
bat innumeris vocibus etiam tremen-
tibus ad Bernardi tactum ambulante
claudo: audiente surdo. ceco viden-
te. Duabus quoque sororibus cecis idem vir
dei in ingressu civitatis illuminavit:
et in domo puerum cecum uno o-
culo. Rutilavit rutile in Bernar-
di presentia lux celestis: cum bene-
dictio claudis duabus gressum. visum
reddidit cecis eque duobus. In ea-
dem etiam clauda que genibus et sca-
bellulis ferebatur erecta est. postquam
quod pervenisset ad hominem dei. Resi-
debat aliquando frater Keuoert in so-
lio patris sui: et per fenestram ad ma-
num eius intromittebantur infirmi.
quorum innumerabilis multitudo
undique fuerat congregata. Et ecce
oblatus est inter ceteros adolescentu-
lus quidam surdus et mutus ex utero
matris sue. cui vir virtutis manum
imponens confestim curavit eum: et
libere audiebat et loquebatur. Nul-
lam tamen noverat linguam: sed ea tamen
proferebat verba que ex ore loquen-
tis audisset. Hoc fuit quod nunc
in me nemini movit Hugonem ut
describi miraculum hoc postu-
laret: sed nos nimium silentia videamur.
In ipso quoque solio miracula que-
dam dives et honorata de regione
eadem deportatum est: que ex longo
tempore iacuerat paralitica. Et hanc
quoque signans homo dei tenuit ma-
num eius et erexit eam: precipiens
ut libere ambularet in nomine domi-
ni nostri ihesu christi et virtute spiritus sancti.
Dixit et factum est: exiliens que am-
bulabat. Tum vero acclamabant
omnes: et specialiter exultabant mi-
lites qui propriis humeris deporta-
verant: quam videbant regredientem
pedibus suis. Nimirum videbatur
sibi quodammodo miraculi particeps
pia devotio: et hoc quoque etiam
ut amicum nemo ut silentium mira-
culum hoc nefarium iudicaret. Ter-
num autem simile est huic. Erat sig-
de in priorio vir paraliticus ab annis
octo notus omnibus: et omni dignus mi-
seratione. Neque enim movere poterat
membra: nec si domus in qua iace-
bat undique flagrans repulisset in-
cendio. Hic coram nobis et aliis
quam pluribus qui vero presentes tunc as-
sistebant substentus in culcitra to-
tam eo deposuit est. Cuius debi-
lia membra edito signaculo sa-
lutis attrectans confestim erexit
eum: et tamen perfecte curatus est. ut
in crastinum domina proficiscens illo

suscipiet signum crucis: nimirum
tunc virtute tam celebri esset expertus.
Cumque tolleret alii lectum: non sic
ait venerabilis hugo. sed magister
ipse portabit. Et imponens in hu
meros eius dimisit eum: et tam viriliter
ambulabat. ac si nichil prius sus
tinuisset incommodi. Quartum quod
describi postulat hugo mira
culum. puelle cuiusdam erectio fu
it. Hanc in hospitio vespere op
tulerunt humeris deportantes. tri
bus tamen signaret genua vir beatus
contractos et obduratos quasi in
modum virge lignee nervos
sentiens. Heu inquit huius ex toto
retracti sunt nervi. et flectere
genua homo flexa inter omnes
non potest. Et certe sic erat. nec
poterat a diebus multis gradi
pedibus: sed manibus et genibus
reptabat. Utrumque igitur ad preces
beati dei laxatur statim nervus utrisque.
et elevavit eam unus e fratribus:
ipse vero tenebat tibias et paula
tim extendebant. Cumque ambulare ce
pisset. obstupuimus vehementer
omnes: sed et sanctus ipse pre admiratione
se signans domino virtutum gratias re
Iam ad ea que tulli   ferebat.
sunt veniamus. Quater siquidem
de hoc anno vir sanctus illam ingressus
est civitatem: nec unquam absque

miraculis transiit. Primum quidem
dominica ante penthecosten in ecclesia beati
stephani ad cuius maius mis
sam celebrandam oblatus est puer ce
cus. notus in civitate eadem:
qui per manus impositionem visum re
cepit. Et huic usque hodie tullen
sis habet ecclesia virtutum bernardi
speculum testimoniumque fidele. Die
autem accedens civitati primam
villulam quam calmas nominant
pertransibat: et ecce venit obvia
plebs devota aquam offerens sig
nandam atque benedicendam. quam per
totum evangelium instar miraculi
sapore pariter et odore vini benedicto
ne ipsa donavit: et cum gusta
verit omnibus perhibet testimonium.
Unde et nunc in tota regione illa
certissimum est celeberrimumque
miraculum: apud villam chalmas
sub bernardi manu aquam in
vinum esse mutatam. Nam et super
vestem cuiusdam sparsum est vinum
novum. dum undique concurrentes
certatim traherent vasculum: et
multis diebus vini preciosissimi
servavit odorem. Tertio deinde
tullensium civitatem ingressus timui
it turbas: et a grandibus ei resis
tibat una nocte egredi festina
vit. Ipsi primi sane suspicati non
nulli de populo observabant eum:

net erāt ut nocte nō potuit sin
ticeri. Int quos oblata est mlr
paralitica in grabato: quā pte
rius elevans vir btūs in noīe do
mini signauit atqz sanauit. Hu
ius quoqz curatio quā nimium
adhuc in eodem hodie habitat
mlr: q in ea diu iacuerat pali
tica. Dixit āt et altera mlr cecā
uno oclo q ad eū deducta est
extra ciuitatē signatā eo visū
recepit: qd in hoc aduentu veni
sse certissime pbauimus. Pup sa
ne aput btm aprū vir dni sus
ceptus hospicio. monsteriū illud
plurimis miraclis illustrauit.
claudū enigūs paupem. audituj
surdo reddidit adolescenti: tres q
cecos uno visionis munere donās
in ipius nomine q trinus adorat
et unus. Ubi plima qz alia mira
cula claruisse nō dubito: sed h
hec corā me facta nouiter certi
ficatalius qz descripsi.

Explicant signa et mira
cula facta p beatū ber
nardū clareuallensem
abbatem

In vita scī walarici habet
qd Ionas abbas vir magni
plenus eloquentie et dicendi
peritus. polito et limato
satis sermone. opuscula de
vita scī columbani composuit.
Incipit prologus in vita
scī columbani abbatis
undecimo kalendas decem
bris

Rutilante
atque eximi
o fulgore
micantē
sidorum p
sulū atque mō
chorum sollertia nobis condidit
vitā doctorū: feliciter ut poste
ris alma redolerent priscorum
exempla. Egit hoc a sclo
rerū sator eternus. ut suorū
famulorū famam cōmendā
ret perhennē: ut que pro cer
to gesta relinquerent futuris
exempla: et de precedentiū
meritis vel imitanda vel
memorie cōmendanda ventu
ra soboles gloriaret. Quorū
beatus athanasius antonii.
hieronim⁹ pauli. et hilario
nis. vel ceterorum quos ante
bone vite laudabiles reddebāt.
Postumian⁹ vero sever⁹ et
gallus martini: et nostris
torū memoriā dimisere secu
lis. Quorū nos exempla te
merario conatu secuti. tanti
patris nostris seclis refulgentis
colūbani aggredimur texe
re gesta. Erit tamen nostro
rū arbiter verborū virtutū
immensus largitor: qui illi
et gratie sue munera. et vite
largitus perhennis est coro
nā. Incipit vita scī colūba
ni abbatis xv° kl' decembris
Columbanus igitur
qui et columba
vocatur hybernia
insula ortus est: q̄ extremo
occeano sita. expectat titā
nis occasū. Cui⁹ insule sit
ut ferūt amenus ac adver
santiū exterarū gentiū bel
lis nationū. Hanc scottorū
gens incolit. gens quamqūm
absque reliquarū gentiū ri
tu: tū in xpiani vigoris dog
mate florens. oīm vicinarū
gentiū fide ppollet. Natus
est ergo hic inter primordia
fidei gentis illius: ut fidem
quā infecundā ex parte gēs
illa habebat: suo ut soda
liū suorū munimine cultu
uberi fecundaret. Sed prius
q̄ lucē presentis vite caperet:
qđ ante eius ortum gestū
sit nō est silendū. Nam eius
genitrix cum iā conceptū
gravida teneret: subito p
intēpestam noctē sopore de
pressa. vidit e sinu suo oriū
lantē solem et nimio fulgo
re micantē procedē: et lumē
magnū mūdo prebē. Hec

genitrix postquam sopor mem-
bra laxavit. et teneris mundo
surgens aurora repulit
tenebras: intra semet clau-
so tonantis pensare cepit:
et accepit e gaudio tante vi-
sionis dum sagaci animo tru-
tinaret: vicinorum quoque solaminis
supplementum petit. quos
doctrina sollertes reddebat:
querens ut tante visionis vi
sapientium corda illuminaret.
Tandem peritorum libramine
responsa recepit se egregie
indolis ideo tenere virum:
qui et sue saluti utilia: et
proximorum provideret utilita-
ti oportuna. Quem mater
postquam edidit tanta custodi-
a servavit: ut vix eum vel
cognitis parentum reliquorum
moribus crederet: quousque
vita pubertas ad boni operis
cultum xpo duce sine quo
nichil boni agitur aspiraret.
Nec immerito solem fulgentem
suo e sinu mater conspexit:
qui in medio universorum ecclesie
membris instar phebi fulgo-
re micant. domino dicente. Tunc
fulgebunt iusti sicut sol in
regno patris eorum. Dic debbora
prophetis voce ad dominum spiritu

sancto monente olim loquebatur
dicens. Qui autem diligunt te:
sicut sol in ortu suo splendo-
re rutilant. Nam sicut ethere-
a aeris siderum distinctione fla-
vescens ex frequentia celebri-
luminis speciosior est: ita corpus
ecclesie conditoris ditatum
opibus. sanctorum augmen-
tatum numero et sancte religio-
ne nitescat: ut ex frequentia
doctorum pullulet lucerna sub-
sequentium. Et ut sol vel luna
alterque omnia noctem diemque
suo nitore nobilitant: ita
sanctorum merita sacerdotum
ecclesie monumenta roborant.
Parentis itaque infantie an-
nis in puericie etatis pube-
scens: liberalium scientiarum doctrinis
et gramaticorum studiis inge-
nio capaci discere cepit labo-
re. Quem per omnem puericie
vel adolescentie tempus crescen-
tis: usque ad virilem etatem
liberi intentione perduxit. Dum
cum forme elegantia pre-
cipue corporis candore et
nobilis pubertas omnium gra-
tum redderet omnibus: cepit in-
terim contra eum antiquus hos-
tis letifera laxare retia: ut gra-
tuito ingenio crescere cerneret:

sius vel alicuius si valuisset
directiret aggressibus. Lascivia
cum puellarum cepit in co
sistitere amores: precipue
quas forma corporis prefulgent
rio decore. horrendo desider
rio in miserorum animas solet
immergere. Sed cum se egregius
miles tantis bellis undique
urgeri conspiceret. et sicut in
militi hostis contra se erigi
persensisset: expertus fragi
litatem humanam cito ad pro
clivia labendo dimergi: ar
ripiens euangelicum clipeum et
in capite ensem dextra leva
que ferens contra immanes hos
tes parat: ne frustrato la
bore quem potissimo ingenio
desudauerat in gramaticam
rethoricam geometriam vel
diuinarum scripturarum seriem
in seculi illecebris occuparet.
Aderatque adhuc stimulus ur
gendi. Cum hec iam penes se
volueret: venit ad cuiusdam
religiose ac deo dicate femine
cellulam. Quam cum prius hu
mili voce salutasset: postea tali
rigore iuuenili hortamine
ut poterat aggressus est. Cre
dens crescentem in adolescente
vigorem: ego ait utinamque po

tiu ad bellum progressa exim
ctiue et domo mea et huius pe
regrinationis locum expecii: et
nunquam deinceps christo duce
manum stiuam tenens retro
respexi: et nisi fragilis sex
us substaret: mare transacto
potioris peregrinationis locum
petissem. Tu vero adolescen
tie flammis estuans natale
solum inuoluis: ad fragiles uo
res velis nolis fragilitate
attrahente autem acromodatis
et visitare te feriens secum
ubi credis. Non reminisce
ris suasu eue adam delap
sum. sampsonem a dalida sedu
ctum: dauida pristina iusticia
a pulchritudine bethsabee
corruptum. sapientissimum
salomonem mulierum amore
deceptum. Perge inquit o iuue
nis perge: euade ruinam.
per quam multos comperis cor
ruisse: declina viam que iste
reducit ad valuas. Huius
ergo dictis stimulatus ado
lescens: cum ultra quam adole
scentem decuit decere grates
taliter interpellanti refert: soda
libus valedicens iter arripuit
monitaque eius stimulante do
lore premuit ut non se reli

quat. At non inquit audisti.
qui amat patrē aut mr̄em
plusquā me. nō est me dig
nus. Obstante mr̄e et li
mite ostij inherēte. postu
lat ut se recedere sinat. Illa
eiulans et pavimento prostra
ta: denegat se permissurā.
Ille limitē transiliensque tran
siliit. poscit que mr̄em ut se
letā habeat. illā nūquā de
inceps in hac vita visurā:
sed quocūque salutis via iter
pandat se progressurū. Relic
to igitur natali solo. quam
lagenorū terram incole nū
cupant. ad virū venerabilē
noīe sinilē perrexit: qui eo
tpe singulari religiōe et scrip
turarū sciencia sc̄e flore int̄
suos pollebat. Quē cū vir
sc̄us igenij sagacis ēe vidēt:
oīm divinarū scripturarū
studijs ībuit. Ita tamē tan
dē ut fieri solet cū ludendo
ingm̄ discipulos suscitare
conant. ut de suo ingenio
cognoscat vel flagrantem
ubertate sensū. vel neglige
cie sopno torpentē: cepit
ab eo ex difficiliū questio
nū materia sensus querere.
At ille pavido quominus tā
sagaci pectore. ne inobediens
ingenio appareret. non tam
doctrine actus vitio. sed magis
tro parendo. universa obiec
ta sibi elucubrabat. me
mor illius psalmigraphi
promi. Aperi os tuum. et
ego implebo illud. Tantum
eius in pectore divinarum
thesauri scripturarū condit
tenebant. ut intra adoles
tentie etate detentus. psalmo
rū librū elimato sermone
exponeret: multaque alia q̄
vel ad cantū digna vel ad
docendū utilia condidit d
dicta. Dedit deinde operam
ut monachorū necteretur so
cietati: venit que ad monaste
riū cui vocabulum est be
nechor. In quo presul vir
tū ubertate cluebat beatus
cōmogellus egregius in
ter suos monachorū pater.
quique a religiōis studio ac
regularis disciplīe cultu p
cipuus habebat. Ibi se totū
orōibus et ieiunijs dare
cepit. et iugū xpi qd feren
tibus leve est sup se ferre. se
metipm que sibi abnegando.
ac crucem suā tollendo xpm
sequi. ut qui aliorū doctor

futurus erat. ipse qd doctrina
didicerat. in suo corpore in
mortificatione ferendo vbe
rijs exemplo monstraret:
qd alijs implendū fore do
cuisset. Partibus itaqȝ anno
rū multorū in mōsterio ac
tibus. cepit peregrinationē
desiderare: memor illiᵘˢ dn̄i
imperij ad abrahā. Exi de
terra tua et de cognatione
tua. et de domo pr̄is tui. et
vade in terrā quam mōstra
uero tibi. Confessus igit̄ ve
nerabili pr̄i cōmogello cor
dis ardorē. et ignitū igne
dn̄i desideriū: de quo salua
tor dixit. ignem veni mittē
in terrā quem volo ut arde
at: ardentē patri patefacie
bat affectū. sed non ita in
patris responso reperiebat.
ut sua petitio anhelabat.
Erat enī venerabili cōmo
gello arduū: tanti solaminis
pati dispendiū. Tandem tn̄
aspirare cepit et anteponē
cordi. ut non plus sue ne
cessitati studeret. qm̄ aliorū
vtilitati oportune pareret.
Nec sine omnipotentis fiebat
arbitrio: qui tironē suum
ad bella futura erudierat.

ut de eius victoria gloriosos
referret triūphos. lautam
qȝ suppellectilē de victoriā
hostiū reportaret phalāgis
Vocato qȝ eo tristē licet sibi
tn̄ alijs vtilē sententiā depro
mit. se et patris vinculū
et solaminis supplementū. co
mites qȝ itineris quos reli
gio claros reddebat largitu
rū spospondit. Collecto sane
fratrū cetu oīm orōnū suf
fragiū postulat: ut ventu
ro itineri solamē largitor
pietatis tribuat. Tricesimū
ergo etatis annū agens:
arrepto itinē cū duodecim
comitib; xp̄o duce ad litus
maris accedūt. ibiqȝ oīpo
tentis misericordiam postulāt:
ut arbitrio si sue volūtatis
inheat cōcepti cōsilij opus
pficiatur. Agnoscūt sciū cle
mentis iudicis voluntatē
adēē. carinā qȝ ingressi du
bias per freta ingrediunt̄
vias. mite qȝ salū pspera
tib; zephirorū flabris p mīa
cursu ad britānicos puene
runt sinus. Paulisp ibidē mo
rantes resumūt vires: anci
piti qȝ aīo anxia cordis con
silia trutinant. Placet tn̄

dem arua gallica planta
rere. et mores hoim feruen
ti studio suscitare. et ut si
salus ibi serenda sit quātis
per cōmorari: si obduratā
caligine arrogātie mentes
repetiāt ad vicinas naciōes
ptransire. Abritānias ergo
finibus pgressi. ad gallias
tendūt. Ubi tūc ob frequē
ciam hostiū externorum vl
negligenciam presulū. re
ligionis virtus oblita ha
bebat: fides tm̄ cristiana
manebat. Nā penitencie
medicamenta vel mortifica
cōis amor vix vel paucis
in ea repiebatur locis. Age
bat venerādus vir ut que
cūq; loca pgrederetur: ubi
euāgelicum annūciaret.
Erat ei gratum hoībus: ut
q̄d facundie cultus adorna
bat: elucubrate pdicacōis
doctrina simł et exempla
virtutū cōfirmaret. Tanta
hūilitatis ubertas inerat:
ut versa vice sicut de hōi
bus hoīes sci conant que
re dignitates: iste cū sodali
b; suis de hūilitatis cultu
alter alīm vincebat puen
re: meliores pcepta illius:

qui se hūiliat exaltabit.
Et illud ysaie. Ad quem respi
ciā: nisi ad humilē et qui
etū et trementē sermones
meos. Tanta pietas tanta
caritas oībus: ut vnū velle
vnū nolle. modestia eque so
brietas mānsuetudo et lenitas
eque in oībus redolebat.
Execrabat ab hys desidie at
q; discordie viciū: arrogan
cie ac elacionis supcilium
duris castigacionū ictibus.
ire ac livoris noxa pariti in
tencione pellebat. Tanta
pacīe virtus. caritatis affec
tus. lenitatis cultus aderat:
ut mitē in medio eorū do
minū patule nō ambigeres
habuisse. Si quempiā in hys
viciys labi repperisset: simul
oēs equo iure negligentem
correpcionib; redēc strīuebat.
Cōia ōmia omnib; erat: et
si quispiā pprīu aliqd vsur
pare teptasset: a cōsorcio ce
terorū segregatus. penitēcie
vlcione vindicabat. Nullus
primo cōtrarietate repēdē.
nullus asperū sermonem
pferre audebat: ita ut in
hūana conuersacione an
gelicā agi vitam cerneres.

Tanta in btō viro grā redū
dabat': ut in quorūcūq; domo
paulisp cōmorabat': ōniū
animos ad religionis cultū
defigeret. Peruēnit ergo fama
colūbani sigiberti regis ad
aulā: qui eo tēpore duobus
regnis austrasiorū burgūdi
onūq; inclitus regnabat frā
cis. Quorū gentiū nomen
pre ceteris gentib; q̄ gallias
incoluīt habet'. Ad quē cum
vir sctūs cū suis accessisset:
gratus regi et aulicis ob e
gregie doctrine copiā reddi
tus': cepit tandē rex ab eo q̄
rere ut intra terminos gal
liarū resideret. nec ad alias
gentes trāsiens se relinque
ret: ōnia que eius volūtas
poposcisset se paturū. Cum
ille regi respondit. nō se alia
rū opū fore ditandū: sed euā
gelici p̄conis quantū mentis
fragilitas nō obstabat sectatu
rū exemplū': qui vult inq̄
venire post me abneget se
metipsū: et tollat crucem
suā et sequat' me. Cui talia
obicienti: rex s̄bet respōsa.
Si xp̄i crucē tollere et ipsū
sequi desideras potioris h'e
mi sectare quietē': tantū ne
nr̄e dicionis solo relicto ad
vicinās ptranseas natiōes:
ut tui p̄mij augmentū et
nr̄e salutis providens opor
tuīa. Data itaq; optiōe obte
peravit regis suasionibus:
heremū petit. Erat enī tūc
vasta heremus vosagus noīe:
in qua castrū dirutū olim
q̄d antiquorū traditio ana
grates nūcupabat. Ad quē
vir sctūs cū venisset. licet
aspera vastitate solitudīs
et scopolorū interpositiōe loci
ibi cū suis resedit': et pro a
limentorū solamīe contēt'
inmemor illius v̄bi. nō in so
lo pane viuīt hoīem. sed v̄
bo vite satiatus habūdātē
effluentē dape: quā quisq;
sūpserit esuriē nesciat in e
tnū. Eo ergo in loco vir dei cū
suis cōmoraāt': subito vnū
e fribus ob pbatione vel
qualibet culpa contrahētē:
vi febrū vis cepit flagellare.
Sed cū nulla alimētor solā
mina adesset. et nichil nisi
corticū et herbarū pabula
preberētur': tantūmodo ce
pit oīm animus aspirare:
ut p egri fratris sospitate ie
iuniis oēs et orōni vacarēt.

Tercia iā die pacto ieiu
nio. cum nichil haberent
vñ fessa corpora reficerēt:
sbito conspiciūt quendā
cū panū supplemēto vel
pulmentorū equos onera
tos habentē ante fores asta
re. qui se referebat cordis
āmonitione actū ut eis ex
sua substancia sbueniret:
qui tantā egestatē p xpo
dno in heremo sustinerent.
Oblatis itaq; viro dei que
detulerat. cepit tū cordis
hūilitate deposcē: ut vir s
ctūs pro cōiuge sua dnm
deprecaret. quā per anni
circulū tantus ignis exure
bat: ut iā non crederetur
superis reddi. Huili ergo et
anxio corde poscenti: nolu
it vir sctūs denegare solamē.
Adhibitis simul fribus: iu
sit ut p ea dnī misericordiam de
precarent. Cūq; ille cum suis
orōnem cōplesset: statim
ea que periculū mortis in
p̄paculo habebat sanitati
est reddita. Ancero cū vir
eius largita sibi a viro bn̄
dictōe domū remeasset:
inuenit coniugē suā domi
sedentē. sciscitatus q; qua
hora vis febrium eam reliquis
set: recepit ea hora sanatam
qua vir dei pro ea dnm de
p̄catus esset. Trāsactis dein
ceps pau tpis interuallis cū
pia capiti xpo placamenta ac
piamina mentis p eternis
contricōem iniurias q; fame
mortificatam deo membra of
ferrēt. ac imolatum religi
onis statū seruare studerent.
duris acerbitatib; ōnis fra
gebat voluptas: ut merito
preclo v̄tutū oim expolia
tor criminū foret. Nonem
iā transierat dies. quo vir
dei cū suis non alias care
carpet: q̄m arborū cortices
herbas q; saltus. Sed tempe
rauit esse ariditatē pietas
v̄tutis eterne. monuit q;
per visū abbatē quendam
noīe aucentorū. qui monste
rio cui nomē saliacs est p
erat: ut famulo suo colum
be intra heremi vastitatē co
sistenti necessaria deferret.
Expgefactus igit cercetor
marcolfū iubet iter. ōnia
que posset parare: bto colū
bano deferre. Oneratus igitur
marcolfus vehiculis iter
attigit: viā sibi pandi in

rius nequaqm̄ recepit. Fuit
diuine consiliū. ut si hoc dei
esset imperiū. p̄missis equi
tibȝ īperantis potencia viā
aperiret. Mira virtus. Ante
precedentes equi ignotū iter
valle tenēt. rectoq̄ itinere
qⁿ fores ubi columbe ad ana
coritas peruenerūt. Mirans
matcolfus equorū vestigia
subsequens. ad virū dei per
uenit. et que detulerāt p̄sē
tat. Ille grates conditori re
pendit. quia sic suis famu
lis in deserto mensā parare
nō distulit. Accepta ergo ab
eo benedictione matcolfus
valle quo venerat repedauit.
oībus q3 geste rei causā pa
tefecit. Cepit exinde frequē
cia pp̄li et infirmanciū co
hortes ad sanitatē redinte
grandā eū frequētare. et
omniū infirmitatū suffra
giū querere. Quarū vota cum
renuere nequiret a se. om
niū peticionibȝ parēs ora
ciū medicamine. cunctorū
ad se veniencium infirmita
tibus diuino fultus auxilio
curando subueniebat. Ipis
denique in locis euenit. ut dū
p opacos saltus interdum

isdem vir deābularet. et li
brū humero ferēs de scriptu
ris sacris secum disputaret.
subito cogitacio in mentē
ruit qd eligeret melius. in
hoīm iniurias incidē. an
ferarū seuiciā sustinē. Cū
vrgeret cogitacionē illam
senciens. crebro signo crucis
se armans. atq orans intra
se ait. melius est ferocitatē
bestiarū absq alieno pec
cato. qm̄ hoīm rabiē sustinē
cū dāpno aīarum. Dumq
hec cius volueret. conspicit
duodecī lupos aduenire. et
dextra leuaq medius astare
cepit. manebatq īmobilis
dicens. Deus in adiutoriū
meū intende. dñe ad ad
iuuandū me festina. Prius
accedūt illi. atq ora vesti
mentis iungūt. Cumq ille
constans astaret. intactū
relinquūt. saltūq peruagā
tur. Hac temptacione in secu
ritatē traiecta. iter per sal
tū cepit. Cūq haut pro
cul abisset. audiuit vocē
multorū furiorū p̄ auia
errancium. qui eo tp̄e isdē
in locis latrocinia exercebāt.
Dieq demū traiecta p con

stantiam temptationis pepulit
adversitatem. Sed hoc utrum
dyaboli finxerit fallacia.
an fuerit rei geste veritas:
periculo non agnovit. Rur-
sum cum recessisset a cellula. longi-
usque via vasta heremi pe-
netrans: repperit saxum imma-
ne. prerupta quoque rupis latera as-
pera scopulis antra. aditu homi-
nibus: ubique conspicatur concavum
intrante sinum. Aggressus quoque
abdita perscrutari: repperit
in interiore sinu ursi habi-
taculum: ipsumque intus sedentem.
Mitis quoque feram abire iubet:
nec deinceps inquit istos
repetes calles. Abiit fera mi-
tis. nec prorsus ausa est repe-
dare: distabat quoque ab anagrate
loco plus minus nec mi-
libus septem. Quo in tempore cum
in eadem solitudine cum disci-
pulis solitariam vitam duceret:
sicut eius erat consuetudinis
ut cum dominicis festis vel quo-
rumlibet sanctorum sacrate so-
lempnitatis appropinqua-
ret adventus: ab aliorum so-
cietate segregatus: et abditis
locis receptus longioris spacii
heremi secreta rimabatur: ut
secura mente et absque cura

cum ingenti diligentia solus orationi
vacaret. et religioni omni cona-
tu intenderet. Erat ei cibus
ita attenuatus ut vix vivere
credas: nec aliud penitus quam
agrestium herbarum exigua
mensura. vel pomorum par-
vulorum que heremus illa fe-
rebat: que etiam bullucas
vulgo appellabant. Potus e-
rat aqua: ut qui semper in ali-
orum curis occupatus hec aliqua
aliqua agere nequiret: saltem per
intervalla temporum propter mona-
sterii votum patraret. Erat quoque
in ministerio puerulus quidam
nomine domoalis: qui cum ce-
teris oportunitates monasterii
exercuissent solus patri renun-
ciaret: ac fratribus observandam
referret. Posito ergo in pre-
fato sinu eminentis saxi qui
aliunde pene aditum dene-
gabat: multis cum iam ibi
diebus resideret. cepit supra-
dictus puerulus silenti voce
conqueri. cum in promptu
aquam non habet: sed gran-
di labore per montis ardu-
a fessis poplitibus deferret.
Cui columbanus: Fili inquit pau-
lisper saxi terga fatigare:
memento populo israel de petra

latices produxisse. At ille o
bediens vulpem recte aggres
sus est. Huius itaque vir geni
bus provolutus dominum depreca
tur: ut sue necessitati tribuat
oportuna. Tandem eius precibus
parens: pie petenti larga
subveniet potestas. Mox quoque latere
producta vena fons cepit ma
nare perhenni: que usque
in hodiernum diem manet.
Nec inmerito misericors
dominus suis sanctis tribuit
postulata: qui ob suorum pre
ceptorum imperium proprias
crucifixerunt voluntates: tantum
fide pollentes. ut quod eius mente
postulaverint impetrare non
dubitant: quia ipse promisit
dicens. Si habueritis fidem sicut
granum synapis. dicetis mon
ti huic transi et transiet: et nichil
impossibile erit vobis. Et alibi.
Omnia quecumque orantes peti
tis: credite quia accipietis
et fiet vobis. Cum iam mul
torum monachorum societas de
saret: cepit cogitare ut po
tioris loci in eodem heremo que
reret. quo monasterium construx
isset. Invenitque castrum fir
missimum olim fuisse nunc
dirutum: a supradicto loco distans
milibus octo. quod luxovium
prisco tempore nuncupabatur.
Ibi aque calide cultu eximio
constructe habebantur: ibi
magna lapidearum statuarum
densitas vicina saltus densabat.
quas cultu miserabili rituque pro
phano vetusta paganorum
tempora honorabant: quibus et
execrabiles ceremonias li
tabant. Sole ibi fere ac besti
e ferarum bubalorum luporum
multitudo frequentabant.
Ibi residens egregius vir: ce
nobium construi fecit.
Ad cuius famam undique ple
bes currere. et se cultui religio
nis dicare curabant. ita ut
plurima multitudo monachorum
adunata vix unius cenobii col
legio sistere valeret. Ibi no
bilium liberi concurrere: ut spre
tis faleramentis seculi et
presentium pompam facultatum
contempnentes: eterna premia
caperent. Nos vero unius columba
nus cernens. undique ad peni
tentie medicamenta plebes
concurrere: et unius cenobii
septo tantum conversantium co
hortem non absque difficulta
te teneri. quamvis mentem
unam et cor unum haberent.

conuersationi sanctitate institutionis congruum alium experimento locum querit, quem aquarum ingenuitas adornabat: aliud quoque monasterium construit, cui Fontanas nomen indidit. Dedit gubernatores prepositos: de quorum religione non dubitabatur. Hijs itaque in locis monachorum plebes constituens, ipse vicissim omnibus intererat: regulamque quam tenerent spiritu sancto repletus condidit: in qua qualis et quante discipline vir sanctus fuit prudens lector vel auditor agnoscit. Eo itaque tempore quidam frater nomine Antgernus pulsari cepit: ut peregrinam heremum peteret. Pergentes ergo simul tertium adolescentem nomine Soniarium qui adhuc superius iunctus est in comitatu sumunt: et ad destinatum in heremo locum perueniunt: unius panis tantum cibo contenti. Cumque iam duodecimus pertransisset dies, nec quidquam panis fragmentum remansisset, hora quoque refectionis appropinquaret: imperant a patre ut per preruptum rupis eant ad yma quo vallis peruenit: et quidquid ad cibum oportunum reperiant deferant. Euntes illi per concaua vallis Mosellanensis aduenerunt: capturamque piscium olim a pastoribus confecta undis appositam cernunt. Accedentes quoque quinque magnos repererunt pisces: sumentesque tres quia viuerent presentatos patri dederunt. At ille. Cur inquit quinque non detulistis? Respondent mortuos repperisse: duos proinde reliquisse. Ille nequaquam aut ex hijs comedetis: nisi quos dimisistis venerint. At illi mirantes perculsi de prouidentia diuine gratie, primo cursu repetunt: increpantque cur repertum manna reliquissent, et sic cibos parare iubent. Sepe spiritu sancto plenus: nouerat sibi a domino passim dapes paratas. Alia quoque vice cum in eadem solitudine moraretur nondum tamen in eo loco quinquaginta dies transierant: unus tantum e fratribus cum eo erat Gallus nomine. Tunc ille imperat ut ad Bruscam eat: piscesque capiat. Ille abiit retemque duxit: ut ad Lignonem amnem pergeret. Quo cum peruenisset et retibus

in alueo iactauisset: aspicit
multitudinem tantā adue
nire. nec prorsus rethe in
trare: sed uelut in pariete
impingerēt retro reuerti.
Laborauit itaque per totū diem:
neque vnū capere quiuit.
Reuersus patri nūciauit de
frustrato labore. Ille inobediē
tem increpat: cur non ad de
nūciatum locū properasset.
Atque denuo. vade inquit cito:
ad denunciatū locum perge.
Peruenit itaque et vndis re
the opposuit: tantaque pisci
um copia est rete impletū:
ut vix pre multitudine trahi
potuissent. Hec nobis supra
dictus gallus sepe narrauit.
Morabatur alia vice in supra
dicto loco scopuli īmia quo
vrsū expulerat: diuque ibi
oratione et ieiunio corpus af
fligebat. Cognouit per reuelati
onē fratres qui penes luxoni
um erāt diuersis morborū
generibus vexatos: nec am
plius remansisse quam qui egro
tis ministrabant. Egressus
itaque de specu ad luxoniū ve
nit. Cumque omnes afflictos cer
neret: imperat ut omnes sur
gant: atque messē in area
virga cedant. Surrexerūt
ergo quorū conscientiam obedi
entie ignis vrebat: ad aream
que venientes virga messem
cedē cum dei adiutorio aggres
si sūt. Vidēs ergo pater fi
dem in filiis et obedientie gratiam
habundantie: finite inquit fessa
membra egritudine a labore
refice. Mirantur de sospitate
obediētes nullo doloris vestigi
o remanēte: mensas que parare
iubet: ut uberi gaudio omnes
reficerēt. Increpat deinde in
obedientes: ignauia fidei
arguit. Quos longitate e
gritudinis pena ita vehemē
ter excussit ut vix mortē eua
derēt: impleuerūtque mēsurā
penitentie de suscepto inobe
dientie tempore. Interea tēpus
euenerat ut copia segetū hor
reis conderet: nec prorsus
vis ventorū nubes cōpilare
cessabat. Vrgebat sane ne
cessitas: ne mature messis
spica in stipulā germine
emisso periret. Erat que vir
dei aput fontanas cenobiū:
ibi et messiū copiā locuple
tē dederat nouus ager. Ir
ruebāt ventorū flabra cū
vehemētia ymbriū: nec oī

no nubila celi terris dare
pluuiā quiescebāt. Quid
inter hec vir dei ageret: anxi
o corde pensabat. Armauit
mentē fides. docuit īpetra
re oportuna: accersiri mes
sores ac segetes precidi iu
bet. Mirātur illi patris im
periū: nec tn̄ quisqm̄ pri
cogitatū deprōmit. Benedicti
ones. falce qz inter diffusio
nes ymbriū secāt segetem:
prem qz quid agat cōspiciūt.
Ille q̄tuor viros plenos reli
gioe p quatuor āgulos mes
sis īponit! columbanū et cuno
chū. ac equonanū ex scotto
rū genē: quartū gurganū
genē brittannē. Hijs ordina
tis: ipse cū reliquis messem
succidebat. Mira virtus. Fugi
ebat ymber a segete. et vndi
qz pluuia diffūdebat! me
dios tn̄ messōes solis ardor tor
rebat: estus qz vehemens
quousqz messē condidēt ef
flauit. Sic fides et orō meru
it: ut pulsa pluuia estum
int ymbres haberet. Erat
tūc tpis dux quidā nomi
ne waldalenus: qui gentes
q̄ intra alpiū septa et vira
ni saltus arua colūt regebāt.

Huic soboles nulla erat:
ut inuenitur de zacharia
et elizabeth cit. Gratus
ut donū iam desperantib;
cēt. Hic cū cōiuge sua fla
uia noīe et prudētia genē
nobili ad btm̄ columbanū
ex vesontionēsi opido pergit.
precātes simil ut p eis dn̄m
deprecaret: se multacū opū
esse ditatos: sed cui hēditatē
post obitū relinqr̄ent here
dē non habē. Quibus vir
scūs. Si vobis vrī est inquit
ut largitoris donū eius no
mi consecretis! michi qz ex
lauacro suscipiendū tra
datis: pro vobis ego dn̄i de
mentiā implorabo. ut nō
solū quē dn̄o offeratis ha
beatis: verū etiā maiora
suscipiatis. At illi leto ani
mo promittūt se eius im
perijs parituros: tn̄ dei im
sediam pro ipis nō desinat
implorāe. Spondet vir dei
muneribz plen' se in promp
tu habē: tn̄ ne federis par
tū studeant violāe. Mirum
dictu. vix domū remeant
donū creatoris aluo graui
da mr futurā expectāt: editū
ad virū sanctū defert: suis

oꝛōnibus largitū munus
demōstrat: grates conditori
agit: qui sit ad petitiones
famulorū suorū quesitū dona
largit᷑. Quem vir s̄cūs suis
manibus acceptū sacrauit:
sacro q̄ lauachro ablutū ipse
suscepit: donatū q̄ nomē
īponit. matri q̄ ad nutriē
dum reddit. Qui post altus
in eodē monastio. sapīa im
butus. vesontionēsis pōtifex
pfectus: nūc usq̄ in supis
est eandē cathedrā regens.
Qui post in amore bti colū
bani ex ipius regula monas
teriū virorū construit. quē
pallatin⁹ nūcupat: ob vete
rū monimēta murorū.
Addidit q̄ post eū bonitatis
largitor famuli sui pmissū
aliū filiū Ramolenū noīe:
qui nobilitate et sapīa pol
lēs post pr̄is obitū in eius
honore effcus: q̄uis in scla
ri habitu. tn̄ in cenobiis a
more extitit vigil. Ita et ipse
in amore bti viri in saltu
vincensi sup nouisona flu
uiolū monastīn ex eius re
gula cōstruit: in quo agriū
abbatē prefecit. Addit q̄ ad
huc duas filias pristino u

munerī: et in seclo nobiles:
et in xpi amore dedicas. P⁹
illa munerā mater ipsorū
flauia post mariti obitū
mōstm puellarū in supra
dca vesontionēsi urbe cōstru
it: oīq̄ munimīe roborās
milstarū puellarū cōgrone
adunauit. Tanta in eis vi
ri dei intercessiōe grā flagra
uit: ut oīa faleamēta pn̄tis
vite contēpnentes ad oīpotē
tis dei cultū anhelarēt. Si
vero aliqua inserē nitim̄ q̄
pua hoibus videant᷑. erit
obtrectatorū latratibus
patēs: cōditoris tn̄ largitio
eque in minimis ut in ma
ximis aspirat misericorditer:
nec differt in modicis cune
pietatis accōmodāe: sicut ī
magnis exaudit vota petētiū.

Quadā etenim die cū
vir egregius ad pcidendā mes
sē cū fratribȝ penes calmū q̄
bamcarinā vocant venis
set: et colendo quodcūq̄ aus
tro flante falce segetē secu
ret: euenit ut vnꝰ eorū Teu
degisilus noīe falce digitū
precideret: nec prorsus hereret
pter pellis parue retinaculo.
Itaq̄ sciti vir dei Teudegisilū

alonge cernens: imperat
ut cū sodalib; suis ceptū op⁹
pficiat. At ille rei geste cau
sam pmit. Celer ille ad ipm̄
pperat: digitū q; alitū saliua
pristino reddit statui sanitati.
Imperat ceptū opus accelerās:
uires augeat. Cepit cū gau
dio geminare laborē ac pre
cētis ad precidendā stipulā
uberius urguere: qui du
dū a prefato mēbro animū
merore subdebat. Hec nobis
ipse teudegisilus narrauit:
digitū q; monstrauit. In su
pradc̄o cenobio pēst winoc⁹
noīe: qui ad btīn colūbanū
uenit. Erat q; in saltu cū
frībus ob lignorū oportūta
tes pandas. Cūq; sup dict⁹
winocus uēisset. mirās q;
aspicēt quanta ui truncū
quercus cuneis aciete q; p
tirēt: elapsus e trūco cune⁹
mediā frontē secauit: ac
uenarū pfluas undas san
guīe pdigauit. Videns q; colū
ba decretū os sanguīe flu
ēte: statī in terrā orās ruit.
Surgens q; saliua illitū sa
nū reddidit: ut uix ei cicatri
cis uestigium remaneret.
Alia q; uice cū ad tibiā tēpi

cidū ueniret in sepefato ce
nobio luxouio: tegumēta
manuū que galli wantos
uocāt. quos ad opis laborē
solitus erat habē: sup lapi
dē qui an̄ fores refectorii e
rat deposuit. Mox q; quiete
reddita. coruus ales rapax
aduolauit: unūq; ex eis
rostro ferens abstulit. Per
acta refectionis hora. foris
uir dei rediēs: tegumenta
manuū requirit. Cumq; q̄s
tiōnes inter se cōquirerēt quis
abstulisset: uir scīs ait nul
lū esse q̄ sine commeatu ali
q̄d presūpsisset attingere:
nisi alitē qui a noe missus
ad archā non remeauisset.
Addidit q; se nullo mō suos
pullos aliturū: si rapax
furtū celeri uolatu non re
ferret. Expectantibus frīb;
in medio oīm coruus aduo
lat: male sublatū furtum
rostro reportat: nec sese pē
nigeā conat⁹ eripere fugā:
sed mitis an̄ oīm conspec
tū oblitus ferocitatis plag
nē expectat. Quē uir scīs
abire impat. O mira ēē
ni iudicas uirtus qui tātā
suis famulis prestat: ut nō

solū hominū honorib; : sed
etiā auiū potentia claresc
Narratū est dein Capl
ceps aliud miraclm. Cū
hora refectiōis iā appropi
quaret. et minister refecto
rii ceruisiā administrare co
naret. que ex frumēti vel
ordei suco coquit'. quamq;
pre ceteris in orbe terrarū gē
tibus pter scordiscas et dar
danis gentes que occeanū
incolūt visitāt: id ē gallia
brittānia. hibernia. germa
nia. ceteriq; que ab eorū mori
bus nō desistūt'. vas quod
tiprū nūncupāt ad cellari
ū deportat et ante vas
quo ceruisia condita erat
apponit'. tractoq; sarracleo
meatū in tiprū currere sinit.
Quē subito prīs imperio a
liud e frībus vocauit. At ille
obediē igne ardēs oblitus
meatū obserare'. pria cur
su ad btm pergit virū: ser
raculū qd ducciolū vocant
manu defert. Postq̄m sibi
vir dei q̄ voluerat impēata
deprompsit'. recordat' negli
gentie celler ad cellariū re
dit: cōtuens nichil in vase
de quo ceruisia decurrebat

remāsisse. Intuitus q; est
supra tiprū ceruisiā creuisse.
et ne vnā stillam foris ce
cidisse'. ut crederes in lon
gitudine tiprū geminatū
esse'. ut qualis et quanta
rotunditas infra tiprū meat'.
talis in altū creuisset vena.
Quantū imperantis meri
tū quāta obediētia obseqētis:
ut sit vtriusq; tristiciā dn̄s
voluisset auertere'. ne si fra
trū substanciā et īperantis
et obedientis ardor diminu
isset: ambo se a licitis alimē
tis abdicauissent. Hic q; e
quus arbiter occurrit. ut u
troruq; culpas abluit'. q̄s
illi casu veniente aut dn̄o
pmittente: ambo suis noxis
euenisse asseruissent.
Aliud q; tpe actū est. ut per
densa saltus vibuerna fruti
cū solitudīs q; camerā. prop
ter frequē tū nomē agustal
men erat vir dei ambulāret'.
repperit cadauer cerui quē
luporū feritas pemerat vr
sū deuorare velle: cui' iam
sanguinē lambens exiguā
carnis partem vorauisset.
Ad quē vir dei accessit: incre
pans ne corū quod ad usus

calciamentorū nꝛm̄ erat
lederet. Tūc bestia oblita fe
rocitatis mitis eē cepit: et
contra naturā absqꝫ murmu
re blandiēs. atqꝫ colla submit
tens calciamenta reliquit. Quod vir
dei ad frēs rediens in eo loco
indicauit ut irēt: et terri ca
dauēr coriū auellerent. Eun
tes ergo fratres reperiunt
vndiqꝫ rapaciū aliū procul
multitudinē adesse: nec eo
cadauer sup̄ viri dei inter
dictū accedere audē. diuqꝫ
expectantes alōge sic fera
vel aues audacia conatu pꝛohi
bite esce vrgētur predam ca
pē conspiciūt. ad odorem ca
daueris aduentāe: et paul
astantes ac si mortiferū ali
quid ac letale declināe. ac
celeri fuga omittere.

Morante penes luconiū a
lia vice columba. wymocus
pſbr cui supercius fecimus
mentionē ad eum venit.
Sequebat wymocus colūbe
vestigia quocūqꝫ iret. Ve
nerūt eꝫ ad horreū quo fru
menta condebant. Aspicit
wymocus. puiqꝫ pendens
copie exiguitatē. aut se nō
habē panis habundanciā

quo tāta multitudo alat:
tur eꝫ segnicia torpeat que
rendi frumēta increpat. Co
lūbanus illi rñdit: si tue
condicioni suo deseruiāt: ꝗ
per eum esuriem nesciant.
Hic enī preconātis vox psal
migraphi collebrat. Non
vidi iustū derelictū: nec se
men eius querēs panem.
Perficiale fatre horreū re
plet: qui quiqꝫ panibus qui
hoim milia saciauit. Ma
nente denīqꝫ nocte illa imbi
wymoco: viri dei fide et orō
ne horreū repletum est. Ma
neqꝫ cōsurgens wymocus
iuxta horreū transiens ma
pincato horreum apertum
cernit. clauigerūqꝫ simil ad
ostiū stantem: et sciscitatus
est quis hec dixerit: aut q̄
plaustrorū congeries hec fru
mēta deuexit. Cui horrei
custos ait. Non est ita ut p
putas. Nam terre si vestigi
a plaustrorū uel iumētorū
telluri īpressa paruit. Nequā
quā enī claues a me hac
nocte discesserūt: sed obserato
horrei ostio diuino solamine
frumēto repletū est. Cepit
de īdustria ille īttentus orare

in terrā aspicere: et deferen
dū vestigium diligēti exami
natōe cognoscere. Cūq; nic
hil horū simile repperisset
ait. Potens est dn̄s seruis
suis parare mensā in deser
to. Traiecto de hinc tēporis
interuallo venit idem colum
ba ad fontanas cenobiū. rep
peritq; fr̄es sexaginta sarcu
lo terram excol'e: et semine
futuro confecta glebis arua
parar̄e. Cūq; vidisset mag
no labore glebas scind̄e ait.
Dit vobis a dn̄o o fr̄es para
refectio. Quo audito: mīs
ter refectorij ait. Pater mi
nō sunt āplius qm̄ duo pa
nes: et paululū ceruisie.
Ille vade inq̄t et defer huc.
Concito ille gradu perrexit:
duosq; panes et parū ceru
sie tulit. Intuēs celos colū
ba ait. Ihū xp̄e vnica spes
orbis. tu hos panes et hunc
potū multiplica: qui de qnq;
panib; saciasti qnq; mili
a hoīm in h'emo. Mira fides.
saciati sūt ōnes. potuq; haus
to p̄ut cuiq; voluntas fuit'.
dupla minister fragminū spo
liq recollegit: potusq; du
plicauit mensurā. Dicitq; in

tellexit plus merēi fidē dig
na diui muneris lucra: qm̄
desperatione q̄ solet diminu
ere etiam collata.
Cum quodā tp̄e in code
cenobio luxouio vir dei cōmo
raret': accidit ut vir' e frib;
noīe colūban' febre correpl'
et in extremis positus feli
cē postulac̄et exitū. Cūq; iā
ultimo alitu care vellet'. h
dns de celesti munie quod lon
go famulatu q̄sierat: vidit
ad se virū fulua luce amic
tū accede. sibiq; dic̄e. Non
te mō a corpore duc̄e possū:
quia orōnib; et lacrimus
pr̄is tui colūbani p̄pedior.
Cūq; hec colūban' audisset
merēs ac si e sopno vigilas
set: suū ministrū tendegisi
lū cuius superius mētionē
fecimus clamac̄e cepit. Festia
inq̄t et perge: et cōmunem
p̄rem columbanū ad me ve
nire cōpelle. Concito ille g'
du venit'. et btm̄ colūbanū
flentē in ecclia repperit: pos
tulatq; ut ad egrotum festi
n' accedat. Venit ergo per
niciter: et quid velit inter
rogauit. At ille causā obiat.
Cur me inq̄t tuis orōnibus

in hac erumpnosa vita deti
nes. Nam assuīt qui me
ducere voluīt: nisi tuis flet
bus et orōnibꝫ ꝓpediantur.
Retentatiōis solue obstacu
la: ut michi iā pateāt ce
lestia regna. Tū metu colū
ba paulsus. signo tacto oēs
adesse iperauit: sā sodalis
amissionē gaudio tēpauit.
corpus xpī abeunti de hac
vita viaticū prebuit: et post
extrema oscula. funccionis
cantus impleuit. Erat ei ex
eodē tpe quo et beatus co
lūbanus: vnoqꝫ comitatu
et noīe ex hibernia proces
q̄ venerat iam pas Cebi
sim fama sci uiri in vniu
sas gallie ꝓuincias. eratqꝫ
oīm rumore laudabilis: in
tantū ut theoderic rex q̄ eo
in tpe regnabat ad eū sepe
veniret: et orōnū suarū suf
fragiū dni cū hūilitate de
poscēt. Sigibertus etenim
cuius supius fecim mentio
nē apud victuriacū villam
publicā que in suburbano
atrauitēsis vrbis sita est hel
pĕria germani sui dolo qui
apud tornacū opidū tūc erat
quē sigbert usqꝫ ad inter
necionē persequebat inter
emptus est. Perempto itaqꝫ si
giberto. hildebertus filius
eius regni sceptra suscepit:
annuente matre brunihilde.
Mortuo deinde hildeberto:
intra adolescencie annos reg
nauerūt filij hildeberti duo
theobertus et theodericus cū
auia brunihilde. Regnum
burgundianorū theoderic
potitus: regnū australiorū
theobertus suscepit regendū.
Theodericus ergo q̄a in ter
minō regni sui btm colūbanū
habet gratulabat. Ad quē
sepissime cū veniet cepit vir
dei eum increpāe. cur concubi
narum adulteriis misceretur:
et non potius ex lupanaribꝫ
videtur emergi. Cūqꝫ iā ad
viri dei imperiū regis sermo
obtemperaēt. et ab oībus se
illicitis segregare cūderet.
mentē brunihildis auie re
gis sedē ut erat iezabelis an
tiquus anguis adijt. eāqꝫ
contra virū dei stimulatā
aculeo supbie excitat: quia
cerneret dei viro theodericū
obedire. Verebat enī ne si
abiectis concubinis reginam
aule pfecisset. dignitatis

atque honoris sui modum am
putavisset. Evenit ergo ut qua
dam die beatus Columbanus ad Bru
nihildem veniret: erat enim tunc
apud Brucariacum villam. Cum
que illa eum in aulam venisse cer
neret: filios Theoderici quos ex
adulterinis commixtionibus ha
bebat ad virum Dei adduxit.
Quos cum vidisset: sciscitatur
quid sibi velit. Cui Brunihil
dis ait. Regis sunt filii: hos tu
benedictione robora. At ille.
Nequaquam inquit istos regalia
sceptra suscepturos scias:
quia de lupanaribus emerserunt.
Illa furens parvulos abire iu
bet. Egrediens vir Dei aulam
dum limitem transiliret: fra
gor exortus totam domum quati
ens omnibus terrorem incussit.
Nec tamen misere femine furorem
compescuit. paratque insidias
moliri. et ad vicinas monasterii
per nuntios imperat ut nulli e
orum extra monasterii terminos iter
pandat: neque receptaculum
monachis eius vel quaelibet sub
sidia tribuant. Cernens beatus
Columbanus regios animos adversum
se permotos. ad eos properat: ut
suis monitis miseram pertinaciam
frangat. Erat enim tunc temporis a
pud Spissiam villam publicam.
Quo cum iam sole occumbente
venisset: nuntiant regi virum
Dei ibi esse: nec in regis domi
bus manere velle. Tunc Theode
ricus ait. melius esse virum
Dei oportunis subsidiis hono
rare: quam Dominum ex servorum eius
offensa ad iracundiam provoca
re. Iubet ergo cultu regio o
portuna parare Dei famulo.
Itaque venerunt: et iuxta imperi
um regis oblata offerunt.
Qui cum vidisset dapes et po
cula cultu regio administrata:
inquirit quid sibi de istis vellet.
Aiunt ei. Tibi a rege directum est.
Abhominatus ea ait. Scriptum est.
Munera impiorum reprobat al
tissimus. Non enim dignum est ut
famulorum Dei ora cibis illorum
polluantur: qui habitaculis suis
famulis Dei aditum denegant.
His dictis. vascula omnia in
frusta disrupta sunt: vinumque
ac sicera solo diffusa sunt: cetera
que separatim dispersa. Pavefacti
ministri regis: causam regi nun
tiant. Ille pavore perculsus cum
avia diluculo ad virum Dei pro
perat: precantur de commisso ve
niam: se in postmodum emen
dare pollicentur. His pacatis

tus promissis ad monasterium
redit. Sed pollicita vadimo
nii iura non diu servata vi
olantur. exercentur miseria
rum incrementa. solitique a re
ge adulteria perpetrantur. Que
audita columbanus litteras
ad eum verberibus plenas di
rexit. comminatusque excommunicati
onem si emendare non vellet.
Ad hec rursum brunihildis
permota. regis animum adver
sus columbanum excitat. omnique
conatu perturbare intendit.
oratque proceres aulicos opti
mates omnes ut regis animum
contra virum dei perturbarent.
episcoposque sollicitare aggressa
est. et de eius religione detra
here. ut statum regule quam
suis custodiendam monachis
indiderat macularet. Obtem
perantes igitur aulici persua
sionibus misere regine.
regis animum contra virum dei
perturbant. cogentes ut adi
ret et religionem probaret.
Abstractus itaque rex ad virum
dei luxovium venit. conques
tusque est. cur a conprovincia
lium moribus discesserit et in
tra septa secretiora omnibus
christianis aditus non pateret.

Vir itaque columbanus ut erat
audax atque animo vigens
talibus obiectis regi respondit.
se consuetudinem non habere
ut secularibus hominibus et reli
gione alienis famulorum dei
habitationes pandat. introitum
se et oportuna aptaque loca ad
hoc habere parata. quo omnium
hospitum adventus suscipiatur.
Ad hec rex. Si inquit largi
tatis nostre munera et solami
nis supplementum capere cu
pis. omnibus in locis omnium pate
bit introitus. Vir dei respondit.
Si quod nunc usque sub regularis
discipline habenis constrictum
fuit violare conaris. nec tuis
muneribus nec quibuscumque sub
sidiis me fore a te sustentan
dum scito. Et si hac ob causam
tu in hoc loco venisti. ut servo
rum dei cenobia destruas
et regularem disciplinam ma
cules. scito tuum regnum fun
ditus ruiturum. et cum omni
progenie regia dimersurum. Quod
postea rei probavit eventus.
Iam enim temerario conatu
rex refectorium ingressus fue
rat. Hiis ergo dictis territus
foras rex recedat. dictis post
hec viri dei increpationibus rex

urgetur. Cōtra theodericꝰ aut.
Martiriꝫ coronā a me tibi il
laturā speras: nō eē tāte de
mentie se ut hoc tantū patra
ret scelus: sed potiori consilio
se acturū: ut qui ab oīm se
cularū morib; deciscit: ea vi
a qua venerat repedare stu
deat. Aulicorum consone vo
ces prorūpunt: se habere nō
velle in hijs locis qui non ō
nibus sociatur. Ad hec colūba
nus se dicit de cenobii septo nō
egressurū: nisi violenter abs
trahat. Discessit ergo rex: re
linquens virū quēdam pro
terē landulfum. Is cū remā
sisset virū dei mōsterio pellit:
et penes vesontionense oppi
dū ad exulandū pducit: quo
adusq; de eo regalis sentētia
qđ voluisset decerneret. Com
morās ergo inibi: carcerē in
eo loco vidit plenū esse dāp
natorū hoim: mortis dāpna
expectantiū. Ad quē vir dei
properat: ingressusq; ostiū
nullo obstāte verbū dei dāp
natis depmit. Respondēt
q; illi se si liberarent emen
daturos: et de cōmissa nox
a penitentiā acturos. Btūs
itaq; colūbanus post hec mi
nistro domoali cuiꝰ supius
fecimꝰ mentionē impat:
ut manu ferrū quo cōpe
des iniecti erāt apprehēderet
et traheret. Quod ille apprehē
sū trahit: et velut frutex
putrescēs per ptes cōminu
it. Tūc egredi carcerē dāp
natos solutis cōpedib; iu
bet: paratoq; euāgelica cul
tus officio pedes lauit: lin
theoq; abstersit. Imperat
ut deinde ecclām petāt: et
cōmissi sceleris pniteńdo ac
fletib; abluēdo culpas liq
uēt. Properātes ergo illi:
ecclīe fores obseratas reperi
unt. Tribunꝰ ergo militū
cū vidisset vtute dei p btm
colūbanū dāpnatorū com
pedes fractos. et vacuū sibi
tantūmō relinqui ergastu
lū: insequi milites dāpnato
rū ac si e sōpno excitatus
cū militib; cepit. Illi vero
tergū post appropinquare
satellites vidētes. et fores
ecclīe obseratas cernētes: ge
mīa vallati āgustia virum
dei conpellant ut eruātur.
Anxio ille corde sursū caput
attollit: pntiumq; dnm ut
sua virtute ereptos a ferro:

nō sinat denuo tradi satel
litum nexui. Nec mora aut
toris bonitas fores firmis
obseratis claustris rese
rat'. in angustia positis
aditū pandit. p̄maq; tur
su ingrediunt' ecclesiam'. fo
res vero post dāpnatorū
introitū in ostiis militum
absq; hūana manu obserā
tur: at si custos vsu claui
gero p̄uiter et reserasset
et obserasset. Pueniens er
go columban' cū suis. simul
q; et tribun' militū cum
militibus fores obseratis
reperiūt'. aspasium q; noīe
custodē querūt: ut claues
largiat'. Qui cū venisset
clauigero q; usu fores rese
rar̄ vellet: ait se nūq̄m di
ligentius obserata claustra
īuenisse. Nec quisq̄m post
ausus est dāpnatis īiuriā
inferre: quos diuina virtus
exuisset. Post hec vir dei
cernēs q; nullis custodijs
angētur a nulloq; molesti
am ferret'. videbāt enī oēs
in eo dei virtutē flagrare:
ideoq; ōnes ab eius īiuriis
segregabātur. ne sorti cul
parū forent'. ascendit in

dnica die in cacumen mō
tis. ita enī situs illius vrbis
habebat. cum domorū densi
tas in diffuso latere p̄cliui
montis sit. p̄rumpit ardu
a in sublimibus cacumini
bus. q̄ vndiq; abscisi flumi
nis cauat alueus. et nulla
tenus viā cōmeantibus pā
dunt'. ibiq; ad mediam di
em expectat: si aliquis iter
ad monasteriū reuertēdi
p̄hibeat. Et cū nullus cōtra
rius existēt: ipse p mediā
vrbē cū suis ad mōsteriū
p̄gredit'. Quo audito brū
nihildis et theoderic' atro
cioribus iterū stimulis agitant':
iubēt q; militū cohortē ite
rūsū virū dei vi abstrahe
rent: et ad pristinū p̄tin'
exiliū reuocēt. Venientes
ergo milites cū tribuno p
agrant septa mōsterij: vi
rū dei p̄quirūt. Residebat
enī ille in atrio ecclie: librū
q; legebat. Vbi cū sepe ve
nisset et p̄pter eū trāsiret:
ita sūt demētati ut nō ul
li in eū pedibus offenderet
et vestimētū eius tāgeret:
et obtectis lumib; ipm̄ nequā
q; videret. Fratres expectā

culū pulcherrimū: qd ille
libēs cernebat. Querebant
nec īueniebāt: et illū in me
dio corā positū non videbāt.
Veniens tribunus. intuit'
q per fenestrā: vidit virū
dei inter ipōs sedere et legē.
Cernēs q virtute dei ait.
Quid tm interne atria ecclē
pagratis: nec omnino repe
tis: Nequaquā āplius vsq
no errore cor vrm decipiat.
Nō eni poteritis vos inueni
re: quē virtus regit diuina.
Recedite ab hac intēcione:
et regi nunciem' q eū mi
nime repperistis. Renūciantib;
illis auribz regis: ille aucto
furore misere intencōis ber
tariū comitē ad eū cū cetēis
pquirendū virorū cū presi
dio: simulq et baudulfū q
supius direxit destinauit.
Quo cū venisset: btm colū
banū in eccīa positū psal
lentē et orantē cum oī frm
cōgregatiōe reperiūt: sicq
virū dei alloquuntur. Vir
dei precamur: ut tm regis q
nūs obedias pceptis: egres
susq pgas eo itinē quo p
mū aduētasti hijs in locis.
At ille. Nō eni inquit reor pla

cere conditori semel natali
solo ob xpī amorē derelicto
denuo repedare. Cūq nulla
ten' cerneret sibi virū dei o
bedire: relictis quibusdā qui
bus fortior animus inerat b
tarius abcessit. Hij vo qui
remāserant virū dei horta
tur ut illis misereat qui ad
tale opus patrandū infide
lit fuerāt relicti: eorūq pe
riculo consulerēt: qui si eū vi
olent' abstraheret: mortis e
os periculū incurrere. At ille
ait. se iā sepius testatū esse:
nisi vi abstraheret nō disces
surū. Illi gemino vallati peri
culo. vndiq vrgente formidīe.
palliū quo indutus erat arri
piunt: alij genibus pvolu
ti cū lacrimis precant ut p
tanti sceleris culpa illis ignos
cerēt: qui nō suis desiderijs s
regijs obtēperarēt preceptis.
Videns itaq vir dei dei pericu
lū aliorū fore si vertuti sa
tisfacēt: cū oim eiulatu at
q merore egredit: deputatis
custodibus qui usqzquo de
cionis sue regno pelleret nō
eū relinquerent: inter quos
pmus ragamundus erat q
eū nānetis usq perduxit:

vniuersis fratribus velut fu
nus subsequentib;. Anxius
pater tantorū menbrorū dis
pendio celos respicit: eter
ne inquit conditor rerū tu
nobis locū ꝑpara oportunū:
quo tibi tue famulent in
secula plebes. Consolat de
inde vniuersam simul cohor
tem. ut spem nō perdāt s;
omnipotenti deo laudes repen
dant: se hoc nō ob dispen
diū suū uel suorū habere:
sed ob multiplicandas mōacho
rū plebes hanc esse datam
occasionē. Quicumq; ei se seq
vellent: promptissimo ani
mo ad sustinēdas secū inim
micias venirēt. Qui vō in su
pradicto cenobio remanē vo
luerūt. secum in hoc loco re
manerent. cito dnm de eo
rū merore vltionē daturū.
Sed cū equo aīo de custodi
a pastoris segregari nō vel
lent: custodes regis inqui
ūt neqꝗm hūc se seq alios
ꝑmissuros. nisi eos quos su
i ortus tra dederat. vel q e
britānico solo ipm secuti sūt:
ceteros qui gallico ortu essent
solo ꝑceptis esse regis ibi
mansuros. Cū hoc egregi

cernerēt pater vi a se sua men
bra discerpi: tam suis quam
etiā menbrorū suorū dolor
multiplicat: et pro tanti scele
ris pondē dnm oīm cōsola
torē deꝑcatur: ut quos a se
regia ꝑtinacia segregabat:
ipē sua custodia tueretur.
Inter quos venerabilis vir dei
qui post in eodē mōsterio pr
extitit: eustasius discipulus
sci viri violenter auellitur:
itendēte super eo micas ani
culo eius: qui lingonice ec
clie pontifex erat. Egressus
ergo vir dei cū suis vicesio
anno post incolatum here
mi illius: per vrbē veson
tionū augustidunū usq; ad
vallonē castrum ꝑuenit.
Sed prius q̄ ad vallonē ꝑue
niret. in via eis custos equo
rū theoderici occurrit: qui
virū dei trucidē voluit: sed
maliuolā aīam vltio mox
diuina ꝑuenit. Nā dexteram qua
aducersū dei virū leuaueāt:
lanceā ante suos pedes hu
mi defixit. Ipse demone
correptus: ante vestigia vi
ri dei ruit. Quem cernens
ille corā se vltione ꝑcussū:
die illa nocteq; penes se

rediit. Cumq; sequens rursū
dies illuxisset ad se accesserunt:
deceq; sanete tinentibus a peste
ad patriam remeavit. Deinde ad
quorā fluuiū properās: ad
domū cuiusdā nobilis ac reli
giose femine tondemande per
venit. Quo cū esset: duo demo
viri occurrerunt pleni rabido
demone: furentes atq; cuen
tes in terrā. Quos vir dei
protinus oratione curauit. Eadē
q; die ad riuū quē quorā
vocant venerunt: ibiq; quinq;
frenesi vexati obviā venerunt.
ubi et mox sanati sunt.
Exin autissiodorū propera
uit. ibiq; allocutus est vaga
mundū: quia ipse cū via q
veniebat ducebat. Memento
inq o vagamunde: quia lo
thariū quē nunc spernitis:
intra triennium dnm habebi
tis. At ille ait. Cur inquit
talia dne mi ais? Et ille.
Videbis prius q dixi: si tu
viā cū superbis feras. Pro
gressus exin ab autissiodero
conspicit iuvenē a demone
correptū pria aduersu cur
re cursu. Viginti etenī mu
lieres totis viribus currerent.
Quo viso substitit: quousq;

sanctus homo demonis ante
veniret. Veniensq; cū virū
dei ruit. Quē orationibus cura
uit: patri q sospitē reddidit.
Deinde ad nimerdense oppi
dū venit custodibus subiec
tibus: ut ligeris scafa rea
peret: britanicoq; sinu red
deretur. Ubi etiā cū venisset
et tacito comamine scafam
insiliret: quidā e custodibus
arrepto remo unū eorū q
illa ducebat percussit: viru
sanctissimū et in omni religione
deditū. Quod vir intuens dei
sua corā se membra cedi: tunc
inq crudelis angues in cor
merore. An nō sufficit ad
vestram ruinā patratū scelus?
Cur fessa xpi membra cedis?
Cur contra mitē immitis ap
pares? Cur seruandā mansue
tis ptendis? Memento te a
diuina ultione in hoc loco sen
ciendū: in quo membra xpi
fuies percussisti. Probavit il
late sentencie penā ultio mor
subsecuta. Nā ut subsequenti
vite rediens ad eundē portū
transiturus venit: diuinitus
percussus in eodē loco est di
mersus. Quare autē iustus
arbiter eandē ultionē in

postmodū distulit: nisi ut
tūc sci obtutibus de eius vin
dicta nō maculare. Inde
ad aurelianēsem urbem ve
nit. Quo cū nec etiā rerum
sibi ex regis p̄ceptis pandi
videret: cū grandi merore
sup ripā ligeris tētoriis cō
tentus paulisper quiescat.
Cūq; iam sūptuū necessari
is indigeret: duos in urbe
direxit ut necc̄ia quererēt.
Quorū unus potentin' noīe
q̄ adhuc superest. et in loco
armoricam in suburbano
cōstantie urbis monachorū
cohortē adunauit. Cumq;
lustrātes urbē nichil repe
rissent. q̄a regio timorē dnes
perculsi manebāt: viaq; qua
urbē intrauerāt repeterēt.
obuiāq; habent mulierē in
platea ex gente syrorū. Que
cū vidisset eos: sciscitata est
qui nā eēnt. Qui aiūt se
necessaria q̄sisse: nec p̄sus
reppisse. Illa inq̄t. Accedite
domini mei ad me tantū
famule vr̄e: et q̄ sūt neces
saria vobiscū debite. Nam
et ego aduena sū: ex longin
qua orientis regione. Illi o
uātes eā sūt secuti et vene

rūt ad domū eius: sella q;
supposita quieuerūt: donec
tulit q̄d ab eis euehererentur.
Erat q; vir eius in consensu
olim luminib; orbatus. De
quo sciscitati sūt quis esset.
Et illa inquit vir meus est
ex eodē genere sicut et ego:
quē per multorū curriculā an
norū luminibus priuatū traho.
Illi inquiūt. Si famuli xp̄i
columbe obtutib; presente
fi: suarū interuētu orōnū
lumē posse recipē. At ille
p̄missi muneris fide mēte
roborat: surgēsq; eorū est
p̄secutus cū duce vestigia.
Narrauit ergo potentin'
hospitalitatis mun' in pe
grinis: nec p̄sus verba i
pleuerat testis astabat. p̄m
tis virū dei ut ei suis orōib;
lumē restituat. Videns ille
fidē eius oēs posuit ut pro
ceco oraret: p̄strat' ip̄ diu sup
humū iacuit. Surgens q;
manu oclos attigit: ac p'
crucis signū postulatum
lumē reddidit. Gaudēs ille
reddito lumē domi remea
uit: ut indeq; qui intinus lu
mē hospites habē p̄stiterāt:
lumie exterior nō careret.

Sicque exinde turba obses-
sorum quos demones hor-
rido furore torquebant:
ad virum dei curandi gra-
tia properant. Daturque
salus a domino omnibus:
a viro dei curati sunt.
Hijs virtutibus populus
urbis permotus: virum
dei suis honoribus laten-
ter fulciebat. Non enim
patule propter custodes
quicquam prebere au-
debat: ne regis iram in-
currerent. Deinde arrep-
tum iter peragunt. Na-
vigantes ergo per lige-
rim: ad turonensem per-
veniunt urbem. Ubi vir
sanctus precatur custo-
des ut scafa portui ap-
propinquaret: seque ad
sepulchrum beati con-
fessoris martini ire si-
nant. Quod abnuen-
tes custodes navigare
veloci conatu compel-
lunt remigeros: urgent-
que ut omni virtute cur-
su celeri portum tran-
seant. Gubernatori
quoque imperant: ut me-
dio fluminis alveo
scafam teneat. Quod
videns beatus colum-
banus mestos vultus
ad celum erigit: com-
pellens se magne mesti-
cie: quod sanctorum sepul-
chra visere non permit-
teretur. Urgentibus er-
go omnibus mox ut con-
tra portum ventum est:
velut quibusdam an-
choris defixis scafa stare
cepit. et ad portum ca-
put dirigere. Cui cum
custodes obstare non va-
lerent: invitis scafam
quo vellet ire sinunt:
portuque recepto viro dei
viam pandit. Gratias
ille regi refert eterno:
qui suis sic obtempera-
re non dedignatur ser-
vis. Egressus sane ad
sepulchrum beati mar-
tini accedit: et tota ibi
nocte in oratione excu-
babat. Illuscente vero
die a leopario nomine
urbis illius episcopo in-
vitatus ad cibum sume-
re non abnuit: preser-
tim ob suorum requiem
fratrum. Moratusque

est eodem die cum supradicto pontifice. Qui cum hora refectionis cum eo ad mensam resideret: interrogatus cur retro ad patriam repedaret respondit. Canis meus theodericus meis a fratribus abegit. Tunc vnus ex conuiuis theodoaldus nomine. qui amitam theoberti regis in coniugium habebat regi tamen theoderico fidelis erat. hic viro dei cum humili voce respondit: se melius esse lac potare quam absinthium. Cui vir dei. Cognosco ait te regis theoderici fedus seruare velle. At ille fatetur se fedus fidei promisse quamdiu valeret obseruaturum. Si inquit regis theoderici iunctus es federi: amico tuo et domino letus eris a me legatus directus. Hec ergo eius auribus infer: et ipsum et suos liberos intra triennii curriculum esse delendos:

taciturus quia eius stirpem dominum eradicaturum. Cur inquit supradictus talia famule dei promis? At ille. Non enim queo silere: que michi loquenda dominus tradidit. Quod in postmodum omnes gallie nationes sensere impletum: confirmauit quod superius ad ragimundum sententiam illatam. Sublato deinde prandio vir dei ad sacrum remeat: reperit quod suos multa tristicia depressos: inquirens quod inuenit preterita nocte que in sacra habuissent furto perdidisse: simul quod aureos quos in pauperes non erogauerat furtim sublatos. Quo audito. ad sepulchrum beati martini confessoris repedat. questus quod est idcirco se non ad eius excubasse reliquias: ut ille sineret sua ac suorum patrum dampna fieri. Nec mora is qui sacellum cum aureis furatus erat: cepit inter flagella et corporis penas

clamaře et dicě: illo et in illo
loco aureos occultatos habě.
Quo videntes socii omes cur
rūt: furto sublata ōnia red
diūt: virūq; dei precant ut
tanti sceleris culpas ignos
cat. Quod miraclm ōnib;
terrorē incutit: ut deinceps
q̄ ista audierāt velut sacra
ta ōnia que ad virū dei pti
nebāt attingē nō audebāt.
Prebēs itaq; necessaria leo
parius viro dei valedixit.
Narnali ergo itinē ducās us;
nāmitense oppidū venit:
ibi quātisp moratus est. Cū
tū quadā die quidā egen9
aū fores celluie in q̄ vir dei
metatus erat clamaret: vo
cato ministro. pbe inquit
cibos alionie panis. Cui
rūdit. Nō est nobis panis:
nisi paululū tm̄ farine.
Et ille. Quantū inq̄ habes.
Testat9 ille āplius se nō ha
bē ut rebat: qm̄ farine mo
diū. Da ergo inquit totū:
nec q̄tqm̄ reservēs in cras
tinū. Obediēs mīster totū
simul paupi tribuit: i nic
hil ad necitatem cōem relī
quens. Ieiunantibus ergo
illis tria iā dies illuxerāt:

et nichil penes se habētib;
pter spei et fidei grām vn̄
fessis ieiunio membris sub
venirēt: subito audiūt fo
res signo teri. Cūq; ostiari9
sciscitaret cui9 rei necītis
poscēt sono fragoris fratrū
aures inquietarē: is q̄ fores
terebat. ait se a dn̄a sua p
cula noīe directū esse: que
admonita diuinitus fuat. ut
viro dei colūbe atq; comitib;
eius. q̄ aput nāmitēse oppi
dum moraretur aliquid
dirigēt: haberetq; in primo
se ideo puenisse ut vasa q̄
reciperēt pararēt: centū
modios esse vini. ducētos
q; frumēti. f; et bratis cētū
modios. Quo ostiari9 celeri
cursu prī idicandū properat.
At ille inq̄ se scire. sed frūm
ctū velle adnuare. ut sit
posita p largitione dnm̄ pra
rent: simul q; grates refe
rant conditori: et p9 mun9
oblatū reciperēt. Omnia cō
ditoris pietas: egere sinit ut
sua dona egētibus largien
do demōstret: tēptare per
mittit. ut in tēptatione sb
veniens suorū vberius in
se corda famulorū puociet.

sua iubebat servis lacerandam
tradidit: ut circa meditum
multiplicata dilectio consist
eret. Alia q̄ simil' nobilis et
religiosa Dula noīe dixerat
frumenti ductoribus: ut p̄mū
cu centū modios. Que cau
sa maximā verecundiā ur
bis illius pōtifici creavit
noīe Suffronio: cui cū nichil
muneris imperatū foret:
nequaq̄ tū eis aliquid prebu
erit. Quo cū moraret': quedā
mulier demonis peste plena
cū filia simil' tali atrocitate
repleta: venit quasi colum
banū visura. Qui cōmunē
p̄ eis dn̄m exoravit: sanita
tiq̄ post redditis metatū
suo redire p̄cepit. Post hec
Suffronius nāmitēsis ep̄us
urbis una cū tetraldo comi
te iuxta regis imperiū btm̄
columbanū navi susceptum
ad hiberniā destinare p̄pera
bat. Sed vir dei inq̄t: Si na
vis que finib; hibernie red
dat' adest: oēm suppellectilē
comitesq̄ suscipiat: ego in
terī scafa recept' ligeris
unde vehat. Recepta ergo
navis q̄ scottorū cōmercia
vexerat: oēm suppellectilē
comitesq̄ recepit. Cūq̄ iam
tenuē [illegible] arte p̄sperantibus
zephiris navis in pelagus
tenderet undarū moles obve
nit: navēq̄ ad litus redire
coegit. Intellexit ergo domi
nus navis ob viri dei suppel
lectilē comitesq̄ receptos se
esse detentū. Fiunt tandē con
silium: recedat a navis finib;
q̄ ad virū dei ptinebant.
Nec mora undarū moles af
fuit: carinā q̄ ad alta pro
vexit. Mirātes itaq̄ oēs co
noverunt voluntatem dei: ut
vir dei retro amplius non
repedaret. Ad metatū ergo su
ū quo prius fuerat redit. oī
bus virū dei pro ut quisq̄
poterat fulciētibus: nec quic
q̄ defuit p̄sidii: dū in ōnib;
conditoris cū iuvabat auxi
liū. Morat' ergo ibi paulu
lū: postmodū ad lothariū
chilperici regis filiū q̄ neu
strasis frātis regnabat: ex
trema gallia ad occeanū po
sit' pgit. Porro lotharius
audierat q̄ntis qualib; iniu
riis virū dei brunhildis
ac theodericus affecissent. Quē
cū vidisset velut celeste mun'
recepit: oīb; q̄ precatur

ut intra sui regni terminos resideat: seseque prout voluit spondet famulaturum. At ille nequaquam ut his in locis se consistere vellet: vel ob suam peregrinationem augendam: vel illius inimicitiarum occasionem sedandam. Tenuit ergo eum lotharius quantis potuit penes se diebus: castigatusque ab eo ob quosdam errores quibus vix aula regia caret: spondet se lotharius iuxta eius imperium omnia emendaturum. Erat enim lotharius sollers in amore sapientie: inventum ergo optatum munus gratificabat. Morante ergo eo penes lotharium. lis oritur inter theobertum et theodericum: discrepantibus utrisque de regni termino. et utrique ad lotharium legatos dirigunt: uterque adversus parem auxilium postulat. Quod beato columbano insinuare procurat: consulens si videret eius consilii esse: ut uni consentiendo contra alium dimicaret. Ad quem ille profecto sancto repletus spiritu ait. neutris eum pariturum fore consiliis: siquidem intra triennium in dicionem utrorumque regna venire. Videns lotharius a viro dei talia sibi prophetico ore dici: neutri parere voluit. Sed promissum sibi tempus fideliter expectans prius potitus est triumpho victorie. Post hec egit apud lotharium vir dei ut sibi solamen largiretur: quatenus per theoberti regnum si valeret ad ytaliam alpium iuga transcendens perveniret. Dans ergo comitibus qui eum usque ad theobertum perducerent: itinere accepto ad parisius urbem pervenit. Quo cum venisset: occurrit ei homo in porta habens spiritum immundum. Qui debachans atque discerpens et garrulans: querulo salutat virum dei affamine. Quid his in locis vir dei agis? Fraudemque anhelitu a longe virum dei advenire clamabat. Quem cum vir dei vidisset ait. Egredere pestifer egredere: nec corpora christi lavacro abluta diu possidere presumas. Cede virtuti dei: et christi nomine invocato contremisce. Sed cum diu seuis atrocibusque viribus obsisteret: vir dei manum ori eius iniecit linguam attrectavit: et imperat in virtute dei ut egrediatur. Tunc horridis vis discerpens hominem. ita ut

vir nexibus teneretur: cum viscera
cum motatione ac vomitu immi
to progressus. tantum fetorem
astantibus dedit: ut sulfure
os se crederet facilius tolerare
posse odores. Deinde ad mel
dense oppidum venit. Quo
cum esset vir quidam nobilis he
ricus theodeberti communia vir
sapiens et consiliis regiis gra
tus et nobilitatis sapientia
vallatus: is virum dei miro
gaudio recepit: eiusque cu
ram se habere spondet. qualiter
ad theoberti accederet aulam:
non esse necesse alios comites
e regio latere haberi. Ad hoc
enim aliorum subsidia differe
bat: ut virum dei quem diu va
leret secum retineret: et eius doct
rina sua domus nobilitaret.
Benedixit ergo vir dei do
mum eius: filiamque illius no
mine burgundoferam que intra
infantie erat annos. benedi
cens quod eam dominus vovit: de quo
postea in subsequentibus narrabimus.
Progressusque inde venit ad
villam quandam vlacum que se
campanie in matrona sita est.
Ibi receptus est a quodam viro
dei autario nomine: cuius con
iux agna dicebatur. Erantque
huius filii intra infantiae annos
detenti: quos mater ad be
nedicendum viro dei obtulit.
Videns ille matris fidem: infantu
los sua benedictione sacravit.
Qui post mox ut pubescere
ceperunt lothario regi pri
mum: ac deinceps dagoberto
regi gratissimi habiti sunt.
Qui postquam seculi gloria fue
runt illustrati: anhelare ce
perunt ut per gloriam seculi non
carerent eterna. Quorum ma
ior natu ado nomine: semetip
sum suis voluntatibus abdica
vit. Postque intra ioram saltum
monasterium ex beati columbani
ordine construxit. Iunior
vero nomine dado: intra briegen
sem saltum super fluvium res
bace ex superadictum viri regu
la monasterium constituit.
Tanta in viro dei gratia re
dundabat: ut quoscumque sa
crasset: in bonis actibus perse
verantia dies suprema inve
niret. Exin ad theobertum
venit. Quem cum theobertus
vidisset: omnes suis sedibus
recepit. Iam enim multi
fratrum post eum ex luxovio
venerant: quos velut ex hos
tium preda recipiebat. Posti

ritus qui est theobertus se reppe
re intra suos terminos ve
nustam et famulis dei ad omnem
oportunitatem congruum locum:
primas ad quem predicandum
nationes habere. Ad hec vir
dei: si inquit pollicitationibus tue
munificentie probes quantisper
apud te morabor: et probabo
si in cordibus gentium vicina
rum fidem serere valeam. Dedit
ergo rex optionem quacumque
in parte voluisset experi
mento querere locum quem favor
omnium redderet laudabilem.
Repperit ergo intra germanie
terminos reno tamen vicinum oppi
dum olim dirutum: quod bingan
tium nuncupatur. Sed quid tamen
vir dei cum per reni alveum na
vigaret egerit non silebo. Cum
quadam die per reni alveum
ut diximus scapha veheretur: ad
urbem quam moguntiacum veteres
appellant pervenerunt. Quo cum
venissent remigeri qui a re
ge fuerant directi in comitatu
viri dei: viro dei aiunt se ha
bere amicos in urbe: qui ne
cessarios sumptus preberent.
Nam cum defecerat ex itinere
longo stipendia sumptuum.
Quibus vir dei ait: Ite. Qui

cum abissent nichil ceperunt.
Et reversi a viro dei interrogan
tur. Respondent se nullatenus
ab amicis aliquid impetrare
potuisse. Ad hec ille: Sinite
me inquit paululum ad meum
abire amicum. Mirantibus
illis unde hic in loco quo ante
non fuerat amicum haberet: pro
gressus ad ecclesiam pergit. Quam
ingressus pavimentoque inhe
rens longe orationis protractione
suum dominum pietatis postulat
auctorem. Nec mora episcopus
urbis illius domo progressus ad
ecclesiam venit: repertum beatum
colubanum salutat quis sit.
At ille fatetur se peregrinum esse.
Cui ille: Si inquit necesse est sump
tuum copiam capere propera domum:
et quantum necesse fuit defer.
At ille gratias conditori qui
inspiraverat optatam necessitatis
copiam offerenti referebat. At
iterum ille cogit ac imperat.
ut omnia opportuna sumat: pu
erosque festinos ad navim ipse
dirigit: ut omnes veniant preter
custode uno dimisso: et quecumque
vellent secum deportent. Quod
ne tam casu evenisse videatur.
Nam solutus erat postea eodem
episcopus potestatis: numquam se sic at

tentū in tribuēdo necessaria
fuisse: et se absq3 alia opportu
nitate ad bti columbani me
ritū diuina monitōe ad eccli
am uenisse. Ad destinatū de
inde puenit locū. Quē pa
grans uir dei nō suis place
oculis ait: se tn̄ ob fidē in gen
tibus inibi serendā paulisꝑ
moraturū spospōdit. Erant
ibi uicine natōes sueuorū.
Quo cū moraret̄. et int̄ habi
tatores loci illi9 ꝑgrederetur:
reperit eos sacrificiū ꝓfanū
celebrare uelle: uasq3 magnū
qd̄ uulgo cupa uocāt. uiginti
pl9 min9 modios capiēs. ceruī
sia plenū in medio positū. Ad
qd̄ uir dei accessit. sciscitatꝗ
est quid de illo fieri uellent.
Illi aiūt: se deo suo mercu
rio uelle vota litare. Ille pesti
ferū opus audiēs vas mag
nū insufflat: miroq3 mō
uas cū fragore dissoluit et ꝑ
frusta diuidit: vis q3 cū
tū liquore ceruisie prorūpit.
Manifeste dat̄ intelligi dya
bolū in eo fuisse vase occulta
tū: q̄ per ꝓfanū caperet̄ liquo
rem aīas sacrificantiū. Vidē
tes barbari stupefcī aiunt
magnū uirū dei habē anhel
tū: q̄ sic posset dissolue vas
ligaminibus munitū. Castiga
tos itaq3 euāgelicis dictis. ut
ab hys segregarent̄ sacrificijs:
domib3 redire imperat. Multi q̄
corū tūc per bti uiri suasū at
q3 doctrinā ad xp̄i fidē conuisi:
baptismū sūt consecuti. Alios
vō quos iā lauachro ablutos
error detinebat ꝓfanus: ad cul
tū euāgelice doctrine moni
tis suis ut bon9 pastor eccle
siasticis reducebat. Eo itaq3
tp̄e theodericus atq3 brun
hildis nō solum aduersū co
lūbanū insaniebāt. verū e
ciā sc̄issimo desiderio viennen
si episcopo aduersabant.
Quē primo exilio dāpnatū
multis iniurijs affligē nitebā
tur: et ad postremū glorioso
martirio coronauit. Cuius
gesta habētur: quib3 et q̄n
tis aduersitatibus gl̄osos apud
deū meruerit habē triūphos.
Vagantē itaq3 columbāo cū su
is penes brigantiū urbē: oc
re cessitatis tēpus obuenit.
Sed q̄m9 alimonia deesset:
manebat itemerata atq3 in
cōcussa fides: q̄ necessaria a
pud deū īpetraret. Cūq3 iam
triduo ieiunio fessa corpa

repo

reperet. euenit tanta copia
alitū ut oēm locū oppleret:
uelut isrlitarū castra cotur
nix olim operuit. Intellexit
uir dei suā suorūq; ob neces
sitatē has dapes terra diffū
di: nec prius alibi obuenire
pter eo quo ipse morabat'
in loco. iubetq; suos prius
laudes et grates rependē cō
ditori: sicq; alitū dapes capē.
Erat mirū et stupendū mi
raculū. capiebant aues p
ut pris iperiū urgebat: nec
abscedē pēnigera fuga nite
bant'. Mansit ergo alitum
māna per triduū diffusa.
Quarto deinde die quidā
pōtifex ex uicinis urbibus
frumēti copiā diuina mo
nit⁹ inspiratorē direxit. Ha
mor omips deus qui penu
riā patiētibus aligeros pbu
erat cibos: ut ad fratres eps
uenit alitū falangas impe
rauit abire. Nā eustasium
cognouim⁹ hoc referentē
qui eo tpe inter reliquos
sub uiri dei obediā ibidē te
nebat. ānexus q; nullus
fuerat in caterua: q antea
taliū genia alitū se uidisse
referret. Et tātus sapor in

cibo adeat: ut regias uinceret
dapes. O mirū diuine potē
tie donū. qū terrene dapes
cultoribus xpi desunt tūc
demū celestia tribuūtur:
sicut de isrl' dcm̄ est. Panē
celi dedit eis. Cū aut terre
ne subuenerīt opes: tūc a
ues amouent' illate. Illo ita
q; tempe cū sub quodā sco
pulo inter uasta hēmi ieiu
nio corpus cōficēt. et nichil
aliud pter cuius poma quor
supius fecim⁹ mētionē in ci
bos capet. uenit ad assueta
abditum do'antis loci. cepit vorantur
q; necessarios delambē cibos:
ac passim ore detrahē. Cūq;
hora refectiōis aduenisset. ha
moaldū ministrū dirigit:
ut cōsuetā mēsurā pomo
rū deferret. Qui cū abisset:
uersū int' ruriales frutices cuios
q; peruagatū cōspexit. ac po
ma lābendo carpē. Festin' er
go redit: patriq; indicat.
Ille īperat ut eat. parteq;
fructuū in cibos fere dittat:
aliāq; partē sibi reseruare
iubeat. Abyt itaq; hamoald'.
ac iussa pris ipleuit. Dimisit
eū frutices uirga. cuiosq; q
poma ferebāt. et partē suā

iuxta viri dei imperium ait
ut recedat: aliam que parte in
usus viri dei reseruet. Mira in
fera obedientia. Nequaquam ex prohibi
ta sibi parte ausa est carpere a
bos sed in segregata permissa sibi
fruticum parte tantummodo pabu
la requisiuit: quoadusque eo
in loco commoratus est. In
terea cogitatio in mentem
venit ut veneticorum qui et
sclaui dicuntur terminos a
diret: cecas que mentes euan
gelica luce illustraret. Cum
que hoc votis patrandum in
esset. angelus domini per vi
sum ei apparuit: paruo que
ambitu velut paginali
stilo solent orbes describere.
circulum mundi compagem
que monstrauit. Cernis
inquit quod maneat totus
orbis desertus? Perge dex
tera leuaque qua eligis: ut
laboris tui fructibus come
das. Intellexit ergo ille
non esse gentis illius in prof
tu fidei profectum. quieuit
que in loco donec ad ytaliam
pergeret. Interea inter the
odericum et theobertum fir
matur ut uterque aduersus
inuicem usque ad interne

cionem seuirent: utrisque gen
tium robore superbientibus.
Itaque vir dei accedit ad the
obertum suadens ut cepte ar
rogantie supercilium depo
neret. seque clericum faceret. et in
ecclesia positus diuine sub
deretur religioni: ut simul
cum dampno presentis regni
eterne pateretur vite dispen
dia. Quod et regi et omnibus
circumstantibus ridiculum era
tur. aientes se numquam au
disse merouingum in regno
subleuatum voluntarium cle
ricum fuisse. Detestantibus
ergo omnibus: beatus colum
banus ait. Si voluntarie
nullatenus honorem clerica
tus sumit: in breui inui
tus clericus existet. His
ergo dictis. ad cellulam vir
dei remeat: morque prophetici
dicti euentum res non diu
dilata confirmat. Nec mo
ra theodericus theobertum
ad bellum elicit. et bello de
uictus fugit: postque collec
to robore exercitus prosequi
tur. Nulli modo gentium mul
titudine theobertus vallatus
robore: ad tolbiacense castrum
pugnaturus occurrit. Ibi

plio inito innumere hoĩ
nũ falanges ex utroq;
exercitu perierũt. Victus
tandẽ theobertus fugit.
Eo igit tpe vir dei in he
mo morabatur contentus
unius ministri kamoaldi
famulatu. Ea ergo hora
qua apud tulbiacũ com
missũ est bellũ: supra
truncũ putrefacte quer
cus vir dei librũ legens
residebat. Quẽ subito so
por depressit: et quid int
reges ageretur vidit. Mox
q excitatus ministrũ vo
cat. cruentã regũ pug
nam indicat: multũ hu
manũ sanguinẽ fundi
suspirat. Cui temerario
conatu minister ait. Pa
ter mi theoberto tuis pre
cib; prebe suffragiũ: ut
comunẽ debellet hostem
theodericũ. Ad hec beatus
columbanus. Stultũ ac re
ligiõe alienũ consiliũ ad
ministras. Non enĩ ita
dñs voluit: qui nos pro
inimicis nris orare mãda
vit. In arbitrio iã stat sũ
mi iudicis: qd de eis fie
ri velit. Inquisivit ergo p

minister diem et horã: et
repperit ita fuisse sicut viro
dei fuit revelatũ. Psecu
tus est ergo theodericus te
obertũ: suorũ pditiõe cap
tũ ad auiã brunihildem
direxit. Quẽ cũ recepisset
auia. quia theoderici pti
et brunihildis fauẽs erat.
fauẽs theobertũ fieri cleri
cũ rogavit: ac nõ post mul
tos dies ipse post clericatũ
perimi iussit. Porro theo
dericus penes metẽse mo
ratus oppidũ: divinitus per
cussus inter flagrãtis ig
nis incendia mortuus ẽ.
Post quẽ brunihildis fili
um eius sigibertũ in reg
nũ sufferit. Itaq; lothari
us memor pmissi viri dei
columbani: fines regni q
sue ditioni debebant co
natur recipe. Contra q
sigibertus cũ hostiũ cune
is pugnaturus advenit.
Quẽ lotharius captũ pe
mit: fratres quoq; eius the
oderici filios cũ pauia bru
nihilde cepit. pueros se
patim perdidit: brunihil
dẽ vero primo ignobiliter
camelo impositum hostibus

gentiū ludibrio monstra
uit. Postq3 indomitorū e
quorū caudis religatū mi
serabiliter vitā priuauit.
Funditus ergo radicatus et
deleta theoderici stirpe: lo
tharius potitus est triuum
regnorū monarchia. Quo
facto bti colūbani pphecia
in ōnibus impleta est: vno
intra trienniū cū omni
stirpe funditus deleto: alio
violēter clerico facto: tercio
regnorū possessione ac dña
tione dilatato. Beatus er
go colūbanus cū vidisset
ut supius diximus deuictū
a theoderico theobertū: re
licta gallia atq3 germania
ytaliam ingreditur: ubi ab
agilulfo longobardorum
rege honorifice susceptus
est. Qui largita optione
concepit: ut intra ytaliam
quocūq3 in loco voluisset
habitaret. Dei igitur consil
io actū est. ut dū ille pe
nes mediolanū vrbem
moraret. et hereticorum
fraudes idest arriane pſi
die scripturarū cauterio
desecaret: contra quos
etiā libellū floreti sciencia

edidit: vir quidā noie
iocundus ad regē veniret.
qui regi indicat se in so
litudine cuiuibus appen
ninis basilicā apostolorum
principis scire. in qua v
tutes expertus sit fieri: lo
ca vbertate fecunda. aqui
irrigua piscibus copiosa.
Quē locum veterū tradicio
bobiū nūcupabat: ob riuū
in eodē loco hoc noie fluen
tē. Alius ex amnibus ibi pro
fluebat noie trebia: sup
quē olim hānibal hyemās:
hoim equorū elefantorum
atrocissime dampna sensit.
Ubi cū venisset: oī cum in
tencione basilicā ubi semidiru
tā repperiens. pristo decori re
nouans reddidit: in cuius
restauratoē mira dni vir
tus pandit. Nam cū per
prupta saxorū scopula tra
bes ex abietibus inter den
sos saltus locis inaccessibi
libus cederentur. et loci dif
ficultas aditū plaustrorū
denegaret: mirū in modū
trabem quā vix triginta
vel quadraginta boues
plano terre solo positam
vehere nō valerent. ibi tū

duobus vel tribus pro ut
acdum collis meatus pate
bat: vir dei attendens suis
suorumque humeris imane
pondus iponebat. Et ubi
antea pro asperitate itine
ris libero gressu vix grade
rentur: onerati inter trabium
pondere festini gradiebantur:
ac si que onera ferrent ab a
liis veherentur. Videns itaque
vir dei tanti auxilii sup
plementum: suos hortatur
ut acceptum iter leti perfici
ant: et ibi in heremo con
sistere studeant: et dei in hoc
voluntatem affirmat esse.
Tecta itaque templi culmi
na. et murorum restaurat
ruinas: cetera que que ad mo
nasterii necessitatem perti
nent construere parat.
Interea memoratus lo
tharius vir dei prophe
tie effectum in se fuisse im
pletum cernens: venerabi
lem eustasium qui eius in lo
co luxoniense monasteri
um regebat ad se venire
imperat. Quem pio affa
mine rogat: ut cum sup
plemento publico legati
one sui fungere curet.

socios que quos vellet nobi
lium haberet vicorum qui
sui vademonii testes esset.
postque beatum columbanum
pergerent: et quocumque eum
repperissent locorum. ad se ve
nire hortarent. Peteret
itaque venerabilis discipu
lus. magistri vestigia pro
secutus. Qui cum eum in
venisset: lotharii verba
depromit. Viso ergo eu
stasio beatus columbanus
gavisus est: et retentum
penes se quantisper. admo
nebat ut sui laboris me
minisset cohortem fratrum.
discipline habenis rege
ret. multorum plebem col
legio christi adunaret: suis
que institutis erudiret.
Post hec ad lotharium
remeare iubet: et respon
dere se retro repedare
nullatenus ratum ducere.
tantummodo posse ut so
dales suos qui luxonium
incolebant: regali admi
niculo ac presidio foveret.
litteras quoque castigati
onum examine plenas
regi dirigit. Quas ille
velut gratissimum munus

et pignus federis viri dei
recipiens: et petitionis
eius non immemor omni
presidio supradictum mo
nasterium munire studet
et annuis censibus ditat.
terminos undique pro vo
luntate venerabilis custa
su augeret. omnique conatu
pro amore viri dei ad a
uxilium inibi habitan
tium intendit. Porro bea
tus columbanus expleto
anni circulo in antedicto
cenobio bobiense vita be
ata functus: animam
membris solutam celo red
didit nona kalendas de
cembris. Cuius strenu
itatem si quis nosse ve
lit: in dictis eius reperi
et. Reliquie eius eo lo
co habentur. ubi et vir
tutum decore pollent: pre
stante xpo. cui est gloria per
omnia secula seculorum.
Amen.

Expliat vita sancti colu
bani abbatis

Incipit vita sancte cune
re virginis et martiris

De vita igitur et
morte sancte vir
ginis et marti
ris cunere: que
de ea scripta sunt recensean.
Cum beata ursula divinis
pareret nutibus. cumque suis
sodalibus romam aggredi
ad visitandum limina be
atorum apostolorum petri et pau
li aliorumque sanctorum ibidem
requiescentium proposuisset.
ad beatam cuneram eius con
sanguineam nuntios misit.
[illegible] minorem urbem
[illegible] vocatam: rogans ut
secum vellet [illegible]. Que

precibus sancte vrsule libent(er)
annuens: obtenta parentum
licencia ad eam quatenus
pergebat. Pater autem eius
aurelius ac mater eius
florencia de absencia filie
sue doluerunt valde. Post
hec sancta vrsula congregatis
sodalibus suis peregrina
cionem ceptam perficiens.
et in reditu apud coloniam
navigio veniens martirium
passa est cum aliis virgini
bus. sicut in legenda vn
decim milium virginum plen
ius continetur. Porro nul
lo tempore quo sanctarum virgi
num turba sic martirizata
est: affuit illic rex cum
videns virgines atrociter
necari. Denique beata cune
ra navem egredientem: ac pro
christi amore martirium libent(er)
pati volentem: dictus rex
ob eius elegantiam misericordia
motus. eam pallio texit. se
cumque ad oppidum rinen ubi
morabatur perducens: ab illa
morte deo fauente protexit.
Et sola virgo cunera de illo
felici virginum collegio sup
stes legitur permansisse. Hiis
itaque peractis beata cunera

in hospicio regis existens.
deum semper pre oculis habu
it: a mandatis eius non
declinavit: eam sine inter
missione immo indesinenter
orationibus vigiliis abstinen
tiis ac aliis bonis operibus
sine fastidio vacans ibat de
virtute in virtutem: omnemque
ornatum seculi cum gloria pror
sus contempsit: pauperibus
secundum suam possibilitatem
subvenit. Et quia gloria seq
tur invitos: rex cuneram
considerans virtuosis operibus
ferventer intendere eam exal
tavit: universe preficiens
virginem familie: claves
que regni commisit eidem. Que
prerogativa accepta. tunc q[ue]
in aliquo se non extulit: quin
potius se in omnibus humilians
regi regine, totique familie
commoda fuit: in cunctis lici
tis ac honestis. Hac de cau
sa dilecta erat a rege: super
omnes ei servientes. Regina
vero perpendens singula
rem regis amorem quem ad
virginem istam gessit: invide
bat ei super modum: cupiens
nomen eius preclarum quo
libet denigrare. Que cum

aliquando rege discumbente fic-
ta mala de virgine sancta nar-
ravit: ut eam ab amore ip-
sius evelleret. Sed quia vin-
cit opus verbum: indigna-
tus rex fidem regine non ad-
hibuit: indicens ei silenti-
um. quia tunceram in omnibus
fidelem repperit. Unde regina
grandi concepta invidia. so-
lito more pravorum qui sem-
per vetitum nituntur: pro con-
fusione tuncere quantum po-
tuit per fas et per nefas anhe-
lavit. Post aliquot tem-
pus sancta tuncera dum ac-
ceptis in sinu suo panibus
ad usus pauperum per pala-
cium pertransiret: visa est
a regina: que regem ita al-
loquitur. Domine mi rex: ecce
tuncera vobis predilecta pro-
digaliter bona nostra spergit:
sicut occultata fide discere po-
teritis. Vocatur a rege tunce-
ra: que multum perterrita
deum humiliter invocavit: qua-
tinus ab instante confusio-
ne liberaretur. Ex divina
clementia panes vertebantur
in bastulia: que rex in
sinu eius videns. reginam
duris verbis increpavit.

Ab illa hora regina desiderans
quod non posset tunceram verbis
ledere: moliebatur eam occul-
te opprimere: consilium a sua
pedissequa requirens. qualiter
hoc oportune fieret. Intelli-
gens pedissequa regine cru-
delitatem: cum ea in mortem
innocentis virginis con-
spiravit. Rege igitur causa
venationis ad acris tem-
pore equitante. tunceram
accipientes prostraverunt:
et quodam singularis operis
mirabili manutergio quod
adhuc est in illa sancta que
Tenen appellatur ecclesia: stran-
gulantes eam sepelierunt
in sterquilinio suffocatam.
Postquam autem hec evene-
runt: inhumanum scelus
ab eis perpetratum se num-
quam alicui revelaturas
firmiter promiserunt. Rege
post pusillum temporis venatione
recedente: regina gestu pla-
cido alacriter occurrens:
ipsum iocundo vultu salu-
tavit. Perpendens rex re-
ginam cum famula sibi
obviantem: tunceram vero
non videns ubi nam esset
quesivit. Cui regina male

fitiū suum satagens ab
scondere· precogitato men
dacio respondit dicens· In
absentia vrā domine mi
rex parentes cinere vene
rūt ad vestrā mansionē:
eam secū cum nimia festi
nacione ducentes· Interea
equi regis ad stabulū de
ducti in quo sancta cine
ra sepulta fuit: nequaq̄
verberibus aut stimulis
compelli poterāt ut intra
rent· Quā ob rem ducti ad
aliud stabulū facilius in
trabant. Discumbente aūt
rege de vespere: stabulari⁹
in illo loco stabuli ubi scā
cinera tumulata fuit:
candelas ardentes ad in
star cereas videns· regi se
creter nunciauit· Quo au
dito rex grandi stupore p
plexus: iussit veritatem
diligencius explorari· Currē
tes igitur famuli ad stabu
lū candelas ardentes delō
ge viderunt: sed dū appro
pinquabant ab oculis e
orum penitus euanuerūt.
Cumq; ingressi fuissent ad
stabulū videntes recentē
terram noviter commotam

effoderunt eā: corpus quo
q; beate cinere vna cum
manutergio quo strangu
lata fuerat invenientes.
de fouea eleuauerūt. Vi
dens aūt rex cinerā quā
maxime dilexerat tam
enormiter interfectam:
ex veri similibus coniectu
ris et ex presūptione violē
ta reginā comperit sue
necis fuisse actricem. Ac
census igitur rex ingenti
furore· reginā sine miseri
cordia puniuit: in tantū
q; rationis expers vaga
batur per totam regionem
insana per triduū: crines
q; suos extrahens ac ves
timenta lacerās effecta ē
penitus furiosa: quia ad
modū scriptum est: ma
los male perdet· contigit
de regina deo permittente·
Que tandem tribus dieb;
elapsis insaniendo seip
sam de quodā culmine
precipitauit· Rex autem
cinere solatio destitutus:
ad honorē eius suū dota
uit palaciū atq; dona

Post ānos pluri
mos dn̄s beatus willibrordus

p̄mus episcopus traiec
tensis visitare metropo
litanā intendēt: contigit
eū oppidū renen trāsire.
Qui cū ibidē morā ali
quātulā pageret: venie
tes ad eū sapiētiores opi
di de gestis et virtutib; be
ate cunie multa recitaue
rūt: supplicantes vnani
miter et deuote: quatin
illā btām virginē ac
martirē p quā deus opa
cotidie consueuit diuīa
facē miracula trāsferre
dignaret. Audita fide
dignorū huiusmodi tes
timonio: gauisus est p
sul scūs. Sed quia tunc
arduis occupatus nego
ciis. q̄ morā absq; graui
incōmodo nō paciebant.
pmisit eorū piā adiple
re volūtatē in reditu.
Postq̄ aūt egressus fui
finē nactus est: nauigi
o reni flumīe ascendēs
trāquille venit iuxta
montē haymonis: ubi
tēpestas horribilis insur
gens. nauē q; suā fere
deglucies: ōnes in na
ue existentes submersi

onē compulit formidāc.
Innocatis aūt diuinū aux
iliū beatus willibrordus:
pro mitigatioē tēpestatis
humiliter orauit. Qua p
dei grām placata: recor
datus est opidanis in re
nen pmisisse translacoēm
scē cunere virgīs dū redi
ret. Confessus est igitur
corā suis: qd pter obliui
onē pmissi sui merito fu
isset periclitatus. Cū aūt
essent iuxta opidū renen:
precepit nauiductori velo
citer applicare. Et fcm̄ est
ita. Exiens nauē willi
brordus monuit suos. ut
ad locū sancte cunere hu
militer accederent et deuote.
Fecerūt itaq; oēs iuxta
monicōem viri scī. ad lo
cū ubi qeuit scā cunera
cū corde sinceris mētibus
accedentes: sepe ipius me
ritis adiuuari postulā
tes. Post hec beatus wil
librordus debitas adhi
bens solēpnitates: corpus
btē virgis ac martiris
cunere transtulit reuerē
ter. Unū fcm̄ est: ut nomē
eius p dyocesim traiectē

sem magnificatū est. Ni
mia etiā miracula q̄ per
eā clement' opari consue
uit dn̄s diuulgata. Ve
neremur ergo hanc v̄ginē
ac martirē gloriosā: per
quā fecit deus sicut pre
dictū est mirabilia magna.
In vita videlz p panū in
habilia mutationē. In
morte quoqꝫ p candelarū
ad eius tumulū accensi
onē. et post mortē per cre
brorū miraculorū operatio
nem. Hec enī virgo. pro
nullo delicto. sed pro virtu
osis que incessanter egit
operibus vitā perdidit tem
poralem. ideo q̄ largitus
est vitā cum sc̄is eterna
liter. Ihesus xp̄c dn̄s nr̄.
qui cū patre et spiritu sc̄o
viuit et regnat deus: in
secula seculorū Amen.

Explicit vita et passio
sancte amere virginis et
martiris

Explicit p manus ghis
berti berchmaker anno sui
9 nouitiat'. āno dn̄i 1463

Iste lib' ptz canōic' regu
larib' in ẜiecto